gemeente TEYLINGEN

Vitaal Teylingen

Samen maken we de toekomst

Begroting 2022-2025

Inhoudsopgave

1. Inleiding....3

1.1 Voorwoord 3

1.2 Stap voor stap naar een geactualiseerd financieel meerjarenperspectief 2022-2025 5

1.3 Programma's in vogelvlucht 10

1.4 Leeswijzer 12

2. Programmaplan 14

2.1 Programma 1. Prettig wonen voor iedereen 15

2.2 Programma 2. Energiek en sociaal Teylingen 36

2.3 Programma 3. Ondernemend en bruisend Teylingen 62

2.4 Programma 4. Duurzaam denken en doen 60

2.5 Programma 5. Modern bestuur, invloedrijke inwoners 69

2.6 Algemene dekkingsmiddelen 78

3. Paragrafen 99

3.1 Paragraaf Lokale heffingen 100

3.2 Paragraaf Weerstandsvermogen en risicobeheersing 109

3.3 Paragraaf Onderhoud kapitaalgoederen 112

3.4 Paragraaf Financiering 122

3.5 Paragraaf Bedrijfsvoering 129

3.6 Paragraaf Verbonden partijen 130

3.7 Paragraaf Grondbeleid 142

3.8 Paragraaf Duurzaamheid 155

4. Financiële begroting 157

Bijlage 1 Overzicht baten en lasten per taakveld....200

Bijlage 2 Risico-inventarisatie....207

1. Inleiding

1.1 Voorwoord

Het college van de gemeente Teylingen presenteert de begroting voor de jaren 2022-2025. Dit is de laatste begroting van de lopende raadsperiode. Wanneer we terugkijken op de afgelopen drie jaar, concluderen we dat we echt een verschil hebben gemaakt. We hebben concrete stappen gezet om te investeren in de toekomst van Teylingen.

We realiseren ons dat Teylingen nooit af is: we hebben een prachtige gemeente en het vraagt een continue inspanning om dat zo te houden. Tot aan de gemeenteraadsverkiezingen in maart 2022 ronden we lopende zaken af en zijn we terughoudend met nieuwe beleidsvoorstellen. Zodoende maken we bewust ruimte voor een nieuw college.

Voor volgend jaar is het gelukt de begroting sluitend te krijgen. Voor de jaren vanaf 2023 ligt dat ingewikkelder: het zijn financieel onzekere tijden. De uitgaven waar we als gemeente voor komen te staan, zijn moeilijk te voorspellen. Ook staat nog niet vast welke inkomsten we kunnen verwachten. Het college presenteert een analyse en mogelijke oplossingsrichtingen aan het nieuwe college, zodat zij na de verkiezingen een goede start kunnen maken. En de oplossingen en koers kunnen kiezen die bij het nieuwe college past.

De uitspraak van de arbitragecommissie inzake het geschil tussen het Rijk en de VNG over extra geld voor de jeugdzorg heeft een positief effect op onze financiën voor 2022. Het effect bedraagt 1,8 miljoen euro positief. Een besluit over eventuele structurele doorwerking ligt in handen van een nieuw te vormen kabinet. Samen met andere gemeenten maken wij ons binnen VNG-verband sterk voor een extra financiële impuls vanuit het Rijk, om de negatieve financiële effecten van decentralisaties te compenseren.

We zijn blij dat we de woonlasten voor onze inwoners opnieuw laag hebben kunnen houden. Teylingen is dit jaar een plaats gestegen op de EW weekblad (Elsevier) ranglijst van beste gemeenten om te wonen (positie 23). Nog steeds zijn we de gemeente met de laagste woonlasten van Zuid-Holland. Maar we realiseren ons wel dat dit geen doel op zich mag zijn: belangrijk is vooral dat we de voorzieningen voor onze inwoners en ondernemers op peil houden.

De **coronapandemie** kondigde een periode aan die ook ons voor de nodige uitdagingen heeft gesteld. We hebben gedaan wat we konden om onze inwoners en ondernemers te ondersteunen. Ondernemers kregen de ruimte en we hebben continu het contact gezocht met inwoners, organisaties en ondernemers (de netwerkstrategie). We hebben gehandhaafd op het naleven van de coronamaatregelen. Dit hebben we echter pas gedaan nadat we samen met ondernemers, verenigingen en inwonersgesprekken hebben gevoerd over de maatregelen en de rol die zij daarin konden spelen. Zo konden we samen mensen stimuleren zich aan de regels te houden.

Het toekomstige verloop van de coronapandemie en de mogelijke (financiële) effecten kunnen we nog niet overzien. Natuurlijk blijven we ons best doen om de Teylingers terzijde te staan in deze onzekere en lastige tijd.

Zichtbaar het verschil maken
'Duurzaam denken en doen' is het uitgangspunt van al onze gemeentelijke plannen en projecten. In het **Plan Duurzame Ontwikkeling Teylingen** stippelen we via vijftig projecten de route uit naar een duurzaam

Teylingen in 2030. Onlangs heeft de raad ingestemd met **de Regionale Energiestrategie (RES),** de komende tijd gaan we deze lokaal verder uitwerken.

We spannen ons flink in om te voldoen aan de grote vraag naar huizen. Er lopen tal van projecten in de gemeente die daarop aansluiten. In het **Groot Seminarie** hebben we met aandacht voor verschillende doelgroepen zowel huur-, koop- en zorgappartementen gerealiseerd. We kijken daarbij tevreden terug op de samenwerking met inwoners. Ook hebben we een Woonvisie op papier gezet. Daarin is onder meer **Nieuw Boekhorst** opgenomen: een plan voor nieuwe woningen voor verschillende doelgroepen. Zo zorgen we ervoor dat Teylingen ook in de toekomst een diverse en inclusieve gemeente is.

Onze ambitie is de centra van onze dorpen aantrekkelijk en vitaal te houden. Daarom hebben we een **Centrumvisie** ontwikkeld. Daarover hebben we uitvoerig gesproken met betrokkenen, waarna de raad er een besluit over heeft genomen. Dankzij het uitvoeringsprogramma én door ruim tien miljoen euro te investeren, zorgen we dat onze dorpen klaar zijn voor de toekomst.

Samen met de omliggende gemeenten hebben we de **Integrale Toegang Zorg** gerealiseerd. Inwoners kunnen nu op één plek terecht voor al hun zorgen en vragen, namelijk bij Voor ieder 1. Zo zorgen we dat mensen met hun hulpvraag bij de juiste hulpverlener terechtkomen en dat niemand buiten de boot valt.

1.2 Stap voor stap naar een geactualiseerd financieel meerjarenperspectief 2022-2025

De begroting 2022-2025 is stap voor stap tot stand gekomen. In dit hoofdstuk beschrijven we dit proces en de genomen stappen aan de hand van onderstaande tabel1.

Tabel 1 geactualiseerd financieel meerjarenperspectief 2022-2025

Bedragen x €1.000 -= nadeel	2022	2023	2024	2025
Stand Begroting 2021: jaarschijven 2022-2025	-1.096	-1.543	-1.776	-1.892
Stand Kadernota 2022-2025	-645	-2.293	-2.807	-2.146
Ontwikkelingen na kadernota:				
1. Meicirculaire 2021	288	-8	-290	-342
2. Extra rijksmiddelen Jeugd				
Extra rijksmiddelen Jeugd na uitspraak arbitragecommissie	1.884			
75% Aanvullende Rijksmiddelen conform afspraak Provincie		1.122	1.026	911
Subtotaal	1.884	1.122	1.026	911
3. Nieuwe voorstellen				
Omgevingswet - incidentele gelden	-80			
Structurele inzet van een POH-jeugd GGZ	-145	-145	-145	-145
Economische agenda Duin- en Bollenstreek	PM	PM	PM	PM
Subtotaal	-225	-145	-145	-145
4. Actualisatie begroting				
Actualisatie investeringsplan	508	8	-42	26
Toeristenbelasting	-200	-200	-200	-200
Memo sociaal domein - mutaties GR'n:				
Begroting 2022 Holland Rijnland TWO	-812	-527	-327	-116
Begroting 2022 ISD	-922	-431	-431	-431
Begroting 2022 RDOG	-562	-562	-562	-562
Sociale kaart	-38	-38	-38	-38
Overige	184	13	27	22
Subtotaal	-1.842	-1.737	-1.573	-1.298
5. Septembercirculaire 2021				
Opschalingskorting 2022 (21 september prinsjesdag)	439			
Overige effecten septembercirculaire 2021	PM	PM	PM	PM
Subtotaal	439	-	-	-
6. Stelpost Jeugd effecten inkoopbeleid 2022				
Stelpost Jeugd effecten inkoopbeleid 2022	150			
Subtotaal	150	-	-	-
Stand Begroting 2022-2025	**49**	**-3.061**	**-3.789**	**-3.020**
Minus incidentele uitgaven en inkomsten	264	109	109	-
Stand Begroting 2022-2025: Structureel evenwicht 2022-2025	**313**	**-2.952**	**-3.680**	**-3.020**

Stand kadernota 2022-2025

De **kadernota** is behandeld op 24 juni 2021, maar tijdens de raadsbehandeling niet vastgesteld. In deze begroting 2022 zijn de autonome ontwikkelingen, zoals de begrotingsuitgangspunten en tussentijdse raadswijzigingen, en de gedane voorstellen vanuit de kadernota 2022 opnieuw opgenomen. Het saldo van het financiële meerjarenperspectief van de kadernota 2022 is in het jaar 2022 negatief (- € 645.000), oplopend naar - € 2,1 miljoen in 2025.

Ontwikkelingen na kadernota

1. Meicirculaire

Bedragen x €1.000 -= nadeel	2022	2023	2024	2025
Meicirculaire 2021	288	-8	-290	-342

Na de aanbieding van de kadernota 2022 aan de gemeenteraad, is de **meicirculaire** van de algemene uitkering bekendgemaakt. Dit heeft een positief effect op 2022 (€ 288.000), maar in de jaren erna verslechtert de algemene uitkering tot - € 342.000 in 2025.

2. Extra Rijksmiddelen voor tekorten Jeugd

Bedragen x €1.000 -= nadeel	2022	2023	2024	2025
2. Extra rijksmiddelen Jeugd				
Extra rijksmiddelen Jeugd na uitspraak arbitragecommissie	1.884			
75% Aanvullende Rijksmiddelen conform afspraak Provincie		1.122	1.026	911
Saldo	1.884	1.122	1.026	911

Rijk en gemeenten (VNG) hebben in mei 2019 afspraken gemaakt om een onderzoek in te stellen om te bepalen of, en zo ja in welke mate, gemeenten structureel **aanvullende extra rijksmiddelen** nodig hebben voor de jeugdzorg. Indien Rijk en gemeenten na dit onderzoek niet tot overeenstemming zouden komen over extra rijksfinanciering, zou het vraagstuk voorgelegd worden aan een commissie van wijzen (vergelijkbaar met arbitrage). Deze zou een semi-bindend oordeel geven. Deze arbitragecommissie heeft in juni 2021 uitspraak gedaan. Het kabinet volgt de uitspraak van de arbitragecommissie en heeft een toezegging gedaan voor een rijksbijdrage in 2022 van € 1,8 miljard. Het deel voor Teylingen bedraagt netto in 2022 € 1,884 miljoen.

Het is nu de verantwoordelijkheid van een nieuw kabinet om te kijken naar de jaren na 2022 en zo tot een structurele oplossing te komen voor de financieringsproblemen rondom de uitvoering van de jeugdhulp. In afstemming met de toezichthouder (Provincie Zuid-Holland) is vooruitlopend hierop een stelpost van 75% van de verwachte extra rijksmiddelen in de jaren 2023 t/m 2025 opgenomen in het financiële meerjarenperspectief.

3. Nieuwe voorstellen

Bedragen x €1.000 -= nadeel	2022	2023	2024	2025
3. Nieuwe voorstellen				
Omgevingswet - incidentele gelden	-80			
Structurele inzet van een POH-jeugd GGZ	-145	-145	-145	-145
Economische agenda Duin- en Bollenstreek	PM	PM	PM	PM
Subtotaal	-225	-145	-145	-145

In de begroting 2022 doet het college een voorstel voor incidenteel budget voor de verdere implementatie van de omgevingswet en een voorstel voor structurele inzet van een Praktijk Ondersteuner Huisarts Jeugd. De Economische Agenda Duin- en Bollenstreek (EBDB) is in de begroting opgenomen als PM-post. Het college zal de raad hierover in de komende periode een voorstel doen. Wij verwachten dat de activiteiten in 2022 gedekt kunnen worden uit de eigen middelen van EBDB.

- Omgevingswet

De invoering van de Omgevingswet staat gepland voor 1 juli 2022. De implementatie loopt vertraging op vanwege het uitstel van de wet en de late oplevering van het DSO (Digitaal Stelsel Omgevingswet). Wij stellen voor het implementatiebudget van het programma incidenteel nog in te zetten in 2020, bijvoorbeeld vanwege het programmamanagement en externe communicatie.

- Structurele inzet van Praktijk Ondersteuner Huisarts Jeugd
Een POH-jeugd GGZ krijgt door een uitgebreidere intake een completer beeld van de hulpvraag en complexiteit van de problematiek en is daardoor beter in staat de juiste hulp in te zetten voor de jeugdige. Soms blijkt doorverwijzing niet nodig, en als dat wel zo is, wordt beter verwezen naar de juiste specialistische hulp (first time right). Resultaat is laagdrempeliger hulp, betere doorverwijzingen en minder inzet van specialistische zorg. Uit de pilot blijkt dat hier wordt voorzien in een grote behoefte. Het college stelt bij de begroting 2022 voor om een Praktijk Ondersteuner Huisarts (POH) structureel in te zetten.

4. Actualisatie begroting
De begroting is **geactualiseerd** op basis van nieuwe inzichten en raadsbesluiten:

Bedragen x €1.000 -= nadeel	2022	2023	2024	2025
4. Actualisatie begroting				
Actualisatie investeringsplan	508	8	-42	26
Toeristenbelasting	-200	-200	-200	-200
Memo sociaal domein - mutaties GR'n:				
Begroting 2022 Holland Rijnland TWO	-812	-527	-327	-116
Begroting 2022 ISD	-922	-431	-431	-431
Begroting 2022 RDOG	-562	-562	-562	-562
Overige	146	-25	-11	-16
Subtotaal	-1.842	-1.737	-1.573	-1.298

- Actualisatie investeringsplan
Het investeringsplan is op basis van de jaarrekening 2020 en de laatste planning geactualiseerd. Dit heeft geleid tot met name lagere afschrijvingen in 2022 omdat een aantal investeringen in 2022 worden gedaan in plaats van in 2021.

- Toeristenbelasting
Op 8 juli 2021 is in de raad het raadsvoorstel rondom het invoeren van (water)toeristenbelasting per 1 januari 2022 behandeld. Dit voorstel is niet aangenomen. De eerdere raming van € 200.000 extra inkomsten is op basis van dit raadsbesluit uit het financieel meerjarenperspectief verwijderd.

- Memo sociaal domein
Het college heeft de raad via een raadsmemo uw raad geïnformeerd over de financiële effecten van de aansluitingsverschillen van de GR'en in het sociaal domein en de latere aanlevering van Holland Rijnland TWO begroting 2022. Dit heeft een nadelig financieel effect op de financiële meerjarenbegroting van Teylingen. In deze begroting 2022-2025 is dit verwerkt.

- Overige
Naast de eerder genoemde ontwikkelingen zijn er een aantal overige met name kleinere ontwikkelingen.

5. Septembercirculaire 2021

Bedragen x €1.000 -= nadeel	2022	2023	2024	2025
5. Septembercirculaire 2021				
Opschalingskorting 2022 (21 september prinsjesdag)	439			
Overige effecten septembercirculaire 2021	PM	PM	PM	PM
Subtotaal	439	-	-	-

De septembercirculaire 2021 is op 21 september uitgebracht. Ten tijde van het schrijven van deze begroting is het financiële effect van deze circulaire op Teylingen nog niet bekend. Wij zullen u hierover zo spoedig mogelijk informeren via een raadsbrief begin oktober 2021.
Uit de eerste berichten over deze septembercirculaire 2021 is al wel gebleken dat de opschalingskorting van 2022 bevroren is. Dit heeft een voordelig effect op het begrotingssaldo van Teylingen van € 439.000.

6. Stelpost Jeugd Holland Rijnland TWO

Bedragen x €1.000 -= nadeel	2022	2023	2024	2025
6. Stelpost Jeugd effecten inkoopbeleid 2022				
Stelpost Jeugd effecten inkoopbeleid 2022	150			
Subtotaal	150	-	-	-

In de begroting van Holland Rijnland TWO wordt vanaf 2023 rekening gehouden met de effecten van het nieuwe inkoopbeleid jeugd. Dit nieuwe inkoopbeleid is vanaf 1 januari 2022 al van kracht. Wij verwachten dan ook dat dit in 2022 al zal leiden tot effect. Het college heeft hiervoor een stelpost opgenomen in 2022 van € 150.000. Dit bedraagt ca. 60% van het voordelige effect wat Holland Rijnland TWO in 2023 heeft opgenomen

Stand begroting 2022 -2025

Bedragen x €1.000 -= nadeel	2022	2023	2024	2025
Stand Begroting 2022-2025	**49**	**-3.061**	**-3.789**	**-3.020**

Het financiële meerjarenperspectief is voor 2022 omgebogen naar een licht positief resultaat van € 49.000. Het financiële meerjarenperspectief vanaf 2023 laat een oplopend tekort zien tot een bedrag van ca. -€ 3 miljoen. In 2024 is het tekort groter, nl. € 3,8 miljoen.

Stand Begroting 2022-2025: Structureel evenwicht 2022-2025

Bedragen x €1.000 -= nadeel	2022	2023	2024	2025
Begroting 2022-2025	**49**	**-3.061**	**-3.789**	**-3.020**
Minus incidentele uitgaven en inkomsten	264	109	109	-
Structureel evenwicht 2022-2025	**313**	**-2.952**	**-3.680**	**-3.020**

Door het begrotingssaldo 2022 -2025 te salderen met de incidentele uitgaven en inkomsten wordt het structurele financiële meerjarenperspectief 2022-2025 berekend. Hieruit kunnen wij concluderen dat het jaar 2022 structureel en materieel in evenwicht is. We voldoen hiermee aan het Gemeenschappelijk Financieel Toezichtkader (GTK 2020 Gemeenten) van de provincie voor repressief (achter toezicht).

Vanaf 2023 zien we een negatief financieel meerjarenperspectief. Daarnaast zijn er nieuwe ontwikkelingen in de herverdeling van het gemeentefonds. Dit is een voorstel van het Rijk, waarbij vanaf 2023 het totale gemeentefonds (€ 30 miljard) wordt herverdeeld over de gemeenten. Waar het effect voor Teylingen eerder nog beperkt bleef tot een vermindering van € 70.000 laat het vernieuwde voorstel een negatief effect zien: - € 982.000.
Naast de onzekerheid over de gemeentelijke inkomsten bestaat er ook nog veel onzekerheid over de ontwikkeling van uitgaven inzake de omgevingswet en de uitgaven in het sociaal domein.

In maart 2022 zijn de gemeenteraadsverkiezingen, waarna een nieuwe raad en een college zal worden samengesteld. Het huidige college wil de komende maanden een overzicht opstellen met mogelijkheden waar uitgaven verminderd kunnen worden en waar extra inkomsten kunnen worden gegenereerd. Dit overzicht zal tegelijk gereed zin met de met de strategische verkenningen die door HLTsamen worden opgesteld. Beide producten zijn daarmee input voor de coalitieonderhandelingen.

1.3 Programma's in vogelvlucht

Prettig wonen voor iedereen

Als gemeente willen wij investeren in de toekomst. Wij streven hierbij naar een schone en veilige, groene en duurzame leefomgeving voor iedereen. Voor ouderen en jongeren, voor ondernemers en werknemers, voor gezinnen en alleenstaanden, voor gezonde mensen en mensen met een aandoening en/of beperking. Ons uitgangspunt is een sociaal inclusieve samenleving.

We staan samen voor de uitdaging om ruimtelijke en sociale vraagstukken met elkaar in verbinding te brengen en in samenhang te bezien. Met inwoners, ondernemers en instellingen stellen we een integrale omgevingsvisie op voor Teylingen. We bedenken met elkaar hoe we de fysieke leefomgeving van onze gemeente graag ingericht zien, nu en in de toekomst. Het traject voor het opstellen van de Omgevingsvisie is in 2021 gestart, naar verwachting kan de Omgevingsvisie in het 4^{e} kwartaal 2023 worden vastgesteld.

Het Woonprogramma 2020-2024, dat we met onze inwoners en andere belanghebbenden hebben opgesteld, werken we dit jaar verder uit. Teylingen is een aantrekkelijke woongemeente, waarin de vraag naar woningen blijft toenemen. Met het aanbod van woonruimte sluiten we aan bij de woonbehoefte van inwoners en blijven we bouwen in de vrije sector en de (sociale)huur. Nieuw Boekhorst is een belangrijke ontwikkeling om te voorzien in de toekomstige woningbehoefte. We dagen marktpartijen uit om met onconventionele nieuwe woonconcepten te komen om snel en flexibel woonruimte te realiseren, ook voor spoedzoekers en bijzondere doelgroepen. Bij een goed woonklimaat horen ook voldoende groen, recreatiemogelijkheden dicht bij huis en een open landschap met aandacht voor biodiversiteit.

We hechten belang aan leefbare en levendige wijken en een goede bereikbaarheid. Daarom zijn wij bezig met het opstellen van een mobiliteitsplan, dit doen wij samen met onze lokale en regionale partners zoals buurgemeenten, provincies en regio. Met de lokale middenstand, citymanagement en onze inwoners slaan we de handen ineen om onze winkelcentra gezellig, aantrekkelijk en levendig te houden, door uitwerking te geven aan het uitvoeringsprogramma van de centrumvisie. Na de aanleg van de Noordelijke Randweg wordt het mogelijk het centrum van Voorhout autoluw te maken. Ook hebben we – voor wonen, werken en winkelen - aandacht voor goede parkeervoorzieningen.

Het thema veiligheid krijgt een steeds prominentere rol op de gemeentelijke agenda. Of het nu gaat om de gemeentelijke rol bij bestrijding van de georganiseerde misdaad, de veiligheid op straat, in de winkelgebieden of in de directe woonomgeving. Daarom is er een strategisch veiligheidsplan in participatie gemaakt en door de gemeenteraad vastgesteld. Jaarlijks stelt het college een uitvoeringsprogramma vast. Onderdeel van de prioriteiten in het strategische veiligheidsplan is de aandacht voor ondermijning. In 2020 is dit geëvalueerd en in de meerjarenbegroting ziet u een meerjarige verlening van de aandacht financieel vertaald.

Energiek en sociaal Teylingen

Het college staat voor een sociaal, klantgericht en rechtvaardig beleid waarbij mensen centraal staan en niet de regels. We gaan uit van de vitaliteit van onze inwoners, bedrijven, verenigingen en maatschappelijke organisaties, die hun leven en dromen vormgeven zoals zij dat willen. We creëren hiervoor de randvoorwaarden, met als doel een energieke en krachtige samenleving. Degenen die het niet op eigen kracht redden, ondersteunen we actief. We gaan daarbij uit van wat mensen wél kunnen en stimuleren talenten.

De Jeugdwet en de Participatiewet zijn in 2015 overgeheveld van het Rijk naar de gemeenten. Tegelijkertijd is op dat moment de Wet maatschappelijke ondersteuning (Wmo) verder uitgebreid met gemeentelijke taken. We willen deze “nieuwe” taken en bevoegdheden zo goed mogelijk invullen en zijn met de uitvoeringsorganisaties, maatschappelijke partners en onze cliënten in gesprek over creatieve en innovatieve aanpakken.

In 2021 hebben we de maatschappelijke agenda opgesteld, in 2022 starten we met het uitwerken van de visie en ambities in uitvoeringsprogramma’s. We sluiten aan bij trends en ontwikkelingen in de samenleving, zoals het meedenkersnetwerk en de sociale kaart voor Teylingen. We hebben oog voor maatwerk en de menselijke maat. Waar wij zelf invloed kunnen uitoefenen, treden we vlot en daadkrachtig op. Waar dat niet kan, behartigen wij de belangen van onze inwoners actief. Op het gebied van kunst en cultuur zetten we ons in om de Ruïne van Teylingen uit te laten groeien tot een publiekstrekker voor toeristen.

Ondernemend en bruisend Teylingen

Ruimte voor ondernemerschap staat voorop. Wij zien onze rol vooral in het creëren van goede randvoorwaarden om te ondernemen en duurzame ontwikkelingen te faciliteren. Dit houdt niet op bij onze gemeentegrenzen. Wij zetten dan ook vol in op intensieve integrale samenwerking met partners uit de Triple Helix daarmee versterken en stimuleren we de samenwerking tussen overheid, bedrijfsleven – en kennisinstellingen met als doel de regionale economie te versterken. Goede randvoorwaarden voor ondernemers creëren we met de centrumvisie, met het leggen van relaties tussen onderwijs en arbeidsmarkt, met aandacht voor de fysieke en digitale infrastructuur en met het stimuleren van duurzaam handelen.

De centrumvisie is een belangrijke basis voor de ontwikkeling van onze drie dorpscentra Warmond, Voorhout en Sassenheim. In die visie op de drie dorpscentra van Teylingen, zijn de problemen, kansen en uitdagingen die in de centra spelen en die nog op ons afkomen integraal afgewogen. Samen met inwoners, ondernemers en maatschappelijke organisaties is nagedacht over de toekomst van de dorpen. Het water in Warmond, het horeca-aanbod van Voorhout, de verschillende soorten winkels in Sassenheim; het zijn positieve punten die we afgelopen jaar hoorden over onze drie centrumgebieden. We werken nu aan de uitvoering van de centrumvisie.

Stichting Citymanagement Teylingen heeft als doel het economische functioneren van de kernen van de gemeente Teylingen te verbeteren en stimuleren. Voorheen lag de focus van de stichting op de drie dorpscentra. Nu wil zij er ook zijn voor de ondernemers in het buitengebied en op de bedrijventerreinen. Citymanagement heeft bovendien een actieve en verbindende rol gekregen bij het verduurzamen van de lokale economie. Op basis van de goedgekeurde centrumvisie wordt het convenant met de Stichting Citymanagement aangepast.

Duurzaam denken en doen

Bij alle plannen en projecten hebben we aandacht voor duurzaamheid. Denk aan duurzaam wonen, maar bijvoorbeeld ook aan duurzaam werk voor mensen met een beperking. Duurzaamheid gaat over het respectvol en verantwoord omgaan met mensen, grondstoffen, energie en geld.

Het college wil graag het goede voorbeeld geven. Ook wij willen dat de generaties na ons prettig kunnen leven in Teylingen. Daarom is duurzaam denken en doen de standaard in ons werk. Daar richten we onze processen op in.

Onze ambitie is om in 2030 als gemeentelijke organisatie, en met onze gemeentelijke eigendommen, volledig duurzaam te zijn. We streven naar een duurzame manier van denken, werken en leven. Wij gaan uit van de kracht van onze inwoners, ondernemers en instellingen om ideeën en plannen te bedenken die bijdragen aan het verduurzamen van onze samenleving.

We stimuleren en faciliteren bedrijven en inwoners die zich hiervoor inzetten. Duurzaamheidsinitiatieven hebben toegevoegde waarde voor het milieu en de samenleving én leiden - in het gunstigste geval - tot economische impulsen.

Modern bestuur, invloedrijke burgers

Wij staan voor een daadkrachtig, actief en modern bestuur. Voor een betrokken gemeente die flexibel, deskundig en tijdig inspeelt op vragen van inwoners en ondernemers. Hiervoor hebben wij ons de afgelopen bestuursperiode actief ingezet door met een open houding het gesprek aan te gaan met onze inwoners, ondernemers en verenigingen.

Zo zijn er onder andere op het gebied van groen, herinrichting van wijken en bij het tot stand komen van de centrum visie bijvoorbeeld mooie initiatieven ontstaan. Dat willen wij doorzetten door met elkaar de kennis en kunde van de Teylingse samenleving verder te benutten. Dat doen we door persoonlijk contact met inwoners en ondernemers en met behulp van innovatieve instrumenten. Denk aan e-democratietools, platforms, apps, wijkmarkten en interactieve en digitale participatie.. Achteraf geven we inwoners een inhoudelijke onderbouwing van gemaakte keuzes en terugkoppeling over het doorlopen participatietraject.

Daarnaast wordt er omgevingsgericht gewerkt. In elke fase van beleidsontwikkeling zoeken wij actief naar wat inwoners belangrijk vinden. Dit doen we door de inwoners (ondernemers en organisaties) op te zoeken, te stimuleren om mee te denken en te laten weten welk effect de inbreng op het resultaat heeft gehad. Zo blijven wij aansluiten op de samenleving.

Participatie onder de Omgevingswet loopt in 2022 door en geeft antwoord op de vraag wie, wanneer en op welke wijze we de omgeving moeten betrekken bij aanpassingen in de fysieke leefomgeving.
Het project digitale participatie dat in 2021 is ingezet wordt in 2022 verder uitgerold en beheerd.

Sinds juli 2020 loopt het Programma Datagedreven Sturing. In dit Programma ontwikkelen we alles wat nodig (capaciteit, competenties, infrastructuur, werkwijzen, privacy-protocollen, afspraken met ketenpartners) om data te ontsluiten, samen te brengen en te analyseren. Doelen zijn onder andere het verbeteren van de leefomgeving en het maken van beter onderbouwde beleidskeuzes. Het Programma levert ook een aantal concrete informatieproducten op, zoals de Monitoren voor Jeugdzorg, Ondermijnende Criminaliteit, Arbeidsmigranten, Afval en Duurzaamheid.

1.4 Leeswijzer

Inleiding

De inrichting van de programmabegroting wordt door het BBV (Besluit Begroting en Verantwoording) voorgeschreven en bestaat uit de beleidsbegroting en de financiële begroting. De beleidsbegroting bestaat uit het programmaplan en de paragrafen. De financiële begroting bestaat onder meer uit een totaalinzicht in de lasten en baten en inzicht in de financiële positie van de gemeenten.

Beleidsbegroting

Vanaf 2019 kent het programmaplan de door de raad vastgestelde programma indeling:

1. Prettig wonen voor iedereen
2. Energiek en sociaal Teylingen
3. Ondernemend en bruisend Teylingen
4. Duurzaam denken en doen
5. Modern bestuur, invloedrijke inwoners

Gevolgd door het onderdeel Algemene dekkingsmiddelen.

Met deze indeling van de programma's en de daarbinnen opgenomen thema's ontstaat een logische clustering van beleid waarmee de integraliteit en programmasturing wordt vergroot. Daarnaast ontstaat er meer aansluiting tussen het coalitieakkoord, collegewerkprogramma en de programmabegroting. Elk thema bevat een clustering van de landelijk voorgeschreven taakvelden.

In elk programma wordt per thema inzicht gegeven in de te bereiken doelstellingen ("wat willen we bereiken"). Vervolgens wordt middels de activiteiten ("wat gaan we daarvoor doen) aangegeven op welke wijze wordt gestreefd deze doelstellingen te bereiken. Deze activiteiten hebben in 2022 onze speciale aandacht. Reguliere, jaarlijks terugkerende taken waar geen verdere bijzonderheden over te vermelden zijn, zijn evenals vorig jaar, niet meer in de begroting opgenomen. De reguliere taken die het komende jaar onze specifieke aandacht vragen zijn zo mogelijk benoemd.

<u>Stoplichten</u>

In de programmabegroting is de stoplichtrapportage als laatste kolom opgenomen in het "activiteitenplan". Er is voor gekozen alle onderdelen en actiepunten van het collegewerkplan in dit activiteitenplan op te nemen en alleen onderwerpen die in 2022 specifieke aandacht vragen nader toe te lichten en te voorzien van een uitwerking. Met de stoplicht aanduiding wordt in één oogopslag de stand van zaken met betrekking tot dat actiepunt zichtbaar. Tevens worden de nieuwe actiepunten, de punten die nieuw zijn ten opzichte van het collegewerkprogramma eveneens voorzien van een markering. De legenda van de stoplichtrapportage treft u hieronder aan.

Elk thema wordt afgesloten met de verplichte beleidsindicatoren en waar van toepassing prestatie-indicatoren. De beleidsindicatoren zijn verplicht voorgeschreven gegevens die een trend kunnen signaleren. Deze gegevens worden voornamelijk vanuit externe bronnen verkregen. Deze informatie is ook beschikbaar op www.waarstaatjegemeente.nl.

Legenda stoplichtrapportage	
Status	Kleur
Volgens planning nog niet gestart	○
Vertraging met financiële consequenties of kan niet worden uitgevoerd.	●
Vertraging zonder financiële consequenties	●
In uitvoering / loopt volgens planning	●
Afgerond / bestaand beleid wordt gecontinueerd.	✓
Nieuw actiepunt. Niet gebaseerd op collegewerkplan	★

Elk programma wordt afgesloten met het financiële overzicht “Wat mag het kosten?”. In dit overzicht staan per thema de baten en lasten vermeldt. Dit geldt ook voor de mutaties op de reserves. Alle lasten zijn negatief opgenomen en alle baten positief. In de tabellen waar de bedragen afgerond zijn op € 1.000 treft u mogelijk afrondingsverschillen in totaaltellingen aan. Na de 5 programma’s wordt inzicht gegeven in de algemene dekkingsmiddelen, de overhead, de post onvoorzien en vennootschapsbelasting.

Paragrafen

Naast het programmaplan geven de paragrafen een totaaloverzicht van de in diverse programma’s opgenomen elementen. Zoals de paragraaf onderhoud kapitaalgoederen of verbonden partijen. Wij gebruiken in de opzet de standaard indeling van het BBV.

Financiële begroting

In dit hoofdstuk zijn de grondslagen opgenomen, het totaaloverzicht van de lasten en baten en de toelichting en wordt inzicht gegeven in de financiële positie en de toelichting. Voorbeelden zijn het overzicht van de incidentele baten en lasten, de investeringen en een geprognosticeerde balans.

2. Programmaplan

Prettig wonen voor iedereen

2.1 Programma 1. Prettig wonen voor iedereen

Wij staan voor een schone en veilige, groene en duurzame leefomgeving. Voor ouderen en jongeren, voor ondernemers en werknemers, voor gezinnen en alleenstaanden, voor gezonde mensen en mensen met een aandoening en/of beperking. Ons uitgangspunt is een sociaal inclusieve samenleving waarin iedereen mee kan doen.

Omgevingsvisie

We stellen samen met inwoners, ondernemers en instellingen een omgevingsvisie op voor Teylingen. We bedenken met elkaar hoe we de fysieke leefomgeving van Teylingen graag zien, nu en in de toekomst. Het traject voor het opstellen van de Omgevingsvisie is in 2021 gestart, naar verwachting kan de Omgevingsvisie in het 4^{e} kwartaal 2023 worden vastgesteld.

Wonen

Het Woonprogramma 2020-2024, dat we met onze inwoners en andere belanghebbenden hebben opgesteld, werken we dit jaar verder uit. Dit doen wij in verschillende projecten die bijdragen aan onze ambities.
Teylingen is een aantrekkelijke woongemeente, waarin de vraag naar woningen blijft toenemen. We sluiten aan bij de woonbehoefte van inwoners en streven naar een gevarieerd bouwprogramma met sociale huur, betaalbare koop en huurwoningen in het middensegment. Nieuw Boekhorst een belangrijke ontwikkeling om te voorzien in de toekomstige woningbehoefte. We dagen marktpartijen uit om met nieuwe woonconcepten te komen om snel en flexibel woonruimte te realiseren, ook voor spoedzoekers en bijzondere doelgroepen. Met woningcorporatie Stek werken we aan een project voor tijdelijke woonruimte voor spoedzoekers. Bij een goed woonklimaat horen ook voldoende groen, recreatiemogelijkheden dicht bij huis en een open landschap met aandacht voor biodiversiteit. Bij het samenstellen van nieuw beleid integreren wij deze thema's dan ook met elkaar zodat we tot een brede aanpak komen.

Leefbare en levendige wijken

We hechten belang aan leefbare en levendige wijken en een goede bereikbaarheid, daarom zijn we bezig met het opstellen van een mobiliteitsplan voor Teylingen. Met de lokale middenstand, citymanagement en onze inwoners slaan we de handen ineen om onze winkelcentra gezellig, aantrekkelijk en levendig te houden. Na de aanleg van de Noordelijke Randweg wordt het mogelijk het centrum van Voorhout autoluw te maken. Ook hebben we - voor wonen, werken en winkelen - aandacht voor goede parkeervoorzieningen.

Veiligheid

Het thema veiligheid krijgt een steeds prominentere rol op de gemeentelijke agenda. Zowel als het gaat om de gemeentelijke rol bij de bestrijding van georganiseerde misdaad en de veiligheid op straat, in de winkelgebieden of in de directe woonomgeving. Daarom is er een strategisch veiligheidsplan opgesteld voor vier jaar (2020-2023) en wordt er jaarlijks een uitvoeringsprogramma vastgesteld; het integraal veiligheidsjaarplan.

Speerpunten

De belangrijkste speerpunten uit het programma Prettig wonen voor iedereen zijn:

- Uitvoering centrumvisie voor de drie kernen
- Omgevingsvisie voor de gemeente Teylingen
- Uitvoering Woonprogramma 2020-2024
- Bouw van koop- en (sociale) huurwoningen voor onze woningzoekenden
- Ruimte voor nieuwe woonconcepten
- Duurzaam en energieneutraal bouwen
- Groene inrichting en recreatieve voorzieningen in en rond de wijk
- Versterking van de biodiversiteit
- Integraal veiligheidsplan
- Verbetering regionale en lokale bereikbaarheid
- Duurzame mobiliteit

Trends en Ontwikkelingen

Ondermijning

Weerbaarheid tegen ondermijning van de democratische rechtsorde is een belangrijk thema, zowel landelijk als lokaal. Duidelijk is dat de wereld om ons heen in hoog tempo verandert en de problematiek steeds complexer wordt. Dit vraagt om een andere, integrale, manier van werken en het aanbrengen van focus.

Omgevingswet/ integraal werken/ besluitvormingscultuur

Op 1 juli 2022 wordt de Omgevingswet ingevoerd. Een wet die impact heeft op de bestuurs- en besluitvormingscultuur. De verantwoordelijkheid verschuift naar de initiatiefnemer en de overheid krijgt een meer terughoudende rol in de uitvoeringspraktijk. Kaderstelling en visievorming worden in toenemende mate de taak van de overheid.
Samenwerking met en eigen verantwoordelijkheid van inwoners en ondernemers staan hierbij voorop. Hoe gaan we (ambtelijk en bestuurlijk) onze nieuwe positie en rol vormgeven? Wat leggen we wel en niet vast in plannen en visies? Hoe ver gaat de samenwerking? Welke vrije ruimte bestaat er voor initiatiefnemers en wat betekent dat voor de positie en rechten van andere, misschien wat minder mondige en invloedrijke inwoners? De impact van de Omgevingswet is een belangrijk thema. Daar moeten we in de komende jaren samen handen en voeten moeten aan geven, en spelregels voor opstellen.

Aan de hand van een landelijk ontwikkelt financieel dialoogmodel hebben we een analyse gemaakt om de structurele kosten van de Omgevingswet in beeld te brengen na de inwerkingtreding van de wet. Hieruit blijkt dat het eerder door het Rijk ingenomen standpunt dat de invoering en uitwerking van de Omgevingswet kostenneutraal kan verlopen niet realistisch is. Hierover zijn we reeds in overleg met het Rijk en in 2022 zullen we met een uitwerking komen hoe we deze kosten denken te mitigeren.

Schaarse ruimte/ integrale opgaven

Het zoeken naar balans tussen wonen, werken, recreëren en verblijven geeft een continue spanning. Bovendien legt de energie- en warmtetransitie extra druk op de schaarse ruimte. Het is een uitdaging om de concurrerende ruimtevragen integraal af te wegen en waar mogelijk multifunctioneel gebruik te maken van ruimte. De volgende ontwikkelingen leiden tot extra ruimtevraag:

- Op de woningmarkt is sprake van grote krapte, met name in het (sociale) huursegment en in het middensegment. Ook de koopmarkt is zeer overspannen. Vraag en aanbod zijn ook vorig jaar verder uit elkaar gegroeid. Steeds meer woningen worden boven de vraagprijs verkocht en woningen staan minder lang te koop. Bovendien ontstaan er steeds meer één- en tweepersoonshuishoudens die een andere woonvraag hebben dan traditionele gezinnen. De uitstroom uit de maatschappelijke opvang en beschermd wonen programma's dragen ook bij aan deze ontwikkeling. Er is een toenemende vraag naar flexibele en tijdelijke woonruimte, onder andere voor spoedzoekers. Ook de aanwezigheid van arbeidsintensieve bollenteelt leidt tot een toestroom van arbeidsmigranten met een vraag naar (kwalitatieve) huisvesting.
- Dankzij de toenemende verstedelijking neemt de behoefte aan recreatie en groen toe. Inwoners hebben behoefte aan voldoende groene gebieden van goede kwaliteit voor bewegen, recreëren, natuur en rust Ook groeit de vraag naar recreatieve accommodaties en bijbehorende voorzieningen (parkeren, horeca, sanitair, etc.).
- De toenemende verstedelijking leidt tot zwaardere belasting van de bestaande infrastructuur en vervoersvormen. Dat betekent knelpunten in de capaciteit, veiligheid en leefbaarheid. Robuuste en duurzamere vormen van ontsluiting en mobiliteit vragen om extra ruimte. Lokaal werken we aan een mobiliteitsplan. In regionaal verband werken we aan meerdere dossiers om de bereikbaarheid van de Duin- en Bollenstreek te verbeteren en te komen tot duurzame mobiliteit.
- De komende jaren zet de krimp in het aantal bedrijven in de bollensector door. Dat resulteert in verdergaande schaalvergroting en specialisatie binnen de sector, met aandacht voor duurzaam bodembeheer.
- Voor de omschakeling van fossiele naar duurzame energiebronnen is veel ruimte nodig, zowel boven de grond (o.a. zonneweides en windturbines) als ondergronds (warmtesystemen). Ook voor het klimaatbestendig inrichten van wijken is extra ruimte nodig (o.a. waterberging en meer groen in woonwijken).

Verbinding ruimtelijke en sociale agenda

We staan voor de uitdaging om ruimtelijke en sociale vraagstukken met elkaar in verbinding te brengen en in samenhang te bezien. Vanuit een op te stellen maatschappelijke agenda kunnen we de verschillende thema’s met elkaar in verbinding brengen. Fundament van de maatschappelijke agenda is de omgevingsvisie waarin de verbinding tot stand komt.

Klimaat en biodiversiteit

Klimaat

Het klimaat verandert wereldwijd. De gemiddelde temperatuur en zeespiegel stijgen en de seizoenen worden verstoord. Bovendien nemen de weersextremen toe, zoals langere periodes van droogte, hitte en hevige regenbuien. Om te zorgen dat ook voor de komende generaties onze planeet een goede plek is om te leven, moeten we samen optrekken om de klimaatverandering tegen te gaan.
In het Klimaatakkoord is de doelstelling neergelegd om de nationale broeikasgasuitstoot in 2030 met 49% terug te dringen ten opzichte van 1990. Er zijn landelijk concrete maatregelen opgenomen om deze doelstelling te behalen.

Biodiversiteit
De mens kan niet zonder flora en fauna. Alle planten en dieren voorzien ons van tastbare zaken als voedsel, medicijnen en bouwmaterialen. Maar ze bieden ons ook recreatiemogelijkheden, spelen een rol in ons geluksgevoel en planten voorzien ons van zuurstof. Fauna, met name de veeteelt, speelt een belangrijke rol bij de klimaatveranderingen en alle bijbehorende uitdagingen. Ondanks de waarde van de verschillende ecosystemen, wordt er wereldwijd een beleid gehanteerd waarbij planten en dieren vaak het onderspit moeten delven. Dat leidt tot een afnemende biodiversiteit, wat desastreuze gevolgen kan hebben. Met het oog op de toekomst, is een duurzaam flora- & faunabeleid urgenter dan ooit en zullen we de huidige trend moeten keren.

Voor de komende jaren betekent dit dat we allerlei duurzame veranderingen moeten inpassen in de leefomgeving. Denk hierbij aan het verduurzamen van de gebouwde omgeving en de omschakeling naar duurzame energie. Deze ontwikkelingen vergen actieve betrokkenheid van vele organisaties, bedrijven en inwoners. Uitvoeringsprogramma Biodiversiteit wordt binnenkort aan de raad aangeboden. Na instemming volgt uitvoering in 2022.

2.1.1 Veiligheid

Wat willen we bereiken?

Doel: Prettig leven door minder hinder en overlast

Wat gaan we daarvoor doen?

Activiteit	Activiteit omschrijving	
P25a	Teylingen blijft zich (in (boven)regionaal verband) inzetten voor de inwoners om hinder en overlast door vliegverkeer terug te dringen. Uitwerking 2022 (e.v.): We zijn vertegenwoordigd in de Omgevingsraad Schiphol en participant in de Bestuurlijke Regie Schiphol en het Bestuurlijk vooroverleg Schiphol Cluster Zuidwest. Vanuit deze overleggen continueren wij onze inzet om hinder en overlast ten gevolge van vliegverkeer te beperken en geven wij een krachtig geluid vanuit dit gebied richting de luchtvaartsector en de minister. Ons doel is om meer hinderbeperkende maatregelen te laten nemen.	
P25b	Vanuit het uitgangspunt meten is weten zien we kansen (Smart City) voor bijvoorbeeld het in kaart brengen van fijnstof en verkeersstromen. Uitwerking 2022 (e.v.): In 2021 zijn we van start gegaan met het traject Datagedreven sturen. In 2020 is hiertoe het Programmaplan Datagedreven sturing tot stand gekomen en door de raad goedgekeurd. Mogelijkheden voor genoemde informatie(technologie) kan vanuit dit traject verder geïnventariseerd worden.	
P25c	Als het gaat om burenoverlast en aantasting van het woongenot, richten wij ons in eerste instantie op het empoweren van mensen om zelf en met elkaar oplossingen te bedenken. Als dat niet meer lukt en er sprake is van ernstige aantasting van het woongenot, zijn wij er om te helpen (bijvoorbeeld via mediation). Uitwerking 2022 (e.v.): In 2022 worden de aanbevelingen uit de notitie woonoverlast ingevoerd, waaronder de inzet van professionele buurtbemiddeling.	
P26	We inventariseren de mogelijkheden en relevantie voor specifieke bronmetingen van de luchtkwaliteit en indien mogelijk bekijken we of er (aanvullende) lokale maatregelen zijn die we kunnen nemen om de luchtkwaliteit te verbeteren. Uitwerking 2022 (e.v.): Deze actie wordt jaarlijks uitgevoerd.	

Wat willen we bereiken?

Doel: Veilig Teylingen door samenwerking en handhaving

Wat gaan we daarvoor doen?

Activiteit	Activiteit omschrijving	
P35	In participatie met inwoners en gebaseerd op de strategische verkenning hebben wij het Integraal Veiligheidsbeleid 2020-2023 opgesteld. Vanuit dit beleid werken we met jaarplannen, de Veiligheidsjaarplannen. In het veiligheidsbeleid wordt nauw samengewerkt met het sociaal domein, zowel beleidsmatig als vanuit casuïstiek. Uitwerking 2022 (e.v.): Tot 2023 vindt jaarlijks de campagne Topidee plaats, waarin we samen met de wijkregisseur iedereen oproepen een idee ter verbetering van de veiligheid in te dienen. Dit maakt inwoners en ondernemers bewust van de noodzaak samen te werken aan veiligheid.	
P39	Actualiseren APV Uitwerking 2022 (e.v.): Gewijzigde en nieuwe wetgeving, jurisprudentie en maatschappelijke ontwikkelingen maken dat het wenselijk is de Algemene Plaatselijke Verordening periodiek te actualiseren.	
P45	We stellen jaarlijkse handhavingsuitvoeringsprogramma's op waarin, naast de reguliere werkzaamheden zoals geprioriteerd in het handhavingsbeleid, ook de projecten als Arbeidsmigranten, handhaving Buitengebied, en het nieuwe uitstallingenbeleid beschreven worden. Uitwerking 2022 (e.v.): Prioriteiten zijn ongewijzigd, echter wel getemporiseerd in de uitvoering.	
P53	Huisvesting arbeidsmigranten Verbetering van onze informatiepositie over huisvesting arbeidsmigranten. Waar gaat het goed, waar kan het beter en wat is de kwaliteit van de huisvesting. Het kan dan bijvoorbeeld gaan om ruimte en privacy, sanitair, hygiëne en veiligheid. Uitwerking 2022 (e.v.): Om arbeidsmigranten veilig te kunnen huisvesten, werken we in 2022 verder aan het verbeteren van onze informatiepositie en houden we, samen met de brandweer, veiligheidscontroles. Ook controleren we op het eventueel onterecht bewonen van ruimtes.	

SAMENWERKINGSPARTNERS

Verbonden partijen	Overige samenwerkingspartners
Veiligheidsregio Holland Midden (VRHM)	Politie Zorgpartners Brandweer Welzijnskwartier Woningcoöperatie Omgevingsdienst West-Holland (ODWH)

2.1.2 Mobiliteit

Wat willen we bereiken?

Doel: Teylingen goed bereikbaar voor iedereen

Wat gaan we daarvoor doen?

Activiteit	Activiteit omschrijving	
P11	We onderzoeken de ontwikkelingen van de parkeerbehoefte en parkeernormen in relatie tot nieuwe woonvormen en planontwikkelingen en vertalen die in beleid. Het bevorderen van de duurzaamheid is hierbij ook een belangrijk afwegingscriterium. Uitwerking 2022 (e.v.): Vanaf eind 2021 wordt gewerkt aan een actualisatie van het parkeerbeleid. Het vaststellen van nieuwe, geactualiseerde parkeernormen voor alle dorpskernen is daar onderdeel van. Vanaf het najaar van 2022 actualiseren we het onderzoek naar het gebruik van onze wegen (verkeerstellingen) en openbare parkeerplaatsen (parkeertellingen).	
P46a	Er vindt in 2019 een eerste verkenning plaats naar de mogelijkheden van een zuidelijke randweg Voorhout. Afhankelijk van de uitkomsten kan daaraan na 2019 een vervolg worden gegeven. Uitwerking 2022 (e.v.): Er is een quickscan zuidelijke randweg uitgevoerd. In 2020 heeft een verdiepingsslag plaatsgevonden en de raad is over het resultaat en het vervolgproces geïnformeerd. Er wordt geen vervolg gegeven aan een zuidelijke randweg. Met lopende projecten spoorwegovergang Voorhout en Uitvoering geven aan de Centrumvisie werken we aan de achterliggende doelen. In 2021 wordt ook een quick scan uitgevoerd naar additionele maatregelen om het autoverkeer op de Herenstraat te verminderen. Afhankelijk van de uitkomsten, kan daar in 2022 mogelijk een vervolg aan gegeven worden.	

P46b	Bij nieuwe grootschalige ruimtelijke ontwikkelingen worden in een vroeg stadium de mobiliteitsconsequenties in beeld gebracht. Voor de verschillende vervoerswijzen wordt inzichtelijke gemaakt wat nodig is om de ontwikkeling aan te laten sluiten bij een duurzaam verkeerssysteem. In 2019 worden de werkprocessen hiervoor uitgewerkt. Uitwerking 2022 (e.v.): In Holland-Rijnland is een plankaart opgesteld om het plaatsen van laadpalen te versnellen. Deze plankaart gaan we gebruiken. Eind 2021 wordt naar verwachting het nieuwe mobiliteitsbeleid vastgesteld dat voor de komende jaren kaderstellend is; hoe gaan we om met mobiliteit en bereikbaarheid? Op regionaal niveau werken we, samen met Holland Rijnland en regiopartners, aan de uitvoering van de Regionale Strategie Mobiliteit.	
P46c	a) Realisatie maatregelen HOV-verbinding Noordwijk – Schiphol als onderdeel van het verhogen van de bereikbaarheid met het OV. Uitwerking 2022 (e.v.): In 2021 is het verkeersbesluit gepubliceerde en de aanbesteding doorlopen voor de maatregelen uit het eerder door de raad vastgestelde pakket HOV-Teylingen in Voorhout. De realisatie wordt in 2022 afgerond. Daarna volgen de maatregelen voor Sassenheim, waarbij we ons eerst richten op de Rijksstraatweg tot aan station Sassenheim. De realisatie wordt voorbereid en de uitvoering staat gepland in de tweede helft van 2022. b) Aanleg van de Noordelijke Randweg Voorhout Uitwerking 2022 (e.v.): Met de realisatie van de Noordelijke Randweg krijgt de ontsluiting van Voorhout een impuls en verbeteren de verkeersveiligheid en leefbaarheid in het centrum van Voorhout (Herenstraat). De Noordelijke Randweg zal een nieuwe verbinding vormen voor zowel auto, fiets als OV. Aanleg van de randweg is medio 2019 gestart en de planning is dat de weg medio 2022 wordt opengesteld.	
P55	Dorpskernen moeten goed bereikbaar en toegankelijk zijn voor ouderen en mensen met een fysieke beperking. Uitwerking 2022 (e.v.): In 2022 wordt de realisatie van het uitvoeringsprogramma van de centrumvisie voortgezet. Dat moet onder meer de verkeerssituatie, het parkeren en de toegankelijkheid van de dorpskernen verbeteren.	

Wat willen we bereiken?

Doel: Van A naar B over veilige wegen

Wat gaan we daarvoor doen?

Activiteit	Activiteit omschrijving	
P51b	Als gemeente voeren we momenteel incidenteel monitoringsonderzoek uit. Mede vanuit de wens om meer datagedreven te werken, is het verzamelen van data/gegevens daarin de eerste stap. In september/oktober 2020 is een onderzoek naar het gebruik van onze wegen (verkeerstellingen) en openbare parkeerplaatsen (parkeertellingen) uitgevoerd. Uitwerking 2022 (e.v.): Eind 2021 wordt naar verwachting het nieuwe mobiliteitsbeleid vastgesteld. Het visiegedeelte integreren we in de omgevingsvisie, het uitvoeringsgedeelte wordt een uitvoeringsprogramma. Beide onderdelen worden jaarlijks geactualiseerd in de beleidscyclus onder de Omgevingswet. In het najaar van 2022 actualiseren we het onderzoek naar het gebruik van onze wegen (verkeerstellingen) en openbare parkeerplaatsen (parkeertellingen).	
P51c	Het ontwikkelen van nieuwe educatieve en/of voorlichtingscampagnes wordt integraal meegenomen bij de geplande herinrichtingen en bij opstellen van nieuw beleid. Dit vindt zowel op lokale als regionale en landelijke schaal plaats. Uitwerking 2022 (e.v.): Dit is een continue actie.	

SAMENWERKINGSPARTNERS

Verbonden partijen	Overige samenwerkingspartners
Holland Rijnland	Andere regio partners Provincie Zuid-Holland OV-bedrijven (o.a. t.b.v. realisering HOV) ROV VVN

2.1.3 Wonen

Wat willen we bereiken?

Doel: Prettig wonen voor iedereen

Wat gaan we daarvoor doen?

Activiteit	Activiteit omschrijving	
P5a	We geven de hoogst mogelijke prioriteit aan de realisering van huisvesting voor bijzondere doelgroepen uit het Beleidskader Maatschappelijke zorg op locaties die bij de gemeente in eigendom zijn, zoals de locatie Langeveld in Sassenheim en de stationslocatie in Voorhout. De focus ligt op duurzame en innovatieve concepten. Uitwerking 2022 (e.v.): Er zijn naast de uitstroom uit de maatschappelijke zorg ook andere doelgroepen (bijvoorbeeld uit de jeugdzorg) die snel een kleine en veelal (zeer) goedkope huurwoning nodig hebben. Onder andere bij de ontwikkeling van de locatie Langeveld zoeken we naar creatieve oplossingen voor deze doelgroepen.	
P5b	Naast de hiervoor genoemde locaties Langeveld en stationslocatie gaan we een quick scan uitvoeren naar mogelijke andere locaties die hiervoor in aanmerking kunnen komen. Behalve gronden in eigendom van de gemeente kunnen dit ook terreinen in particulier eigendom zijn. Uitwerking 2022 (e.v.): Uit de quick scan is de locatie aan de Teylingerdreef in Voorhout naar voren gekomen als een mogelijk geschikte locatie voor het realiseren van woonruimte voor spoedzoekers. De gemeente werkt de plannen verder uit. In het najaar van 2021 wordt duidelijk of de nadere uitwerking van het project 'Teydelijk' tot een haalbaar plan leidt. De uitwerking gebeurt in samenspraak met de omwonenden. Realisatie is voorzien in 2022.	

SAMENWERKINGSPARTNERS

Verbonden partijen	Overige samenwerkingspartners
Holland Rijnland	Woningcorporatie Stek Huurdersbelangenvereniging Bollenstreek Zorgaanbieders

2.1.4 Implementatie Omgevingswet

Wat willen we bereiken?

Doel: Klaar voor de implementatie van de Omgevingswet

Wat gaan we daarvoor doen?

Activiteit	Activiteit omschrijving	
P55	We gaan verder met het gereedmaken van onze organisatie voor het werken met de Omgevingswet. Uitwerking 2022 (e.v.): We ondernemen de volgende activiteiten: ▪ Organiseren van bijeenkomsten en proeftuinen voor ambtenaren, bestuurders, samenwerkingspartners en initiatiefnemers om de nieuwe manier van werken te introduceren; ▪ Uitwerken van serviceformules voor het werken met de Omgevingswet, vanuit de één-loket-gedachte; ▪ Ontwikkelen van kaders hoe we (overheids)participatie onder de Omgevingswet gaan vormgeven; ▪ Uitvoeren strategisch communicatieplan; ▪ Aanpassen van competentieprofielen medewerkers; ▪ Kennisuitwisseling in samenwerking met diverse keten- en regiopartners; ▪ Uitvoeren pilots met aansluiting op landelijke digitale stelsel Omgevingswet; ▪ Inrichten noodzakelijke IT-architectuur (applicaties en gegevens realiseren om nieuwe processen te ondersteunen).	

Wat willen we bereiken?

Doel: Samen een omgevingsvisie maken gericht op de toekomst

Wat gaan we daarvoor doen?

Activiteit	Activiteit omschrijving	
P1	In het kader van de opstelling van de omgevingsvisie is het de bedoeling om opgaven en vraagstukken op een geïntegreerde wijze vast te leggen, zoals de woningbouwopgave, vraagstukken vanuit het sociaal domein, gezondheid, bereikbaarheid, mobiliteit en duurzaamheid (fysiek en sociaal). Uitwerking 2022 (e.v.): In 2021 is het traject van de omgevingsvisie gestart. In 2022 e.v. worden, in een met de raad afgestemd en participatief proces, de opgaven en ambities voor de fysieke leefomgeving geïntegreerd in de omgevingsvisie. De vaststelling van de omgevingsvisie is voorzien in de tweede helft van 2023. Naast de omgevingsvisie wordt een Maatschappelijke Agenda opgesteld.	
P27	De aanwezigheid van (fysieke) voorzieningen in buurten en aandacht voor sociale duurzaamheid zal worden opgenomen in de omgevingsvisie. Het	

	welzijnswerk zal worden ingezet voor het stimuleren van buurtinitiatieven. We leggen nadrukkelijk de bal neer bij de samenleving (right to challenge) om zelf met initiatieven te komen. Uitwerking 2022 (e.v.) In 2021 maken we een start met het proces om te komen tot een omgevingsvisie en met de selectie van een uitvoerend en deskundig stedenbouwkundig bureau (via een meervoudig onderhandse aanbestedingsprocedure). In 2022 betrekken we alle stakeholders (inwoners, bedrijven, belangengroepen en ketenpartners) bij het opstellen van onze omgevingsvisie, waarbij de inzet is gericht op integratie van de Maatschappelijke Agenda (MAG).	

SAMENWERKINGSPARTNERS

Verbonden partijen	Overige samenwerkingspartners
Holland Rijnland Omgevingsdienst West-Holland GGD Veiligheidsregio Hollands Midden	Provincie Zuid-Holland Hoogheemraadschap van Rijnland

2.1.5 Gebiedsontwikkeling

Wat willen we bereiken?

Doel: Duurzaam bouwen in de praktijk brengen

Wat gaan we daarvoor doen?

Activiteit	Activiteit omschrijving	
P16	De locatie Langeveld wordt een voorbeeldproject voor duurzame woningbouw, gericht op diverse doelgroepen. Uitwerking 2022 (e.v.): Ter uitvoering van het besluit van de gemeenteraad wordt, met ondersteuning vanuit de Vliegende Brigade van de provincie Zuid-Holland, een integrale stedenbouwkundige visie en financiële verkenning voor de locatie Langeveld opgesteld. Deze kent een variant met tennisbanen (fase 2) voor de Sassenheimse Tennisvereniging (STV) en een variant zonder tennisbanen (fase 2) voor STV. Zo kan een integraal afgewogen besluit worden genomen. Op basis van dat besluit wordt de verdere gebiedsontwikkeling opgepakt (participatie, aanbesteding, planologische procedure, e.d.). De inzet is gericht op oplevering van de woningen in 2023/2024.	

Wat willen we bereiken?

Doel: Een open landschap om van te genieten

Wat gaan we daarvoor doen?

Activiteit	Activiteit omschrijving	
P9	Als voorbeeld hierbij kan worden gedacht aan ons voornemen om op interactieve wijze te komen tot een gebiedspaspoort en plan van aanpak voor de ontwikkeling van woningbouw op de locatie Nieuw-Boekhorst in Voorhout. Uitwerking 2022 (e.v.): In 2020 en 2021 is hiermee een voortvarende start gemaakt, in 2022 wordt hieraan samen met de stakeholders een vervolg gegeven.	

SAMENWERKINGSPARTNERS

Verbonden partijen	Overige samenwerkingspartners
Greenport Ontwikkelingsmaatschappij B.V. (GOM)	Woningbouwcorporaties Projectontwikkelaars Bedrijven Particuliere initiatiefnemers

2.1.6 Openbare ruimte

Wat willen we bereiken?

Doel: Samen zorgen voor een schone leefomgeving

Wat gaan we daarvoor doen?

Activiteit	Activiteit omschrijving	
P32	We ondersteunen educatieprojecten en initiëren voorlichtingscampagnes op het gebied van (zwerf)afval en hondenpoep. Uitwerking 2022 (e.v.): Naar behoefte faciliteren we o.a. scholen en (afval)ambassadeurs en denken we actief mee. Deze lijn trekken we in 2022 door.	
P33	We houden toezicht op de uitvoering van het hondenbeleid. Naast de reguliere handhavingstrajecten zetten we in op jaarlijkse voorlichtingscampagnes om het gedrag te beïnvloeden. We monitoren de effecten en beoordelen op basis daarvan of bijstelling van beleid nodig/gewenst is.	

Wat willen we bereiken?

Doel: Versterken van de biodiversiteit

Wat gaan we daarvoor doen?

Activiteit	Activiteit omschrijving	
P21	Op basis van een in 2018 vastgestelde kansenkaart wordt een Uitvoeringsprogramma Biodiversiteit opgesteld. Uitwerking 2022 (e.v.): Onderdelen uit de kansenkaart biodiversiteit laten we terugkomen in het Groenbeheerplan c.q. uitvoeringsprogramma dat we in 2021 gaan opstellen. Daarin wordt ook de relatie gelegd met klimaatadaptatie.	
P22	Bij de (her)inrichting en het beheer van woonwijken en bermen langs verbindingswegen zullen groen en natuurvriendelijke oevers anders worden uitgevoerd en passen we het maaibeleid aan. Bij (her)inrichting zullen we de streekeigenheid versterken door het toepassen van inheemse bomen, struiken en planten die passen bij de natuurlijke omstandigheden. Beschoeiing zal daar waar mogelijk bij vervanging omgevormd worden naar een natuurlijke oever. Grasbermen worden langzamerhand vervangen door bloemrijke bermen en er zal meer gevarieerd gaan worden in maaifrequentie en aanwezige beplanting en gewassen, bijvoorbeeld aan de kant van watergangen, laten we vaker ongemoeid. Door deze maatregelen zal er meer verscheidenheid (biodiversiteit) aan planten- en diersoorten ontstaan. Uitwerking 2022 (e.v.): Bij (her)inrichting van woonwijken en het uitvoeren van maaibeheer kijken we standaard naar kansen voor biodiversiteit. Waar mogelijk voeren we die ook uit.	

SAMENWERKINGSPARTNERS

Verbonden partijen	Overige samenwerkingspartners
Omgevingsdienst West-Holland (ODWH) VAB Stichting RIJK	Inwoners Zwerfafvalambassadeurs Maatschappelijke instellingen

2.1.7 Verbonden partijen

Voor informatie over de verbonden partijen wordt verwezen naar de paragraaf Verbonden partijen.

2.1.8 Beleidsindicatoren

Indicator	Eenheid	Realisatie 2019	Realisatie 2020	Begroting 2021	Begroting 2022	NL	Bron
Gemiddelde WOZ waarde	per 1.000 euro	€ 320	€ 346	€ 346	€ 363	2021: € 290	CBS
Nieuw gebouwde woningen	Aantal per 1.000 woningen	27,2	11,1	20,5	20,4	2020: 8,9	Basis-registratie adressen en gebouwen
Demografische druk	De som van het aantal personen van 0 tot 20 jaar en 65 jaar of ouder in verhouding tot de personen van 20 tot 65 jaar (%)	73,4 %	73,6 %	73,4 %	73,6%	2021: 70,1 %	CBS
Gemeentelijke woonlasten eenpersoonshuishouden	Gemiddeld totaalbedrag in euro's	€ 595	€ 647	€ 610	€ 594	2021: € 733	COELO
Gemeentelijke woonlasten meerpersoonshuishouden	Gemiddeld totaalbedrag in euro's	€ 664	€ 716	€ 679		2021: € 810	COELO

Toelichting indicator Gemiddelde WOZ waarde
De gemiddelde WOZ waarde van woningen.

Toelichting indicator Nieuwgebouwde woningen
Het aantal nieuwgebouwde woningen, exclusief overige toevoegingen zoals transformaties.

Toelichting indicator Demografische druk
De som van het aantal personen van 0 tot 20 jaar en 65 jaar of ouder in verhouding tot de personen van 20 tot 65 jaar.

Toelichting indicator Gemeentelijke woonlasten eenpersoonshuishouden
Het gemiddelde totaalbedrag in euro's per jaar dat een éénpersoonshuishouden betaalt aan woonlasten.

Toelichting indicator Gemeentelijke woonlasten meerpersoonshuishouden
Het gemiddelde totaalbedrag in euro's per jaar dat een meerpersoonshuishouden betaalt aan woonlasten.

Indicator	Eenheid	Realisatie 2019	Realisatie 2020	Begroting 2021	Begroting 2022	NL	Bron
Huishoudelijk restafval	Hoeveelheid restafval per bewoner in kilo's	160	166	135	120	2019: 161	CBS
Hernieuwbare elektriciteit	Percentage elektriciteit opgewekt uit wind, waterkracht, zon of biomassa	7,3 %	nb	10 %	nb	2019: 20,1 %	RWS

Toelichting indicator Omvang huishoudelijk restafval
Niet gescheiden ingezameld restafval dat te groot of te zwaar is om op dezelfde wijze als het huishoudelijk restafval te worden aangeboden.

Toelichting indicator Hernieuwbare elektriciteit
Het % hernieuwbare energie, ook wel duurzame of groene energie genoemd. Dit is energie afkomstig van natuurlijke bronnen die constant worden aangevuld zoals uit wind, waterkracht, zon, bodem, buitenluchtwarmte en biomassa.

nb: Gegevens zijn op moment van schrijven van deze programmabegroting nog niet bekend. Indien de gegevens na het schrijven bekend worden kunt u deze vinden op:
https://www.waarstaatjegemeente.nl/dashboard/Besluit-Begroting-en-Verantwoording/

Indicator	Eenheid	Realisatie 2019	Realisatie 2020	Begroting 2021	Begroting 2022	NL	Bron
Verwijzingen Halt	Aantal per 10.000 jongeren	210	160	200	200	110	Bureau Halt
Winkeldiefstallen	Aantal per 1.000 inwoners	1,5	nb	0,7	0.7	2019: 2,3	CBS
Geweldsmisdrijven	Aantal per 1.000 inwoners	2,7	2,3	3	3	2020: 4,6	CBS
Diefstallen uit woning	Aantal per 1.000 inwoners	2,2	nb	2	2	2019: 2,3	CBS
Vernielingen en beschadigingen (in de openbare ruimte)	Aantal per 1.000 inwoners	4,0	5,9	3,5	3,5	2020: 6,2	CBS

Toelichting indicator Verwijzingen Halt

Het aantal verwijzingen Halt per 10.000 jongeren. Jongeren van 12 tot 18 jaar die een licht strafbaar vergrijp plegen, worden door de politie of leerplichtambtenaren naar Bureau Halt verwezen voor een passende Halt-straf. Zij krijgen leeropdrachten en er volgen gesprekken met de jongere en de ouders. Op

deze manier kunnen jongeren rechtzetten wat zij fout hebben gedaan, zonder dat zij in aanraking komen met het Openbaar Ministerie (en dus zonder opbouw van een 'strafblad').

Toelichting indicator Winkeldiefstallen
Het aantal winkeldiefstallen per 1.000 inwoners.

Toelichting indicator Geweldsmisdrijven
Het aantal geweldsmisdrijven. Voorbeelden van geweldsmisdrijven zijn seksuele misdrijven, levensdelicten zoals moord en doodslag en dood en lichamelijk letsel door schuld (bedreiging, mishandeling, etc.).

Toelichting indicator Diefstallen uit woning
Het aantal diefstallen uit woningen, per 1.000 inwoners.

Toelichting indicator Vernieling en beschadiging (in de openbare ruimte)
Hieronder vallen brandstichting, alle vormen van vernieling en misdrijven tegen de openbare orde en het openbaar gezag. Voorbeelden van misdrijven tegen de openbare orde en tegen het openbaar gezag zijn opruiing, huis-, computer- en lokaalvredebreuk, deelneming aan een criminele of terroristische organisatie, openlijke geweldpleging, godslastering, discriminatie en het doen van een valse aangifte. Omdat het delict mensenhandel vaak onder dezelfde feitcode geregistreerd wordt als het delict mensensmokkel worden deze twee delicten samengeteld en weergegeven bij de gewelds- en seksuele misdrijven.

nb: Gegevens zijn op moment van schrijven van deze programmarekening nog niet bekend. Indien de gegevens na het schrijven bekend worden kunt u deze vinden op:
https://www.waarstaatjegemeente.nl/dashboard/Besluit-Begroting-en-Verantwoording/

2.1.9 Kaderstellende stukken

- Wijkgericht werken
- Wet veiligheidsregio's
- Regionaal Crisisplan
- Integraal veiligheidsbeleid
- Algemene Plaatselijke Verordening Teylingen
- Provinciaal Verkeers- en Vervoersplan
- Regionaal Verkeers- en Vervoersplan Holland Rijnland
- Geactualiseerde wegenstructuur Voorhout 2020
- Gemeentelijk Verkeers-en Vervoersplan Teylingen (GVVP) 2010-2020
- Provinciale Visie op Ruimte en Mobiliteit
- Beleid Laadinfrastructuur
- Regionale Woonagenda Holland Rijnland
- Woonvisie Teylingen
- Zorgpact Teylingen
- Prestatieafspraken Wonen Teylingen
- Regionale Omgevingsagenda, 2021 Holland Rijnland
- Regionale Energiestrategie (RES) Holland Rijnland 2021
- Regionale Strategie Mobiliteit (RSM) Holland Rijnland 2021
- Regionale Structuurvisie Holland Rijnland
- Begroting Teylingen – Begroting Omgevingsdienst West-Holland
- Intergemeentelijke structuurvisie Greenport Duin- en Bollenstreek
- Structuurvisie Teylingen 2030 Duurzaam bloeiend
- Nota Regionale Investeringsstrategie Holland Rijnland
- Verordening Erfgoedcommissie Teylingen
- Centrumvisie Teylingen
- Speelplaatsenbeheerplan 2014-2018
- Uitvoeringsprogramma Zwerfafval
- Integraal Afval Waterketen Plan
- Uitvoeringsprogramma groen Bollenstreek 2014 - 2018 Holland Rijnland
- Gebiedsprogrammma groen Bollenstreek 2016-2020 Holland Rijnland
- Provinciaal fietspadenplan
- Beleidsplan De Waarde van Groen
- Erfgoedwet 2016
- Gemeenschappelijke Regeling Omgevingsdienst West-Holland
- Afgesproken ambities met Omgevingsdienst West-Holland in het werkplan

2.1.10 Wat mag het kosten?

Bedragen x € 1.000

Lasten	Rekening	Begroting	Begroting	Begroting	Begroting	Begroting
	2020	2021 na wijziging	2022	2023	2024	2025
Thema Gebiedsontwikkeling						
Ruimtelijke ordening	-1.861	-1.098	-915	-895	-895	-895
Totaal Gebiedsontwikkeling	**-1.861**	**-1.098**	**-915**	**-895**	**-895**	**-895**
Thema Mobiliteit						
Verkeer en vervoer	-3.183	-3.728	-3.789	-4.395	-4.620	-4.604
Parkeren	-129	-245	-247	-247	-247	-247
Recreatieve havens	-436	-308	-348	-353	-353	-353
Totaal Mobiliteit	**-3.748**	**-4.281**	**-4.384**	**-4.995**	**-5.220**	**-5.204**
Thema Openbare ruimte						
Openbaar groen en (openlucht) recreatie	-2.618	-3.195	-3.097	-3.098	-3.151	-3.174
Totaal Openbare ruimte	**-2.618**	**-3.195**	**-3.097**	**-3.098**	**-3.151**	**-3.174**
Thema Veiligheid						
Crisisbeheersing en brandweer	-2.617	-2.375	-2.362	-2.388	-2.388	-2.371
Openbare orde en veiligheid	-861	-1.319	-1.275	-1.178	-1.178	-1.178
Totaal Veiligheid	**-3.478**	**-3.694**	**-3.637**	**-3.566**	**-3.566**	**-3.549**
Thema Wonen						
Wonen en bouwen	-2.083	-1.455	-1.325	-1.315	-1.314	-1.314
Grondexploitatie (niet-bedrijventerreinen)	-4.009	-8.128	-5.810	0	0	0
Totaal Wonen	**-6.092**	**-9.583**	**-7.135**	**-1.315**	**-1.314**	**-1.314**
Totaal lasten	**-17.797**	**-21.851**	**-19.168**	**-13.869**	**-14.146**	**-14.136**
Baten	**Rekening**	**Begroting**	**Begroting**	**Begroting**	**Begroting**	**Begroting**
	2020	2021 na wijziging	2022	2023	2024	2025
Thema Gebiedsontwikkeling						
Ruimtelijke ordening	878	0	65	65	65	65
Totaal Gebiedsontwikkeling	**878**		**65**	**65**	**65**	**65**
Thema Mobiliteit						
Verkeer en vervoer	204	116	160	160	160	160
Parkeren	9	18	12	12	12	12
Recreatieve havens	99	61	97	97	97	97
Totaal Mobiliteit	**312**	**195**	**269**	**269**	**269**	**269**

Thema Openbare ruimte						
Openbaar groen en (openlucht) recreatie	53	131	132	132	132	132
Totaal Openbare ruimte	**53**	**131**	**132**	**132**	**132**	**132**
Thema Veiligheid						
Crisisbeheersing en brandweer	225	242	243	243	243	243
Openbare orde en veiligheid	19	38	38	38	38	38
Totaal Veiligheid	**244**	**280**	**281**	**281**	**281**	**281**
Thema Wonen						
Wonen en bouwen	1.490	544	744	544	544	544
Grondexploitatie (niet-bedrijventerreinen)	4.009	8.105	7.241	1.431	0	0
Totaal Wonen	**5.499**	**8.649**	**7.985**	**1.975**	**544**	**544**
Totaal baten	**6.986**	**9.255**	**8.732**	**2.722**	**1.291**	**1.291**
Saldo van baten en lasten	**-10.811**	**-12.592**	**-10.435**	**-11.148**	**-12.855**	**-12.845**
Reserves	**Rekening**	**Begroting**	**Begroting**	**Begroting**	**Begroting**	**Begroting**
	2020	2021 na wijziging	2022	2023	2024	2025
Toevoegingen reserves	5	-63	-1.431	-1.690	0	0
Onttrekkingen reserves	1.479	1.710	992	1.279	1.644	912
Totaal reserves	**1.485**	**1.647**	**-439**	**-411**	**1.644**	**912**
Saldo na resultaatbestemming	**-9.326**	**-10.946**	**-10.874**	**-11.558**	**-11.210**	**-11.933**

Energiek & sociaal

2.2 Programma 2. Energiek en sociaal Teylingen

Wij staan voor een sociaal, klantgericht en rechtvaardig beleid, waarbij mensen centraal staan en niet de regels. We gaan uit van de vitaliteit van onze inwoners, bedrijven, verenigingen en maatschappelijke organisaties, die hun leven en dromen vormgeven zoals zij dat willen. We creëren hiervoor samen met partners de randvoorwaarden, met als doel een energieke en krachtige samenleving. Degenen die het niet op eigen kracht redden, ondersteunen we actief. We gaan daarbij uit van wat mensen wél kunnen en stimuleren talenten.

De Jeugdwet en de Participatiewet zijn in 2015 overgeheveld van het Rijk naar de gemeenten, terwijl op dat moment tevens de Wet maatschappelijke ondersteuning verder is uitgebreid met gemeentelijke taken. We willen deze nieuwe taken en bevoegdheden zo goed mogelijk vormgeven samen met de uitvoeringsorganisaties, maatschappelijke partners en onze cliënten in gesprek over creatieve en innovatieve aanpakken.

In 2021 hebben we de maatschappelijke agenda opgesteld, in 2022 starten we met het uitwerken van de visie en ambities in uitvoeringsprogramma's. We sluiten aan bij trends en ontwikkelingen in de samenleving, zoals het meedenkersnetwerk en de sociale kaart voor Teylingen. We hebben oog voor maatwerk en de menselijke maat. Waar wij zelf invloed kunnen uitoefenen, treden we vlot en daadkrachtig op. Waar dat niet kan, behartigen wij de belangen van onze inwoners actief. Op het gebied van kunst en cultuur zetten we ons in om de Ruïne van Teylingen uit te laten groeien tot een publiekstrekker voor toeristen.

De belangrijkste speerpunten uit het programma Energiek en sociaal Teylingen zijn:

- Transformatie in het sociaal domein via het werk van Voor ieder 1
- Geld vrijmaken voor innovatieve projecten in de zorg, zoals de praktijkondersteuner bij de huisartsen
- Meer aandacht voor mantel- en respijtzorg
- Meer mensen met een beperking aan de slag, we geven als gemeente het goede voorbeeld
- Oog voor de menselijke maat bij het verlenen van ondersteuning aan onze inwoners
- De Ruïne van Teylingen is een pareltje van ons toeristische en culturele aanbod

Trends en ontwikkelingen

Maatschappelijke Agenda

In 2021 hebben we gewerkt aan een Maatschappelijke Agenda. Deze agenda bevat een integrale visie en zeven opgaven voor het brede sociaal domein. De agenda gaat over gezondheid, leren, cultuur, zorgen voor elkaar, werken, inkomen en thuis kunnen wonen met ondersteuning als dat nodig is. Gezondheid zien we als het vermogen van mensen om met de fysieke, emotionele en sociale levensuitdagingen om te gaan en zoveel mogelijk eigen regie te voeren. We gaan uit van wat wel kan, dit loopt als een rode draad door de Maatschappelijke Agenda.
De volgende stap is het maken van uitvoeringsprogramma's. Deze programma's zijn een vertaling van de visie en ambities van de Maatschappelijke Agenda uit. We gaan ze maken samen met inwoners, ondernemers, onderwijs, verenigingen en maatschappelijke organisaties. Kortom met iedereen die kan en wil bijdragen aan het bereiken van de opgaven van de Maatschappelijke Agenda.

Meedenkers netwerk

In Teylingen willen wij het mogelijk maken dat alle inwoners toegang hebben tot gratis, onafhankelijke cliëntondersteuning. De afgelopen jaren is met financiële steun van het ministerie VWS, vanuit het Koplopersproject naast cliëntondersteuning door professionals van MEE ook ondersteuning door vrijwilligers ontwikkeld. Dit is het Meedenkersnetwerk. Een meedenker verleent geen zorg, maar biedt een luisterend oor en een helpende hand. De financiering vanuit het Rijk loopt eind 2021 af. Hierdoor komt de continuïteit van het Meedenkersnetwerk in het gedrang. Wij willen onafhankelijke cliëntondersteuning structureel beschikbaar en betaalbaar houden. Bovendien is dit een wettelijke verplichting. Het doel is om alle inwoners toegang te bieden tot gratis, onafhankelijke cliëntondersteuning. Hiermee voldoen we niet alleen aan de wettelijke verplichting, we dragen ook bij het welzijn, de vitaliteit én de zelfredzaamheid van onze inwoners. Het Meedenkersnetwerk is geslaagd als inwoners het Meedenkersnetwerk weten te vinden en als inwoners lichte, tijdelijke ondersteuning ontvangen, waardoor zij zich gesteund voelen om stappen te zetten die bijdragen aan hun eigen welzijn.

Integrale toegang

In 2021 is de laagdrempelige, integrale toegang Voor ieder 1 van start gegaan. Onze inwoners kunnen hier terecht met al hun (hulp)vragen over de Jeugdwet, Participatiewet, schuldhulpverlening en Wet maatschappelijke ondersteuning. Bij deze integrale toegang wordt de hulpvraag van de inwoners van alle leeftijden bezien in het geheel van de individuele- en gezinssituatie. Daarbij worden ook de verschillende leefgebieden van de aanvrager meegewogen. Er wordt maximaal inzicht verkregen in de aanleiding en achtergrond van de hulpvraag. Een aantal belangrijke uitgangspunten daarbij zijn: preventie, de gemeente goed kennen en normaliseren. Niet de diagnose van de hulpverlener maar het verhaal van de inwoner is het startpunt. Daarbij gaan we uit van het herstel van het dagelijks leven en het versterken van de eigen kracht, met de eigen sociale omgeving.

Sociale kaart

Een goed ingerichte en juist functionerende sociale kaart helpt professionals om inwoners verder te helpen naar de juiste zorg en voorzieningen, vanuit dezelfde informatiebron. Een sociale kaart draagt bij aan het verlagen van de kosten voor het sociaal domein, omdat inwoners beter geholpen kunnen worden naar voorliggende voorzieningen. Het is één van de vele maatregelen om de verschuiving van zwaardere naar lichtere vormen van hulp te maken. De integrale toegang, Voor Ieder 1, gaat dit monitoren. De raad krijgt in 2021 ter besluitvorming een plan van aanpak sociale kaart aangeboden. Indien akkoord, zorgen we dat eerste opzet van de sociale kaart (door)ontwikkeld wordt en dat het (technische en inhoudelijk) beheer belegd is.

Integrale verordening sociaal domein

Om het maatwerk en de menselijke maat nog beter mogelijk te maken, werken we in 2022 aan een integrale verordening sociaal domein. Dit gaan we doen samen met de gemeenten van de Bollenstreek. De nieuwe verordening zal circa 15 bestaande verordeningen bundelen, zoals de verordeningen voor jeugdhulp, Wmo, participatie en schulddienstverlening. Professionals van Voor Ieder 1 en de ISD zullen deze verordening gaan gebruiken.

Prenataal huisbezoek

Het wetsvoorstel ‘Prenataal huisbezoek’ is in juni aangenomen door de Tweede kamer. De wet gaat op 1 januari 2022 in. In de meicirculaire is bekend gemaakt welke middelen er vanuit het Rijk komen voor de uitvoering van deze wet. Deze middelen zijn beperkt, zodat zorgvuldig moet worden bepaald hoe deze het best kunnen worden ingezet. Het prenataal huisbezoek beleggen we (verplicht) bij de organisatie die de

jeugdgezondheidszorg uitvoert, dat is de GGD. Met het huisbezoek worden aanstaande ouders in kwetsbare situaties begeleid naar steviger ouderschap en naar een goede en kansrijke start voor hun kind.

Praktijkondersteuner huisarts Jeugd Geestelijke gezondheidszorg (POH-jeugd GGZ)

Een POH-jeugd GGZ krijgt door een uitgebreidere intake een completer beeld van de hulpvraag en de complexiteit van de problematiek, waardoor ze de juiste hulp in kunnen zetten voor de jeugdige. Soms blijkt doorverwijzing niet nodig. Als dat wel zo is, wordt beter verwezen naar de juiste specialistische hulp (First time right). Het resultaat is laagdrempelige hulp, betere doorverwijzing en minder inzet van specialistische zorg. Uit de pilot die in 2020 gestart is, blijkt dat hier wordt voorzien in een grote behoefte. De subsidie die de Zorggroep Voorhout heeft ontvangen voor de uitvoering van de pilot, kan de huidige inzet van de POH-jeugd bekostigen tot eind 2021. Het is wenselijk dat de inzet van de POH-jeugd een structureel vervolg krijgt, met meer uren inzet, waardoor de POH-jeugd alle jeugdigen, die bij de huisarts komen, kan zien. Het aantal uren in de pilotvorm is daarvoor niet voldoende. Met de inzichten uit de pilot wordt de inzet van de POH-jeugd verder ontwikkeld. Met aangescherpte kaders en een duidelijker opdracht op het gebied van netwerksamenwerking en normaliseren.

De jaarlijkse kosten worden begroot op € 145.000 voor 32 uur POH. De dekking van deze kosten halen we uit de verwachte extra middelen voor jeugdhulp in 2022, die hopelijk structureel worden.

Jeugdhulp

De financiële druk op de jeugdhulp blijft onverminderd hoog. In 2021 is het budget voor jeugdhulp daarom structureel verhoogd. Tegelijkertijd werken we samen met gemeenten uit de regio, De Tijdelijke Werkorganisatie (TWO) en de verschillende 'gemeentelijke toegangen' aan het realiseren van de kostenbesparingsmaatregelen die in de zomer van 2020 zijn vastgesteld. Het financiële effect van deze interventies is naar verwachting in 2023 merkbaar in de uitgaven.
Vanwege de nieuwe contractering regionale jeugdhulp 2022 – 2025 is op sommige segmenten in 2022 een eenmalige extra investering nodig. Ook daarmee willen we besparingen bereiken, die hopelijk al in 2023 merkbaar zijn. Daarbij moet worden opgemerkt dat de rijksoverheid heeft aangegeven voor 2022 €1,314 miljard extra beschikbaar te stellen aan gemeenten ter compensatie van de tekorten in de jeugdhulp. Voor Teylingen zal dit circa € 1.880.000 zijn. Gezien de uitspraak van de arbitragecommissie over extra middelen jeugdhulp rekenen we erop dat er structureel extra middelen komen voor jeugdhulp.

Vanaf 1 januari 2022 wordt de TWO opgeheven en is voorgesteld om de nieuwe governance jeugdhulp vorm te geven door oprichting van een nieuwe gemeenschappelijke regeling (GR) voor jeugd. Besluitvorming over de voorgestelde governance vindt in 2021 plaats. Voor een kwaliteitsimpuls is er zowel incidenteel als structureel extra budget opgenomen in de begroting.

Vanaf 1 januari 2022 is de Wet wijziging woonplaatsbeginsel Jeugdwet van kracht. Het nieuwe woonplaatsbeginsel gaat uit van de woonplaats waar de jeugdige staat ingeschreven op het moment van de zorgvraag. Doel van de wetswijziging is het verminderen van administratieve lasten, het sneller kunnen leveren van zorg en ondersteuning aan jeugdigen en het versterken van preventie. De wijziging van het woonplaatsbeginsel kan financiële gevolgen hebben voor de gemeente. De daadwerkelijke kosten of besparingen zullen gedurende 2022 inzichtelijk worden en zijn afhankelijk van het aantal jeugdigen dat we financieel overdragen aan andere gemeenten en het aantal jeugdigen die door andere gemeenten aan onze gemeente worden overgedragen.

Van maatwerk naar algemeen

De focus bij ondersteuning van inwoners in een kwetsbare situatie ligt in veel gevallen op de inzet van individuele maatwerkvoorzieningen. Algemene voorzieningen kunnen preventief werken. Ze zijn namelijk een belangrijk onderdeel van de sociale basisinfrastructuur, toegankelijk en dicht bij de inwoners. Een solide basis voor ontmoeting, ondersteuning, informatie en advies. Ze zijn in tegenstelling tot maatwerkvoorzieningen laagdrempeliger en toegankelijker.

Wij willen daarom een verschuiving van maatwerkvoorzieningen naar algemene voorzieningen voor thuisadministratie, opbouwen en onderhouden van een sociaal netwerk, belevingsgerichte dagbesteding en mantelzorgondersteuning voor inwoners met een lage indicatie vanwege hun kwetsbare situatie.
In het tweede kwartaal van 2022 starten we met een tweejarige pilot voor een algemene voorziening was- en strijkservice. Een laagdrempelige voorziening waarin mensen met een afstand tot de arbeidsmarkt kunnen participeren en waardoor voor anderen huishoudelijke hulp toegankelijk en beschikbaar wordt. En ook betaalbaar: Deze oplossing is soms ook goedkoper

Mantelzorg

De druk op mantelzorg en vrijwilligerswerk neemt toe in de toekomst. We hebben aandacht voor het ondersteunen en waarderen van deze groepen. We werken hieraan met partners als zorgorganisaties, Zorg & Zekerheid en Welzijn Teylingen, die de ondersteuning en waardering van mantelzorgers en vrijwilligers uitvoert. Onze waardering voor vrijwilligers komt onder andere tot uiting door de uitreiking van de vrijwilligersprijs en onze communicatie over inzet van vrijwilligers. Onze waardering voor mantelzorgers is zichtbaar via het mantelzorgcompliment en de Dag van de Mantelzorg. De Regeling Ondersteuning Mantelzorg en Respijtzorg 2021-2022 draagt in belangrijke mate bij aan ondersteuning op maat voor mantelzorgers.

Wmo, maatschappelijke zorg

De vierde decentralisatie is die van de maatschappelijke zorg, deze is per 2023. We hebben bij de Maatschappelijke Zorg te maken met de meest kwetsbare inwoners. Er ligt een forse uitdaging om voor deze kwetsbare inwoners te zorgen voor goede oplossingen voor primaire levensbehoeften. Opvang, (beschermd) wonen, zorg, preventie, welzijn en participatie zijn hierbij onlosmakelijk met elkaar verbonden.

Kwaliteit van panden inrichting bibliotheken

We willen een functionele huisvesting voor de bibliotheken in Voorhout, Sassenheim en Warmond. Huisvesting die aan de behoefte voldoet, ook in de toekomst. We onderzoeken daarom de mogelijkheden van herhuisvesting van de bibliotheek in Voorhout zoals werd aanbevolen in het BMC-rapport 'Behoefteonderzoek MFA Voorhout'. Dit onderzoek maakt onderdeel uit van het uitvoeringsprogramma van de Centrumvisie. De aanbevelingen uit het ProBiblio-rapport 'Bibliotheekvoorzieningen in het landelijk gebied' vormen de basis om de kwaliteit van het pand en de inrichting van de vestiging in Sassenheim te verbeteren.

Structuur buitensportaccommodaties

We willen de buitensportaccommodaties efficiënt beheren en exploiteren. In 2021 onderzoeken we of de huidige structuur daarvoor nog voldoet. Om in 2022 met de resultaten van dit onderzoek aan de slag te kunnen gaan, is € 20.000 opgenomen in de begroting.

Ventilatie scholen

We zetten ons in voor het verbeteren van het binnenklimaat van bestaande schoolgebouwen in het primair onderwijs en voortgezet onderwijs. Daarom maken we gebruik van de rijkssubsidieregeling SUVIS (Specifieke Uitkering Ventilatie in Scholen) voor de financiering van bouw- en installatiekosten. Deze regeling vereist cofinanciering van schoolbestuur en gemeente. SUVIS is een tijdelijke regeling met een beperkt budget. De omvang van de realisatie is afhankelijk van de toekenning van de aanvraag.

2.2.1 Onderwijs

Wat willen we bereiken?

Doel: Onderwijs zien als de investering tot succes en persoonlijke groei

Wat gaan we daarvoor doen?

Activiteit	Activiteit omschrijving	
E19a	We geven daar waar nodig (financiële) ondersteuning aan de uitvoering van de Regionale Educatieve Agenda en voeren het Voor- en Vroegschoolse Educatie (VVE)-beleid uit. We voeren de acties uit de Ontwikkelagenda 2019-2023 uit door middel van pilots op het gebied van jeugdhulp in de school, onderwijs-zorgarrangementen en rondom anderstalige leerlingen van de Internationale Schakelklas (ISK).	
E19b	Ook zetten we in op volwasseneneducatie, waarvoor we een lokaal plan gaan opstellen. We voeren het convenant laaggeletterdheid uit. Uitwerking 2022 (e.v.) Samen met maatschappelijke partners voeren we acties uit het Taalpact Bollenstreek uit.	
E27	We willen de onderwijsvoorzieningen ombuigen in de richting van Integrale Kind Centra. We ontwikkelen beleid dat die beweging faciliteert en ondersteunt. We verankeren dit in het Integraal Huisvestingsplan voor het primair onderwijs.	
E28	Vanuit het perspectief dat we als gemeente Teylingen in 2030 volledig duurzaam willen zijn, gaan we aan de slag met het opstellen van een uitvoeringsprogramma om de gebouwen van het primair onderwijs te verduurzamen. Uitwerking 2022 (e.v.): Het opstellen van de uitvoeringsprogramma's heeft in 2021 vertraging opgelopen. We bieden deze uitvoeringsprogramma's ter informatie en vaststelling aan.	

SAMENWERKINGSPARTNERS

Verbonden partijen	Overige samenwerkingspartners
Holland Rijnland (Regionaal Bureau Leerplicht)	Onderwijsveld CJG Kinderopvangorganisaties Bedrijfsleven

2.2.2 Gezondheid & vitaliteit

Wat willen we bereiken?

Doel: Positieve gezondheid is ons uitgangspunt

Wat gaan we daarvoor doen?

Activiteit	Activiteit omschrijving	
E19	De inzet van de combinatiefunctie verbreden we. Naast het 'Model Sport en Onderwijs Teylingen', gaan we van sport, onderwijs en cultuur naar het 'Vitaliteitsakkoord' (sport en bewegen in relatie tot het sociale domein). We passen de inzet en de rol van de buurtsportcoach daarop aan. Uitwerking Model Sport en Onderwijs Teylingen 2021 e.v. Met de Combibrug, sportverenigingen en het basisonderwijs hebben we eind 2018 en voorjaar 2019 de werkwijze van de combinatiefunctie onderwijs, sport en cultuur geëvalueerd. Het resultaat is dat we vanaf schooljaar 2020-2021 zijn gaan werken met een ander model, waarbij we inzetten op meer (kwalitatieve) lesuren bewegingsonderwijs, gegeven door een vakdocent lichamelijke opvoeding en een ondersteunend sport- en beweegprogramma vanuit de Combibrug. Het sportpromotiepakket van de Combibrug blijft gehandhaafd. In het tweede projectjaar (2021/22) hebben negen van de elf scholen een aanvraag ingediend en toegekend gekregen. Dit is gelijk aan het eerste projectjaar. De subsidie is afbouwend en medegefinancierd vanuit de Brede Regeling Combinatiefuncties vanuit het Rijk. Per jaar ontstaat daardoor een restbudget dat toeneemt. Dit gedeelte zetten we geleidelijk aan in voor de verbindende functie van de buurtsportcoachfunctie t.b.v. het Vitaliteitsakkoord Teylingen.	
E2a	De Nota Volksgezondheid Teylingen positief gezond 2021 - 2024 voeren we uit vanuit het perspectief van positieve gezondheid. Wij voeren de nota Volksgezondheid uit. We stellen een communicatieplan op en lanceren het Vignet Teylingen positief gezond om onze leefstijlinterventies zichtbaar te maken. Op basis van de zes pijlers van positieve gezondheid creëren wij een verwijsstructuur gericht op het bieden van zorg en welzijn op de juiste plek. De focus van Welzijn op recept lag op doelgroep 18+/ Dit breiden we uit met de doelgroep 18-. Op deze manier versterken we de integrale benadering vanuit positieve gezondheid. Voor 2022 en 2023 brengen we de kosten van jaarlijks €57.600,- ten laste van de reserve Sociaal domein.	
E2b	We monitoren het middelengebruik en overgewicht van onze inwoners en waar mogelijk interveniëren we bij probleemsituaties. We voeren het Vitaliteitsakkoord uit. We stimuleren alcoholvrije alternatieven bij sport- en beweegaanbieders, horeca en uitgaansgelegenheden. We geven jongeren voorlichting over de effecten van overmatig drank- en drugsgebruik. Met de GGD samen gaan we de verstrekking van alcohol door ouders aanpakken.	

	We gaan in samenwerking met de sportverenigingen na hoe de buitensportaccommodaties rookvrij worden.	
E2d	We voeren de nota Volksgezondheid en het Vitaliteitsakkoord uit volgens de richtlijnen van positieve gezondheid. Dit wil zeggen dat bij de uitvoering de volgende zes dimensies van positieve gezondheid voor ons centraal staan: lichaamsfuncties, dagelijks functioneren, mentaal welbevinden, zingeving, kwaliteit van leven en sociaal maatschappelijk participeren.	

Wat willen we bereiken?

Doel: Sport en bewegen voor iedereen

Wat gaan we daarvoor doen?

Activiteit	Activiteit omschrijving	
E 22f	In 2022 gaan wij de bevindingen uit het adviesrapport Aangepast Sporten Duin- en Bollenstreek implementeren in het project 'Grenzeloos Actief' voor mensen met een beperking.	
E22a	We geven uitvoering aan de sportnota, het daarin geformuleerde sportbeleid en continueren de investeringen op dit beleidsterrein. In de volksgezondheidsnota is een link naar sport gelegd, dit vanuit het perspectief dat sport bijdraagt aan een inclusieve samenleving. Ook in 2022 werken we aan de uitvoering van de sportnota.	
E22b	De uitvoering van accommodatiebeleid is gericht op de koppeling met wijk en buurt, waarbij de accommodaties een rol spelen bij ontmoetingen en activiteiten in die wijk of buurt. We willen graag dat sportaanbieders efficiënter gebruik maken van elkaars accommodaties. Hierover zijn we met ze in gesprek geweest in het kader van de notitie binnensportaccommodaties. Deze is in september 2020 in de raad opiniërend besproken. De uitkomsten worden in 2021 verder uitgewerkt en voorgelegd aan de raad voor besluitvorming. Door het herhuisvesten van scholen voor primair onderwijs via de onderwijscarrousel, komen op termijn schoolgebouwen vrij. Deze gaan we inzetten om culturele en sociaal-maatschappelijke organisaties te helpen bij het oplossen van hun huisvestingsbehoefte. Zo kunnen zij gewenste maatschappelijke activiteiten (blijven) realiseren. Dit doen we aan de hand van het Toetsingskader Maatschappelijke Activiteiten. Wij faciliteren en stimuleren in samenwerking met buurtsportcoaches breedte- en topsport. Incidenteel ondersteunen we (top)sportevenementen.	
E22c	Sporthal Wasbeek is economisch afgeschreven. Voor het zwembad en de aangrenzende accommodaties staat in 2022 een uitgebreide en duurzame	

	renovatie gepland in het meerjarenonderhoudsplan. Dit is hét moment om een afweging te maken of we gaan herinvesteren in Wasbeek of het moment aangrijpen om te kijken naar de optie nieuwbouw. Welke kosten en besparingen komen er kijken bij een slim, duurzaam en doelmatig sportcomplex? We willen sport en bewegen voor iedereen, ook in de nieuw te bouwen wijk Nieuw Boekhorst.	
E22e	We realiseren bewegingsvriendelijke openbare ruimtes en fitpleinen.	
E22g	We spelen een verbindende rol bij kansrijke regionale initiatieven, zoals een regionaal 50-meterbad en een regionale 333-meter schaatsbaan. Voor 2022 zijn er geen regionale activiteiten bekend waarbij wij een verbindende rol kunnen spelen.	

SAMENWERKINGSPARTNERS

Verbonden partijen	Overige samenwerkingspartners
RDOG HM	Sportaanbieders, sportstichtingen, Combibrug, Pando Network, Zorggroep Warmond/Voorhout, Zorggroep Sassenheim, Welzijn Teylingen, CJG, GGD, Sophia Scholen, Stiwa Exploitatie en Beheer, Stichting Sportraad Teylingen.

2.2.3 Sociaal domein

Wat willen we bereiken?

Doel: Extra werk(ervarings)plaatsen voor mensen met een afstand tot de arbeidsmarkt

Wat gaan we daarvoor doen?

Activiteit	Activiteit omschrijving	
E16a	We geven HLTsamen de taakstelling ieder jaar één persoon met afstand tot de arbeidsmarkt in dienst te nemen. HLTsamen heeft een baanaanjager aangetrokken. Deze zal zich actief gaan inzetten om de banenafspraak succesvol in te vullen. Streven is het aantrekken van werkgelegenheidsprojecten binnen HLTsamen met het doel matches tot stand te brengen tussen werk en mensen die vallen onder de doelgroepen van de wet banenafspraak. We stellen voor HLTsamen als werkgever een visie op over inclusief werkgeverschap.	
E16b	We voeren Social Return on Investment (SROI) uit en maken ons er sterk voor dat ook andere gemeenschappelijke regelingen een bijdrage leveren aan de taakstelling van de overheid om mensen met afstand tot de arbeidsmarkt in dienst te nemen.	
E16d	We ondersteunen de transformatie van MareGroep 2.0 en de doorontwikkeling van het SPW	

	Uitwerking 2022 (e.v.): De werkzaamheden van het Servicepunt Werk en de Maregroep gaan op in een nieuwe werkorganisatie. Wij zien erop toe dat door de samenvoeging het imago van de organisatie en de dienstverlening aan de klanten (werkgevers en werkzoekenden) verbetert. Op deze manier willen we méér werkzoekenden begeleiden naar werk.	

Wat willen we bereiken?

Doel: Individuele vrijheid en eigen verantwoordelijkheid is ons uitgangspunt

Wat gaan we daarvoor doen?

Activiteit	Activiteit omschrijving	
E1	We gaan uit van de eigen verantwoordelijkheid van mensen en dringen zorg en ondersteuning dan ook niet op. Maar als het niet meer gaat, bieden wij hulp en ondersteuning via het JGT/CJG en de Sociale Teams. Uitgangspunt daarbij is mensen weer in hun kracht te zetten. We sluiten aan op het rijksprogramma 'Kansrijke Start'. Uitwerking 2022 (e.v.): Een groep van lokale eerstelijns (geboortezorg)partijen, maatschappelijke organisaties en de gemeente heeft een coalitie gevormd en een actieplan Kansrijke Start opgesteld. In 2022 gaat deze coalitie de acties uitvoeren. Het actieplan bevordert de samenwerking en vergroot de kans dat alle pasgeboren kinderen in Teylingen, samen met hun ouders, een goede start hebben, met minder risico's en kwetsbaarheden. Voor ieder 1, onze integrale toegang, bouwt door op de basis die in 2021 is gelegd.	

Wat willen we bereiken?

Doel: Inwoners vinden snel toegang tot de juiste hulp

Wat gaan we daarvoor doen?

Activiteit	Activiteit omschrijving	
E8a	We ontwikkelen de Sociale Teams en de Jeugd- en Gezinsteams door tot de integrale toegang tot zorg. We werken toe naar een situatie waarin iedereen werkt als een ontschotter, conform het programma in de Village Deal. Uitwerking 2022 (e.v.): In 2021 is de Integrale Toegang, Voor ieder 1, van start gegaan. Waar nodig wordt één gezin, één plan, één regisseur opgepakt en door de benodigde disciplines in samenwerking met het gezin uitgevoerd. We willen (een deel van de) nu geïndiceerde voorzieningen algemeen toegankelijk maken. Zo willen we bereiken dat er eerder preventief actie kan worden genomen en voorzieningen laagdrempelig toegankelijk worden. We gaan in 2022 een integrale verordening sociaal domein maken, zodat maatwerk makkelijker wordt.	
E8b	Door het doorontwikkelen van BUURbook (o.a. uitbreiding naar jeugd en het verbeteren van de bereikbaarheid en doorzoekbaarheid van de informatie	

	op de website) wordt de toegankelijkheid verbeterd met een toepasbare digitale zorgkaart. BUURbook bleek niet het gewenste instrument voor de beoogde sociale kaart. In 2020 is een verkenning gestart naar de wensen t.a.v. een sociale kaart. Uitwerking 2022 (e.v.): De activiteiten voor de sociale kaart 2022 zijn afhankelijk van besluitvorming in de raad over ontwikkeling van een sociale kaart. De raad krijgt binnenkort een plan van aanpak aangeboden.	

Wat willen we bereiken?

Doel: Inzet op preventie en vroegsignalering om ellende te voorkomen

Wat gaan we daarvoor doen?

Activiteit	Activiteit omschrijving	
E11	Door uitvoering van de ontwikkelagenda REA zetten we samen met scholen en maatschappelijke organisaties in op het voorkomen van schooluitval. Uitvoering 2022 (e.v.): We voeren de acties uit de ontwikkelagenda 2019-2023 uit. In het schooljaar '21-'22 starten we met algemeen toegankelijke jeugdhulp in het speciaal- en speciaal basisonderwijs (SO en SBO), met als doel hulp en ondersteuning dichtbij. Zo kan escalatie en opschaling zoveel mogelijk worden voorkomen. We hebben afspraken gemaakt over onderwijs-zorgarrangementen en zorg-onderwijsarrangementen en brengen die in de praktijk. Zowel onderwijs als jeugdhulp zijn in 2022 in staat om de arrangementen vorm te geven volgens de Holland Rijnlandmethode, een onderwijs-zorgcontinuüm waarin individuele arrangementen bijdragen aan bevordering of behoud van deelname aan het onderwijs.	
E9a	Bij de Vroeg Eropaf-methodiek worden inwoners met 2 maanden huurachterstand thuis bezocht om het gesprek aan te gaan over de huurachterstand en onderliggende oorzaken. Naar aanleiding van het gesprek wordt een plan van aanpak gemaakt om de schulden duurzaam aan te pakken. Bijvoorbeeld door het treffen van een schuldenregeling en hulp bij echtscheiding en de financiële gevolgen daarvan. Daar kan Voor ieder 1 bij ondersteunen. Voor ieder 1 is voor inwoners dé toegang tot schuldhulpverlening: er wordt op maat preventieve en curatieve inzet geregeld en nazorg ingezet. Het welzijnswerk (Welzijn Teylingen) speelt een actieve rol in vroegsignalering, bevordert inwoners om maatschappelijk actief te zijn en voorkomt dat zwaardere hulp en ondersteuning nodig is. Uitwerking 2022(e.v.): Vroegsignalering en preventie van schulden continueren we in het nieuwe beleidsplan Schuldhulpverlening. We voeren maatregelen uit het nieuwe beleidsplan uit.	
E9b	Het Sociaal Team ontwikkelt zich door tot een team dat in verbinding staat met én samenwerkt met alle relevante netwerkpartners in de gemeente. En	

	aan de hand van de uitkomsten van het project Integrale toegang wordt de integraliteit van de brede toegang tot hulp en ondersteuning voor jeugdigen en volwassenen verder versterkt. De bureaucratie voor onze inwoners wordt zoveel mogelijk weggenomen. Uitwerking 2022(e.v.): In 2021 is de integrale toegang Voor ieder 1 gerealiseerd. Inwoners van alle leeftijden kunnen op 1 plek terecht voor al hun hulp- en ondersteuningsvragen. Dit leidt tot minder bureaucratie voor inwoners. In 2022 werken we aan het integraal oppakken van meerdere vraagstukken binnen één gezin.	

Wat willen we bereiken?

Doel: Meten van het effect van onze inspanningen

Wat gaan we daarvoor doen?

Activiteit	Activiteit omschrijving	
E21	We gaan verder met de doorontwikkeling van de Monitor Sociaal Domein. Uitwerking 2022 (e.v.): We richten een monitor in voor de integrale toegang. We volgen hierin de prestatie-indicatoren zoals vastgesteld in de prestatieovereenkomst. Een voorwaarde is dat Voor ieder 1 de gegevens registreert in haar registratiesysteem/-systemen. We regelen de randvoorwaarden voor de gegevensuitwisseling, via onder meer een Gegevens Levering Overeenkomst (GLO). We monitoren actuele gegevens over jeugdhulp via een online dashboard.	

Wat willen we bereiken?

Doel: Passende hulp en zorg voor iedereen die dat nodig heeft

Wat gaan we daarvoor doen?

Activiteit	Activiteit omschrijving	
E3a	We onderzoeken subregionale inkoop van Jeugdhulp, we voeren de Sturingsagenda van Holland Rijnland uit en doen mee in de landelijke lobby voor extra geld. Uitwerking 2022 (e.v.): Vanaf 1 januari 2022 gaan we nieuwe contracten met de geselecteerde jeugdhulpaanbieders aan. Hiermee beogen we de komende jaren kwalitatief goede en betaalbare jeugdhulp te realiseren. Daarnaast nemen we extra maatregelen om de kosten in de jeugdzorg beheersbaar te houden. Ook versterken we het uitvoeren van accountmanagement door gemeenten. We zetten de lokale zorg- en veiligheidstafel jeugd voort.	
E3b	We voeren de Wmo, Jeugdwet en Participatiewet uit door uit te gaan van de menselijke maat en zetten in op meer preventie en vroegsignalering. We	

	doen dat via de Sociale Teams, Jeugd- en Gezinsteams en schakelen maatschappelijke organisaties zoals Welzijn Teylingen, MEE en Kwadraad in. Uitwerking 2022 (e.v.): We voeren de Wmo, Jeugdwet en Participatiewet uit, waarbij we uitgaan van de menselijke maat. We zetten meer in preventie en vroegsignalering. We doen dat met Voor ieder 1 en het Centrum voor Jeugd en Gezin (CJG) en schakelen andere partijen in zoals huisartsen en maatschappelijke organisaties, waaronder Welzijn Teylingen, sportverenigingen, vrijwilligersorganisaties binnen het Meedenkersnetwerk. We gaan zorgen voor een structureel vervolg van de pilot de POH-jeugd GGZ. Met de inzichten uit de pilot wordt de inzet van de POH-jeugd verder ontwikkeld, met aangescherpte kaders en een duidelijker opdracht op het gebied van netwerksamenwerking en normaliseren.	
E5b	Bij de bestrijding van armoede gaan we door op de ingeslagen weg (vastgelegd in de nota Armoedebeleid gemeente Teylingen). Het is onze doelstelling te voorkomen dat inwoners (financieel) belemmerd worden om deel te nemen aan het maatschappelijk leven. Volgens deze visie is armoede meer dan een financieel probleem en liggen er meerdere oorzaken aan ten grondslag. De aanpak van deze oorzaken vereist een brede, multidisciplinaire focus. Samenvattend zetten we in op alle preventieve en informatieve maatregelen (spoor 1), fonds voorkoming huisuitzettingen en schulddienstverlening ISD (spoor 2), sport- en cultuurregeling, kwijtschelding gemeentelijke belastingen en voedsel- en kledingbank (spoor 3), bijstandsuitkering en ondersteunend minimabeleid (spoor 4), breed betrekken van de samenleving en Netwerkstructuur (spoor 5).	
E6	We voeren het programma Maatschappelijke zorg uit, waarbij de prioriteit ligt bij het vinden van huisvesting voor mensen die behoren tot de doelgroep beschermd en begeleid wonen. Naast de noodzaak om huisvestingsvoorzieningen te realiseren voor beschermd en begeleid wonen, realiseren wij ook huisvesting voor spoedzoekers. Wonen, zorg, preventie, welzijn en participatie zijn hierbij onlosmakelijk met elkaar verbonden. Daar waar dat kan, zullen we ten aanzien van de behoefte van verschillende doelgroepen gelijk optrekken in het te realiseren aanbod. Uitwerking 2022 (e.v.): De vierde decentralisatie is die van de maatschappelijke zorg. We gaan verder met het uitvoeren van het programma 'Omzien naar elkaar' en het convenant Maatschappelijke Opvang. Tegelijkertijd treffen we voorbereidingen voor de decentralisatie per 2023. Dit doen we samen met gemeenten in de Duin- en Bollenstreek. We stemmen af met centrumgemeente Leiden en de andere Holland Rijnland gemeenten. We voeren ook de Wet verplichte geestelijke gezondheidszorg uit. We hebben bij Maatschappelijke Zorg te maken met de meest kwetsbare inwoners. Er ligt een forse uitdaging om voor deze kwetsbare inwoners te zorgen voor goede oplossingen voor primaire levensbehoeften. Opvang, (beschermd) wonen, zorg, preventie, welzijn en participatie zijn hierbij onlosmakelijk met elkaar verbonden.	

	Aankomend jaar ligt de focus onder andere op de voorbereidingen van de regionale en lokale toegang tot Maatschappelijke zorg en het organiseren van andere vormen van Beschermd Wonen, zoals Beschermd Wonen thuis en Beschermd Wonen Light voor jongeren.	

Wat willen we bereiken?

Doel: Ruimte geven voor innovatieprojecten in de zorg

Wat gaan we daarvoor doen?

Activiteit	Activiteit omschrijving	
E20	Uitwerking 2022 (e.v.): In de uitvoeringsplannen van de integrale woonzorgopgaven nemen we innovatie in de zorg (zoals E-health en domotica) mee. In deze uitvoeringsplannen geven we aan wat we gaan doen om met name ouderen te faciliteren in hun toekomstige woon-zorg behoeften. De plannen stellen we samen met onze partners op. In 2021 hebben we hier een start mee gemaakt, in 2022 gaan we daarmee verder.	

Wat willen we bereiken?

Doel: Versnelling van de integratie van statushouders

Wat gaan we daarvoor doen?

Activiteit	Activiteit omschrijving	
E18	In het kader van de veranderende regelgeving op het gebied van taalonderwijs voor statushouders gaan wij in gesprek met	

	Vluchtelingenwerk, ISD en SPW om te bevorderen dat er voldoende goede en betaalbare cursussen Nederlandse taal zijn. Uitwerking 2022 (e.v.): Op 1 januari 2022 gaat de nieuwe Wet Inburgering in werking. In het nieuwe stelsel krijgt de gemeente de regie over de inburgering. Het nieuwe inburgeringsstelsel kent drie leerroutes om de Nederlandse taal te leren: Onderwijsroute, Zelfredzaamheids-route en de B1-route. De inburgeringsplicht in het nieuwe wetsvoorstel bestaat naast een leerroute uit nog twee onderdelen: een Participatieverklaringstraject (PVT) en een Module Arbeidsmarkt en Participatie (MAP). Gemeenten worden ook verantwoordelijk voor de maatschappelijke begeleiding en financiële ontzorging van inburgeringsplichtige statushouders. In 2021 bereiden we ons voor op de implementatie van de wet. Voor de uitvoering van deze taken werken de gemeenten in de Bollenstreek samen met de ISD Bollenstreek, VluchtelingenWerk, SPW-Maregroep, taalaanbieders en waar nodig ook met andere lokale partners.	

SAMENWERKINGSPARTNERS

Verbonden partijen	Overige samenwerkingspartners
ISD Bollenstreek GR KDB (MareGroep) RDOG Hollands Midden (GGD) Holland Rijnland Voor ieder 1	Onderwijs Bibliotheek Organisaties sport en cultuur Welzijnsorganisaties Eerstelijnszorg Aanbieders jeugdhulp en Wmo Politie Woningcorporatie

2.2.4 Kunst en cultuur

Wat willen we bereiken?

Doel: Stimuleren en faciliteren initiatieven op het gebied van kunst en cultuur

Wat gaan we daarvoor doen?

Activiteit	Activiteit omschrijving	
23	In 2021 hebben we met inwoners en maatschappelijke partners gewerkt aan een nieuwe nota kunst en cultuur. In 2022 geven we uitvoering aan deze nota	
E27	Waarde toevoegen aan een 'rijke' en sociale gemeente met een goed voorzieningenniveau. We onderzoeken de mogelijkheden van (her)huisvesting van de Bibliotheek Bollenstreek. Dit onderzoek naar de huisvesting van de bibliotheek vindt plaats als onderdeel van het uitvoeringsprogramma van de Centrumvisie.	

SAMENWERKINGSPARTNERS

Verbonden partijen	Overige samenwerkingspartners
Holland Rijnland	Culturele verenigingsleven Kunstenaars Kunstcommissie Historische verenigingen Muziek- en zangverenigingen Organisatoren van culturele evenementen Bibliotheek Bollenstreek SEBO Theaters en theaterscholen Culturele ondernemers Zorgprofessionals Welzijnsinstellingen Scholen Combibrug Kunstgebouw Naturalis Cultuureducatiegroep Jacoba van Beierenfonds

2.2.5 Verbonden partijen

Voor informatie over de verbonden partijen wordt verwezen naar de paragraaf Verbonden partijen.

2.2.6 Beleidsindicatoren

Indicator	Eenheid	Realisatie 2019	Realisatie 2020	Begroting 2021	Begroting 2022	NL	Bron
Banen	Aantal per 1.000 inwoners in de leeftijd 15 – 64 jaar	678,7	nb			2019: 792,1	LISA
Kinderen in uitkeringsgezin	% kinderen tot 18 jaar	2 %	nb	85 kinderen	85 kinderen	2019: 6 %	CBS Jeugd
Netto arbeidsparticipatie	% werkzame beroeps-bevolking t.o.v. totale beroeps-bevolking	73,8 %	72,9 %	73%	73%	2020: 68,4 %	CBS
Werkloze jongeren	% 16 t/m 22 jarigen	1 %	nb	1%	1%	2019: 2 %	CBS Jeugd
Personen met een bijstandsuitkering	Aantal per 10.000 inwoners	136	381,7	283 personen met een uitkering	338 personen met een uitkering	2020: 459,7	CBS
Lopende aantal re-integratievoor-zieningen	Aantal per 10.000 inwoners van 15 – 64 jaar	92,1	83,0	196 trajecten 82,32 per 10.000 inw	196 trajecten 82,32 per 10.000 inw	2020: 202	CBS
Jongeren met een delict voor de rechter	% 12 t/m 21-jarigen	1 %	nb	A	A	2019: 1 %	CBS jeugd
Jongeren met jeugdhulp	% van alle jongeren tot 18 jaar	15,4 %	14,5 %	B	B	2020: 11,9 %	CBS
Jongeren met jeugdbescherming	% van alle jongeren tot 18 jaar	0,8 %	0,8 %	C	C	2020: 1,2 %	CBS
Jongeren met jeugdreclassering	% van alle jongeren van 12 tot 23 jaar	0,4 %	0,5 %	D	D	2020: 0,4 %	CBS
Cliënten met een maatwerkarrange m-ent WMO	Aantal per 1.000 inwoners	520	500	627	633	2020: 700	GMSD

A: Met de integrale zorg aan en begeleiding van jeugdigen streven we ernaar het aantal jongeren, dat na een delict voor de rechter komt, te verminderen.

B: Streven is door de inzet van preventie, normalisering, vroegsignalering en het organiseren van passende zorg het percentage jongeren met jeugdhulp terug te dringen.

C: Jeugdbeschermingsmaatregelen worden opgelegd door de rechter. Streven is de voorliggende zorg en hulp en de nazorg aan gezinnen te optimaliseren, waardoor het aantal jeugdbeschermingsmaatregelen afneemt.

D: Jeugdreclasseringsmaatregelen worden opgelegd door de rechter. Streven is integrale zorg aan en begeleiding van jeugdigen, die in aanraking komen met de politie, waardoor het aantal jongeren met een jeugdreclasseringsmaatregel afneemt.

Toelichting indicator Banen
Onder een baan wordt een vervulde positie verstaan. Dit gaat zowel om fulltimers, parttimers als uitzendkrachten. De indicator betreft het aantal banen per 1.000 inwoners in de leeftijd van 15 tot en met 65 jaar.

Toelichting indicator Kinderen in uitkeringsgezin
Het percentage kinderen tot 18 jaar die in een gezin leven dat van een bijstandsuitkering moet rondkomen. Bijstandshuishouden is een huishouden waarvan minimaal één lid een bijstandsuitkering ontvangt. Onder bijstand wordt hier uitkeringen aan huishoudens op grond van de Wet werk en bijstand (WWB, tot 2015) en de Participatiewet (vanaf 2015) en het Besluit bijstandsverlening zelfstandigen 2004 (Bbz).

Toelichting indicator Netto arbeidsparticipatie
Het percentage van de werkzame beroepsbevolking ten opzichte van de (potentiële) beroepsbevolking.

Toelichting indicator Werkloze jongeren
Personen van 16 t/m 22 jaar die als werkzoekende staan ingeschreven bij het UWV Werkbedrijf en tegelijkertijd geen baan hebben als werknemer volgens de Polisadministratie.

Toelichting indicator Personen met een bijstandsuitkering
Het aantal personen met een uitkering op grond van de Wet werk en bijstand (WWB, t/m 2014) en de Participatiewet (vanaf 2015). De uitkeringen (leefgeld) aan personen in een instelling, de elders verzorgden, zijn niet inbegrepen. Ook de uitkeringen aan dak- en thuislozen zijn niet inbegrepen.

Toelichting indicator Lopende re-integratie- voorzieningen
Het aantal re-integratie-voorzieningen, per 10.000 inwoners in de leeftijd van 15-65 jaar.

Toelichting indicator Jongeren met delict voor de rechter
Het percentage jongeren (12-21 jaar) dat met een delict voor de rechter is verschenen.

Toelichting indicator Jongeren met jeugdhulp
Het percentage jongeren tot 18 jaar met jeugdhulp ten opzichte van alle jongeren tot 18 jaar. Jeugdhulp is de hulp en zorg zoals deze bedoeld en beschreven is in de Jeugdwet (2014). Het betreft hulp en zorg aan jongeren en hun ouders bij psychische, psychosociale en of gedragsproblemen, een verstandelijke beperking van de jongere, of opvoedingsproblemen van de ouders.

Toelichting Jongeren met jeugdbescherming
Jongeren met jeugdbescherming betreft jongeren tot 18 jaar die op enig moment in de verslagperiode een maatregel door de rechter dwingend opgelegd hebben gekregen. Jeugdbescherming is een maatregel die de rechter dwingend oplegt. Dat gebeurt als een gezonde en veilige ontwikkeling van een kind of jeugdige wordt bedreigd en vrijwillige hulp niet of niet voldoende helpt. Een kind of jongere wordt dan onder toezicht gesteld of onder voogdij geplaatst. In uitzonderlijke gevallen wordt de hulp of zorg voortgezet tot de leeftijd van 23 jaar.

Toelichting indicator Jongeren met jeugdreclassering
Het percentage jongeren (12-23 jaar) met een jeugdreclasseringsmaatregel ten opzichte van alle jongeren (12-23 jaar). Jeugdreclassering is een combinatie van begeleiding en controle voor jongeren vanaf 12 jaar, die voor hun 18e verjaardag met de politie in aanraking zijn geweest en een proces-verbaal hebben gekregen. Indien de persoonlijkheid van de dader of de omstandigheden waaronder het misdrijf is begaan daartoe aanleiding geven, bijvoorbeeld bij jongvolwassenen met een verstandelijke beperking, kan het jeugdstrafrecht eveneens worden toegepast op jongvolwassenen in de leeftijd 18 tot en met 23 jaar. De jongere krijgt op maat gesneden begeleiding van een jeugdreclasseringswerker om te voorkomen dat hij of zij opnieuw de fout ingaat. Jeugdreclassering kan worden opgelegd door kinderrechter of de officier van Justitie. Jeugdreclassering kan ook op initiatief van de Raad voor de Kinderbescherming in het vrijwillige kader worden opgestart. De begeleiding kan doorlopen tot de jongere 23 jaar wordt.

Toelichting indicator Cliënten met een maatwerk-arrangement Wmo
Aantal per 10.000 inwoners in de betreffende bevolkingsgroep. Een maatwerkarrangement is een vorm van specialistische ondersteuning binnen het kader van de Wmo. Voor de Wmo-gegevens geldt dat het referentiegemiddelde gebaseerd is op 327 deelnemende gemeenten.

nb: Gegevens zijn op moment van schrijven van deze programmabegroting nog niet bekend. Indien de gegevens na het schrijven bekend worden, kunt u deze vinden op:
https://www.waarstaatjegemeente.nl/dashboard/Besluit-Begroting-en-Verantwoording/

Indicator	Eenheid	Realisatie 2019	Realisatie 2020	Begroting 2021	Begroting 2022	NL	Bron
Absoluut verzuim	Aantal per 1.000 leerlingen	2,9	nb	E	E	2019: 2,4	DUO
Relatief verzuim	Aantal per 1.000 leerlingen	12	nb	E	E	2019: 26	DUO
Vroegtijdig schoolverlaters zonder startkwalificatie (vsv-ers)	% deelnemers aan het VO en MBO onderwijs	1,7 %	nb	E	E	2019: 2 %	DUO

E: Onze ambitie is in samenwerking met onderwijs, Voor ieder 1 en jeugdhulp leerlingen optimaal te begeleiden en daarmee het aantal verzuimers en vsv'ers verder terug te dringen

Toelichting indicator Absoluut verzuim
Van absoluut verzuim is sprake als een leerplichtige jongere tussen de 5 en 16 jaar of een jongere van 16 of 17 jaar die valt onder de kwalificatieplicht niet is ingeschreven op een school of instelling en ook niet vrijgesteld is van de inschrijvingsplicht.

Toelichting indicator Relatief verzuim
Van relatief verzuim is sprake als een op een school ingeschreven leer- of kwalificatie plichtige jongere ongeoorloofd afwezig is.

Toelichting indicator Vroegtijdig schoolverlaters zonder startkwalificatie (vsv-ers)
Het percentage van het totaalaantal leerlingen van het VO en MBO (12 - 23 jaar) dat voortijdig, dat wil zeggen zonder startkwalificatie, het onderwijs verlaat.

nb: Gegevens zijn op moment van schrijven van deze programmabegroting nog niet bekend. Indien de gegevens na het schrijven bekend worden, kunt u deze vinden op:
https://www.waarstaatjegemeente.nl/dashboard/Besluit-Begroting-en-Verantwoording/

Indicator	Eenheid	Realisatie 2019	Realisatie 2020	Begroting 2021	Begroting 2022	NL	Bron
Niet-sporters	Percentage niet sporters van het totaal aantal inwoners.	* 2016: 39,6 %	*nb			2016: 48,7 %	Gezondheidsenquête (CBS, RIVM)

* Onderzoek 1 wordt keer per 4 jaar uitgevoerd. De laatste meting is in 2016 gedaan. Er zijn nog geen geactualiseerde cijfers beschikbaar

Toelichting indicator Niet sporters
Het percentage niet-wekelijkse sporters (minstens één keer per week) t.o.v. totale bevolking van 19 jaar en ouder.

nb: Gegevens zijn op moment van schrijven van deze programmabegroting nog niet bekend. Indien de gegevens na het schrijven bekend worden, kunt u deze vinden op:
https://www.waarstaatjegemeente.nl/dashboard/Besluit-Begroting-en-Verantwoording/

2.2.7 Kaderstellende stukken

Onderwijs

- Verordening voorzieningen huisvesting onderwijs 2015
- Verordening Leerlingenvervoer
- Ontwikkelagenda Regionale Educatieve Agenda D&B 2019-2023
- Onderwijsachterstandenbeleid Teylingen 2020-2023

Gezondheid & Vitaliteit

- Nota Sport en bewegen 2018-2021
- Nota Sport en bewegen 2018-2021 uitvoeringsagenda
- Nota herziening opzet sport- en cultuurregeling
- Gezondheidsnota Teylingen positief gezond 2021 – 2024
- Evaluatie combinatiefuncties 2015

Sociaal domein

- Kadernota Wmo Bollen5 2015-2018
- Transformatieagenda Wmo en haar omgeving (2017-2018)
- Regionaal beleidsplan transitie Jeugdzorg Holland Rijnland Hart voor de Jeugd
- Sturingsplan Jeugdhulp Holland Rijnland 2018-2019
- Contourennota Servicepunt Werk Duin- en Bollenstreek
- Investeren in de basis. Armoedebeleid Teylingen 2018-2021
- Integrale schuldhulpverlening: een ketenaanpak van preventie tot nazorg. 2017-2021
- Tarievennota maatschappelijke accommodaties
- Doelenboom mantelzorg
- Omzien naar elkaar, Uitvoeringsprogramma maatschappelijke zorg en beschermd wonen Duin- en Bollenstreek 2018-2020
- Algemene subsidieverordening 2017
- Verordening Maatschappelijke Ondersteuning 2020
- Verordening Jeugdhulp 2015
- Verordeningen Participatiewet
- Gemeenschappelijke Regeling ISD Bollenstreek
- Gemeenschappelijke Regeling Kust-, Duin- en Bollenstreek (MareGroep)
- Gemeenschappelijke Regeling Regionale Dienst Openbare Gezondheid Hollands Midden GGD)
- Gemeenschappelijke regeling Holland Rijnland
- Programmaplan Jeugdhulpaanbod vanaf 2021 Duin & Bollenstreek
- Regionaal Inkoopplan Jeugdhulp

Kunst en Cultuur

- Beleidskompas Bibliotheek Bollenstreek 2020-2023
- Beleidsnota kunst en cultuur Leren en meedoen! 2010-2012
- Kunst in de buitenruimte van Teylingen 2016
- Voorzieningennota voor sociaal-maatschappelijke en culturele organisaties: het Toetsingskader.

2.2.8 Wat mag het kosten?

Bedragen x € 1.000

Lasten	Rekening	Begroting	Begroting	Begroting	Begroting	Begroting
	2020	2021 na wijziging	2022	2023	2024	2025
Thema Gezondheid & vitaliteit						
Sportaccommodaties	-2.201	-2.465	-2.393	-3.011	-3.007	-2.984
Sportbeleid en activering	-390	-326	-234	-234	-234	-234
Volksgezondheid	-1.801	-2.247	-2.389	-2.389	-2.389	-2.389
Totaal Gezondheid & vitaliteit	**-4.392**	**-5.038**	**-5.016**	**-5.634**	**-5.630**	**-5.607**
Thema Kunst en Cultuur						
Media	-835	-793	-794	-794	-794	-794
Cultuurpresentatie, cultuurproductie en cultuurparticipatie	-738	-399	-416	-416	-415	-415
Musea	-58	-41	-44	-43	-43	-43
Cultureel erfgoed	-79	-270	-204	-196	-190	-190
Totaal Kunst en Cultuur	**-1.710**	**-1.503**	**-1.458**	**-1.449**	**-1.442**	**-1.442**
Thema Onderwijs						
Onderwijshuisvesting	-2.396	-1.972	-1.887	-1.939	-2.131	-2.090
Openbaar basisonderwijs	-210	-200	-200	-200	-200	-200
Onderwijsbeleid en leerlingzaken	-1.137	-1.235	-1.238	-1.238	-1.238	-1.238
Totaal Onderwijs	**-3.743**	**-3.407**	**-3.325**	**-3.377**	**-3.569**	**-3.528**
Thema Sociaal domein						
Samenkracht en burgerparticipatie	-3.169	-4.175	-3.279	-3.265	-3.260	-3.255
Arbeidsparticipatie	-395	-423	-434	-447	-617	-683
Inkomensregelingen	-10.489	-6.617	-7.470	-7.470	-7.470	-7.470
Begeleide participatie	-3.113	-2.721	-2.576	-2.492	-2.379	-2.309
Maatwerkdienstverlening 18+	-6.933	-7.560	-7.339	-7.339	-7.339	-7.339
Maatwerkvoorzieningen (WMO)	-647	-478	-538	-538	-538	-538
Wijkteams	-2.551	-2.685	-2.647	-2.599	-2.600	-2.600
Maatwerkdienstverlening 18-	-7.326	-6.632	-6.721	-6.600	-6.417	-6.225
Geëscaleerde zorg 18-	-539	-889	-712	-686	-668	-649
Totaal Sociaal domein	**-35.162**	**-32.180**	**-31.716**	**-31.436**	**-31.288**	**-31.068**

Totaal lasten	**-45.007**	**-42.128**	**-41.515**	**-41.896**	**-41.929**	**-41.645**
Baten	**Rekening**	**Begroting**	**Begroting**	**Begroting**	**Begroting**	**Begroting**
	2020	2021 na wijziging	2022	2023	2024	2025
Thema Gezondheid & vitaliteit						
Sportaccommodaties	206	209	212	212	212	212
Sportbeleid en activering	21	0	0	0	0	0
Volksgezondheid	38	161	25	25	25	25
Totaal Gezondheid & vitaliteit	**265**	**370**	**237**	**237**	**237**	**237**
Thema Kunst en Cultuur						
Media	24	25	25	25	25	25
Cultuurpresentatie, cultuurproductie en cultuurparticipatie	153	155	157	157	157	157
Musea	168	165	167	167	167	167
Totaal Kunst en Cultuur	**345**	**345**	**349**	**349**	**349**	**349**
Thema Onderwijs						
Onderwijshuisvesting	51	47	47	47	47	47
Onderwijsbeleid en leerlingzaken	233	230	233	233	233	233
Totaal Onderwijs	**284**	**277**	**280**	**280**	**280**	**280**
Thema Sociaal domein						
Samenkracht en burgerparticipatie	109	205	179	179	179	179
Inkomensregelingen	9.946	5.706	6.323	6.323	6.323	6.323
Maatwerkdienstverlening 18+	235	233	0	0	0	0
Wijkteams	3	3	3	3	3	3
Totaal Sociaal domein	**10.293**	**6.147**	**6.505**	**6.505**	**6.505**	**6.505**
Totaal baten	**11.187**	**7.139**	**7.371**	**7.371**	**7.371**	**7.371**
Saldo van baten en lasten	**-33.821**	**-34.990**	**-34.142**	**-34.522**	**-34.556**	**-34.271**
Reserves	**Rekening**	**Begroting**	**Begroting**	**Begroting**	**Begroting**	**Begroting**
	2020	2021 na wijziging	2022	2023	2024	2025
Toevoegingen reserves	37	-15	-15	-15	-15	-15
Onttrekkingen reserves	880	2.390	585	537	537	537
Totaal reserves	**917**	**2.375**	**570**	**522**	**522**	**522**
Saldo na resultaatbestemming	**-32.904**	**-32.616**	**-33.572**	**-34.001**	**-34.035**	**-33.750**

Ondernemend en bruisend

2.3 Programma 3. Ondernemend en bruisend Teylingen

Ruimte voor ondernemerschap staat voorop. Wij zien onze rol vooral in het creëren van goede randvoorwaarden om te ondernemen en duurzame ontwikkelingen te faciliteren. Dit houdt niet op bij onze gemeentegrenzen. Wij zetten dan ook vol in op intensieve integrale samenwerking met partners uit de Triple Helix, daarmee versterken en stimuleren we de samenwerking tussen overheid, bedrijfsleven – en kennisinstellingen met als doel de regionale economie te versterken. Goede randvoorwaarden voor ondernemers creëren we met de centrumvisie, met het leggen van relaties tussen onderwijs en arbeidsmarkt, met aandacht voor de fysieke en digitale infrastructuur en met het stimuleren van duurzaam handelen.

Speerpunten

De belangrijkste speerpunten uit het programma Ondernemend en bruisend Teylingen:

- We leveren een bijdrage aan de uitvoering van de regionale Economische Agenda
- We sluiten intentieovereenkomsten af met werkgevers om arbeidsplaatsen te creëren
- We voeren de uitvoeringsagenda van de centrumvisie uit
- We zorgen voor gezellige winkelcentra met goede parkeervoorzieningen
- We stimuleren en ondersteunen ondernemers die investeren in innovatie en verduurzaming
- We ontwikkelen de ruïne en het omliggende gebied als parel voor Teylingen en de regio

Centrumontwikkeling

De centrumvisie is een belangrijke basis voor de ontwikkeling van onze drie dorpscentra; Warmond, Voorhout en Sassenheim. In die visie op de drie dorpscentra van Teylingen, zijn de problemen, kansen en uitdagingen die in de centra spelen en die nog op de dorpscentra afkomen integraal afgewogen. Samen met inwoners, ondernemers en maatschappelijke organisaties is nagedacht over de toekomst van de dorpen. Het water in Warmond, het horeca-aanbod van Voorhout, de verschillende soorten winkels in Sassenheim; het zijn positieve punten die we afgelopen jaar hoorden over onze drie centrumgebieden. Nu naast de Visies ook de Uitvoeringsagenda is vastgesteld werken we concreet aan oplossingen en verbeteringen.

Stichting Citymanagement Teylingen

Deze stichting heeft als doel het economische functioneren van de kernen van de gemeente Teylingen te stimuleren. Voorheen lag de focus van de stichting op de drie dorpscentra. Nu wil zij er ook zijn voor de ondernemers in het buitengebied en op de bedrijventerreinen. Citymanagement heeft bovendien een actieve en verbindende rol gekregen bij het verduurzamen van de lokale economie. Op basis van de goedgekeurde centrumvisie zal het convenant met de Stichting Citymanagement worden aangepast.

Ruïne van Teylingen als parel

De ruïne van Teylingen is een icoon van onze gemeente. Ons streven is om de ruïne en de omliggende terreinen aantrekkelijk te maken, zodat de inwoners van Teylingen, de regiorecreant en de nationale toerist kunnen genieten van deze bijzonder plek uit de Nederlandse geschiedenis. Om de ambitie verder in te kleuren inventariseert de gemeente welke partij(en) met creatieve ideeën en respect voor de geschiedenis de locatie kan ontwikkelen tot een aantrekkelijke, recreatieve plek.

Trends en ontwikkelingen

Economie

In het Interbestuurlijk Programma (IBP) wordt gesproken over regionale economie als versneller. Hiermee wordt de ambitie uitgesproken te werken aan regionale economische structuurversterking. De Economische Agenda Duin- en Bollenstreek heeft een vergelijkbare doelstelling: het versterken van de regionale economie zonder dat het ten koste gaat van de woonaantrekkelijkheid. In 2018 is de Economic Board Duin- en Bollenstreek geïnstalleerd om de doelstellingen van de agenda te behalen. In 2022 wordt een nieuwe uitvoeringsagenda ontwikkeld met de Triple Helix partners.
De lokale economie in het algemeen, en de detailhandel in het bijzonder, staan onder druk. Structurele ontwikkelingen, zoals de opkomst van online winkelen en verdere internationalisering van productieprocessen, hebben gevolgen voor de lokale economie. We zien dat terug in een vermindering van het aantal winkels en leegstaande panden op bedrijventerreinen. Als gevolg van de corona-crisis staat de lokale economie extra onder druk. Ten aanzien van de bedrijventerreinen zien we weer meer vraag naar bedrijfsruimte ontstaan, waarbij de kwaliteit van de bedrijventerreinen een punt van aandacht is.

Toekomst van de Bollenstreek

De komende jaren zet de schaalvergroting in combinatie met de krimp van het totale aantal bedrijven in de bollensector door; veel bedrijven gaan steeds meer specialiseren. Ook blijft de komende jaren de focus liggen op duurzaam bodembeheer. Door meer rotatie van gewassen ontstaat meer vraag naar areaal dat geschikt is voor bloembollen. Deze ontwikkelingen leggen een (nog) grotere druk op het ruimtegebruik in de streek. Met de oprichting van Greenport Ontwikkelingsmaatschappij (GOM) is in 2009 gestart met het optimaal inrichten van de beschikbare ruimte in de streek. Desondanks zien we de afgelopen jaren een trend dat telers meer en meer hectares in andere gebieden opzoeken voor hun teelt. Om de economische positie van de Greenport te versterken is in 2019 de stichting Greenport Duin- en Bollenstreek opgericht. Binnen deze stichting werken onderwijs, overheid en ondernemers samen. De sector ziet de Bollenstreek nog altijd als haar bakermat vanwege de aanwezigheid van kennispartners (KAVB, BKD, Hobaho e.a.), toeleveranciers, de band met Keukenhof en de nabijheid van kennisinstituten (Leiden, Delft, Amsterdam) en onderwijsinstellingen (Wellant, Hogeschool Leiden, Hogeschool Inholland).

Arbeidsmigranten

De arbeidsintensieve agrarische bedrijfstak (bollenteelt) leidt tot een toestroom van arbeidsmigranten. Dit veroorzaakt verschillende knelpunten, zoals het niet-deelnemen aan onze lokale samenleving en illegale of slechte huisvestingssituaties. Dit vraagt om een integrale afweging die leidt tot oplossingen voor integratie en huisvesting, waarbij het evenwicht ten opzichte van de andere doelgroepen in stand moet blijven. Bestaande beleidsterreinen werken samen aan een integrale aanpak.

Recreatie en toerisme

De samenleving vraagt in toenemende mate om goede recreatiegebieden. Mensen hebben de behoefte om dicht bij huis te recreëren. De noodzaak groeit om deze vraag in regionaal verband op te pakken en om onze doelen ten aanzien van recreatie en toerisme te kunnen bereiken. We werken hieraan in de Duin- en Bollenstreek, Leidse Ommelanden, het Hollands Utrechts Plassenberaad en in Holland Rijnland. Door natuur te combineren met extensieve recreatie kunnen natuurgebieden worden versterkt en behouden blijven voor de toekomst. De ontwikkelingen in de agrarische en recreatieve sector hebben invloed op de invulling van het buitengebied en bieden kansen voor (uitbreiding van) recreatieve activiteiten.

2.3.1 Lokale economie

Wat willen we bereiken?

Doel: Bevorderen van toerisme in alle maanden van het jaar

Wat gaan we daarvoor doen?

Activiteit	Activiteit omschrijving	
O11a	We geven bij inkooptrajecten lokale ondernemers zo veel als juridisch mogelijk de kans op gunning. Uitwerking 2022 (e.v.) : Tijdens inkooptrajecten geven we lokale ondernemers zoveel als juridisch mogelijk de kans op gunning. Hierbij volgen we de procedures die zijn opgenomen in de aanbestedingsprocedures.	
O11b	We voeren een analyse uit van de regeldruk in Teylingen. Uitwerking 2022 (e.v.) : Vanuit de contactfunctionarissen wordt aandacht besteed aan nut en noodzaak van regels. Indien nodig worden er voorstellen gedaan voor verbetering waarbij de betreffende stakeholders betrokken worden.	
O9b	Samen met onze partners, en in samenhang met regionale ontwikkelingen, wordt een visie op verblijfsrecreatie opgesteld. Uitwerking 2022 (e.v.): In 2022 gaan we aan de slag met het uitvoeringsprogramma van de visie.	
O9c	Voor ambities en projecten op het gebied van recreatie en promotie werken we samen binnen de werkgroep kansen voor Warmond. Uitwerking 2022 (e.v.): We werken verder aan meerdere initiatieven vanuit de werkgroep. Zo wordt voor een aantal voorstellen de mogelijkheid van cofinanciering onderzocht (o.a. Kaagboeien, Laadinfrastructuur voor boten en Boodschappensteiger).	
O9d	Het behoud, het benutten en het verder ontwikkelen van ons erfgoed heeft onze aandacht. De ruïne van Teylingen is hiervan een voorbeeld (we willen deze als parel van Teylingen en de Duin- en Bollenstreek ontwikkelen). De tuinen van de ruïne bieden mogelijkheden om onze identiteit als Bollenstreek te bestendigen en daarnaast jaarrond toeristisch en cultureel aanbod aan te bieden. Uitwerking 2022 (e.v.): We geven uitvoering aan de vastgestelde uitvoeringsstrategie. De inventarisatie van partners welke het terrein gaan ontwikkelen wordt concreter, en er wordt gekeken naar aanvullende potentiële kostendragers. Gestart wordt met een procedure om de bestemming van de locatie aan te passen.	

Wat willen we bereiken?

Doel: Een integrale visie voor alle centra waarin beleven centraal staat

Wat gaan we daarvoor doen?

Activiteit	Activiteit omschrijving	
O6	We ontwikkelen drie centrumvisies, waarin staat wat fysiek-ruimtelijk en beleidsmatig nodig is om ambities rond onze centra te verwezenlijken. Als onderdeel van de drie centrumvisies wordt een detailhandelsvisie opgesteld. Uitwerking 2022 (e.v.): We geven uitvoering aan de uitvoeringsprogramma van de Centrumvisie voor de drie kernen Voorhout, Sassenheim en Warmond. We voeren een evaluatie uit over de convenantsperiode met Stichting Citymanagement. Op basis van de evaluatie beslissen we over een mogelijke voortzetting van het convenant vanaf 2023.	

Wat willen we bereiken?

Doel: Sociaal en maatschappelijke verantwoord ondernemen

Wat gaan we daarvoor doen?

Activiteit	Activiteit omschrijving	
O7	Ondernemers kunnen een bijdrage leveren aan het bevorderen van ontmoeting en bestrijden van eenzaamheid. Vanuit het perspectief van maatschappelijk verantwoord ondernemen vragen wij hen om aandacht hiervoor, bijvoorbeeld door zich in te zetten voor activiteiten of evenementen die ontmoeting stimuleren. Uitwerking 2022 (e.v.): Dit is een continue actie.	

SAMENWERKINGSPARTNERS

Verbonden partijen	Overige samenwerkingspartners
Holland Rijnland	Economic Board Duin- en Bollenstreek Stichting Greenport Duin- en Bollenstreek Stichting Monumentenbezit Regiogemeenten Toeristische ondernemers Promotie- / marketingorganisaties Inwoners Vastgoedeigenaren Provincie Zuid-Holland

2.3.2 Regionale economie

Wat willen we bereiken?

Doel: Bloei van bestaande bedrijventerreinen

Wat gaan we daarvoor doen?

Activiteit	Activiteit omschrijving	
O15	We bespreken in Holland Rijnland de behoeften die de subregio Duin- en Bollenstreek overstijgen. Uitwerking 2022 (e.v.): Dit is een continue actie.	

Wat willen we bereiken?

Doel: Het buitengebied blijft open en vitaal

Wat gaan we daarvoor doen?

Activiteit	Activiteit omschrijving	
O14	We geven onverminderd steun aan de herstructurering van de Greenport en ondersteunen GOM bij de invulling van de opgave. We participeren in de realisatie van de doelstellingen van de GOM op het gebied van het ontwikkelen van GOM-woningen, het tegengaan van verrommeling en het verbeteren van het landschap. Uitwerking 2022 (e.v.): Dit is een continue actie.	

Wat willen we bereiken?

Doel: Stimuleren werkgelegenheid door samenwerking te bevorderen

Wat gaan we daarvoor doen?

Activiteit	Activiteit omschrijving	
O5	We sluiten intentieovereenkomsten met werkgevers om arbeidsplaatsen te creëren. Naast reguliere arbeidsplaatsen gaat het ook om arbeidsplaatsen voor ouderen en mensen met een afstand tot de arbeidsmarkt. We doen dit samen met overheden, ondernemers en onderwijs. We brengen hen samen om werkgelegenheid te stimuleren en initiëren. Uitwerking 2022 (e.v.): Via Holland Rijnland zijn we deelnemer geworden aan de Human Capital Agenda van de Economic Board Zuid-Holland. Via deze route en via de businesscase Onderwijs en Arbeidsmarkt van de Economische Agenda Duin- en Bollenstreek worden verschillende projecten geïnitieerd. Op basis van de voortgang en initiatieven monitoren we of en welke lokale aanvullende projecten gewenst zijn.	

O8	We geven onverminderd: ▪ Uitvoering aan het gebiedsprogramma Bloeiende Bollenstreek en regionale samenwerking in het kader van Leidse Ommelanden en het Hollands-Utrechts Plassengebied (HUP) ▪ Steun aan de uitvoering van de businesscase Regiomarketing uit de Economische Agenda Duin- en Bollenstreek. Uitwerking 2022 (e.v.): Dit is een continue actie. Daarnaast: - Werken we verder aan bestaande en nieuwe projecten vanuit het huidige programma (B(l)oeiende Bollenstreek. Daarnaast bereiden we een nieuw recreatief-/groenprogramma voor de Duin- en Bollenstreek voor, samen met onze regiopartners. Voorbeelden van projecten zijn de ecologische verbindingszone Trekvaart, Entree A44 Sassenheim/Voorhout, Startlocatie Boerhaaveroute bij Nagelbrug. - Stellen we in HUP-verband een uitvoeringsprogramma op. - Verkennen we samen met de partners of er een nieuw programma voor de Leidse Ommelanden kan komen.	

SAMENWERKINGSPARTNERS

Verbonden partijen	Overige samenwerkingspartners
Holland Rijnland Greenport Ontwikkelingsmaatschappij B.V.	Economic Board Duin- en Bollenstreek Stichting Greenport Duin- en Bollenstreek Regiogemeenten Provincie Zuid-Holland

2.3.3 Verbonden partijen

Voor informatie over de verbonden partijen wordt verwezen naar de paragraaf Verbonden partijen.

2.3.4 Beleidsindicatoren

Indicator	Eenheid	Realisatie 2019	Realisatie 2020	Begroting 2021	Begroting 2022	NL	Bron
Functiemenging	Index die verhoudingswaarde aangeeft tussen banen en woningen	51 %	50,7%	51,9 %	51%	2020: 53,2 %	LISA
Vestigingen (van bedrijven)	Aantal per 1.000 inwoners in de leeftijd van 15 t/m 64 jaar	139,3	125,7	121,7	125	2020: 135,2	LISA

Toelichting indicator Functievermenging
De functiemenging index (FMI) weerspiegelt de verhouding tussen banen en woningen, en varieert tussen 0 (alleen wonen) en 100 (alleen werken). Bij een waarde van 50 zijn er evenveel woningen als banen.

Toelichting indicator Vestigingen van (bedrijven)
Het aantal vestigingen van bedrijven, per 1.000 inwoners in de leeftijd van 15-65 jaar.

nb: Gegevens zijn op moment van schrijven van deze programmarekening nog niet bekend. Indien de gegevens na het schrijven bekend worden kunt u deze vinden op:
https://www.waarstaatjegemeente.nl/dashboard/Besluit-Begroting-en-Verantwoording/

2.3.5 Kaderstellende stukken

Lokale economie

- Economische Agenda Duin- en Bollenstreek - visie en uitvoeringsagenda
- Economisch Beleidsplan
- Centrumvisie
- Detailhandelsvisie Teylingen
- Economische Agenda Greenport Duin- en Bollenstreek
- Visie op recreatie en toerisme

Regionale economie

- Economische Agenda Duin- en Bollenstreek - visie en uitvoeringsagenda 'Samen Succesvol'
- Economische Agenda Greenport Duin- en Bollenstreek
- Visie op recreatie en toerisme

2.3.6 Wat mag het kosten?

Bedragen x € 1.000

Lasten	Rekening	Begroting	Begroting	Begroting	Begroting	Begroting
	2020	2021 na wijziging	2022	2023	2024	2025
Thema Bedrijventerreinen						
Fysieke bedrijfsinfrastructuur	-2	0	0	0	0	0
Totaal Bedrijventerreinen	**-2**					
Thema Lokale Economie						
Economische promotie	-129	-336	-276	-236	-236	-236
Totaal Lokale Economie	**-129**	**-336**	**-276**	**-236**	**-236**	**-236**
Thema Regionale economie						
Bedrijvenloket en bedrijfsregelingen	-66	-135	-139	-139	-139	-139
Economische ontwikkeling	-1.735	-2.221	-1.133	-1.318	-1.558	-720
Totaal Regionale economie	**-1.801**	**-2.356**	**-1.272**	**-1.457**	**-1.697**	**-859**
Totaal lasten	**-1.932**	**-2.692**	**-1.548**	**-1.693**	**-1.933**	**-1.095**
Baten	**Rekening**	**Begroting**	**Begroting**	**Begroting**	**Begroting**	**Begroting**
	2020	2021 na wijziging	2022	2023	2024	2025
Thema Lokale Economie						
Economische promotie	183	275	273	134	134	134
Totaal Lokale Economie	**183**	**275**	**273**	**134**	**134**	**134**
Thema Regionale economie						
Bedrijvenloket en bedrijfsregelingen	63	84	85	85	85	85
Economische ontwikkeling	411	130	130	130	130	130
Totaal Regionale economie	**474**	**214**	**215**	**215**	**215**	**215**
Totaal baten	**657**	**489**	**488**	**349**	**349**	**349**
Saldo van baten en lasten	**-1.274**	**-2.203**	**-1.062**	**-1.345**	**-1.585**	**-747**
Reserves	**Rekening**	**Begroting**	**Begroting**	**Begroting**	**Begroting**	**Begroting**
	2020	2021 na wijziging	2022	2023	2024	2025
Toevoegingen reserves	-272	0	0	0	0	0
Onttrekkingen reserves	408	1.395	226	106	106	0
Totaal reserves	**137**	**1.395**	**226**	**106**	**106**	**0**
Saldo na resultaatbestemming	**-1.137**	**-808**	**-836**	**-1.239**	**-1.479**	**-747**

Duurzaam denken en doen

2.4 Programma 4. Duurzaam denken en doen

Duurzaamheid staat - verbaal - hoog in het vaandel. Het is echter bij veel inwoners, ondernemers en organisaties nog niet doorgedrongen dat de klimaatcrisis een serieus probleem is, dat serieus aandacht vraagt, dat veel tijd kost om uitdagingen op te pakken en een veelvoud van investeringen vraagt.

De klimaatcrisis maakt duidelijk dat het roer om moet. De grote opgaven waar we voor staan zijn onder andere: energie besparen, isoleren van woningen en bedrijfspanden, duurzame mobiliteit, kleinschalige - Zon op dak - opwek, grootschalige duurzame opwek van energie, duurzame warmte, duurzame verstedelijking, klimaat adaptatie (meer groen, drainage, etc.), circulariteit en afvalscheiding.

De verduurzamingsopgaven moeten we 'ons eigen' maken. Dit is niet iets van de overheid, niet van de politiek, niet van mij en niet van jou maar van ons allemaal. Samen maken we de toekomst en zetten we ons in om die opgaven aan te pakken met als doel een duurzaam Teylingen, voor de kinderen van onze (klein)kinderen.

Speerpunten

De belangrijkste speerpunten uit het programma Duurzaam denken en doen zijn:

- Uitvoering geven aan het Energieakkoord Holland Rijnland, dat inmiddels is vertaald naar de Regionale Energiestrategie (RES) 1.0
- De RES vertalen naar lokaal beleid middels het vaststellen van een Lokale Energiestrategie en de Transitie Visie Warmte
- In 2022 stellen we de uitvoeringsprogramma's warmte en energie op. Hierin werken we de ambitie(s) uit naar concrete projecten
- We versnellen waar mogelijk het opwekken van duurzame energie, lokaal en regionaal
- Plan Duurzame Ontwikkeling Teylingen 2020-2024
- We nemen maatregelen in het kader van klimaatadaptatie op de terreinen waar dat nodig is
- Bij de afvalinzameling richten we ons op minimaal 75% afvalscheiding in 2022 en maximaal 120 kg restafval per inwoner per jaar
- Uitvoeringsprogramma Biodiversiteit wordt in najaar 2021 aan de raad aangeboden
- Beleidsplan Circulaire Economie volgt eind 2021
- We spannen ons in voor subsidies en cofinanciering van duurzame doelstellingen
- We versterken onze strategische agenda in nauw overleg met inwoners, bedrijfsleven en de raad; we streven naar een maatschappelijk breed gedeelde basis voor de verdere duurzame ontwikkeling van de Teylingse gemeenschap
- Waar mogelijk en zinvol werken we nauw samen met de andere gemeenten in de regio Duin- en Bollenstreek

Trends en ontwikkelingen

Maatschappelijk bewustzijn over het belang van duurzame ontwikkeling groeit

De aandacht voor allerlei vormen van duurzame ontwikkeling groeit snel. Het onderwerp heeft een dominante plaats gekregen inclusief media-aandacht. Daarmee groeit het besef bij veel mensen dat actie noodzakelijk is, en dat die actie begint in het eigen huis, met het eigen gedrag. Gemeenten krijgen meer vragen. Meer mensen willen betrokken zijn bij acties, of hun mening geven over ontwikkelingen. Die ontwikkeling naar brede participatie is een belangrijke stap om een duurzame toekomst van en voor iedereen te ontwikkelen. Desondanks staan we pas aan het begin van deze ontwikkeling, die we moeten koesteren en versterken. De komende jaren geven we blijvend aandacht aan zowel kennis als handelingsperspectief en urgentie. Dat laatste is nodig om een duurzame ontwikkeling te versnellen.

Duurzame ontwikkeling: belangrijk thema in de omgevingsvisie voor gemeente en gemeenschap

Gemeenten ontwikkelen zich in een dynamische, snel veranderende omgeving. De grootste uitdaging nu is om als gemeente een nieuwe werkwijze aan te pakken via de omgevingsvisie, met de eigen gemeenschap. De positie van de gemeente verandert en de betrokkenheid van inwoners wordt groter. De komende jaren moet die ontwikkeling zich voltrekken.

In dat proces moet veel aandacht zijn voor duurzame ontwikkeling, juist omdat de omgevingsvisie ver vooruit moet kijken. Ons perspectief is belangrijk bij het maken van keuzes voor een duurzame toekomst, expliciet voor onze kinderen en ook hún kinderen.
Daarom moeten we voor die duurzame toekomst fundamentele keuzes durven maken, tegen heilige huisjes schoppen en keuzes maken met een scherp oog voor wat onze gemeenschappelijke toekomst kan bedreigen. Dat veranderingsproces staat nog aan het begin, het is de grootste uitdaging voor iedere gemeente.

Klimaat en energie: systematische uitwerking als basis voor toekomstige stappen

De energietransitie vraagt een gestructureerde aanpak en een lange adem. De gemeenten hebben een belangrijke rol richting de eigen inwoners en bedrijven om de energietransitie op een voor iedereen haalbare en hanteerbare wijze te laten plaatsvinden. De uitwerking in een Regionale Energie Strategie (RES) en de lokale vertaling daarvan naar een Lokale Energie Strategie (LES) en Transitie Visie Warmte (TVW) moeten voor iedereen richting geven aan de uit te voeren acties, de rolverdeling, financiële aspecten en de ontwikkeling van een nieuwe ruimtelijke benadering, waarin ook het energielandschap een plaats kan vinden.

Toekomstgerichte bestuurskracht: samen werken aan gezamenlijke doelstellingen

Duurzame ontwikkeling gaat niet over Teylingen alleen, veel uitdagingen zijn immers niet goed hanteerbaar voor een zelfstandige gemeente. Daarom is samenwerken, vanuit gemeenschappelijke doelen, met de bereidheid om het hogere doel vóór het lokale belang te laten gaan, een randvoorwaarde om duurzame ontwikkelingen tot stand te brengen.

Teylingen werkt al intensief samen met Hillegom en Lisse, de Duin- en Bollenstreek en Holland-Rijnlandverband. Die samenwerkingen bieden de beste kans om samen grotere stappen te zetten dan dat iedere gemeente voor zichzelf kan zetten. Die uitvoeringskracht, ondersteund door een toekomstgerichte bestuurlijke samenwerking, biedt de beste kans voor een duurzame ontwikkeling die leidt naar een duurzame toekomst voor iedereen.

2.4.1 Duurzaamheid

Wat willen we bereiken?

Doel: De gemeentelijke organisatie geeft het goede voorbeeld

Wat gaan we daarvoor doen?

Activiteit	Activiteit omschrijving	
D10	We voeren de klimaatstresstest uit en nemen maatregelen daar waar de test onvoldoende scoort. Uitwerking 2022 (e.v.): Uitwerking van het maatregelenpakket klimaatadaptatie, de besluitvorming daarover en de start van de uitvoering vinden plaats in 2021-2022.	
D12	We ontwikkelen meerjarenplannen om ons eigen vastgoed energieneutraal en gasloos te maken en sluiten daarbij aan bij het huidige planmatige onderhoud, zoals opgenomen in het Meerjarig Onderhoudsprogramma (MOP). Uitwerking 2022 (e.v.): We maken in 2021-2022 een analyse van de eerste tranche van gebouwen (eigen huisvesting) om te bepalen hoe we die gebouwen energieneutraal kunnen maken. De resultaten van deze analyse leggen we als keuze met een investeringsbeslissing voor aan de raad. Na goedkeuring starten we met de uitvoering. We sluiten aan bij de systematiek van gespreid Meerjarig Onderhoud voor het verduurzamen van gebouwen. Dit ter voorkoming van kapitaalvernietiging.	
D17	Ter uitvoering van de op 4 juli 2019 aangenomen motie wordt een onderzoek gedaan naar de mogelijkheden voor introductie van een CO2-prestatieladder. Uitwerking 2022 (e.v.): In 2021 zal een advies worden voorgelegd over het al dan niet invoeren van een CO2-prestatieladder. Dit naar aanleiding van burgerinitiatieven hierover in drie gemeenten, en gericht op HLTsamen. Afhankelijk van de besluitvorming zal het project om een CO2-prestatieladder in te voeren verder worden opgepakt.	

Wat willen we bereiken?

Doel: Duurzaamheidsmeter geeft inzicht in stand van zaken

Wat gaan we daarvoor doen?

Activiteit	Activiteit omschrijving	
D3	We voeren een duurzaamheidsmeter in als basis voor uitvoeringsplannen. Uitwerking 2022 (e.v.): Conform het plan Duurzame Ontwikkeling Teylingen 2020-2024 werken we aan een betere systematiek van monitoring, op basis van eigen en landelijk beschikbare informatie. Daarmee geven we inzicht in de activiteiten en resultaten van ons eigen werk, en laten we zien hoe Teylingen zich als duurzame gemeente ontwikkelt.	

Wat willen we bereiken?

Doel: Energietransitie door het benutten van verschillende energiebronnen

Wat gaan we daarvoor doen?

Activiteit	Activiteit omschrijving	
D2b	Eén ambitie is om minimaal 100.000 zonnepanelen op bedrijfsdaken van Teylingse bedrijven te plaatsen. Uitwerking 2022 (e.v.): Dit is een continue actie. Door gemeentelijke ondersteuning bij de oprichting van Zon op Teylingen is hier een extra impuls aan gegeven.	
D5	We stellen inventarisaties en plannen op om de inzet van alle duurzame vormen van energie in gemeentelijk en regionaal verband integraal in te zetten. Uitwerking 2022 (e.v.): De verdere uitwerking van een uitvoeringsprogramma Energietransitie volgt uit de opstelling en goedkeuring van de RES, TVW en LES. Daarbij hebben we ook nadrukkelijk aandacht voor energiebesparing.	

D6	We nemen deel aan het regionale programma Energieakkoord en meer specifiek het programma Duurzame mobiliteit. Dit leidt op korte termijn tot maatregelen op het gebied van laadpaalinfrastructuur en deelauto's. Bij het realiseren van extra laadpunten om elektrisch rijden te stimuleren, sluiten we aan bij de activiteiten (bijvoorbeeld laadkaart) die momenteel door Holland Rijnland worden uitgewerkt. Verder kijken we naar de mogelijkheden om in een aantal gevallen laadpalen te installeren in combinatie met AED's. Naast elektrische voertuigen is ook de deelauto aan een opmars bezig. In Holland Rijnland-verband stellen we beleid op dat we lokaal verder kunnen invullen. Uitwerking 2022 (e.v.): In 2021 is het beleid voor openbare laadplaatsen voor elektrische auto's vastgesteld en is gewerkt aan de totstandkoming van de plankaarten voor laadinfrastructuur. Op basis van het beleid en de plankaarten wordt in 2022 en de jaren daarna vervolg gegeven aan de implementatie van laadplekken, zodat er aan de groeiende behoefte kan worden voldaan. Ook in het kader van de RES Holland Rijnland en de LES, onderzoeken we waar en hoe laadlocaties voor bussen zijn in te richten (elektrificatie van het openbaar vervoer). Duurzame maatregelen gericht op 'minder autokilometers, meer fiets en openbaar vervoer' werken we uit in het mobiliteitsplan en passen we toe bij gebiedsontwikkeling en bij de uitwerking van ruimtelijke plannen.	
D7	We werken een plan uit voor het zorgvuldig (maatschappelijk) inpassen van duurzame energiebronnen in de openbare ruimte. Uitwerking 2022 (e.v.): De verdere uitwerking van een uitvoeringsprogramma Energietransitie volgt uit de opstelling en goedkeuring van de RES, TVW en LES. Daarbij hebben we ook nadrukkelijk aandacht voor energiebesparing.	

Wat willen we bereiken?

Doel: Uitvoeren van het Energieakkoord Holland Rijnland 2017-2025

Wat gaan we daarvoor doen?

Activiteit	Activiteit omschrijving	
D1	We voeren het programma Energieakkoord Holland Rijnland uit samen met alle partnerpartijen. Uitwerking 2022 (e.v.): In 2021 worden de Regionale Energie Strategie, de Transitie Visie Warmte en de Lokale Energiestrategie verder uitgewerkt en vastgesteld. Het doorlopen van een participatieproces is een belangrijke randvoorwaarde. De resultaten zullen, nadat ze eind 2021 door de gemeenteraad zijn vastgesteld, in 2022 gaan leiden tot een uitvoeringsprogramma, waarin zowel gemeentelijke activiteiten als activiteiten met een participatief karakter - samen met inwoners, bedrijven of andere partijen - een plaats gaan krijgen.	

Wat willen we bereiken?

Doel: Van afval naar grondstof

Wat gaan we daarvoor doen?

Activiteit	Activiteit omschrijving	
D15	Op basis van participatief afvalbeleid richten we de manier van afvalinzameling in om te komen tot minimaal 75% afvalscheiding in 2020 en maximaal 100 kilo restafval per inwoner per jaar. Uitwerking 2021 (e.v.): Vanaf 2021 wordt het nieuwe afvalbeleid ingevoerd. Op basis daarvan monitoren we (jaarlijks) het effect op het scheidingspercentage.	
D16	We voeren educatieprojecten en voorlichtingscampagnes uit op het gebied van afval. Uitwerking 2022 (e.v.): Voorlichtingscampagnes zijn onderdeel van de jaarlijkse opruimacties op het gebied van (zwerf)afval.	

SAMENWERKINGSPARTNERS

Verbonden partijen	Overige samenwerkingspartners
Holland Rijnland	Stichting Greenport Duin en Bollenstreek Hoogheemraadschap van Rijnland Lokale verenigingen Partners ter uitvoering van het energieakkoord Scholen Dunea Inwoners Aanbieders deelvervoerconcepten Aanbieders laadvoorzieningen

2.4.2 Verbonden partijen

Voor informatie over de verbonden partijen wordt verwezen naar de paragraaf Verbonden partijen.

2.4.3 Kaderstellende stukken

- Plan en uitvoeringsprogramma Duurzame Ontwikkeling Teylingen 2020-2024
- Regionale Energie Strategie Holland Rijnland
- Lokale Energie Strategie (na goedkeuring door de raad)
- Transitie Visie Warmte (na goedkeuring door de raad)
- Nationaal Energieakkoord (2013)
- Klimaatakkoord van Parijs (2015)
- Energieakkoord Holland Rijnland (2017)
- Nationale Klimaatakkoord (2018)
- Convenant Aardgasvrij (2018)
- Deltaplan Ruimtelijke Adaptatie
- Rijksbrede programma Circulaire Economie
- Deltaplan Biodiversiteit
- Sustainable Development Goals VN

2.4.4 Wat mag het kosten?

Bedragen x € 1.000

Lasten	Rekening	Begroting	Begroting	Begroting	Begroting	Begroting
	2020	2021 na wijziging	2022	2023	2024	2025
Thema Duurzaamheid						
Milieubeheer	-1.770	-1.727	-1.745	-1.745	-1.745	-1.745
Riolering	-2.022	-2.168	-2.100	-2.250	-2.250	-2.250
Afval	-3.261	-2.950	-2.940	-2.940	-2.940	-2.940
Begraafplaatsen en crematoria	-3	-6	-6	-6	-6	-6
Totaal Duurzaamheid	**-7.056**	**-6.851**	**-6.791**	**-6.941**	**-6.941**	**-6.941**
Totaal lasten	**-7.056**	**-6.851**	**-6.791**	**-6.941**	**-6.941**	**-6.941**
Baten	**Rekening**	**Begroting**	**Begroting**	**Begroting**	**Begroting**	**Begroting**
	2020	2021 na wijziging	2022	2023	2024	2025
Thema Duurzaamheid						
Milieubeheer	322	113	113	113	113	113
Riolering	2.958	3.107	3.162	3.263	3.263	3.263
Afval	5.047	4.372	4.372	4.372	4.372	4.372
Totaal Duurzaamheid	**8.327**	**7.592**	**7.647**	**7.748**	**7.748**	**7.748**
Totaal baten	**8.327**	**7.592**	**7.647**	**7.748**	**7.748**	**7.748**
Saldo van baten en lasten	**1.271**	**741**	**856**	**808**	**808**	**808**
Reserves	**Rekening**	**Begroting**	**Begroting**	**Begroting**	**Begroting**	**Begroting**
	2020	2021 na wijziging	2022	2023	2024	2025
Toevoegingen reserves	0	0	0	0	0	0
Onttrekkingen reserves	100	40	0	0	0	0
Totaal reserves	**100**	**40**	**0**	**0**	**0**	**0**
Saldo na resultaatbestemming	**1.372**	**781**	**857**	**809**	**809**	**809**

Modern bestuur, invloedrijke inwoners

2.5 Programma 5. Modern bestuur, invloedrijke inwoners

Wij staan voor een daadkrachtig, actief en modern bestuur. Voor een betrokken gemeente die flexibel, deskundig en tijdig inspeelt op vragen van inwoners en ondernemers. Hiervoor hebben wij ons de afgelopen bestuursperiode actief ingezet door met een open houding het gesprek aan te gaan met onze inwoners, ondernemers en verenigingen.

Dat doen we door persoonlijk contact met inwoners en ondernemers en met behulp van innovatieve instrumenten. Denk aan e-democratietools, platforms, apps, wijkmarkten en interactieve en digitale participatie waar sinds 2021 actief mee gewerkt wordt. Achteraf geven we inwoners een inhoudelijke onderbouwing van gemaakte keuzes en terugkoppeling over het doorlopen participatietraject.

Het Programma Datagedreven Sturing (DgS) is gestart op 1 juli 2020 en kent een looptijd van drie jaar. Het opbouwen van de benodigde expertise en hulpmiddelen om de programmadoelen te realiseren, is voor 75% gereed. De eerste DgS-informatieproducten zijn opgeleverd en er is een goedgevulde ontwikkelagenda.

De verwachting is dat medio 2022 (2 jaar na de start van het programma) de doelen uit het Programmaplan DgS zijn bereikt. HLTsamen beschikt dan over de expertise en voorzieningen om zelf informatieproducten te creëren, waar eerder externe partijen voor werden ingeschakeld. Vanaf dat moment is het ontwikkelen van DgS-informatieproducten een standaarddienst van team Informatisering & Automatisering (I&A). Onder het huidige programma kan I&A deze DgS-diensten nog aanbieden tot 1 juli 2023.

Na de gemeenteraadsverkiezingen van 2022 kunnen de nieuwe besturen gezamenlijk hun ambitieniveaus op het gebied van DgS bepalen. Dat zou zich kunnen beperken tot het in stand houden van het dan bereikte DgS-volwassenheidsniveau. Maar het is bijvoorbeeld ook denkbaar dat op bepaalde beleidsterreinen (binnen grenzen van privacy & ethiek) meer wordt ingezet op zaken als kunstmatige intelligentie, voorspellende algoritmen of ‘Smart City’-toepassingen.

Aandacht voor thema's als overheidsparticipatie en de burgerbegroting leidt tot een andere positionering van het openbaar bestuur. Er wordt meer ruimte geboden aan de samenleving, waardoor taken en verantwoordelijkheden verschuiven. Dat vraagt om een nieuw evenwicht.
Dit jaar hebben we stappen gezet in de richting van een burgerbegroting. Het veranderproces dat gepaard gaat met de inrichting en vormgeving van de burgerbegroting, fungeert als vliegwiel in het cultuurveranderingstraject dat we met elkaar voorstaan.

De intrede van de Wet open overheid (Woo) moet ervoor gaan zorgen dat overheidsinformatie beter vindbaar en uitwisselbaar is. Ook moet de Woo ervoor dat overheidsinformatie eenvoudig en goed wordt ontsloten en goed wordt gearchiveerd. Om aan de wet te voldoen, is een inventarisatie noodzakelijk. Deze geeft inzicht in de uitgangssituatie en wat er nodig is om te voldoen aan de Woo. Naar verwachting is het hiervoor toegekende budget vanuit de rijksoverheid toereikend. Op basis daarvan zullen we een start maken in 2022 met de basis. Zo volgen we de wettelijke fasering van de Woo. Hierin zullen we gezamenlijk optrekken met de regiogemeenten. Bij ruimere middelen en mogelijkheden kan een hoger ambitieniveau worden gekozen.

Speerpunten

De belangrijkste speerpunten uit het programma Modern bestuur, invloedrijke burgers zijn:

- Participatie is uitgangspunt bij beleidsvorming, bijvoorbeeld via co-creatie en de pilot burgerbegroting
- Moderne vormen van dienstverlening: op maat en digitaal
- Datagestuurd werken in combinatie met een maatschappelijke discussie over de grenzen ervan
- We zetten financiële reserves in voor maatschappelijk rendement
- We voeren een omgevingsanalyse uit die inzicht geeft in onze bestuurskracht

Trends en ontwikkelingen

Regionale samenwerking: gebiedsgericht werken

In 2021 is onder de vlag *"Wat ertoe doet"* ambtelijke en bestuurlijk gewerkt aan een intensivering van de samenwerking tussen de Duin- en Bollenstreek-gemeenten. Enerzijds met de bedoeling om de bestuurlijke drukte in onze regio te verminderen en anderzijds om ons samen te verbinden met een gemeenschappelijke uitvoeringsagenda op de thema's die ons verbinden. En waarvan uitvoering op Duin- en Bollenstreek-niveau het meest effectief is.

In het vierde kwartaal van 2021 gaan wij met de raad in gesprek over deze voorgenomen samenwerking in Duin en Bollenstreek-verband, inclusief de daaraan gekoppelde uitvoeringsagenda (concept).

De verdere intensivering van de samenwerking op Duin- en Bollenstreek niveau heeft geen directe financiële consequenties. Bij het gezamenlijk optrekken in de uitvoeringsagenda is het uitgangspunt dat bestaande beschikbare middelen worden ingebracht in het gezamenlijke uitvoeringskader.

Veranderende rol van de overheid: van representatie naar participatie

Burgerinitiatieven zijn populair. Via eigen initiatieven, participatie en co-creatie hebben inwoners invloed op het beleid en de dienstverlening. Deze ontwikkeling vraagt om een andere verhouding tussen gemeente en inwoners: de gemeente stelt zich terughoudend op en is een gelijkwaardige partner van initiatiefnemers uit de gemeente. Dienstverlening, communicatie en participatie raken steeds meer met elkaar vervlochten.

Samenwerken in Governanceteams

Op basis van de nota Verbonden Partijen van mei 2018 en het advies vanuit de bijeenkomst met de Raad voor het Openbaar Bestuur (2016) heeft het presidium van de gemeenteraad Teylingen besloten te gaan werken met vier governanceteams. Elke team richt zich op een van de vier verbonden partijen (HLTsamen, Holland Rijnland, Omgevingsdienst West-Holland en de Intergemeentelijke Sociale Dienst Bollenstreek). Doel van de governanceteams is vanuit de gemeente meer sturing te krijgen op de verbonden partijen. De governanceteams bestaan uit twee raadsleden (de zogenaamde raadsrapporteurs), de betrokken portefeuillehouder, de betrokken ambtenaren en de griffie. Afgesproken is in 2019 en 2020 te werken met deze governanceteams en de werking ervan daarna te evalueren.

Stand van zaken Interbestuurlijk Programma (IBP)

De Algemene Ledenvergadering van de Vereniging Nederlandse Gemeenten heeft in juni 2018 ingestemd met de programmastart van het IBP. In het IBP werken gemeenten, Rijk, provincies en waterschappen aan negen maatschappelijke opgaven en een aantal overkoepelende thema's. We

willen het IBP versterken en het gedachtengoed van het IBP gebruiken in de interbestuurlijke (regionale) samenwerking.

Datagedreven sturing

Moderne technieken, dataverzameling en data-analyse bieden mogelijkheden om meer inzicht te krijgen in de kenmerken van wijken en buurten. Daardoor is meer maatwerk mogelijk. Datagedreven sturing vraagt om zorgvuldige afwegingen vooraf. Gemeente Teylingen wil voorloper zijn als het gaat om datagedreven besturen.

Datagedreven Sturing helpt bij het inzichtelijk maken van ontwikkelingen en beleid. In HLTsamen-verband is binnen het driejarige Programma Datagedreven Sturing (DgS) een robuuste onderzoeksvoorziening ontwikkeld. Deze heeft al diverse informatieproducten opgeleverd, o.a. monitoren op het gebied van Jeugdzorg, Ondermijning en Arbeidsmigranten. In 2022 wordt ingezet op het verder uitbouwen van een aantal informatieproducten, en het ontwikkelen van nieuwe producten zoals een Monitor Duurzame Ontwikkeling en een Monitor Strategisch Personeelsmanagement. Op diverse beleidsterreinen wordt de slag gemaakt van 'beschrijvend' (bv. 'wat waren afgelopen jaren de wachttijden voor zorgtype X') naar 'voorspellend' (bv. 'hoe zullen vraag, aanbod en wachttijden zich vermoedelijk ontwikkelen') zodat DgS ook echt kan ondersteunen in beleidsontwikkeling.

Communicatie

Proactieve communicatie met onze partners, zoals burgers, bedrijven, verenigingen en instellingen, draagt bij aan de ontwikkeling van een representatieve democratie naar een participatieve democratie. Een goede inzet van communicatiekanalen is daarbij belangrijk.

Regionale samenwerking

De gemeente werkt steeds meer samen met partijen via gemeenschappelijke regelingen.

2.5.1 Regionale samenwerking

Wat willen we bereiken?

Doel: Investeren in bestuurlijke samenwerking

Wat gaan we daarvoor doen?

Activiteit	Activiteit omschrijving	
M16	We onderhouden, investeren in en bouwen aan een stevige bestuurlijke samenwerkingsrelatie met: onze bestuurlijke partners in de Duin- en Bollenstreek, de gemeente Haarlemmermeer, Holland Rijnland, de MRA en MRDG en externe maatschappelijk partners. Uitwerking 2022 Het investeren in een stevige bestuurlijke samenwerkingsrelatie heeft onze continue aandacht. We vervolgen het reeds ingezette traject om in gezamenlijkheid met de raad te komen tot een strategische visie/agenda voor Teylingen en een gezamenlijke HLT-agenda. Met deze strategische (lange termijn) agenda kunnen we meer inhoudelijke focus aanbrengen in onze samenwerkingsrelatie met onze partners.	

SAMENWERKINGSPARTNERS

Verbonden partijen	Overige samenwerkingspartners
Holland Rijnland HLTsamen	Metropoolregio Amsterdam (MRA) Metropoolregio Rotterdam Den Haag (MRRDH) Regiogemeenten Provincie Zuid-Holland Schiphol

2.5.2 Dienstverlening

Wat willen we bereiken?

Doel: Omslag naar een digitale overheid met daadkracht en korte doorlooptijden

Wat gaan we daarvoor doen?

Activiteit	Activiteit omschrijving	
M20	We versterken de één-loketfunctie met het doel het onze klanten zo eenvoudig en makkelijk mogelijk te maken. Daarmee werken we aan een daadkrachtige dienstverlening. Uitwerking 2022 e.v. In 2022 werken we verder aan het werken in Serviceformules.	
M21	We bouwen het systeem van sneltoetscriteria uit om afhandeltermijnen van aanvragen te minimaliseren. Uitwerking 2022 (e.v.): Voor eenvoudige en standaardproducten maken we een Snelserviceformule.	
M22	We communiceren proactief met onze klanten via alle kanalen. Klanten worden niet doorgestuurd, maar direct geholpen. Uitwerking 2022 e.v. De klantinteractie ontwikkelen we verder in lijn met de ontwikkeling van de Newsroom: een plek waar we continu monitoren wat er over de gemeente wordt gezegd. Daar spelen we proactief op in.	
M23	Zoveel mogelijk producten en diensten worden gedigitaliseerd en geautomatiseerd, waarbij de processen LEAN worden gemaakt. We attenderen onze klanten op de digitale dienstverleningsmogelijkheden en verleiden hen hiertoe. Uitwerking 2022 (e.v.): Binnen het programma 'Regie op Kanalen' werken we het digitaliseren en automatiseren van de producten en diensten uit.	
M24	We meten de klanttevredenheid stelselmatig en regelmatig en stellen zo nodig de dienstverlening bij op grond van de uitkomsten.	
M26	Het digitaal maken van onze dienstverlening biedt kansen en mogelijkheden. Via data-analyse kunnen ontwikkelingen inzichtelijk en soms voorspelbaar worden gemaakt, waardoor we proactief kunnen handelen bij het opstellen en uitvoeren van servicegericht beleid. Daarbij stellen we onszelf ook ethische vragen. Willen we wel alles wat technologisch kan ook daadwerkelijk doen? En welke (zelfopgelegde) grenzen willen of moeten we daarbij in acht nemen? De ethische afwegingen worden gemaakt volgens de De Etische Data Assistent (DEDA) procedure. Uitwerking 2022 e.v. Via het programma datagestuurd werken willen we de dienstverlening meer gaan meten. Dit wordt verder uitgewerkt. We streven naar maximale digitalisatie en blijven toegankelijk voor doelgroepen die digitaal niet uit de voeten kunnen. Middels het meten van klanttevredenheid, halen we de mening van onze klanten op.	

Wat willen we bereiken?

Doel: We ondersteunen initiatieven van (groepen van) inwoners en/of ondernemers, vanuit een positieve grondhouding (ja, mits…) en onderzoeken de kansen om initiatieven mogelijk te maken.

Wat gaan we daarvoor doen?

Activiteit	Activiteit omschrijving	
M30	Inzetten contactfunctionarissen voor wijken, verenigingen en ondernemers en bij overheids- en buurtparticipatie (Ontwerpformule en Ontwikkelformule). Voor bouwprojecten en het betrekken van de omgeving daarbij, wordt de Omgevingsmanager ingezet.	

SAMENWERKINGSPARTNERS

Verbonden partijen	Overige samenwerkingspartners
	Inwoners, ondernemers en (maatschappelijke) instellingen.

2.5.3 Participatie

Wat willen we bereiken?

Doel: Iedere inwoner mag ons uitdagen

Wat gaan we daarvoor doen?

Activiteit	Activiteit omschrijving	
M7	We geven ruimte aan Right to Challenge. Uitwerking 2022 (e.v.): Door het vervallen van het budget voor de plustaak communicatie., komt de ondersteuning vanuit Team Communicatie voor right To challenge te vervallen vanaf 2021.	
M9	We stemmen gezamenlijk verantwoordelijkheden af bij het oppakken en uitvoeren van initiatieven; hierbij spelen goed luisteren naar elkaar en gezamenlijk komen tot oplossingen een belangrijke rol. "Elke inwoner mag en kan meedenken" is onze ambitie. Dit biedt ruimte voor het aandragen van initiatieven vanuit inwoners, ondernemers en verenigingen. Deze initiatieven worden opgepakt als onderdeel van het participatieproces en worden zoveel mogelijk binnen het reguliere werk opgepakt. De opzet van de wijkmarkten is gewijzigd zoals met de raad besproken.	

Wat willen we bereiken?

Doel: Inwoners denken vóóraf mee over beleid

Wat gaan we daarvoor doen?

Activiteit	Activiteit omschrijving	
M2	We stemmen rollen en verantwoordelijkheden tussen college, raad, organisatie en inwoners af in het kader van participatie en we schenken hierbij specifiek aandacht aan verwachtingsmanagement. We koppelen de inhoudelijke onderbouwing van gemaakte keuzes en het doorlopen van het participatietraject terug aan initiatiefnemers. Vanuit het programma participatie wordt er verder gewerkt aan het samenstellen van een participatiebeleid waarin visie en werkwijzen staan opgenomen voor (reguliere) participatie en participatie als onderdeel van de Omgevingswet. Hierin wordt beschreven hoe en wanneer inwoners kunnen meedenken bij het samenstellen van gemeentelijk beleid en hoe zij initiatieven kunnen aandragen. Samen met de raad gaan we aan de slag om vanuit de kracht van ieders rol en de opgave goede stappen te zetten in participatie. Binnen het participatiebeleid komt dit alles samen. Daarnaast wordt er omgevingsgericht gewerkt. In elke fase van beleidsontwikkeling zoeken wij actief naar wat inwoners belangrijk vinden. Dit doen we door de inwoners (ondernemers en organisaties) op te zoeken, te stimuleren om mee te denken en te laten weten welk effect de inbreng op het resultaat heeft gehad. Zo blijven wij aansluiten op de samenleving.	
M3	De ontwikkelopgave participatie voor de organisatie is de afgelopen periode in beeld gebracht en daarvoor is een traject uitgestippeld. Dit heeft geleid tot een programma participatie waarbinnen meerdere projecten een rol spelen. Participatie onder de Omgevingswet loopt in 2022 door en geeft antwoord op de vraag wie, wanneer en op welke wijze we de omgeving moeten betrekken bij aanpassingen in de fysieke leefomgeving. Dit geldt voor zowel initiatiefnemers van buiten de gemeente als de gemeente als initiatiefnemer voor beleid zelf. Waarschijnlijk wordt de Omgevingswet medio 2022 van kracht. Dan zullen er duidelijke afspraken en tools beschikbaar zijn rondom participatie. Het project digitale participatie dat in 2021 is ingezet wordt in 2022 verder uitgerold en beheerd. Sinds 2020 wordt er op het digitale vlak geëxperimenteerd met verschillende mogelijkheden om inwoners te kunnen	

	laten participeren. Het streven is te komen tot hybride werkvormen (zowel digitaal als fysiek) zodat een zo groot mogelijke doelgroep benaderd en bevraagd kan worden. De raad wordt nauw betrokken bij deze stappen. Ook wordt er vanuit het programma participatie in 2021 en 2022 verder gewerkt aan de opstelling van een breed participatiebeleid. Het beleid bestaat uit een (bestuurlijke) visie en methodes (het hoe). Door samen met de raad, colleges, inwoners, collega gemeenten en de werkorganisatie in gesprek te gaan over de reeds opgedane kennis en ervaringen en nieuwe ontwikkelingen, wordt het beleid samengesteld. Dit geeft vervolgens input voor de participatieverordening (vervanger inspraak verordening) die mogelijk verplicht wordt.	
M4	De pilot burgerbegroting wordt in 2021 afgerond. De raad besluit op basis van de uitkomsten of en in welke vorm de burgerbegroting wordt voortgezet.	
M6	De kindergemeenteraad blijft behouden. Uitwerking 2022 (e.v.): De griffie organiseert de kindergemeenteraad conform afspraken.	

Wat willen we bereiken?

Doel: Samen problemen oplossen

Wat gaan we daarvoor doen?

Activiteit	Activiteit omschrijving	
M11	We denken en helpen mee als partijen er onderling niet uitkomen.	
M13	We lossen gezamenlijk problematiek in de wijk op (preventieve handhaving middels mediation).	

SAMENWERKINGSPARTNERS

Verbonden partijen	Overige samenwerkingspartners
	Inwoners, ondernemers en (maatschappelijke) instellingen

2.5.4 Communicatie

Wat willen we bereiken?

Doel: Excellente en innovatieve communicatie versterkt dialoog met inwoners

Wat gaan we daarvoor doen?

Activiteit	Activiteit omschrijving	
M1	We onderhouden en verstevigen persoonlijke contacten met inwoners en ondernemers. Hierbij maken we gebruik van innovatieve instrumenten als e-democratietools, platforms, apps, flitspeilingen en het burgerpanel. We weten wat er speelt in de gemeente en wat inwoners bezighoudt. Daarom optimaliseren we de omgevingscommunicatie o.a. met een dagelijkse online monitoring van de omgeving via de Newsroom en inzet van de methodiek van omgevingsgerichte communicatie. En we spelen in op de mogelijkheden van inzet van nieuwe communicatiemiddelen (na WhatsApp, Instagram komen nieuwe mogelijkheden). Uitwerking 2022(e.v.): In 2021 hielden we een 2-meting communicatie. De resultaten van dit onderzoek nemen we mee in het optimaliseren van ons communicatiebeleid. Zodat we de juiste doelgroepen, op het juiste moment met de juiste boodschap kunnen bereiken. Het beleidsplan voor 2022 wordt nog aan de raad voorgelegd en besproken met de raad. Het college stelt voor om in het beleidsplan van 2022 de communicatieve prioriteiten (thema's/onderwerpen) centraal te stellen. Deze prioriteiten worden integraal uitgewerkt in de organisatie, zodat voor inwoners de samenhang helder is zij een (nog) beter beeld krijgen van wat de gemeente doet.	
M5	We geven ruimte aan de jeugd en betrekken hen (structureel) bij meedenken in vormen die hen aanspreken. Uitwerking 2022 (e.v.): Het betrekken van jongeren wordt zoveel mogelijk binnen het reguliere werk opgepakt. Wat we doen is het betrekken van jongeren via Instagram. We hebben ook een redelijke groep jongeren in het team Teylingen en werken op onderdelen samen met de Denktank. We communiceren in eenvoudige taal, zodat ook de jongere lezers onze berichten begrijpen. De burgemeester doet regelmatig Instagram livesessies over diverse onderwerpen.	
M8	We dragen zorg voor actieve interactie tussen de inwoners, ondernemers, verenigingen en de gemeente over ideeën en (mogelijke) initiatieven in de samenleving. Uitwerking 2022 (e.v.): De huidige werkwijze van de newsroom blijft bestaan net als de omgevingsanalyses rondom bestuurlijke en communicatieprioriteiten. Contacten met stakeholders worden binnen het reguliere werk opgepakt. Om sneller te weten hoe inwoner over iets denken, houden we flitspeilingen. Social media gebruiken we nog meer voor interactie, in plaats van meer zenden.	

SAMENWERKINGSPARTNERS

Verbonden partijen	Overige samenwerkingspartners
HLTsamen	Digipanel

2.5.5 Verbonden partijen

Voor informatie over de verbonden partijen wordt verwezen naar de paragraaf Verbonden partijen.

2.5.6 Beleids- en prestatie-indicatoren

Beleidsindicatoren

Indicator	Eenheid	Realisatie 2019	Realisatie 2020	Begroting 2021	Begroting 2022	Bron
Formatie	Fte per 1.000 inwoners	Zie begroting GR HLTsamen	Zie begroting GR HLTsamen	Zie begroting GR HLTsamen	Zie begroting GR HLTsamen	*
Bezetting	Fte per 1.000 inwoners					*
Externe inhuur	Kosten als % van totale loonsom + totale kosten inhuur externen					*
Apparaatskosten	Kosten per inwoner	€ 41	€ 36	€ 46	€ 46	*
Overhead	% van totale lasten	3,6%	3,2%	2,2%	2,2%	*

* Eigen gegevens

Toelichting indicator Formatie

Het gaat hier om de toegestane formatie in fte van het ambtelijk apparaat van de organisatie op peildatum 1 januari. Uitgangspunt is het vastgestelde formatieplan, dus niet de werkelijke bezetting. Het gaat om formatieplaatsen, ongeacht of die worden ingevuld door iemand met een vaste aanstelling, een tijdelijke aanstelling of nog openstaand in de vorm van een vacature. 1 fte is gelijk aan een 36-urige werkweek.

Toelichting indicator Bezetting

Het gaat hier om het werkelijk aantal fte dat werkzaam is, dus niet om de toegestane formatieve omvang uit het formatieplan. Terugkijkend naar een begrotingsjaar wordt de werkelijke bezetting berekend. Conform de definitie van Vensters voor Bedrijfsvoering is uitgegaan van de gemiddelde bezetting in dat begrotingsjaar (door het gemiddelde te nemen van de werkelijke bezetting op 1 januari en op 31 december).

Toelichting indicator Externe inhuur

Onder externe inhuur wordt verstaan: het uitvoeren van werkzaamheden in opdracht van een bij de organisatie in dienst zijnde opdrachtgever, door een private organisatie met winstoogmerk, door middel van het tegen betaling inzetten van personele capaciteit en deskundigheid, zonder dat daar een arbeidsovereenkomst of aanstelling tussen organisatie en de daarbij ingezette personen aan ten grondslag ligt.

Toelichting indicator Apparaatskosten

Apparaatskosten (ofwel organisatiekosten) zijn de noodzakelijke financiële middelen voor het inzetten van personeel (salarissen), organisatie-, huisvestings-, materieel-, automatiseringskosten e.d. voor de uitvoering van de organisatorische taken. Apparaatskosten zijn dus alle personele en materiële kosten die verbonden zijn aan het functioneren van de organisatie, exclusief griffie en bestuur.

Toelichting indicator Overhead

De overheadkosten betreffen alle kosten die samenhangen met de sturing en ondersteuning van de medewerkers in het primaire proces.

Prestatie-indicatoren

Naam Indicator	Eenheid	Realisatie 2019	Realisatie 2020	Begroting 2021	Begroting 2022	Bron
Kwalitatief goede uitvoering Wet WOZ: Het percentage bezwaren tegen WOZ-beschikking naar maximaal 3% in 2015	In %	woningen: 3,2 % niet-woningen: 4,3 %	woningen: 1,5 % niet-woningen: 2,5 %	3%	3 %	De Waarderingskamer
Kwaliteitsniveau huidige dienstverlening handhaven: Klanttevredenheid meten middels GovMetric (gemiddeld cijfer bezoek gemeentehuis)	Tussen de 1 en 10	8,9	**	8,5	8,5	Klanttevredenheids-monitor GovMetric****
Kwaliteitsniveau huidige dienstverlening handhaven: Klanttevredenheid (gemeentelijke dienstverlening)	Tussen de 1 en 10	*	7,1	7,1	7,1	***

* In 2019 heeft Teylingen niet meegedaan aan het onderzoek van Waarstaatjegemeente.
** In verband met de coronapandemie en het voornemen om dit op een andere manier te meten, zijn in 2020
de GovMetric zuilen uit de gemeentekantoren weggehaald. Er zijn daarom geen jaarcijfers van 2020.
*** Waarstaatjegemeente.nl (cijfer directe dienstverlening).
**** We zijn voornemens om de klanttevredenheid op een andere wijze te onderzoeken. Dit wordt eind 2021 /begin 2022 nader onderzocht.

2.5.7 Kaderstellende stukken

Regionale samenwerking

- Meer samenleving, meer verbinding: Kadernota Communicatie en uitvoeringsprogramma 2018
- Raadsprogramma Vitaal Teylingen 2018-2022
- Collegewerkprogramma Vitaal Teylingen 2018-2022
- Kadernota 2020-2023
- Mei circulaire gemeentefonds, juni 2019
- Bedrijfsplan HLT Samen en gemeenschappelijke regeling, maart 2016.
- Beleidsnota verbonden partijen 2018
- Rapport 'Wisselwerking, naar een betere wisselwerking tussen gemeenteraden en de bovengemeentelijke samenwerking', december 2015, Raad voor het Openbaar Bestuur

Dienstverlening

- Raadsprogramma Vitaal Teylingen 2018-2022
- Collegewerkprogramma Vitaal Teylingen 2018-2022
- Kadernota 2020-2023
- Mei circulaire gemeentefonds, juni 2019
- Bedrijfsplan HLT Samen en gemeenschappelijke regeling, maart 2016.
- Beleidsnota verbonden partijen 2018
- Rapport 'Wisselwerking, naar een betere wisselwerking tussen gemeenteraden en de bovengemeentelijke samenwerking', december 2015, Raad voor het Openbaar Bestuur

Participatie

- Meer samenleving, meer verbinding: Kadernota Communicatie en uitvoeringsprogramma 2018
- Raadsprogramma Vitaal Teylingen 2018-2022
- Collegewerkprogramma Vitaal Teylingen 2018-2022
- Kadernota 2020-2023
- Mei circulaire gemeentefonds, juni 2019
- Bedrijfsplan HLT Samen en gemeenschappelijke regeling, maart 2016.
- Beleidsnota verbonden partijen 2018
- Rapport 'Wisselwerking, naar een betere wisselwerking tussen gemeenteraden en de bovengemeentelijke samenwerking', december 2015, Raad voor het Openbaar Bestuur

Communicatie

- Raadsprogramma Vitaal Teylingen 2018-2022
- Collegewerkprogramma Vitaal Teylingen 2018-2022
- Kadernota 2020-2023
- Mei circulaire gemeentefonds, juni 2019
- Bedrijfsplan HLT Samen en gemeenschappelijke regeling, maart 2016.
- Beleidsnota verbonden partijen 2018
- Rapport 'Wisselwerking, naar een betere wisselwerking tussen gemeenteraden en de bovengemeentelijke samenwerking', december 2015, Raad voor het Openbaar Bestuur

2.5.8 Wat mag het kosten?

Bedragen x € 1.000

Lasten	Rekening	Begroting	Begroting	Begroting	Begroting	Begroting
	2020	2021 na wijziging	2022	2023	2024	2025
Thema Dienstverlening						
Beheer overige gebouwen en gronden	-518	-425	-430	-430	-429	-427
Burgerzaken	-1.749	-1.171	-1.062	-1.108	-1.108	-1.108
Totaal Dienstverlening	**-2.267**	**-1.596**	**-1.492**	**-1.538**	**-1.537**	**-1.535**
Thema Regionale samenwerking						
Bestuur	-2.227	-2.101	-2.149	-2.149	-2.149	-2.149
Totaal Regionale samenwerking	**-2.227**	**-2.101**	**-2.149**	**-2.149**	**-2.149**	**-2.149**
Totaal lasten	**-4.494**	**-3.697**	**-3.641**	**-3.687**	**-3.686**	**-3.684**
Baten	**Rekening**	**Begroting**	**Begroting**	**Begroting**	**Begroting**	**Begroting**
	2020	2021 na wijziging	2022	2023	2024	2025
Thema Dienstverlening						
Beheer overige gebouwen en gronden	298	51	822	331	72	72
Burgerzaken	383	640	640	640	640	640
Totaal Dienstverlening	**681**	**691**	**1.462**	**971**	**712**	**712**
Thema Regionale samenwerking						
Bestuur	52	58	58	58	58	58
Totaal Regionale samenwerking	**52**	**58**	**58**	**58**	**58**	**58**
Totaal baten	**733**	**749**	**1.520**	**1.029**	**770**	**770**
Saldo van baten en lasten	**-3.760**	**-2.948**	**-2.122**	**-2.658**	**-2.916**	**-2.913**
Reserves	**Rekening**	**Begroting**	**Begroting**	**Begroting**	**Begroting**	**Begroting**
	2020	2021 na wijziging	2022	2023	2024	2025
Toevoegingen reserves	0	0	-750	0	0	0
Onttrekkingen reserves	0	282	208	104	0	0
Totaal reserves	**0**	**282**	**-542**	**104**	**0**	**0**
Saldo na resultaatbestemming	**-3.760**	**-2.665**	**-2.664**	**-2.554**	**-2.916**	**-2.913**

2.6 Algemene dekkingsmiddelen

Alle baten en lasten die samenhangen met de programma's worden direct op het desbetreffende programma geboekt. De baten in algemene middelen bestaan uit doeluitkeringen, specifieke rijksvergoedingen, huuropbrengsten en dergelijke. Dit onderdeel van de begroting volgt uit artikel 8 van het Besluit Begroting en Verantwoording (BBV).

In Algemene dekkingsmiddelen staan de volgende onderwerpen:

- Lokale heffingen
- Algemene uitkering uit het Gemeentefonds
- Dividenden
- Saldo financieringsfunctie
- Overige algemene dekkingsmiddelen

Verder heeft de gemeente diverse inkomsten waarvan de besteding niet gebonden is. Dit zijn de zogenoemde algemene dekkingsmiddelen. Deze baten zijn niet aan een concreet programma toe te rekenen. Artikel 8 van het BBV schrijft voor dat, naast de begroting van lasten en baten per programma, ook een overzicht van de algemene dekkingsmiddelen en onvoorzien wordt opgenomen.

Lokale heffingen

Dit zijn gemeentelijke belastingen die geen directe relatie hebben met een bepaalde gemeentelijke taak, de besteding is niet geoormerkt. De onroerendezaakbelasting en de precariobelasting vallen hieronder. Dit geldt niet voor de rioolrechten, afvalstoffenheffing, leges, en marktgelden. Deze worden op de desbetreffende programma's verantwoord en zijn geoormerkt voor deze lasten. We verwijzen naar de paragraaf Lokale heffingen voor een uitgebreidere toelichting.

Algemene uitkering uit het gemeentefonds

In de begroting is rekening gehouden met de effecten van de meicirculaire 2021. Voor de berekening van de algemene uitkering 2022 is rekening gehouden met de verwachte stijging van het aantal inwoners en de woningen per 1 januari 2022. De decentralisaties zijn voor een deel opgenomen in de algemene uitkering, op termijn worden alle decentralisaties opgenomen in de berekeningen van de algemene uitkering.

Dividenden

We ontvangen dividend van Alliander en de Bank voor Nederlandse Gemeenten (BNG).

Bedragen x €1.000

Dividenden	Realisatie	Begroting	Begroting
	2020	**2021**	**2022 e.v.**
Alliander	656	796	796
Bank voor Nederlandse Gemeenten (BNG)	73	85	85
Totaal dividend	**729**	**881**	**881**

Saldo financieringsfunctie

In de vernieuwde BBV zijn de regels over rentetoerekening gewijzigd. De notitie Rente van de Commissie BBV geeft in een stellige uitspraak aan, dat er niet meer rente mag worden toegerekend dan de werkelijke rentelasten. Er is geadviseerd geen rente meer toe te rekenen aan eigen vermogen (voorheen bespaarde rente). We berekenen in Teylingen over investeringen. Het renteresultaat in bedraagt € 0.

Mutatie reserves

Per programma is vermeld wat de mutaties op de reserves zijn. Een aantal mutaties is niet toe te wijzen aan een programma en worden daarom hier verantwoord.

2.6.1 Algemene dekkingsmiddelen

Wat willen we bereiken?

Doel: Een duurzaam sluitende begroting

Wat gaan we daarvoor doen?

Activiteit	Activiteit omschrijving	
M14	Uitgangspunt is dat de woonlasten (OZB, afvalstoffenheffing, rioolrecht en precario) niet stijgen met meer dan de inflatiecorrectie. We zoeken een oplossing voor de afschaffing van het precario, met als randvoorwaarde dat de woonlasten niet stijgen. Bij onvoorziene financiële tegenvallers in de komende jaren hanteren we de volgende uitgangspunten: 1. We zorgen voor extra inkomsten (zonder dat dit ten laste komt van inwoners en bedrijven); 2. We ruilen oud voor nieuw (oud beleid inruilen voor nieuw beleid); 3. We verminderen kosten, zowel incidenteel als structureel; 4. In incidentele, exceptionele en/of onvoorziene gevallen zetten we een deel van de vrije algemene reserve in. Uitwerking 2022 e.v. Het doel is een duurzaam structureel sluitende begroting 2022-2025. Dit is nu gelukt voor 2022, maar vanaf 2023 is het financiële meerjarenperspectief niet sluitend. De financiële tekorten lopen vanaf 2023 en 2025 op naar ca. € 3 miljoen. In 2024 hebben wij een groter tekort van € 3,8 miljoen. In maart 2022 zijn de gemeenteraadsverkiezingen, waarna een nieuwe raad en een college zal worden samengesteld. Het huidige college wil de komende maanden een overzicht opstellen met mogelijkheden waar uitgaven verminderd kunnen worden en waar extra inkomsten kunnen worden gegenereerd. Dit overzicht zal tegelijk gereed zin met de met de strategische verkenningen die door HLTsamen worden opgesteld. Beide producten zijn daarmee input voor de coalitieonderhandelingen.	
M15	Binnen een jaar hebben we kaders opgesteld voor het benutten van de reserves voor maatschappelijke doeleinden (2019). Uitwerking 2022 e.v. Het benutten van de reserves moet in het grotere geheel van de balans tussen de 5 financiële kengetallen* worden beoordeeld. Met name de kengetallen netto-schuldquote en solvabiliteit spelen een onderdeel in de beoordeling van de hoogte van de algemene reserve. Aan de hand van een opiniërend memo inzet algemene reserve is de raad hierover geïnformeerd. Daarin nodigt het college de raad uit om daarover met elkaar in gesprek te gaan over de hoogte van de algemene reserve en de invulling van het begrip maatschappelijk rendement. In 2022 stellen we een visie op het beleid rondom de algemene reserve op. *= Netto-schuld quote, solvabiliteit, structurele exploitatieruimte, belastingcapaciteit en grondexploitatie.	

SAMENWERKINGSPARTNERS

Verbonden partijen	Overige samenwerkingspartners
HLTsamen Bank Nederlandse Gemeenten (BNG) Duin- en waterbedrijf Zuid-Holland (Dunea) Alliander N.V.	

2.6.2 Wat mag het kosten?

Bedragen x € 1.000

Lasten	Rekening	Begroting	Begroting	Begroting	Begroting	Begroting
	2020	2021 na wijziging	2022	2023	2024	2025
Thema Algemene middelen						
Treasury	-653	-575	-561	-561	-561	-561
Overhead	-10.094	-12.189	-12.742	-12.576	-12.466	-12.461
Overige baten en lasten	-167	661	750	669	506	661
OZB woningen	-291	-251	-251	-251	-251	-251
OZB niet-woningen	-291	-251	-251	-251	-251	-251
Belastingen overig	-5	0	0	0	0	0
Totaal Algemene middelen	**-11.501**	**-12.605**	**-13.055**	**-12.970**	**-13.023**	**-12.863**
Totaal lasten	**-11.501**	**-12.605**	**-13.055**	**-12.970**	**-13.023**	**-12.863**
Baten	**Rekening**	**Begroting**	**Begroting**	**Begroting**	**Begroting**	**Begroting**
	2020	2021 na wijziging	2022	2023	2024	2025
Thema Algemene middelen						
Treasury	1.864	1.700	1.700	1.300	1.100	1.100
Overhead	31	136	137	137	137	137
Parkeerbelasting	10	11	11	11	11	11
Overige baten en lasten	24	-5	-5	-5	-5	-5
Algemene uitkering en overige uitkeringen gemeentefonds	46.498	47.515	49.829	48.456	48.209	48.520
OZB woningen	3.851	4.342	5.496	5.528	5.587	5.587
OZB niet-woningen	2.063	2.195	2.775	2.775	2.775	2.775
Belastingen overig	3.124	3.230	100	100	100	100
Totaal Algemene middelen	**57.465**	**59.124**	**60.043**	**58.302**	**57.914**	**58.225**
Totaal baten	**57.465**	**59.124**	**60.043**	**58.302**	**57.914**	**58.225**
Saldo van baten en lasten	**45.964**	**46.520**	**46.989**	**45.333**	**44.893**	**45.365**
Reserves	**Rekening**	**Begroting**	**Begroting**	**Begroting**	**Begroting**	**Begroting**
	2020	2021 na wijziging	2022	2023	2024	2025
Toevoegingen reserves	0	0	0	0	0	0
Onttrekkingen reserves	346	242	148	148	148	148
Totaal reserves	**346**	**242**	**148**	**148**	**148**	**148**
Saldo na resultaatbestemming	**46.310**	**46.762**	**47.137**	**45.481**	**45.041**	**45.512**

2.6.3 Overhead

In het gewijzigde BBV is onderlinge vergelijkbaarheid van gemeenten het uitgangspunt. Daarom is er door de wetgever voor gekozen om de kosten van overhead op één taakveld te laten registreren en op één centrale plaats in de begroting te vermelden. Door deze systematiek gaan gemeenten op dezelfde wijze om met kostentoerekening, waardoor de vergelijking van kosten van producten/diensten volgens de wetgever ook zuiverder is. Om dit effect te versterken, is voor het eerst ook een uniforme definitie van overhead gegeven. De centrale presentatie heeft als neveneffect dat het zicht op de integrale kostprijs in de programma's verloren gaat. Het opnemen van het totaalbedrag aan ondersteunende activiteiten zegt daarnaast weinig zonder de relatie met het primaire proces te leggen/kennen. In dat verband houden wij conform de financiële beheersverordening extra comptabel ook nog zicht op de integrale kostprijs zodat daarop sturing kan plaatsvinden.

In 2022 bedraagt de totale overhead afgerond € 12.605.000,-.

De overhead bestaat uit:

Onderdeel (bedragen x €1.000)	Bedrag
Bijdrage HLTsamen (overhead-deel)	11.473
Huisvesting	453
Overige overhead	679
Totaal	**12.605**

2.6.4 Vennootschapsbelasting

In 2021 is de aangifte vennootschapsbelasting 2019 ingediend. Over 2019 is volgens de aangifte geen belasting verschuldigd. De Belastingdienst heeft 2019 nog niet definitief vastgesteld. De aangifte over 2020 moet nog worden ingediend. Ook over 2020 en volgende jaren verwachten we dat de verschuldigde belasting zeer gering zal zijn.

3. Paragrafen

3.1 Paragraaf Lokale heffingen

Inleiding

Algemeen

De paragraaf lokale heffingen bevat, overeenkomstig het BBV een overzicht van het beleid inzake de lokale heffingen, de relevante ontwikkelingen die van invloed zijn op de tarieven en een verantwoording over de mate van kostendekkendheid van tarieven inclusief de uitgangspunten die daarbij zijn gehanteerd. Daarnaast wordt een overzicht op hoofdlijnen gepresenteerd van de diverse heffingen, de lokale lastendruk en een beschrijving van het kwijtscheldingsbeleid. In de Gemeentewet en een aantal bijzondere wetten is geregeld welke heffingen (belastingen en retributies) een gemeente mag opleggen. De gemeenteraad bepaalt de hoogte van het tarief en welke van die heffingen ook daadwerkelijk worden geheven.

Belastingen

De Gemeentewet geeft een limitatieve opsomming van de belastingen die een gemeente mag heffen. Tegenover een belasting staat geen rechtstreekse individuele tegenprestatie van de overheid. De opbrengsten dienen als algemeen dekkingsmiddel. Onze gemeente heft de volgende belastingen: onroerende zaakbelastingen (OZB), roerende zaakbelastingen (RZB), forensenbelasting en precariobelasting. De gemeente Teylingen maakt geen gebruikt van de wettelijke mogelijkheden om hondenbelasting en toeristenbelasting (verblijfbelasting) te heffen.

Rechten

Rechten zijn betalingen voor een geleverde of een bewezen dienst. Hiervan zijn de tarieven in principe volledig kostendekkend. Het is niet toegestaan een meer dan kostendekkend tarief te hanteren. In Teylingen worden afvalstoffenheffing, rioolheffing, leges en marktgeld als rechten geheven.

In de raadsvergadering van december 2021 worden de belastingverordeningen 2022 voor de bijstelling van de tarieven voorgelegd.

Ontwikkelingen/Actualiteiten

Belastinghervormingen

Er zijn geen verdere ontwikkelingen vernomen van de minister van BZK en de staatssecretaris van Financiën over de belastinghervormingen.

Financiële uitgangspunten

- Overeenkomstig de Kadernota 2022 wordt voor belastingen en retributies rekening gehouden met een inflatiepercentage van 1,1%. Voor de heffingen geldt dat een compensatie alleen aan de orde is, als dit binnen de grenzen van kostendekkendheid blijft. Voor de retributies geldt dat het uitgangspunt de 100% kostendekkendheid is.

Kostendekkendheid

Voor het bepalen van de kostendekkendheid mogen extra comptabel de volgende zaken worden meegerekend:

a. De directe lasten van personeel HLTsamen zijn verantwoord op het taakveld en zijn gebaseerd op de geraamde lasten uit de begroting van HLTsamen. De overhead, de kosten voor leidinggevend personeel, informatievoorziening, organisatie, financiën, automatisering, communicatie en

huisvesting (piofach), zijn gerelateerd aan de totale lasten van de bedrijfsvoering (zie het onderdeel Overhead bij de Algemene dekkingsmiddelen).

b. De lasten in het prestatieveld zijn exclusief BTW. Omdat het BTW–compensatiefonds (bcf) wordt gevoed uit het Gemeentefonds, is toerekening van de BTW geoorloofd.
c. Bij de berekening van de baten wordt een derde van de kosten van het prestatieveld Straatreiniging toegerekend aan de heffing afvalstoffenheffing en het rioolrecht. De kosten van straatreiniging worden mede gemaakt om het zwerfvuil te verminderen en om verstoppingen in het rioolstelsel te voorkomen.
d. Het is geoorloofd om het bedrag aan gegeven kwijtscheldingen te compenseren in het tarief.
e. De kosten, gemaakt voor inning en invordering door de gemeenschappelijke regeling Belastingen Bollenstreek mogen worden toegerekend aan de rechten.
f. De kapitaallasten worden zonder rente verantwoord op het betreffende taakveld. Het is geoorloofd (om bedrijfseconomische redenen) om rente te rekenen tot de rechten.

Bedragen x €1.000

Lokale heffingen	Realisatie 2019	Realisatie 2020	Begroting 2021	Begroting 2022
Onroerende zaakbelasting	5.635	5.914	6.538	8.271
Roerende zaakbelasting	8	8	10	10
Forensenbelasting	135	141	128	128
Precariobelasting	3.119	3.074	3.220	90
Totaal niet bestedingsgebonden	**8.896**	**9.137**	**9.896**	**8.499**
Marktgelden	32	23	37	37
Parkeerbelasting	11	10	11	11
Haven- en kadegelden	16	-7	22	22
Leges	517	392	640	640
Bouwleges	1.296	1.437	648	698
Leges OOV	96	101	123	123
Afvalstoffenheffing	4.038	4.100	3.895	3.895
Rioolrechten	2.789	2.954	3.045	3.162
Totaal gebonden aan bestedingen	**8.232**	**8.585**	**7.515**	**7.680**
Totaal	**16.901**	**17.460**	**17.184**	**15.954**

Onroerende zaakbelastingen

De vastgestelde WOZ-waarde vormt de grondslag voor de onroerende zaakbelastingen (OZB), de Waterschapsomslagen gebouwd en het huurwaardeforfait voor de inkomstenbelasting. De WOZ-administratie is een basisregistratie. De waarden worden op grond van de Wet WOZ jaarlijks herzien en zijn op basis van de meicirculaire aangepast met de genoemde percentages bij het onderdeel OZB. De marktontwikkeling bij woningen wordt, op basis van de Waarderingskamer, geschat op een stijging van +9%. Voor niet-woningen wordt de waardeontwikkeling geschat op een waardestijging van 0%.

De opbrengsten van de OZB voor zowel woningen als niet-woningen (eigenaren en gebruikers) zijn verhoogd met het inflatiepercentage 1,1%. De opbrengsten zijn daarnaast de afgelopen jaren verhoogd ter compensatie van de wegvallende precariobelasting voor kabels en leidingen, dit overeenkomstig de kadernota 2019. De verstrekte compensaties op de aanslagen vallen in 2022 volledig weg. De tarieven van de OZB zijn gebaseerd op de WOZ-waarde en worden per jaar vastgesteld. Het tarief van 2022 wordt gebaseerd op de waarde per 1 januari 2021. De marktontwikkeling wordt gevolgd door Belastingen Bollenstreek.

De ontwikkeling van de onroerende zaakbelasting tarieven van de afgelopen jaren waren:

				% van de WOZ-waarde
% van de WOZ-waarde		**2019**	**2020**	**2021**
Woningen	Eigenaar	0,0784%	0,0823%	0,0880%
Niet-woningen	Eigenaar	0,1608%	0,1527%	0,1738%
Niet-woningen	Gebruiker	0,1369%	0,1473%	0,1699%

Bij de vaststelling van de OZB-verordening, medio december, wordt de laatste prognose van de waarde per 1 januari 2021 bepaald om zodoende een juist percentage van de heffingsmaatstaf te kunnen vaststellen en de geraamde opbrengsten, inclusief de uitgangspunten te garanderen.

Roerende zaakbelasting

Belastingen op roerende woon- en bedrijfsruimte wordt geheven over roerende zaken. Woonboten worden in de heffing betrokken, de waarde van de objecten is de heffingsgrondslag. De tarieven en voorwaarden zijn gelijk aan die van de Onroerende zaakbelastingen.

Forensenbelasting

Bij de heffing van forensenbelasting worden mensen belast die niet in de gemeente wonen, maar wel gebruik maken van allerlei voorzieningen. Bijvoorbeeld personen die een gemeubileerde (recreatie)woning ter beschikking hebben. De tarieven worden geïndexeerd met 1,1%.
De belasting bedraagt bij een heffingsmaatstaf (WOZ-waarde) van:

	2019	2020	2021	2022
a. minder dan € 10.000	€ 259,50	€ 266,00	€ 293,00	€ 296,00
b. € 10.000 tot € 25.000	€ 354,00	€ 362,00	€ 400,00	€ 404,00
c. € 25.000 tot € 100.000	€ 415,00	€ 424,00	€ 468,00	€ 473,00
d. € 100.000 of meer	€ 675,00	€ 690,00	€ 761,00	€ 769,00

Rioolrechten

De rioolheffing wordt geheven ter bestrijding van de kosten van de gemeentelijke watertaken (afvalwater, hemelwater en grondwater). Uitgangspunt is dat de opbrengst van de rioolheffing 100% dekkend is. Door het tarief te laten stijgen met het reguliere bedrag van € 3,00 is er tekort. Naar verwachting wordt de rioolheffing de komende jaren weer meer kostendekkend.
De heffing bedraagt:

Woningen	2019	2020	2021	2022
Rioolheffing vastrecht	€ 149,00	€156,00	€ 159,00	€ 162,00
Variabel recht (bij verbruik boven 300 m3, per m3)	€ 1,10	€ 1,10	€ 1,10	€ 1,10

Het vernieuwde BBV schrijft voor dat er een duidelijk overzicht is van de kostendekkendheid. Hieronder geven we inzicht in de kostendekkendheid van de rioolkosten.

		(Bedragen x € 1.000)
Berekening kostendekkendheid Riolering		
Taakveld	**Omschrijving**	
Riolering	Kosten van het prestatieveld	1.975
	Baten van het prestatieveld	0
	Netto kosten	1.975
	Toe te rekenen kosten	
a.	Overhead	254
b.	BTW	497
c.	Afvoeren veegafval	114
d.	Kwijtschelding	50
e.	Perceptiekosten	47
f.	Rente investeringen	325
	Totale kosten	3.262
	Opbrengsten heffingen	3.162
Kostendekkendheidspercentage		**97%**

Precariobelasting

Precariobelasting wordt geheven voor het innemen of gebruiken van openbare grond. De precariobelasting voor kabels en leidingen is per 1 januari 2022 afgeschaft. De wegvallende precariobelasting is deels ondergebracht bij de OZB.

Afvalstoffenheffing

Met ingang van 2020 is het Afval- en grondstoffenbeleid gemeente Teylingen 2020-2024, "De beter afvalscheider wordt beloond", van kracht. In het beleidsplan zijn de tarieven voor 2021 genoemd en is een kortingsstaffel ingevoerd. Als een minicontainer of ondergrondse container minder wordt aangeboden of geopend (vanaf 13 aanbiedingen of 30 openingen) wordt een korting verleend op het vaste bedrag. .

In de berekening voor de kostendekkendheid van het taakveld Afval is de extra dotatie uit de reserve opgenomen om te komen tot een 100% kostendekkendheid. In het beleidsplan “de betere afvalscheider wordt beloond” staat opgenomen dat in 2023 de restafvalinzameling één keer in de drie weken wordt uitgevoerd in plaats van om de week. Dit leidt naar verwachting tot lagere kosten voor de inzameling.

Woningen		2019	2020	2021	2022
Per perceel, per belastingjaar		€ 300,96	€ 300,96	€ 249,96	€ 259,72
Inzamelen grof huishoudelijk afval		€ 42,00	€ 42,00	€ 42,00	€ 42,00
Kortingsregeling					
Minicontainer	Verzamelcontainer				
0 tot en met 4 keer	0 tot en met 9 keer			-€ 60,00	-€ 60,00
5 tot en met 8 keer	10 tot en met 19 keer			-€ 40,08	-€ 40,08
9 tot en met 13 keer	20 tot en met 30 keer			-€ 20,04	-€ 20,04

Hieronder geven we inzicht in de kostendekkendheid van de afvalkosten.

		(Bedragen x € 1.000)
Berekening kostendekkendheid afval		
Taakveld	**Afval**	
	Kosten van prestatieveld	2.984
	Baten van prestatieveld	477
	Netto kosten	2.507
	Toe te rekenen kosten	
a.	Overhead	344
b.	BTW	622
c.	Afvoeren veegafval	114
d.	Kwijtschelding	90
e.	Perceptiekosten	143
f.	Rente	74
g.	Afvoeren kadavers/legen prullenbakken	423
	Totale kosten	3.905
	Opbrengsten heffingen	3.895
Kostendekkendheidspercentage		**100%**

g. Kosten van afvoeren kadavers en legen prullenbakken, laatste om zwerfvuil tegen te gaan.

Leges

Voor 2022 worden de volgende inkomsten verwacht:

			Bedragen x € 1.000
Leges	**Rekening 2020**	**Begroting 2021**	**Begroting 2022**
Leges burgerzaken	409	640	551
Bouwleges	1.437	498	700
Leges Openbare Orde en Veiligheid	101	88	123

Uitgangspunt voor de tariefstelling is dat de bouwleges maximaal 100% kostendekkend zijn.
De uitgaven voor bouwleges (incl. overhead) zijn € 1 miljoen. De bouwleges zijn nu 70% kostendekkend.

Parkeerbelasting

Teylingen heft alleen parkeerbelasting van de gebruikers van het vrachtwagenparkeerterrein. De tarieven worden geïndexeerd met 1,1%.

Marktgeld

Voor het innemen van een standplaats op de markten worden rechten geheven. Voor Sassenheim en Voorhout marktgeld, voor Warmond precariobelasting. In Warmond geldt de marktverordening niet vanwege de geringe omvang van de markt, waardoor er geen marktgeld kan worden geheven. In plaats hiervan wordt precariobelasting geheven voor het gebruik van gemeentegrond. De tarieven worden geïndexeerd met 1,1%.

Havengeld

Voor het gebruik van de gemeentelijke haven en aanlegsteigers aan de Kagerplassen wordt havengeld in rekening gebracht. Hiermee wordt het onderhoud en beheer van de steigers gedeeltelijk gefinancierd. Het huidige tarief van € 1,- per strekkende meter is eenvoudig te hanteren. De tarieven worden daarom niet geïndexeerd. Het verdient de voorkeur indexatie stapsgewijs te laten plaatsvinden op de momenten dat eenvoudig met muntgeld kan worden afgerekend.

Kwijtschelding

Voor mensen met een laag inkomen bestaat de mogelijkheid om gehele of gedeeltelijke kwijtschelding van betaling van belasting te verzoeken.
Het beleid met betrekking tot kwijtschelding is grotendeels landelijk ontwikkeld en vastgelegd in de Uitvoeringsregeling Invorderingswet 1990. De gemeenteraad heeft een beperkt aantal keuzen waaronder de criteria voor de kosten van bestaan. Er is gekozen voor de maximale norm van 100% van de genormeerde bijstandsuitkering. Kwijtschelding kan worden verleend voor afvalstoffenheffing, rioolheffing en in incidentele gevallen ook voor de OZB. Waar mogelijk wordt een automatische toets voor kwijtschelding uitgevoerd. Van mensen die in een jaar kwijtschelding hebben gekregen wordt het volgend jaar getoetst of de inkomens- en vermogenssituatie is gewijzigd. Bij gelijkblijvende omstandigheden wordt dan automatisch kwijtschelding verleend. Totaal is een bedrag van € 140.000 (Rioolrecht € 50.000 en Afvalstoffenheffing € 90.000) geraamd voor kwijtschelding.

Woonlasten

Onder de gemeentelijke woonlasten verstaan we het gemiddelde bedrag dat een huishouden in een bepaalde gemeente betaalt aan OZB, rioolheffing en afvalstoffenheffing.
Door het afschaffen van de Precariobelasting voor kabels en leidingen in gemeentegrond per 1 januari 2022 zijn de totale kosten voor een huishouden van belang. De kosten van de aanslag Precariobelastingen van de nutsbedrijven worden immers doorberekend aan de huishoudens in de gemeenten. Aangezien de kosten voor de nutsbedrijven verminderen zullen ook de lasten voor de huishoudens verminderen.

In de volgende tabel is de ontwikkeling van de lokale lastendruk in de jaren 2019 tot en met 2024 opgenomen (inclusief de landelijk gemiddelde stijging in de WOZ-waarde).

Ontwikkeling OZB
In de berekening van de OZB is in 2022 gerekend met het geprognosticeerde tarief, het tarief kan door de jaarlijkse herwaardering nog wijzigen. Het geprognosticeerde tarief is inclusief 1,1% inflatie.

Ontwikkeling afvalstoffenheffing
Bij de afvalstoffenheffing is het tarief vastgesteld inclusief inflatie en met een kortingsstaffel als het rest afval minder wordt aangeboden (cf. de raadsvergadering van 12 maart 2020). Bij de evaluatie van het plan zal opnieuw worden gekeken of dit tarief kostendekkend is. Voor nu is berekend dat de aanpassing voor twee jaar uit de egalisatievoorziening afval kan worden betaald.

Ontwikkeling compensatiemaatregel inzake precariobelasting - verschuiving woonlasten
Tot 1 januari 2022 zijn de precariobelasting door de nutsbedrijven doorberekend aan de burgers van Teylingen.
Om het wegvallen van de precario opbrengsten op te vangen zijn maatregelen in de begroting 2019 genomen, waarbij het uitgangspunt is dat dit geen nadelige effecten heeft voor de woonlasten van burgers, dus woonlasten neutraal. Om de inwoners van Teylingen te laten wennen aan de verschuiving van de precariobelasting die nu betaald wordt aan de nutsbedrijven, naar woonlasten aan de gemeente, is in een periode van vier jaar de OZB hierop gefaseerd aangepast. Middels een heffingskorting ontvangt de inwoner het bedrag weer terug op de aangifte. Omdat de precariobelasting voor nutsbedrijven per 1 januari 2022 vervalt komt ook de korting op de aanslag te vervallen. Hierdoor berekenen de nutsbedrijven geen precariobelasting meer door aan onze inwoners. Hierdoor blijven de woonlasten voor de inwoner gemiddeld gelijk.

Lokale lastendruk	2020	2021	2022	2023	2024	2025
Huurder woning						
Rioolheffing	€ 156	€ 159	€ 162	€ 162	€ 162	€ 162
Afvalstoffenheffing*	€ 301	€ 250	€ 253	€ 301	€ 301	€ 301
Heffingskorting	€ -13	€ -13	€ -	€ -	€ -	€ -
Gas- en elektrabedrijf	€ 50	€ 50	€ -	€ -	€ -	€ -
Waterleidingbedrijf	€ 56	€ 56	€ -	€ -	€ -	€ -
Totale lokale lastendruk	€ 550	€ 502	€ 415	€ 463	€ 463	€ 463
Stijging WOZ-waarde		9%	9%	0%	0%	0%
Eigenaar woning	€ 272.500	€ 297.025	€ 324.000	€ 324.000	€ 324.000	€ 324.000
Rioolheffing	€ 156	€ 159	€ 159	€ 159	€ 159	€ 159
Afvalstoffenheffing*	€ 301	€ 250	€ 253	€ 301	€ 301	€ 301
Heffingskorting 2016	€ -13	€ -13	€ -	€ -	€ -	€ -
OZB	€ 224	€ 265	€ 291	€ 291	€ 291	€ 291
Compensatiemaatregel OZB	€ -46	€ -69	€ -	€ -	€ -	€ -
Gas- en elektrabedrijf	€ 50	€ 50	€ -	€ -	€ -	€ -
Waterleidingbedrijf	€ 56	€ 56	€ -	€ -	€ -	€ -
Totale lokale lastendruk	€ 727	€ 698	€ 703	€ 751	€ 751	€ 751
Stijging WOZ-waarde		9%	9%	0%	0%	0%
Eigenaar woning	€ 545.000	€ 594.050	€ 647.000	€ 647.000	€ 647.000	€ 647.000
Rioolheffing	€ 156	€ 159	€ 159	€ 159	€ 159	€ 159
Afvalstoffenheffing*	€ 301	€ 250	€ 253	€ 301	€ 301	€ 301
Heffingskorting 2016	€ -13	€ -13	€ -	€ -	€ -	€ -
OZB	€ 449	€ 514	€ 542	€ 542	€ 542	€ 542
Compensatiemaatregel	€ -46	€ -69	€ -	€ -	€ -	€ -
Gas- en elektrabedrijf	€ 50	€ 50	€ -	€ -	€ -	€ -
Waterleidingbedrijf	€ 56	€ 56	€ -	€ -	€ -	€ -
Totale lokale lastendruk	€ 953	€ 946	€ 954	€ 1.002	€ 1.002	€ 1.002
Stijging WOZ-waarde		1%	0%	0%	0%	0%
Eigenaar Niet-woning	€ 510.000	€ 515.000	€ 515.000	€ 515.000	€ 515.000	€ 515.000
Rioolheffing	€ 156	€ 159	€ 159	€ 159	€ 159	€ 159
OZB	€ 779	€ 878	€ 910	€ 910	€ 910	€ 910
Compensatiemaatregel	€ -46	€ -69	€ -	€ -	€ -	€ -
Heffingskorting 2016	€ -13	€ -13	€ -	€ -	€ -	€ -
Gas- en elektrabedrijf	€ 50	€ 50	€ -	€ -	€ -	€ -
Waterleidingbedrijf	€ 56	€ 56	€ -	€ -	€ -	€ -
Totale lokale lastendruk	€ 982	€ 1.061	€ 1.069	€ 1.069	€ 1.069	€ 1.069

* = Het tarief afvalstoffenheffing in 2020 is het tarief van een verzamelcontainer met een meerpersoonshuishouden.

Woonlasten regiogemeenten

In onderstaand overzicht staan de woonlasten van Teylingen en een aantal regio- en omliggende gemeenten van het afgelopen begrotingsjaar. De OZB is gebaseerd op de gemiddelde waarde van een woning per gemeente en een meerpersoonshuishouden.

Woonlasten 2021

Gemeente	OZB woningen	OZB niet woningen	Reinigings-heffing	Rioolheffing	Woonlasten huurder (afval en riool)	Woonlasten eigenaar OZB riool en afval
Teylingen	0,0880%	0,3437%	€ 210	€ 146	€ 356	€ 614
Katwijk	0,0845%	0,4614%	€ 334	€ 133	€ 467	€ 752
Haarlemmermeer	0,0848%	0,5473%	€ 382	€ 135	€ 517	€ 809
Lisse	0,1088%	0,4539%	€ 353	€ 238	€ 581	€ 843
Hillegom	0,0962€	0,3800%	€ 330	€ 234	€ 564	€ 871
Noordwijk	0,0923%	0,2865%	€ 362	€ 189	€ 551	€ 920
Leiden	0,1240%	1,0299%	€ 390	€ 170	€ 560	€ 944
Heemstede	0,0736%	0,4127%	€ 357	€ 226	€ 583	€ 1.008
Oegstgeest	0,1073%	0,5153%	€ 390	€ 212	€ 602	€ 1.096
Bloemendaal	0,1081%	0,6299%	€ 402	€ 255	€ 657	€ 1.517
* Bron: Coelo en betreft woonlasten 2021. Coelo hanteert een iets andere berekening dan Teylingen						

3.2 Paragraaf Weerstandsvermogen en risicobeheersing

Deze paragraaf schept inzicht in de actuele risico's en het vermogen om deze risico's op te kunnen vangen. De grondslag van deze paragraaf is vastgelegd in artikel 11 van het BBV.

Inleiding en Achtergrond

Teylingen omschrijft een risico als een onzekere gebeurtenis die effect heeft op het kunnen behalen van een doelstelling. Een risico onderscheidt zich van een probleem omdat een probleem een zekerheid is. Risico's kunnen zowel intern als extern zijn.

Door te sturen op risico's in relatie tot doelstellingen is Teylingen beter in staat om haar doelen te verwezenlijken met de beschikbare middelen. Bij het aangaan van risico's worden onderstaande vier vragen in acht genomen:

- Wat willen wij bereiken?
- Wat is daarbij onzeker (voor wie)?
- Wat ga wij doen (voor wie)?
- Hoeveel risico is aanvaardbaar*?

**Ten aanzien van de hoeveelheid aanvaardbaar risico is het voorlopige uitgangspunt gekozen dat de (netto) kans maal (netto) impact van de risico's per programma totaal niet groter mogen zijn dan 5% van het programmabudget (gecorrigeerd voor uitgaven aan verbonden partijen) tenzij hier een door het college goedgekeurde onderbouwing aan ten grondslag ligt. Dit uitgangspunt zal formeel worden vastgesteld wanneer er voldoende ervaring is opgedaan met de herziene methodiek van risicoberekening. In het huidige begrotingsjaar is nog geen goedkeuring vereist.*

Het beperken van risico is geen doel op zich. Zonder risico's te nemen kan Teylingen geen invulling geven aan haar maatschappelijke missie. Volledige controle vereist immers oneindig budget. De kern van bovengenoemde vragen is om een gedegen afweging te maken tussen effectiviteit en efficiency.

Het sturen op risico's in relatie tot doelstellingen is een ontwikkeling binnen Teylingen die zich de komende jaren verder zal uitbreiden. In het huidige begrotingsjaar ligt de nadruk op het inventariseren en beheren van de strategische risico's per programma. Hierbij wordt gekeken naar de netto risico's. Dit zijn de risico's na het inrichten van de beheersmaatregelen. De operationele risico's binnen het ambtelijk apparaat (HLTsamen) komen terug in de risico's ten aanzien van verbonden partijen. In de komende jaren zal een grotere nadruk worden gelegd op risicobewustzijn op zowel strategisch als operationeel niveau. De huidige opzet ten aanzien van risicomanagement is weergegeven in onderstaand figuur.

Omvang Risico en Weerstandscapaciteit

De omvang van het risico is berekend door per programma inzichtelijk te maken wat de belangrijkste strategische risico's (zie inleiding en achtergrond) zijn, hoe groot de kans wordt ingeschat dat het risico zich door de jaren heen zal voordoen en hoe groot de impact (in euro) naar inschatting zal zijn wanneer dit plaatsvindt. De kans maal de impact is het risicobedrag dat wordt toegevoegd aan het benodigde weerstandsvermogen.

Bij het inschatten van kans en impact wordt rekening gehouden met de beheersmaatregelen die zijn getroffen (of worden getroffen) om het risico en/of de impact te verkleinen, bijvoorbeeld een verzekering om de schade na een brand te beperken. Op deze manier wordt het netto risicobedrag berekend.

De risico's zijn geïnventariseerd door de managers die sturen op beheersing van het risico en de daarmee verbonden doelstellingen. Bij het inschatten van kans en impact hebben zij kunnen kiezen tussen het gebruik een standaard tabel voor kans en impact of het maken van eigen beoordeling.

Op basis van bovengenoemde risico-inventarisatie is gebleken dat de omvang van het netto risico van Teylingen € 4.174.000 bedraagt (zie bijlage 2). Dit bedrag zal als ondergrens worden gehanteerd voor de omvang van de incidentele weerstandscapaciteit. De incidentele weerstandscapaciteit kan worden ingezet om niet geraamde (onvoorziene) lasten van substantiële aard mee te dekken. De structurele weerstandscapaciteit geeft de omvang van de maximale ruimte om de belastingen te verhogen om structurele lasten mee te dragen.

- Weerstandsvermogen

	Begroting 2022	Begroting 2023	Begroting 2024	Begroting 2025
Totaal van de risico's	€ 4.174	€ 4.174	€ 4.174	€ 4.174
Weerstandscapaciteit:				
Algemene reserve	€ 41.194	€ 40.984	€ 40.878	€ 40.878
Stille reserve	€ 0	€ 0	€ 0	€ 0
Onbenutte belastingcapaciteit	€ 6.689	€ 6.679	€ 6.620	€ 6.682
Totaal van de weerstandscapaciteit	€ 47.883	€ 47.663	€ 47.498	€ 47.560
Ratio weerstandsvermogen	**11**	**11**	**11**	**11**

De ratio voor het weerstandsvermogen is de verhouding tussen de beschikbare en de benodigde weerstandscapaciteit. Voor Teylingen komt de ratio uit op (afgerond) 11 en valt daarmee ruim ssin niveau A, Uitstekend op basis van de waarderingstabel van het Nederlands Adviesbureau voor risicomanagement.

Conclusies en Kengetallen

De risico's waarvan de impact incidenteel is kunnen worden opgevangen binnen de incidentele weerstandscapaciteit. Hetzelfde geldt voor de risico's waarvan de impact structureel is.

Kengetallen	Rekening 2020	Begroting 2021	Begroting 2022	Begroting 2023	Begroting 2024	Begroting 2025
Netto schuldquote	30,8%	21,9%	55,0%	66,3%	69,8%	66,6%
Netto schuldpositie gecorrigeerd voor verstrekte leningen	-11,3%	9,2%	17,4%	24,9%	27,3%	24,5%
Solvabiliteit	58,9%	67,9%	54,1%	52,6%	52,5%	53,2%
Grondexploitatie	2,9%	-0,2%	-0,5%	0,0%	0,0%	0,0%
Structurele exploitatieruimte			0,4%	-3,8%	-4,9%	-4%

3.3 Paragraaf Onderhoud kapitaalgoederen

Inleiding

Deze paragraaf beschrijft het onderhoud van kapitaalgoederen in de openbare ruimte. Inrichting en onderhoud hebben een directe relatie tot elkaar. Sommige inrichtingen vragen veel onderhoud, andere juist weinig. Het doel is om overzicht te krijgen in het onderhouden van de gemeentelijke kapitaalgoederen. Dit is van belang omdat met dit onderhoud een substantieel deel van de begroting is gemoeid.
De gemeente Teylingen heeft een groot areaal aan openbare ruimte in beheer. Er zijn veel middelen nodig voor de instandhouding van de inrichting van de openbare ruimte, zoals wegen, riolering, water, groen, verlichting en gebouwen. De middelen die beschikbaar worden gesteld worden ingezet om het door de raad vastgestelde onderhoudsniveau te realiseren.

Welke ontwikkelingen spelen er?

- In 2021 wordt de ambitie vastgesteld tav de klimaatadaptatie. Dit zorgt ervoor dat klimaat nadrukkelijker een plek krijgt in de beheer en onderhoudsplannen van de gemeente.
- In 2022 wordt met het groenbeheerplan verder invulling gegeven aan de biodiversiteit en klimaatadaptatie.
- Vanwege de Europese kaderrichtlijn Water moeten er in de toekomst meer natuurlijke oevers komen. Daarnaast wordt in Q4 2021 het Programma Water en Klimaatadaptatie (PWKA) vastgesteld, dit gaat zijn effect hebben op het beheer en onderhoud van de watergangen
- Integraal en duurzaam inrichten en beheren van de openbare ruimte wordt verder ontwikkeld. Duurzame oplossingen zijn steeds vaker mogelijk.

Wat willen we bereiken?

We willen onze kapitaalgoederen goed en duurzaam beheren. Goed onderhouden kapitaalgoederen dragen bij aan een positieve beleving van onze bewoners en aan draagvlak voor het realiseren van de uitvoeringsprogramma's. Het niveau van onderhoud is vastgelegd in beleid. Om grote wisselingen in de exploitatie te voorkomen, werken we met onder andere met onderhoudsvoorzieningen. Daaraan voegen we jaarlijks een vast bedrag toe. De uitname kan per jaar verschillen. Met duurzaam beheer en onderhoud streven we naar een minimaal negatief effect op het milieu.

Wat gaan we daarvoor doen?

Prioriteiten	Doelstelling	Activiteiten 2021
Beheerplannen worden actueel gehouden.	Structureel een adequaat onderhoudsniveau realiseren.	Beheerplannen worden (regionaal) zoveel mogelijk geüniformeerd om integraal beheer mogelijk te maken en meer duurzame oplossingen mogelijk te maken.
Toepassing LED verlichting.	Minder energieverbruik en vermindering uitstoot CO2.	Volgens een geactualiseerd vervangingsplan wordt de openbare verlichting vervangen door LED.
Toepassing meetnet in rioolstelsel.	Waterkwaliteit verbeteren. Het rioolstelsel is met telemetrie en automatisering uitgebreid zodat we het stelsel kunnen monitoren.	Het analyseren en verwerken van de meetgegevens en vervolgens vaststellen van eventuele benodigde acties.

Prioriteiten	Doelstelling	Activiteiten 2021
Onkruidbestrijding op verharding verduurzamen.	Het schoonhouden van verharding integraal aan pakken	Het schoonhouden en onkruidvrij houden van de verharding op beeldkwaliteit zonder bestrijdingsmiddelen.
Opstellen van beleid.	Met nieuw beleid, passend in het huidige tijdsbeeld, kunnen nieuwe uitvoeringsprogramma's worden opgesteld.	Uitvoering van programma's op basis van beleid duurzaamheid openbare ruimte, afvalbeleid, beleid groen, beleid wegen en speelplaatsen.
Samenwerking met Katwijk, Noordwijk en Lisse, het Hoogheemraadschap van Rijnland en het waterleidingsbedrijf Dunea.	Uitvoeren Integraal Afval Waterketenplan (IAWKP)	Uitwerken IAWKP in afzonderlijke projecten.

Gemeentelijke gebouwen en objecten	
Naam Beleidsplan	Beheer gemeentelijke gebouwen Teylingen
Vastgesteld	2021
Looptijd	2021-2024
Actualisatie	2024
Naam Beheers- en onderhoudsplannen	Meerjaren Onderhouds Plan (MOP)
Looptijd	2021-2040
Actualisatie	2024
Is er sprake van achterstallig onderhoud? (zo ja, toelichting opnemen in paragraaf)	Nee
Naam voorziening/reserve	Voorziening gemeentelijke gebouwen Teylingen

Voorziening gemeentelijke gebouwen Teylingen*				
(x € 1.000)	2022	2023	2024	2025
Stand per 1 januari	2295	2455	2584	-570
Storting	363	363	363	363
Uitname	203	234	3518	1311
Stand per 31 december	2455	2584	-570	-1.518

* Eind 2021 worden de geactualiseerde meerjaren onderhoudsplannen en het beleidsplan vastgesteld.
Daarin zijn de nieuwe benodigde storting en uitname in de voorziening opgenomen.
Deze gegevens zijn nog niet verwerkt in deze tabel.

Uitvoering in 2022
Kleinschalig en groot planmatig onderhoud aan diverse gebouwen.

Riolering

Naam Beleidsplan	Integraal Afvalwaterketenplan
Vastgesteld	2017
Looptijd	2017-2021
Actualisatie	2021
Vastgesteld kwaliteitsniveau	n.v.t.
Naam Beheers- en onderhoudsplannen	n.v.t.
Looptijd	n.v.t.
Actualisatie	n.v.t.
Is er sprake van achterstallig onderhoud? (zo ja, toelichting opnemen in paragraaf)	Nee
Naam voorziening/reserve	Voorziening vervangingsreserve Riolering Voorziening egalisatie riool

Onderwerp	2022	2023	2024	2025
(€ 1.000)				
Investeringsbedragen	1017	1062	1108	1153
Bedragen t.l.v. exploitatie	794	779	779	784
Bedragen t.l.v. voorziening	1564	1461	1200	1153

Voorziening vervangingsreserve riolering				
(x € 1.000)	2022	2023	2024	2025
Stand per 1 januari	3222	2667	22610	2114
Storting	1.009	1054	1.054	1154
Uitname	1.564	1.461	1.200	1153
Stand per 31 december	2667	2260	2114	2116

Voorziening egalisatie riool				
(x € 1.000)	2022	2023	2024	2025
Stand per 1 januari	0	0	0	0
Storting	0	0	0	0
Uitname	0	0	0	0
Stand per 31 december	0	0	0	0

Uitvoering in 2022	
Teylingen	Uitvoeren maatregelenplan riolering Uitvoeren vervangingsplanning elektromechanische installaties rioolgemalen, randvoorzieningen en drukrioleringsunits Aansluiting ongerioleerde percelen en woonboten

Toelichting:

In het integraal afvalwaterketenplan staat het gemeentelijk beleid beschreven ten aanzien van het stedelijk afvalwater, hemelwater en grondwater. Met het oog op de bescherming van de

volksgezondheid, het tegengaan van wateroverlast en de bescherming van het milieu, zijn hiervoor speciale voorzieningen nodig. Het plan is afgestemd op het riolerings- en zuiveringsbeleid in de Bollenstreek. Het gezamenlijk in de Bollenstreek opgestelde plan is de basis voor integrale toetsing aan de geldende wet- en regelgeving in de regio. Daarnaast biedt het beleidskaders in de afvalwaterketen. Dit leidt tot betere afstemming van het riool- en zuiveringsbeheer in de zuiveringskring.

Het is voor de gemeente van belang een goede integrale beleidsafweging te maken op het gebied van de rioleringszorg, de bodem- en waterkwaliteit en de gemeentelijke infrastructuur. Het afvalwaterketenplan helpt hierbij. Daarnaast heeft de gemeente de zorgplicht voor de inzameling en transport van stedelijk afvalwater, de doelmatige inzameling en verwerking van afvloeiend hemelwater, en het treffen van maatregelen om nadelige gevolgen van de grondwaterstand te voorkomen of te beperken. Op basis van de financiële consequenties van het plan stellen we de hoogte van de rioolheffing vast.

Eind 2021 wordt in het Cluster Bollenstreek in samenwerking met de gemeenten Katwijk, Noordwijk en Lisse, het hoogheemraadschap van Rijnland en het waterleidingbedrijf Dunea een nieuw geactualiseerd waterketenplan ter vaststelling voorgelegd.

Groen

Naam Beleidsplan	Beleidsplan Groen (De waarde van Groen)
Vastgesteld	2016
Looptijd	2016-2020
Actualisatie	Actualisatie wordt opgenomen in de omgevingsvisie
Vastgesteld kwaliteitsniveau	Basis
Naam Beheers- en onderhoudsplannen	Groenbeheerplan Teylingen 2022-2031
Looptijd	10
Actualisatie	Eind 2021 vaststellen en in 2031 actualiseren
Is er sprake van achterstallig onderhoud? (zo ja, toelichting opnemen in paragraaf)	Nee
	N.v.t.

Onderwerp	2022	2023	2024	2025
(€ 1.000)				
Investeringsbedragen	0	0	0	0

Uitvoering in 2022	
Warmond	Uitvoering kwaliteitsmeting, waaruit planning volgt voor de komende jaren
Sassenheim	Uitvoering kwaliteitsmeting, waaruit planning volgt voor de komende jaren
Voorhout	Uitvoering kwaliteitsmeting, waaruit planning volgt voor de komende jaren

Toelichting:
In 2021 is gestart met het opstellen van een omgevingsvisie voor de gemeente Teylingen, waardoor het beleidsplan groen komt te vervallen en het groenbeleid in de omgevingsvisie zal worden opgenomen.

In 2021 is het groenbeheerplan/ uitvoeringsprogramma opgesteld met bijbehorende meerjarenbegroting en waarin ook de relatie gelegd wordt met biodiversiteit en klimaatadaptatie. Doel van dit beheerplan is het stellen van duidelijke kaders voor het groenbeheer voor de periode 2022-2031. In het plan is de beleidsmatige ambitie vertaald naar het beheer en geeft aan hoe de komende jaren wordt beheerd. Het plan beschrijft het areaal, de huidige en beoogde kwaliteit en de bijbehorende inzet van de financiële middelen.

De uitvoering zal steeds meer gericht gaan worden op ecologisch beheer wat de biodiversiteit van zowel planten als insecten zal bevorderen. Zo gaan we testen met sinusbeheer om zo de omstandigheden van insecten en met name vlinders zo goed mogelijk te krijgen.

Bomen

Naam Beleidsplan	Bomenbeleidsplan
Vastgesteld	2014
Looptijd	10
Actualisatie	2025
Vastgesteld kwaliteitsniveau	-
Naam Beheers- en onderhoudsplannen	Opgenomen in het groenbeheerplan Teylingen 2022-2031
Looptijd	-
Actualisatie	-
Is er sprake van achterstallig onderhoud? (zo ja, toelichting opnemen in paragraaf)	-
Naam voorziening/reserve	N.v.t.

Onderwerp	2022	2023	2024	2025
(€ 1.000)				
Investeringsbedragen	0	0	0	0
Bedragen t.l.v. exploitatie*	155	155	155	155

Toelichting:
Het bomenbeleidsplan is eind 2020 geëvalueerd en heeft geleid tot een aantal wijzigingen die in het bomenbeleidsplan worden verwerkt. In 2025 zal het beleidsplan opnieuw worden geëvalueerd.

Groenprojecten worden zoveel mogelijk in participatie uitgevoerd. In overleg met omwonenden wordt bepaald welke keuzes worden gemaakt om het groen- of de bomenstructuur te verbeteren of aan te passen. Voor het uitvoeren van het boombeleidsplan is in de exploitatie structureel een bedrag van € 155.000 opgenomen.

Onderhoud:
Jaarlijks wordt 1/3 deel van het bomenbestand beoordeeld, waar nodig worden maatregelen genomen zoals het snoeien en incidenteel vervangen van bomen. Het gebied wat in 2022 zal worden beoordeeld is Warmond.

Vervanging bomen:
Voor het vervangen van bomen staan de volgende locaties ingepland:
Voorhout: Bloemenschans
Sassenheim: Wilhelminalaan e.o.

Ziekte en Plagen:
Bestrijding van de eikenprocessierups en essentaksterfte

Sinds een aantal jaar is ook de eikenprocessierups in Teylingen aanwezig en het aantal bomen waar nesten van de rups wordt waargenomen groei elkaar jaar. Bestrijding vind plaats door het wegzuigen van de nesten uit de bomen.

Om de rups tegen te gaan hangen wij nestkasten op locaties waar het jaar daarvoor de eikenprocessierupsen zijn waargenomen. Op de lange termijn streven wij naar een natuurlijke balans. Dit doen we door, naast nestkasten op te hangen, bermen ecologisch te maaien en in te zaaien om zodoende het aantal plantensoorten in een gebied weer te laten toenemen. Hierdoor worden natuurlijke vijanden van de eikenprocessierups aangetrokken, deze dragen bij aan het herstellen van de natuurlijke balans. Ten slotte streven wij naar meer diversiteit in het bomenbestand.

De (preventieve) bestrijding van de eikenprocessierups en essentaksterfte zal de komende jaren naar verwachting steeds intensiever worden wat dan ook financiële gevolgen zal hebben.

Wegen

Naam Beleidsplan	Beleidsnotitie Wegen 2017-2021
Vastgesteld	2017
Looptijd	2017-2021
Actualisatie	2021
Vastgesteld kwaliteitsniveau	Basis
Naam Beheers- en onderhoudsplannen	Meerjarenplanning groot onderhoud wegen
Looptijd	2 jaar
Actualisatie	Jaarlijks
Is er sprake van achterstallig onderhoud? (zo ja, toelichting opnemen in paragraaf)	Nee
Naam voorziening/reserve	Voorziening wegen

Onderwerp	2022	2023	2024	2025
(x € 1.000)				
Investeringsbedragen	1701	123	0	0
Bedragen t.l.v. exploitatie	1545	1692	1864	1864
Bedragen t.l.v. voorziening	700	700	708	0

Voorziening wegen				
(x € 1.000)	2022	2023	2024	2025
Stand per 1 januari	382	282	182	74
Storting	600	600	600	0
Uitname	700	700	708	0
Stand per 31 december	282	182	74	74

Uitvoering in 2022	
Teylingen	Klein onderhoud elementen en asfalt op diverse locaties
Teylingen	Onderhoud belijningen
Teylingen	Groot onderhoud elementen en asfalt op basis van de visuele inspectie 2021

Toelichting:

Het beleidsplan Wegen omvat het gemeentelijk wegenbeleid. Het doel van het beleidsplan Wegen is het leggen van een bestuurlijke, beheersmatige en financiële basis voor het wegbeheer in de komende vijf jaar met een doorkijk naar de daaropvolgende jaren. In het beleidsplan worden de beleidskaders omschreven en uitgewerkt tot beleidsdoelstellingen en strategieën. In het beleidsplan Wegen worden de te hanteren kwaliteitsniveaus voor de wegen aangegeven. Eind 2021 wordt een nieuw geactualiseerd beleidsplan voor de planperiode 2022 tot en met 2026 ter vaststelling voorgelegd. In dit plan wordt de keuze voor het kwaliteitsniveau per type weg vastgelegd. Deze kwaliteitsniveaus zijn gebaseerd op de richtlijnen van het CROW (Nationaal kennisplatform voor infrastructuur, verkeer, vervoer en openbare ruimte).

Speelplaatsen

Naam Beleidsplan	Beleidsplan speelplaatsen
Vastgesteld	2015
Looptijd	2015 - 2025
Actualisatie	2025
Vastgesteld kwaliteitsniveau	Basis
Naam Beheers- en onderhoudsplannen	Vervangingsplan spelen
Looptijd	Wordt jaarlijks herzien door de beheerder op basis van inspectiegegevens
Actualisatie	2021
Is er sprake van achterstallig onderhoud? (zo ja, toelichting opnemen in paragraaf)	Nee
Naam voorziening/reserve	N.v.t.

Onderwerp	2022	2023	2024	2025
(x 1000 euro)				
Investeringsbedragen	189	194	232	204
Exploitatiebedragen	35	35	35	35

Uitvoering in 2022
Herinrichten van speelplaatsen op basis van het vervangingsplan spelen
Hoofdinspectie uit laten voeren
Actualiseren van de online plattegrond met speelplaatsen
Uitvoeren van groot onderhoud
Uitvoeren onderhoud kunstgras

Straatmeubilair, bebording en wegbewijzering

Naam Beleidsplan	-
Vastgesteld	-
Looptijd	-
Actualisatie	2021
Vastgesteld kwaliteitsniveau	Basis
Naam Beheers- en onderhoudsplannen	-
Looptijd	-
Actualisatie	2021
Is er sprake van achterstallig onderhoud? (zo ja, toelichting opnemen in paragraaf)	Er wordt op dit moment gewerkt aan een uitvoeringsprogramma straatmeubilair. Dit plan wordt eind 2021 aan het college aangeboden.
Naam voorziening/reserve	N.v.t.

Onderwerp	2022	2023	2024	2025
(x 1000 euro)				
Investeringsbedragen	0	0	0	0
Bedragen t.l.v. exploitatie	18	18	18	18

Uitvoering in 2022 (omschrijving activiteit)
Straatnaamborden op orde brengen

Openbare verlichting

Naam Beleidsplan	Beleidsplan Openbare Verlichting 2019-2023
Vastgesteld	2019
Looptijd	2019-2023
Actualisatie	2023
Vastgesteld kwaliteitsniveau	Alle verlichting in 2030 vervangen door LED
Naam Beheers- en onderhoudsplannen	Beheerplan Openbare verlichting 2019-2023
Looptijd	2019-2023
Actualisatie	2023
Is er sprake van achterstallig onderhoud? (zo ja, toelichting opnemen in paragraaf)	Nee
Naam voorziening/reserve	N.v.t.

Onderwerp	2022	2023	2024	2025
(x 1000 euro)				
Investeringsbedragen	627	627	627	627
Bedragen t.l.v. exploitatie	195	195	195	195

bedragen conform Raadsvoorstel beleidsplan

De exploitatiekosten bestaan uit onderhoudskosten (€ 170.000,-) en advieskosten (€ 25.000,-).

Uitvoering in 2021	
Teylingen	Op basis van het beleidsplan wordt ieder jaar een deel van de verlichting vervangen door LED-verlichting met als doel om in 2030 t.o.v. 2013 50% energie te besparen. In 2030 is dan alles LED-verlichting.

Civiele kunstwerken

Naam Beleidsplan	Beheerbeleidsplan civiele kunstwerken 2019-2023
Vastgesteld	2019
Looptijd	2019-2023
Actualisatie	2019
Vastgesteld kwaliteitsniveau	Basis
Naam Beheers- en onderhoudsplannen	Beheerbeleidsplan civiele kunstwerken 2019-2023
Looptijd	2019-2023
Actualisatie	2019
Is er sprake van achterstallig onderhoud? (zo ja, toelichting opnemen in paragraaf)	Nee
Naam voorziening / reserve	Voorziening onderhoud civiele kunstwerken

Onderwerp	2022	2023	2024	2025
(x 1000 euro)				
Investeringsbedragen	253	240	26	120
Bedragen t.l.v. exploitatie	22	22	22	22
Bedragen t.l.v. voorziening	234	121	123	250

Voorziening Kunstwerken				
(x € 1.000)	2022	2023	2024	2025
Stand per 1 januari	510	509	601	711
Storting	233	233	233	233
Uitname	234	141	123	250
Stand per 31 december	509	601	711	694

Uitvoering in 2022	
Sassenheim	
Voorhout	Investering: vervangen 3 houten fietsbruggen
Warmond	Investering: vervanging 2 houten aanlegsteigers

Toelichting:
In 2019 is het nieuwe Beleidsplan Civiele Kunstwerken 2019-2023 vast gesteld dat kaders omvat voor de borging van het juiste onderhoudsniveau en inzicht geeft in de benodigde financiële middelen om het beheer van de civiele kunstwerken de komende jaren te kunnen uitvoeren.

Baggeren

Naam Beleidsplan	Baggerbeheerplan gemeente Teylingen 2015-2024
Vastgesteld	2014
Looptijd	2015-2024
Actualisatie	2024
Vastgesteld kwaliteitsniveau	Voldoen aan de dwarsprofielen die zijn opgenomen in de legger (diepte en talud onder water)
Naam Beheers- en onderhoudsplannen	Baggerbeheerplan gemeente Teylingen 2015-2024
Looptijd	2015-2024
Actualisatie	2024
Is er sprake van achterstallig onderhoud? (zo ja, toelichting opnemen in paragraaf)	Nee
Naam voorziening/reserve	Voorziening waterwegen

Voorziening waterwegen				
(x € 1.000)	2022	2023	2024	2025
Stand per 1 januari	107	135	172	210
Storting	75	75	75	0
Uitname	48	38	37	0
Stand per 31 december	135	172	210	210

Uitvoering in 2021	
Teylingen	In 2020 wordt een nieuw baggerbestek in HLT verband, wat in Q4 2021 zal worden uitgevoerd. Tevens zal de vijver Overbosch worden gebaggerd conform beheerovereenkomst Overbosch. Baggeren zal onderdeel zijn van het beleidsstuk Programma Water en Klimaatadaptatie. Hiermee wordt een doorkijk gegeven naar beheer in relatie klimaatverandering.

3.4 Paragraaf Financiering

Inleiding

De financieringsfunctie dient uitsluitend de publieke taak. Het beleid valt binnen de kaders die zijn gesteld in de Wet financiering decentrale overheden (Wet Fido). Centraal in deze wet staan transparantie en risicobeheersing. Om inzicht te geven in de manier waarop de gemeente dit doet en een beeld te geven van de stand van zaken gaan we in deze paragraaf in op de ontwikkelingen rond de gemeentelijke financiering, het te voeren beleid op dit gebied en de risico's die we daarbij lopen.

Algemeen

Het door de raad in 2012 vastgestelde "Treasurystatuut Gemeente Teylingen 2012" vormt het kader voor beleid en uitvoering van de treasuryfunctie. Afhankelijk van de hoogte en de verwachte duur van een liquiditeitstekort of liquiditeitsoverschot, wordt vermogen tijdelijk of langdurig aangetrokken of uitgezet. Het uitgangspunt bij het aantrekken van vermogen is dat de kasgeldlimiet optimaal benut wordt en zoveel mogelijk kort vermogen wordt aangetrokken. Benadrukt wordt dat de treasuryfunctie uitsluitend de publieke taak dient en dat een prudent beleid wordt gevoerd binnen de kaders die zijn gesteld in de Wet financiering decentrale overheden (Wet Fido).

Welke ontwikkelingen spelen er?

Rente ontwikkelingen

De Europese Centrale Bank (ECB) heeft in maart 2016 de herfinancieringsrente verlaagd naar 0,00%. Momenteel (augustus 2021) bedraagt de geldmarktrente voor aan te trekken driemaands kasgeldleningen -0,15% (te ontvangen). Het tarief voor negatieve saldi op de rekening-courant (rood staan) is 2,45% (te betalen). De vergoedingen bij het schatkistbankieren staan op 0,00%.
De kapitaalmarktrente voor aan te trekken leningen voor looptijden van 5 en 10 jaar zonder renteherziening bedraagt momenteel resp. -0,14% en 0,05%. De verwachting is dat deze rentetarieven voorlopig ongeveer op dit niveau zullen blijven. Substantiële rentestijgingen worden niet verwacht, vooral omdat de inflatieverwachting achterblijft bij de ECB-doelstellingen.

Gemeentelijke ontwikkelingen

Naar verwachting kan in 2022 de liquiditeit worden gewaarborgd met goedkoop kort geld (looptijd korter dan een jaar). In 2021 is een lening ter grootte van € 10.000.000 op de kapitaalmarkt aangetrokken met een looptijd van 5 jaar. Deze relatief korte looptijd houdt verband met de uitgestelde vrijval van de hybride lening van € 25.200.000 aan de BNG in de komende jaren. Daarnaast is tegelijkertijd een lening ter grootte van € 16.000.000 op de kapitaalmarkt aangetrokken met een looptijd van 20 jaar. De kans bestaat dat (afhankelijk van de realisering van de voorgenomen investeringen en een verder uitstel van de vrijval van de hybride lening) een aanvullende langlopende lening van € 10.000.000 moet worden afgesloten.

Liquiditeitsprognoses

Wekelijks stellen we liquiditeitsprognoses voor de korte termijn op om tijdig in te spelen op schommelingen in de liquiditeit. Jaarlijks stellen we één à twee liquiditeitsprognoses op met een horizon van 4 jaar.

Garantiestelling leningen en verstrekken van leningen

Ons beleid is leningen of garanties uit hoofde van de 'publieke taak' alleen te verstrekken aan partijen die de gemeenteraad heeft goedgekeurd. Daarbij winnen we vooraf informatie in over de financiële positie en de kredietwaardigheid van de betreffende partij. Indien een andere voorziening

beschikbaar is, verstrekt de gemeente uitsluitend een garantie voor de betaling van rente en aflossing.

Risicobeheer

Het risicobeheer is gericht op het beperken van financiële risico's. In het Financieringsstatuut zijn richtlijnen en limieten opgenomen, die de basis vormen voor alle transacties op dit gebied. Ons beleid is voornamelijk gebruik te maken van veilige en inzichtelijke financiële instrumenten.
De Wet Fido geeft normen voor het beperken van risico's. De belangrijkste risicocategorie is het renterisico, waarvan de kasgeldlimiet en de renterisiconorm belangrijke richtlijnen zijn ter beperking van renterisico's.
De kasgeldlimiet heeft betrekking op leningen met een rentetypische looptijd tot één jaar. Het totaal van deze leningen mag niet meer bedragen dan 8,5% van de totale lasten op de begroting. De renterisiconorm heeft betrekking op leningen met een rentetypische looptijd vanaf één jaar.
De verplichte aflossingen en renteherzieningen op deze leningen mogen niet meer bedragen dan 20% van de totale lasten op de begroting. Het doel van deze normen is om het risico te beperken wanneer bij herfinanciering van de leningen een rentestijging leidt tot hogere lasten.

Kasgeldlimiet

De kasgeldlimiet is het wettelijke maximum aan leningen met een rentetypische looptijd korter dan één jaar. De kasgeldlimiet staat toe om in 2022 de financieringsbehoefte tot een bedrag van € 6,7 mln te dekken met kortlopende leningen. Zodra wij deze limiet voor een langere periode (meer dan een half jaar) dreigen te overschrijden, trekken wij (in het algemeen) een langlopende lening aan of vragen wij (onderbouwd) toestemming aan de provincie om gedurende een bepaalde periode de limiet te mogen overschrijden.
Gelet op de te verwachten relatief lage rente voor kort krediet, maken we zoveel mogelijk gebruik van de toegestane norm, tenzij we sterke rentestijgingen verwachten op de kapitaalmarkt.

Kasgeldlimiet	Begroting	Begroting	Begroting	Begroting
	2022	2023	2024	2025
Begrotingstotaal lasten	88.109.821	79.847.470	78.030.611	77.503.841
Max. toegestane kasgeldlimiet (8,5% van begrotingstotaal lasten)	7.489.335	6.787.035	6.632.602	6.587.826
Gemiddeld saldo vlottende korte schuld en vlottende middelen	1.344.500	5.350.000	7.100.000	7.094.500
Ruimte onder kasgeldlimiet	6.144.835	1.437.035	-467.398	-506.674

Renterisiconorm		Begroting	Begroting	Begroting	Begroting
		2022	2023	2024	2025
1	Renteherziening op langlopende schuld o/g	0	0	0	0
2	Te betalen aflossingen	2.007.864	2.007.864	2.007.864	1.935.259
3	Renterisico (1 en 2)	2.007.864	2.007.864	2.007.864	1.935.259
4	Renterisiconorm	17.621.964	15.969.494	15.606.122	15.500.768
5a	Ruimte onder risiconorm	15.614.100	13.961.630	13.598.258	13.565.509
5b	Overschrijding risiconorm				
4a	Begrotingstotaal lasten	88.109.821	79.847.470	78.030.611	77.503.841
4	Renterisiconorm 20% van begrotingstotaal	17.621.964	15.969.494	15.606.122	15.500.768

De verwachting is dat we voor de komende jaren onder de renterisico-norm blijven.

Financieringsbehoefte

Per 1 januari 2022 houden we boekhoudkundig rekening met een financieringsbehoefte van € 4 mln. Dit is een globale berekening van het verschil tussen het totaal van de vaste activa en voorraden grond enerzijds en de vaste financieringsmiddelen anderzijds (reserves, voorzieningen, langlopende leningen). Het werkelijke liquiditeitstekort per 1 januari 2022 zal vermoedelijk lager uitkomen ten gevolge van crediteurensaldi, vertraging van investeringen en vooruit ontvangen bedragen.

Financieringsbehoefte	Begroting	Begroting	Begroting	Begroting
	1-1-2022	1-1-2023	1-1-2024	1-1-2025
1 Reserves en voorzieningen	91.989	88.753	88.032	82.349
2 Langlopende leningen	12.823	43.454	44.446	45.438
3 Totaal vaste financieringsmiddelen	104.812	132.207	132.478	127.787
4 Boekw. Inv., incl. voorraden grond	108.784	135.924	139.461	135.004
Financieringstekort/overschot (3 – 4)	-3.972	-3.717	-6.983	-7.217

Schuldpositie en solvabiliteit

Het BBV schrijft een aantal kengetallen voor ter opname in de paragraaf Weerstandsvermogen en Risicomanagement. Omdat een aantal van deze kengetallen verband houden met de financiering, zijn deze ook hier opgenomen.

Kengetallen	Rekening	Begroting	Begroting	Begroting	Begroting	Begroting
	2020	2021	2022	2023	2024	2025
Netto schuldquote	30,8%	21,9%	55,0%	66,3%	69,8%	66,6%
Netto schuldquote gecorr. voor verstr. leningen	-11,3%	9,2%	17,4%	24,9%	27,3%	24,5%
Solvabiliteitsratio	58,9%	67,9%	54,1%	52,6%	52,5%	53,2%

Netto schuldquote

De netto schuldquote weerspiegelt het niveau van de schuldenlast van de gemeente ten opzichte van de eigen middelen. De netto schuldquote geeft een indicatie van de druk van de rentelasten en de aflossingen op de exploitatie. Overigens hanteert de VNG een signaalwaarde van 100%, waarboven waakzaamheid is geboden. Een netto schuldquote van hoger dan 130% is een indicatie voor een te hoge schuld. Teylingen zit daar aanzienlijk onder.

Netto schuldquote		Rekening	Begroting	Begroting	Begroting	Begroting	Begroting
		2020	2021	2022	2023	2024	2025
Vaste schulden	+	24.251	24.823	43.454	44.446	45.438	43.503
Netto vlottende schuld	+	10.507	972	4.717	7.983	8.217	7.972
Overlopende passiva	+	12.200	4.000	10.000	10.000	10.000	10.000
Fin. activa (uitsluitend art. 36, d, e, f)*	-	0	0	0	0	0	0
Uitzettingen < 1 jaar	-	16.063	6.750	7.000	7.000	7.000	7.000
Liquide middelen	-	417	2.000	1.000	1.000	1.000	1.000
Overlopende activa	-	4.182	3.000	3.000	3.000	3.000	3.000
Totaal		26.296	18.045	47.171	51.429	52.655	50.475
Totale baten, excl. mutaties reserves		85.372	82.504	85.801	77.523	75.445	75.756
Netto schuldquote		30,8%	21,9%	55,0%	66,3%	69,8%	66,6%

* Betreft art. 36 BBV

d. uitzettingen in 's Rijks schatkist met een rentetypische looptijd van één jaar of langer;
e. uitzettingen in de vorm van Nederlands schuldpapier met een rentetypische looptijd van één jaar of langer;
f. overige uitzettingen met een rentetypische looptijd van één jaar of langer.

Netto schuldquote gecorrigeerd voor verstrekte leningen

Om inzicht te verkrijgen in hoeverre sprake is van doorlenen wordt de netto schuldquote zowel in- als exclusief doorgeleende gelden weergegeven. Op die manier wordt duidelijk in beeld gebracht wat het aandeel van de verstrekte leningen is en wat dit betekent voor de schuldenlast. De wijze waarop de netto schuldquote gecorrigeerd voor de doorgeleende gelden wordt berekend is gelijk aan de netto schuldquote, met dien verstande dat bij de financiële activa ook alle verstrekte leningen worden opgenomen.

Netto schuldquote gecorrigeerd voor verstrekte leningen		Rekening	Begroting	Begroting	Begroting	Begroting	Begroting
		2020	2021	2022	2023	2024	2025
Vaste schulden	+	24.251	24.823	43.454	44.446	45.438	43.503
Netto vlottende schuld	+	10.507	972	4.717	7.983	8.217	7.972
Overlopende passiva	+	12.200	4.000	10.000	10.000	10.000	10.000
Fin. activa (uitsluitend art. 36, b,c,d,e,f)*	-	35.969	10.489	32.255	32.140	32.030	31.920
Uitzettingen < 1 jaar	-	16.063	6.750	7.000	7.000	7.000	7.000
Liquide middelen	-	417	2.000	1.000	1.000	1.000	1.000
Overlopende activa	-	4.182	3.000	3.000	3.000	3.000	3.000
Totaal		-9.673	7.556	14.916	19.289	20.625	18.555
Totale baten, excl. mutaties reserves		85.372	82.504	85.801	77.523	75.445	75.756
Netto schuldquote		-11,3%	9,2%	17,4%	24,9%	27,3%	24,5%

* Betreft art. 36 BBV

b. leningen aan:

1. openbare lichamen als bedoeld in artikel 1, onderdeel a, van de Wet financiering decentrale overheden;
2. woningbouwcorporaties;
3. deelnemingen;
4. overige verbonden partijen;

c. overige langlopende leningen;

d. uitzettingen in 's Rijks schatkist met een rentetypische looptijd van één jaar of langer;

e. uitzettingen in de vorm van Nederlands schuldpapier met een rentetypische looptijd van één jaar of langer;

f. overige uitzettingen met een rentetypische looptijd van één jaar of langer.

Solvabiliteitratio

De solvabiliteitsratio geeft inzicht in de mate waarin het bezit op de balans gefinancierd is door het eigen vermogen en in hoeverre de gemeente aan de financiële verplichtingen kan voldoen. Onder de solvabiliteitsratio wordt verstaan het eigen vermogen als percentage van het balanstotaal. Onder het eigen vermogen verstaan we de algemene reserve en de overige bestemmingsreserves en het eventuele resultaat uit het overzicht baten en lasten. Voor de solvabiliteitsratio geldt: hoe hoger hoe beter.

De gemiddelde solvabiliteit van de Nederlandse gemeenten is momenteel ± 33%.

Solvabiliteitsratio	Rekening	Begroting	Begroting	Begroting	Begroting	Begroting
	2020	2021	2022	2023	2024	2025
Eigen vermogen	85.127	82.664	79.555	79.086	76.666	75.083
Balanstotaal	144.609	121.784	146.924	150.461	146.004	141.259
Solvabiliteit (ev/balanstotaal)	58,9%	67,9%	54,1%	52,6%	52,5%	53,2%

Verstrekte leningen

Ons beleid is leningen en garanties alleen te verstrekken aan partijen die de gemeenteraad heeft goedgekeurd uit hoofde van de 'publieke taak'. Wij gaan hier terughoudend mee om, waarbij garantieverlening de voorkeur heeft.

Verstrekte leningen per einde dienstjaar	rek. 2020	begr.2021	begr.2022
Leningen aan woningbouwcorporaties			
STEK	20.569	19.002	17.372
Woonstichting Vooruitgang	3.598.472	3.404.014	37.600
	3.619.041	3.619.041	54.971
Leningen aan deelnemingen			
Lening aan BNGbank	25.200.000	0	25.200.000
	25.200.000	0	25.200.000
Overige verstrekte langlopende leningen u/g			
Starters- en duurzaamheidsleningen	6.337.261	6.254.565	6.497.261
Leningen aan verenigingen en instellingen	812.429	811.386	704.239
	7.149.690	7.065.951	7.201.500
Totaal verstrekte leningen	35.968.731	10.488.967	32.456.472

Rentemethodiek

In het vernieuwde BBV is opgenomen dat de paragraaf financiering van de begroting en jaarrekening naast de beleidsvoornemens en het gerealiseerde beleid ten aanzien van het risicobeheer van de financieringsportefeuille ook verplicht inzicht moet geven in:

- de rentelasten uit externe financiering
- het renteresultaat
- de wijze van rentetoerekening.

Door onderstaand overzicht en toelichting in de paragraaf financiering op te nemen wordt invulling gegeven aan deze verplichting.

Renteomslag		1-1-2022	1-1-2023	1-1-2024	1-1-2025
Restant korte financiering		4.600	4.717	7.983	8.217
Restant lange financiering		38.823	43.454	44.446	45.438
Totaal externe financiering		43.423	48.171	52.429	53.655
Gewogen gemiddeld rentepercentage externe financiering		1%	1%	1%	1%
tbv rente eigen vermogen (nvt)					
a1. De externe rentelasten over de korte financiering	+	25	25	25	25
a2. De externe rentelasten over de lange financiering	+	373	315	257	200
b. De externe rentebaten (incl. rente hyb.lening)	-/-	873	850	820	790
Totaal door te rekenen externe rente		-475	-510	-538	-565
c1. De rente die aan de grondexploitatie moet worden doorberekend	-/-	-	-	-	-
c2. De rentelasten van projectfinanciering	-/-	-	-	-	-
c3. De rentebaten van doorverstrekte leningen (projectfinanciering)	+	-	-	-	-
Saldo door te rekenen externe rente		-475	-510	-538	-565
d1. Rente over eigen vermogen	+	-	-	-	-
d2. Rente over voorzieningen (gewaardeerd op contante waarde)	+	-	-	-	-
De aan taakvelden toe te rekenen rente		-475	-510	-538	-565
e. De werkelijk aan taakvelden toegerekende rente (renteomslag)	-/-	0	0	0	0
f. Renteresultaat op het taakveld treasury		-475	-510	-538	-565
		-	-	-	-
Boekwaarde activa voor renteomslag, excl. verstrekte leningen		105.154	100.110	95.067	91.523
Omslagrenteberekening		-0,45%	-0,51%	-0,57%	-0,62%
Afronden naar		0,00%	0,00%	0,00%	0,00%

EMU-saldo en de Wet HOF

De wet HOF (Wet Houdbare Overheidsfinanciën) bevat een richtlijn over de tekortnorm voor de decentrale overheden. Dit houdt in dat aan de kasstroom van de lagere overheden gezamenlijk (het EMU-saldo) een maximum is gesteld. Hiervan afgeleid is voor iedere gemeente een zogenaamde referentiewaarde (fictief aandeel) vastgesteld. Voor Teylingen bedraagt deze ± 3,5 mln. Er zijn aan eventuele overschrijdingen nog geen sancties verbonden.

	EMU saldo prognose (x € 1.000)					
			2022	2023	2024	2025
1	Exploitatiesaldo voor toevoeging aan (+) cq onttrekking uit reserves (-)	-/+	86	-3.531	-6.210	-4.604
2	Afschrijvingen ten laste van de exploitatie	+	4.802	5.196	5.528	5.466
3	Bruto dotaties aan de voorzieningen ten laste van de exploitatie	+	870	2.395	2.413	2.413
4	Uitgaven aan investeringen in (im) materiële vaste activa	-	8.776	8.390	1.181	831
5	De in mindering op 4 gebrachte bijdragen van Rijk, Provincie, EU en ov.	+				
6a	Verkoopopbrengsten uit desinvesteringen in (im) materiële vaste activa	+	-	-	-	-
6b	Boekwinst op desinvesteringen in (im) materiële vaste activa	-	-	-	-	-
7	Uitgaven aan aankoop van grond en uitgaven van bouwrijp maken	-	2.222	35	35	35
8a	Verkoopopbrengsten van grond	+	6.235	1.431	-	-
8b	Boekwinst op grondverkopen	-				
9	Betalingen ten laste van voorzieningen	-	2.822	2.647	2.763	2.763
10	Boekwinst bij verkoop van deelnemingen en aandelen	-				
	Geraamd EMU-saldo		-1.827	-5.581	-2.248	-354

3.5 Paragraaf Bedrijfsvoering

Gemeenschappelijke regeling Werkorganisatie HLTsamen

De bedrijfsvoering van de gemeenten Hillegom, Lisse en Teylingen is vanaf 1 januari 2017 ondergebracht in de gemeenschappelijke regeling HLTsamen. HLTsamen is een ambtelijke werkorganisatie, de gemeenten zijn bestuurlijk zelfstandig.

De werkorganisatie HLTsamen ondersteunt de zelfstandige gemeentebesturen bij de strategische denkkracht en de uitvoering van hun taken. De aandacht van HLTsamen richt zich daarbij op de realisatie van de visie en de ambities op het gebied van Kwaliteit, Kostenreductie, Kwetsbaarheid en een verbeterde Strategische positie (3K's en S).

In 2021 is de organisatie gestart met de fase van het verder doorontwikkelen van HLTsamen, wetende dat de basis grotendeels op orde is. Pijlen zijn gericht op behouden van het goede en oplossing zoeken voor zaken die nog niet optimaal verlopen zoals het integraal samenwerken aan complexe opgaven.
Tevens is de organisatie zich bewust dat maatschappelijke- en technologische ontwikkelingen zich steeds sneller opvolgen en de vraagstukken complexer maken. Eind 2021 zal er zicht zijn op de organisatiekoers tot 2025 en de daarbij benodigde stappen om daar te komen.
De evaluatie van HLTsamen volgt medio 2022.

In deze programmabegroting zijn kosten opgenomen van de werkorganisatie HLTsamen. Deze zijn gebaseerd op de uitvoering van de politieke programma's van Hillegom, Lisse en Teylingen.

3.6 Paragraaf Verbonden partijen

Inleiding

Verbonden partijen zijn samenwerkingspartners van de gemeente waarin zij een bestuurlijk en een financieel belang heeft en waarin zij daardoor medeverantwoordelijkheid draagt ('mede-eigenaarschap'). Van een financieel belang is sprake indien de gemeente middelen ter beschikking heeft gesteld die ze kwijt is in het geval van faillissement van de verbonden partij en/of als de financiële problemen bij de verbonden partij verhaald kunnen worden op de gemeente.
Van bestuurlijk belang is sprake als de gemeente (in de persoon van een wethouder, raadslid of ambtenaar) zeggenschap kan uitoefenen via een zetel in het bestuur of stemrecht.

Verbonden partijen kunnen zowel publiekrechtelijke (Gemeenschappelijke regelingen) als privaatrechtelijke (stichtingen, verenigingen, NV's en BV's) organisaties zijn. Vanwege de risico's die de gemeente in verband met dat mede-eigenaarschap loopt geldt voor deze partijen een bijzonder sturings- en beheersingsysteem (governance). Vanwege
de gemeentelijke belangen in de verbonden partijen hebben deze een bijzondere status.

Deze paragraaf behandelt, conform artikel 15 uit het BBV, de algemene visie over het inschakelen van een verbonden partij, de ontwikkelingen die er spelen en de voorgeschreven lijst van verbonden partijen.

Uitgangspunt van de nota Verbonden Partijen, is dat tot oprichting van en deelneming in stichtingen, verenigingen et cetera, wordt besloten indien dat in het bijzonder aangewezen moet worden geacht voor de behartiging van het daarmee te dienen openbaar belang en voor zover de doelmatigheid daarmee wordt bevorderd.

Welke ontwikkelingen spelen er?

Op basis van o.a. de nota Verbonden Partijen van mei 2018 is besloten te werken met om de grip op verbonden partijen te versterken:

- Governanceteams voor vier verbonden partijen met als deelnemers per verbonden partij 2 raadsleden (de zogenaamde raadsrapporteurs), de betrokken portefeuillehouder en de betrokken ambtenaren en griffie.
- De vier verbonden partijen zijn de werkorganisatie HLTsamen, Holland Rijnland, Omgevingsdienst West-Holland en de Intergemeentelijke Sociale Dienst Bollenstreek.
- Dit vooralsnog voor de jaren 2019 en 2020. Voorstel is om na twee jaren de werking van de Governanceteams te evalueren.

In oktober 2020 is in het presidium onder andere de bemensing besproken. Ook werd de huidige werkwijze herbevestigd.

<u>Stand van zaken wijziging van de Wet gemeenschappelijke regelingen (Wgr)</u>

In oktober 2020 vond een rondetafelgesprek bij de vaste commissie voor Binnenlandse Zaken plaats in aanloop naar de behandeling van de Wijziging Wet gemeenschappelijke regelingen. De inbreng van de VNG (kort samengevat) luidde
dat zij zich afvraagt of deze wetswijziging de oplossing brengt waar raden mee kampen. Gemeenten hebben ook een principieel bezwaar, namelijk potentiële rolvermenging tussen gemeenteraad en het college bij de nieuw te introduceren instrumenten zoals de verruiming van de mogelijkheid om zienswijzen in te dienen. Dit geldt ook voor de instelling van een gemeenschappelijke

adviescommissie. Er worden dus enkele kanttekeningen geplaatst bij de wijzigingen in ieder geval door de VNG. Binnen twee jaar na de datum van inwerkingtreding van deze wet dienen deelnemers hun regeling in overeenstemming te brengen met de gewijzigde Wgr. De gewijzigde Wgr treedt in werking op een bij koninklijk besluit te bepalen tijdstip. De VNG verwacht niet voor 1 januari 2022.

Overzicht met verbonden partijen

De lijst van verbonden partijen bevat de informatie zoals is aangegeven in artikel 15 van het BBV, waarbij deze zijn onderverdeeld in de vier categorieën: gemeenschappelijke regelingen; vennootschappen en coöperaties; stichtingen en verenigingen, en overige verbonden partijen; daarmee wordt gediend en hoe groot dat belang is. Daarbij vermeld deze lijst de financiële informatie over de verbonden partijen en eventuele risico's voor de gemeente.

De paragraaf is niet gericht op het gemeentelijk 'mede-opdrachtgeverschap' dat zich richt op de prestaties van de verbonden partij, als bijdrage aan de maatschappelijke doelstellingen van de gemeente. Die rol wordt vormgegeven vanuit de reguliere begrotingsprogramma's, net zoals dat gebeurt voor de andere samenwerkingspartners, niet zijnde verbonden partijen.

Het onderstaande overzicht bevat de geprognosticeerde cijfers 2022 voor zover deze bekend zijn op het moment van schrijven. In regionaal verband is afgesproken dat de gemeenschappelijke regelingen bij een gelijkblijvend takenpakket de lasten met maximaal 1,4 % voor de loonkosten mogen indexeren en voor de materiële kosten een indexering van 1,1 % mogen toepassenPer verbonden partij wordt duidelijk gemaakt wat het belang is dat de gemeente heeft, maar ook welk openbaar belang .

Totaal overzicht bijdragen aan verbonden partijen

Naam	Begroot 2021	Begroot 2022
Gemeenschappelijke regelingen		
HLTsamen	€ 19.176.000	€ 19.716.886
Holland Rijnland	€ 664.592	€ 657.329
Intergemeentelijke Sociale Dienst (ISD) Bollenstreek	€ 14.649.626	€ 13.674.556
Werkvoorzieningenschap Kust, Duin- en Bollenstreek / De Maregroep	€ 338.000	€ 296.699
Regionale dienst openbare gezondheidszorg (RDOG) Hollands Midden	€ 2.280.000	€ 1.943.000
Veiligheidsregio Hollands Midden (VRHM)	€ 2.129.290	€ 2.028.113
Samenwerking Belastingen Bollenstreek	€ 526.434	€ 516.010
Regeling omgevingsdienst West-Holland (ODWH)	€ 898.000	€ 855.000
Vuilafvoerbedrijf Duin- en Bollenstreek (VAB)	€ 175.171	€ 212.820
Stichtingen en verenigingen		
Stichting Regionaal Inkoopbureau IJmond en Kennemerland (RIJK)	€ 142.244	€ 142.244
Totaal	€ 40.979.357	€ 40.042.657

1. Gemeenschappelijke regelingen

HLTsamen			
Vestigingsplaats	Hillegom		
Rechtsvorm	Gemeenschappelijke regelingen		
Doelstelling/publiek belang	Daarmee biedt de werkorganisatie een kwalitatief, hoogwaardige, efficiënte en innovatieve dienstverlening aan de 'klanten 'van de gemeenten Hillegom, Lisse en Teylingen.		
Bestuurlijk belang	Het bestuur bestaat uit zes leden van de drie gemeenten Hillegom, Lisse en Teylingen. Het ene lid is een wethouder en het andere lid is de burgemeester per gemeente.		
Jaarlijkse bijdrage	Jaarlijkse bijdrage volgens in het bedrijfsplan opgenomen verdeelsleutel.		
Financieel belang	Een eventueel nadelig saldo van de gemeenschappelijke regeling wordt gedekt door aanvullende bijdragen op basis van deze verdeelsleutel.		
Kerncijfers	***(Bedragen x € 1.000)***	**1-1-2022**	**31-12-2022**
	Eigen vermogen	€ 800	€ 250
	Vreemd vermogen	€ 7.137	€ 8.919
	Resultaat		€ 0
Risico's	Er zijn geen materiële risico’s waar maatregelen voor getroffen moeten worden.		
Ontwikkelingen	Uitvoering geven aan het bedrijfsplan vastgesteld in de raden van de aangesloten gemeenten. Focus ligt op het gebied van Kwaliteit, Kostenreductie, Kwetsbaarheid en de verbeterde Strategische positie.		
Overige informatie			

Holland Rijnland	
Vestigingsplaats	Leiden
Rechtsvorm	Gemeenschappelijke regelingen
Doelstelling/publiek belang	Holland Rijnland is een samenwerking van en voor dertien gemeenten in het hart van de Randstad. Deze gemeenten werken vanuit een gezamenlijke strategische visie op de verdere ontwikkeling van de regio om de kwaliteit van wonen, werken, ondernemen en recreëren van burgers, bedrijven en instellingen in het gebied te bevorderen.
Bestuurlijk belang	Vertegenwoordigers in het bestuur van de Gemeenschappelijke regeling. Het Algemeen Bestuur bestaat uit 33 leden waarvan 3 leden afkomstig uit de gemeente Teylingen. Het Dagelijks Bestuur bestaat uit 8 leden waarvan 1 lid afkomstig uit de gemeente Teylingen.

Jaarlijkse bijdrage	Jaarlijkse deelnemersbijdrage op basis van aantal inwoners.		
Financieel belang	Deelnemers zijn gezamenlijk aansprakelijk voor ontstane tekorten.		
Kerncijfers	***(Bedragen x € 1.000)***	**1-1-2022**	**31-12-2022**
	Eigen vermogen	€ 839	€ 839
	Vreemd vermogen	€ 56.901	€ 56.901
	Resultaat		
Risico's	Er zijn geen materiële risico's waar maatregelen voor getroffen moeten worden.		
Ontwikkelingen	Vanaf 2020 werkt Holland Rijnland met een nieuwe Regionale agenda 2019-2023. Hierin staan gezamenlijk gedragen ambities op de beleidsterreinen Ruimte (o.a. wonen, mobiliteit, biodiversiteit), Regionale Energie Strategie, het Sociaal Domein en de strategische positionering van de regio.		
Overige informatie			

Intergemeentelijke Sociale Dienst (ISD) Bollenstreek			
Vestigingsplaats	Lisse		
Rechtsvorm	Gemeenschappelijke regelingen		
Doelstelling/publiek belang	Individuele voorzieningen op het gebied van werk, inkomen en zorg.		
Bestuurlijk belang	Het algemeen bestuur bestaat uit 2 wethouders per deelnemende gemeente en het dagelijks bestuur uit één wethouder per deelnemende gemeente.		
Jaarlijkse bijdrage	Jaarlijkse deelnemersbijdrage op basis van aantal inwoners.		
Financieel belang	Deelnemers zijn gezamenlijk aansprakelijk voor ontstane tekorten.		
Kerncijfers	***(Bedragen x € 1.000)***	**1-1-2022**	**31-12-2022**
	Eigen vermogen		
	Vreemd vermogen		
	Resultaat		
Risico's	De ISD heeft geen eigen vermogen. De deelnemende gemeenten hebben bij de oprichting besloten dat de ISD geen reserves vormt. Eventuele financiële tegenvallers zijn voor rekening en risico van de deelnemende gemeenten. De ISD heeft te maken met onzekerheden en risico's. Een aantal daarvan is nagenoeg uit te sluiten, te beheersen of te beperken door tijdig maatregelen te nemen, verzekeringen af te sluiten en alert te zijn op veranderingen. De ISD heeft in haar begroting 2022 in kaart gebracht welke risico's de gemeenten dan wel de ISD lopen.		

Ontwikkelingen	- Het verder professionaliseren van het vroegtijdig signaleren van schulden en de ondersteuning van de schuldenproblematiek bij ondernemers. - Het in werking treden van de nieuwe Wet inburgering vanaf 1 januari 2022. -De verwachte stijging van het aantal bijstandsklanten in 2022 als een economisch gevolg van de coronacrisis. -Gemeenten onderzoeken de mogelijkheden van algemene voorzieningen (bijvoorbeeld een was- en strijkservice). Deze ontwikkelingen kunnen invloed hebben op de maatwerkvoorzieningen die de ISD uitvoert.
Overige informatie	

Werkvoorzieningenschap Kust, Duin- en Bollenstreek / De Maregroep			
Vestigingsplaats	Voorhout		
Rechtsvorm	Gemeenschappelijke regelingen		
Doelstelling/publiek belang	Maregroep verzorgt de plaatsing van mensen met een WSW-indicatie. MareGroep verzorgt de interne en externe gesubsidieerde arbeid door uitstroom medewerkers.		
Bestuurlijk belang	Het algemeen bestuur bestaat uit 1 wethouder en het dagelijks bestuur uit één wethouder.		
Jaarlijkse bijdrage	Jaarlijkse deelnemersbijdrage op basis van aantal inwoners.		
Financieel belang	Deelnemers zijn gezamenlijk aansprakelijk voor ontstane tekorten.		
Kerncijfers	***(Bedragen x € 1.000)***	**1-1-2022**	**31-12-2022**
	Eigen vermogen	€ 3.550	€ 3.550
	Vreemd vermogen	€ 1.600	€ 1.600
	Resultaat		€ 1.630
Risico's	Vanuit de risico-inventarisatie zijn de volgende risico’s naar voren gekomen: • Daling resultaat MareGroep: door de afbouw van de Wsw-populatie en mogelijke economische omstandigheden kan het resultaat van MareGroep lager worden dan voorheen. Het resultaat van MareGroep wordt aan de Gr KDB uitgekeerd en vormt zo een deel van de dekking in het exploitatietekort Gr KDB. • Personeelskosten Wsw: arbeidsvoorwaardelijke omstandigheden kunnen leiden tot een stijging van de personeelskosten. Een voorbeeld hiervan is de verplichting om een transitievergoeding te betalen bij ontslag. • Personeelskosten SPW: de huidige bezetting is mogelijk niet toereikend of er worden andere kwaliteiten gevraagd dan aanwezig		

	zijn om de taken te vervullen. Extra kosten kunnen ontstaan in de vorm van omscholing, outplacement en het aantrekken van extra vast personeel.
Ontwikkelingen	De realisatie van de toekomstvisie MareGroep 2.0 en de integratie van het Servicepunt Werk en de Maregroep in één werkorganisatie waarin de huidige taken worden uitgevoerd.
Overige informatie	

Regionale dienst openbare gezondheidszorg (RDOG) Hollands Midden			
Vestigingsplaats	Leiden		
Rechtsvorm	Gemeenschappelijke regelingen		
Doelstelling/publiek belang	De Regionale Dienst Openbare Gezondheidszorg (RDOG) Hollands Midden, met als uitvoerende eenheden de Gemeentelijke Gezondheidsdienst (GGD) Hollands Midden, bureau GHOR Hollands Midden, de Regionale Ambulancevoorziening (RAV) Hollands Midden en het Zorg- en Veiligheidshuis, heeft ten doel de belangen te behartigen van de aan de gemeenschappelijke regeling deelnemende gemeenten op het terrein van de openbare gezondheidszorg, de volksgezondheid en de ambulancezorg. De RDOG Hollands Midden bewaakt, beschermt en bevordert de gezondheid en het welbevinden van de burgers in de regio Hollands Midden in zowel reguliere als crisisomstandigheden.		
Bestuurlijk belang	Het Algemeen Bestuur bestaat uit de portefeuillehouders volksgezondheid en burgermeesters van de 18 deelnemende gemeenten. Het Dagelijks Bestuur bestaat uit 6 leden waarvan 1 afkomstig uit de gemeente Teylingen.		
Jaarlijkse bijdrage	Jaarlijkse deelnemersbijdrage op basis van aantal inwoners.		
Financieel belang	De kosten van RDOG Hollands Midden worden gedragen door de deelnemende gemeenten.		
Kerncijfers	***(Bedragen x € 1.000)***	**1-1-2022**	**31-12-2022**
	Eigen vermogen	€ 3.401	€ 3.533
	Vreemd vermogen	€ 31.697	€ 29.983

	Resultaat		
Risico's	Er zijn geen materiële risico's waar maatregelen voor getroffen moeten worden.		
Ontwikkelingen	Met het programma RDOG 2024 wil de RDOG HM de organisatie betrouwbaar, wendbaar en data-gedreven laten werken. Doel is dat de inwoners van Hollands Midden merkbaar betere ondersteuning krijgen doordat de organisatie de interne processen verbetert. Er is inmiddels een nieuwe organisatiestructuur voorbereid die op 1 januari jl. is geïmplementeerd en er is een nieuw administratief systeem ingericht. Ten slotte zijn de projectplannen voor de overige projecten van het programma uitgewerkt. Dit heeft goed zicht gegeven op de maatschappelijke baten, de totale kosten en opbrengsten van het programma. Dit is verwerkt in de tweede businesscase RDOG2024. Per 1 januari 2021 zijn twee bestuursadviescommissies (BAC) ingesteld binnen de RDOG HM: de BAC publieke gezondheid HM (BAC PG) en de BAC Zorg- en veiligheidshuis (BAC ZVH). Deze BAC's geven een zwaarwegend advies aan het AB over de onderwerpen die zij behandelen. De RDOG HM is door de Corona pandemie-taken (bron- en contactonderzoek, testen en vaccineren) fors gegroeid. Alle deze taken zijn in een aparte Resultaat Verantwoordelijke Eenheid (RVE) belegd.		
Overige informatie			

Veiligheidsregio Hollands Midden (VRHM)			
Vestigingsplaats			
Rechtsvorm	Gemeenschappelijke regelingen		
Doelstelling/publiek belang	In de Veiligheidsregio Hollands Midden werken hulpverleningsdiensten en gemeenten samen aan de veiligheid. Ze bereiden zich voor op rampen en ernstige ongelukken. Daarnaast nemen ze maatregelen om toenemende risico's beter te beheersen.		
Bestuurlijk belang	Vertegenwoordigers in het bestuur van de Gemeenschappelijke regeling. De 18 burgemeesters uit de regio Hollands Midden vormen samen het Algemeen Bestuur van de Veiligheidsregio Hollands Midden. Het Dagelijks Bestuur is samengesteld uit 6 burgemeesters waarvan geen afkomstig uit de gemeente Teylingen.		
Jaarlijkse bijdrage	Jaarlijkse deelnemersbijdrage op basis van aantal inwoners.		
Financieel belang	Deelnemers zijn gezamenlijk aansprakelijk voor ontstane tekorten.		
Kerncijfers	***(Bedragen x € 1.000)***	**1-1-2022**	**31-12-2022**
	Eigen vermogen	€ 5.623	€ 5.473

	Vreemd vermogen	€ 48.868	€ 53.527
	Resultaat		€ -258
Risico's	Uit het huidige risicoprofiel blijkt dat vier onderwerpen de komende jaren van grote invloed zijn op de risico's: ■ Klimaatadaptatie ■ Energietransitie ■ Cybersecurity ■ Continuïteit		
Ontwikkelingen	Naast de beleidsdoelen op de vijf taken van de VRHM (meldkamer, risico- en crisisbeheersing, bevolkingszorg, GHOR en brandweerzorg), zijn in het beleidsplan ook gezamenlijke doelen benoemd die gelden voor de gezamenlijke taakuitvoering over alle taken voor de periode 2020-2023: ■ Wij kennen en duiden de risico's uit het regionaal risicoprofiel en vertalen deze naar maatregelen voor de hele veiligheidsketen. ■ Wij maken burgers meer zelfredzaam en richten ons op risicogroepen. ■ Wij zijn competente adviseurs binnen het nieuwe omgevingsrecht. ■ Wij maken meer en slimmer gebruik van informatie. ■ Wij vergroten het inzicht in ons presteren. ■ Wij kennen onze partners (partnerprofiel). ■ Wij werken met en voor gemeenten aan (fysieke) veiligheid.		
Overige informatie			

Samenwerking Belastingen Bollenstreek			
Vestigingsplaats	Noordwijk		
Rechtsvorm	Gemeenschappelijke regelingen		
Doelstelling/publiek belang	Belastingen Bollenstreek verricht voor een aantal gemeenten de uitvoeringswerkzaamheden van de gemeentelijke belastingen: wet WOZ, aanslagoplegging, invordering, kwijtschelding en bezwaarschriften.		
Bestuurlijk belang	De portefeuillehouders Belastingen van de colleges van de deelnemers komen tenminste eenmaal per jaar in vergadering bijeen voor overleg en afstemming over deze gemeenschappelijke regeling.		
Jaarlijkse bijdrage	Jaarlijkse deelnemersbijdrage		
Financieel belang			
Kerncijfers	***(Bedragen x € 1.000)***	**1-1-2022**	**31-12-2022**

	Eigen vermogen	€ 0	€ 0
	Vreemd vermogen	€ 0	€ 0
	Resultaat		€ 0
Risico's	Geen bijzondere risico's		
Ontwikkelingen	Belastingen Bollenstreek is in gesprek met de Gemeentelijke Belastingen Kennemerland Zuid over samenwerking.		
Overige informatie			

Regeling omgevingsdienst West-Holland (ODWH)			
Vestigingsplaats			
Rechtsvorm	Gemeenschappelijke regelingen		
Doelstelling/publiek belang	Uitvoering van de VTH-A taken (Vergunningverlening, Toezicht&Handhaving en Advies) volgens de Wet milieubeheer en de Wet bodembescherming en Besluit Bodemkwaliteit.		
Bestuurlijk belang	Vertegenwoordigers in het bestuur van de Gemeenschappelijke regeling. De stemverhouding wordt jaarlijks vastgesteld door het AB en is afhankelijk van de gemeente bijdrage in versus totale begroting. Het dagelijks bestuur bestaat uit 5 leden waarvan geen afkomstig uit de gemeente Teylingen. Het algemeen bestuur bestaat uit 26 leden waarvan 2 bestuursleden afkomstig uit de gemeenten Teylingen.		
Jaarlijkse bijdrage	Jaarlijkse bijdrage op basis van uren.		
Financieel belang	Deelnemers zijn gezamenlijk aansprakelijk voor ontstane tekorten.		
Kerncijfers	***(Bedragen x € 1.000)***	**1-1-2022**	**31-12-2022**
	Eigen vermogen	€ 972	€ 1.318
	Vreemd vermogen	€ 5.226	€ 7.500
	Resultaat		€ 327
Risico's	Er zijn geen materiële risico's waar maatregelen voor getroffen moeten worden.		
Ontwikkelingen	- De inwerkingtreding van de Omgevingswet in juli 2022 en de daarbij horende overdracht van de Bodemtaken van provincie naar gemeente. - Nieuwe manier van werken onder de Wet Kwaliteitsborging Bouwen (Wkb) per juli 2022. - In 2022 wordt een nieuwe Strategienota opgesteld.		
Overige informatie	www.odwh.nl		

Vuilafvoerbedrijf Duin- en Bollenstreek (VAB)	

Vestigingsplaats	Voorhout		
Rechtsvorm	Gemeenschappelijke regelingen		
Doelstelling/publiek belang	De VAB verzorgt voor de bollen6 gemeenten de overslag en afvoer van verbrandbaar en composteerbaar/vergistbaar afval.		
Bestuurlijk belang	Algemeen bestuur: 1 wethouder Dagelijks bestuur: 1 wethouder		
Jaarlijkse bijdrage	Jaarlijkse deelnemersbijdrage.		
Financieel belang	Een eventueel nadelig saldo van de gemeenschappelijke regeling wordt gedekt door aanvullende bijdragen op basis van een verdeelsleutel.		
Kerncijfers	***(Bedragen x € 1.000)***	**1-1-2022**	**31-12-2022**
	Eigen vermogen	€ 31	€ 31
	Vreemd vermogen	€ 84	€ 201
	Resultaat		
Risico's	De installatie is verouderd en de huurovereenkomst van het stationslocatie met Prorail loopt tot eind 2023. Afhankelijk van de uitkomsten van het onderzoek zullen investeringen gedaan moeten worden om de continuïteit en de bedrijfszekerheid van de overslag te garanderen tot minimaal de einddatum van de huidige contracten voor de overslag, transport en de verwerking van gft- en restafval.		
Ontwikkelingen	Het contract voor het beheer van het overlaadstation is in 2019, middels een Europese aanbesteding gegund aan de MeerlandenNV. Het nieuwe contract loopt tot en met 2023.		
Overige informatie			

2. Vennootschappen en coöperaties

Greenport Ontwikkelingsmaatschappij B.V. (GOM)	
Vestigingsplaats	Hillegom
Rechtsvorm	Vennootschappen en coöperaties
Doelstelling/publiek belang	GOM is een uitvoeringsorganisatie zonder publiekrechtelijke taken. Bij GOM zijn vijf Duin- en Bollenstreekgemeenten betrokken. De regio Holland Rijnland en meer in het bijzonder het gebied van de Duin- en Bollenstreek heeft een sterke internationale concurrentiepositie in de tuinbouwsector waar het gaat om bloemen, planten, bollen, knollen en vaste planten. Partijen willen deze internationale concurrentiepositie behouden, uitbouwen en versterken door een integrale gebiedsontwikkeling waarbij vorm en inhoud wordt gegeven aan een integrale ruimtelijke herstructurering van het gebied van de Duin- en Bollenstreek. De

	herstructurering van de Greenport vraagt een integrale en bovenlokale aanpak.		
Bestuurlijk belang	Lid van de Algemene Vergadering van Aandeelhouders: 1 wethouder per deelnemende gemeente.		
Jaarlijkse bijdrage	Er is geen sprake van een jaarlijkse bijdrage.		
Financieel belang	De gemeente heeft zich (evenals de andere vier deelnemende gemeenten) garant gesteld voor een bedrag van 7 miljoen.		
Kerncijfers	***(Bedragen x € 1.000)***	**1-1-2022**	**31-12-2022**
	Eigen vermogen	€ 325	€ 325
	Vreemd vermogen	€ 18.511	€ 15.321
	Resultaat		
Risico's	Met inachtneming van de kapitaalinbreng van de gemeenten (€ 325.000), de € 10 miljoen bijdrage van Holland Rijnland uit het regionale investeringsfonds (RIF) voor de Greenport en een nader te bepalen deel van de € 20 miljoen uit het RIF voor de regionale groenstructuur, de toegekende FES-gelden, eventuele provinciale- en rijksbijdragen, eventuele andere subsidies en de opbrengst uit de verkoop van gronden en woningbouwtitels is het uitgangspunt van de GOM een budgettair neutraal eindresultaat. De gemeenten Hillegom, Lisse en Teylingen hebben zich - ieder afzonderlijk evenals de andere twee deelnemende gemeenten - garant gesteld voor een bedrag van € 7 miljoen.		
Ontwikkelingen	In 2022 wordt uitvoering gegeven aan het Meerjarenprogramma 2021-2025.		
Overige informatie			

Bank Nederlandse Gemeenten (BNG)	
Vestigingsplaats	Den Haag
Rechtsvorm	Vennootschappen en coöperaties
Doelstelling/publiek belang	BNG Bank is de bank van en voor overheden en instellingen voor het maatschappelijk belang. De bank draagt duurzaam bij aan het laag houden van de kosten van maatschappelijke voorzieningen voor de burger.

Bestuurlijk belang	De gemeente is voor 0,62% aandeelhouder. De raad van bestuur en de directie bestaan beiden uit 3 leden waarvan geen leden afkomstig uit de gemeenten.		
Jaarlijkse bijdrage	Er zijn geen jaarlijkse kosten aan deelname verbonden.		
Financieel belang	Jaarlijks wordt dividend verstrekt over de in het bezit zijnde aandelen. De BNG is een NV. De aandeelhouders zijn niet aansprakelijk voor eventuele tekorten bij de BNG.		
Kerncijfers	***(Bedragen x € 1.000)***	**1-1-2022**	**31-12-2022**
	Eigen vermogen	€ 4.687.000	€ 4.991.000
	Vreemd vermogen	€ 135.041.000	€ 132.518.000
	Resultaat		€ 337.000
Risico's	Er zijn geen materiële risico's waar maatregelen voor getroffen moeten worden.		
Ontwikkelingen	BNG Bank is betrokken partner voor een duurzamer Nederland. De bank ondersteunt overheidsbeleid door op basis van haar excellente kredietwaardigheid financiering tegen gunstige voorwaarden te verstrekken ten behoeve van gemeenten, woningcorporaties, zorg- en onderwijsinstellingen, projectfinanciering en andere instellingen met een maatschappelijk belang. Met een balans van EUR 140 miljard is BNG Bank de vierde bank van Nederland.		
Overige informatie			

Duin- en waterbedrijf Zuid-Holland (Dunea)			
Vestigingsplaats	Zoetermeer		
Rechtsvorm	Vennootschappen en coöperaties		
Doelstelling/publiek belang	Dunea produceert en levert aan circa 1,2 miljoen klanten lekker en betrouwbaar drinkwater in het westelijk deel van Zuid-Holland.		
Bestuurlijk belang	Aandeelhouder. Het bestuur bestaat uit 1 lid welke niet afkomstig uit de gemeente Teylingen.		
Jaarlijkse bijdrage	Er zijn geen jaarlijkse kosten aan deelname verbonden.		
Financieel belang	De gemeente heeft 377.188 aandelen tegen een nominale waarde van € 5. Als aandeelhouder is de gemeente niet aansprakelijk voor eventuele verliezen van de NV. Dunea keert geen dividend uit.		
Kerncijfers	***(Bedragen x € 1.000)***	**1-1-2022**	**31-12-2022**
	Eigen vermogen	€ 205.272	€ 220.923
	Vreemd vermogen	€ 371.717	€ 358.551
	Resultaat		€ 15.651
Risico's	Er zijn geen materiële risico's waar maatregelen voor getroffen moeten worden.		

Ontwikkelingen	Dunea voert vaak innovatieve projecten uit om in te spelen op nieuwe ontwikkelingen en eisen, of om processen verder te optimaliseren zoals schone maaswaterketen, uitbreiding waterzuivering, samenwerking waterketen en verbinding aan greenport.
Overige informatie	

Alliander N.V.			
Vestigingsplaats	Arnhem		
Rechtsvorm	Vennootschappen en coöperaties		
Doelstelling/publiek belang	Via energienetwerken zorgt Alliander voor de distributie van gas en elektriciteit in een groot deel van Nederland. Alliander brengt een open en duurzame energiemarkt dichterbij.		
Bestuurlijk belang	Aandeelhouder. De raad van bestuur bestaat uit 3 leden waarvan geen bestuursleden afkomstig uit de gemeente Teylingen.		
Jaarlijkse bijdrage	Er zijn geen jaarlijkse kosten aan deelname verbonden.		
Financieel belang	Jaarlijks keert Alliander 45% van het resultaat uit in dividend aan de aandeelhouders. Als aandeelhouder is de gemeente niet aansprakelijk voor eventuele verliezen van de N.V.		
Kerncijfers	***(Bedragen x € 1.000)***	**1-1-2022**	**31-12-2022**
	Eigen vermogen	€ 3.942.000	€ 4.129.000
	Vreemd vermogen	€ 4.127.000	€ 4.216.000
	Resultaat		€ 334.000
Risico's	Er zijn geen materiële risico’s waar maatregelen voor getroffen moeten worden.		
Ontwikkelingen	De economische groei is een uitdaging en de overgang naar een duurzaam energiesysteem komt steeds meer opstoom. Alliander bevindt zich in een uitdagende periode om dit met alle stakeholders te realiseren. Samen slimme oplossingen bedenken zodat de energievoorziening betrouwbaar, betaalbaar en bereikbaar blijft voor iedereen.		
Overige informatie			

3. Stichtingen en verenigingen

Stichting Regionaal Inkoopbureau IJmond en Kennemerland (RIJK)	
Vestigingsplaats	Heemstede

Rechtsvorm	Stichtingen en verenigingen		
Doelstelling/publiek belang	Stichting RIJK is een samenwerkingsorganisatie tussen gemeenten om financiële, kwalitatieve en procesmatige voordelen voor haar leden te halen. Daarnaast wordt inkoop als strategisch en tactisch instrument ingezet ter ondersteuning van de beleidsdoelstellingen van de gemeente.		
Bestuurlijk belang	Gemeentesecretaris in het Algemeen bestuur.		
Jaarlijkse bijdrage	Jaarlijkse deelnemersbijdrage op basis van contractueel vastgelegd afname capaciteit, 4x8 uur per week.		
Financieel belang	Deelnemers zijn gezamenlijk aansprakelijk voor ontstane tekorten.		
Kerncijfers	***(Bedragen x € 1.000)***	**1-1-2022**	**31-12-2022**
	Eigen vermogen	€ 332	€ 332
	Vreemd vermogen	€ 198	€ 183
	Resultaat		
Risico's	Er zijn geen materiële risico’s waar maatregelen voor getroffen moeten worden.		
Ontwikkelingen	Het maatschappelijk verantwoord inkopen is toegenomen in de werkzaamheden van Stichting RIJK. Stichting RIJK staat weer open voor een toename van het aantal deelnemers. Een groei van RIJK is beter om het voorzieningenniveau te kunnen garanderen. Naast nieuwe gemeenten is het ook belangrijk om verbonden partijen aan RIJK te verbinden.		
Overige informatie			

3.7 Paragraaf Grondbeleid

Inleiding

Grondbeleid bevindt zich op het snijvlak tussen omgevingsbeleid en financiën. Grondbeleid is daarbij geen doel op zich maar een essentieel middel om mede uitvoering te geven aan gemeentelijke beleidsdoeleinden op het gebied van wonen, werken, duurzaamheid, energietransitie, welzijn, infrastructuur, recreatie, cultuur, milieu en landschapsontwikkeling. Het beleid moet passen binnen de financiële mogelijkheden en doelstellingen van de gemeente. Met het grondbeleid wordt bepaald of en hoe instrumenten, zoals bijvoorbeeld onteigening of kostenverhaal, worden ingezet om de gestelde doelen te realiseren.
Naast de ontwikkelingen en de visie op grondbeleid zoomt de paragraaf grondbeleid in op de uitgangspunten en kaders waarbinnen het grondbeleid wordt uitgevoerd.
Het grondbeleid van de gemeente Teylingen laat zich omschrijven als; faciliteren waar kan en optreden waar nodig. De gemeente voert dus een passief grondbeleid maar schroomt niet actief te worden als de situatie daarom vraagt.

Ontwikkelingen

De gemeente heeft een groot aantal ambities vervat in de 'Structuurvisie 2030 gemeente Teylingen DUURZAAM BLOEIEND'. De beschreven ambities geven richting aan het omgevingsbeleid dat de komende jaren gevoerd moet worden en het afgelopen jaar gevoerd is. Deze ambities zijn verder uitgewerkt in diverse uitvoeringsprogramma's. De Structuurvisie, Woonvisie en het Raadsprogramma (coalitieakkoord) 2018-2022 hebben richting gegeven aan onderwerpen als de gewenste woningvoorraad en behoefte, gebiedsontwikkeling, openbare ruimte en duurzaamheid. Grondbeleid is in financieel- economische zin dienstbaar aan het realiseren van doelstellingen op deze terreinen en de uitvoering van het grondbeleid, via de inzet van instrumenten van grondbeleid, wordt daar mede door bepaald.

Visie op grondbeleid

De gemeente Teylingen voert in de basis een passief grondbeleid en waar dat voor de hand ligt, treedt zij actief op. Het overgrote deel van de doelstellingen op ruimtelijk gebied bereikt de gemeente door te faciliteren. De grond en het vastgoed zijn namelijk voor het overgrote deel in bezit van andere partijen. Dat houdt in dat de gemeente voorwaarden stelt waaronder ontwikkelingen kunnen plaatsvinden zoals het verhalen van kosten. Daar waar de gemeente de regierol op zich neemt zal zij zelf de grondexploitatie gaan voeren. De redenen om zelf de regie te nemen, zijn divers. Het kan bijvoorbeeld zijn dat marktpartijen geen potentieel zien in de ontwikkelingen (met name recreatie), het een wettelijke taak is van de gemeente (infrastructuur) of, de markt er onderling niet uitkomt en het plan toch van cruciaal belang is voor Teylingen (Hooghkamer, bedrijventerrein Oosthoutlaan).

UITGANGSPUNTEN EN KADERS (de belangrijkste)

Besluit Begroting Verantwoording / Renteomslag

- Vennootschapsbelasting
- Notitie Grondbeleid
- Nota grondbeleid
- Financiële positie in relatie tot reserves en voorzieningen
- Grondbeleid en risico’s

Besluit Begroting Verantwoording / Renteomslag

Om de transparantie en de vergelijkbaarheid te verbeteren en de administratieve lasten terug te dringen is in het BBV met ingang van het begrotingsjaar 2017 een aantal wijzigingen doorgevoerd. Wijzigingen die effect hebben op de voorraad gronden zijn:

- de rentetoerekening wordt gebaseerd op werkelijke rente over het vreemd vermogen.
- richttermijn voor een grondexploitatie wordt tien jaar. Voor langer durende grondexploitaties komt een aanvullende beheersmaatregel.
- afschaffing van de categorie 'Niet in exploitatie genomen gronden'. De gronden vallen voortaan onder de materiële vaste activa.

Vanwege fiscale regelgeving en het BBV zijn de complexen Bloementuin, Gemeentewerf Warmond en Hooghkamer (de gemeentelijke grondexploitatie) ingebracht in de categorie "Bouwgrond in exploitatie" (Bie) en is het complex Langeveld, omdat dit complex vooralsnog niet zelf wordt ontwikkeld, ingebracht als materieel vast actief (MVA). Het project Hooghkamer is een gemengde activiteit, naast een Bie-activiteit wordt ook een faciliterende activiteit met exploitatieplan onderkend. Het faciliterend deel betreft te verhalen kosten op ontwikkelaars, gebaseerd op het exploitatieplan en wordt als een vordering binnen het project vastgelegd. Aan de te verhalen kosten wordt de rente op basis van het door de raad vastgesteld renteomslag- percentage toegerekend.

Vennootschapsbelasting (VPB)

Sinds 1 januari 2016 geldt voor gemeenten de VPB-plicht, indien handelingen beschouwd worden als ondernemersactiviteit. De winst die wordt gemaakt met het uitvoeren van (actief) grondbeleid (bouwgrond in exploitatie) is in beginsel belastbaar voor VPB. Jaarlijks dient herbeoordeling plaats te vinden. De projecten vallend onder 'Bouwgrond in exploitatie' worden sinds 2017 in de VPB aangifte betrokken. De herbeoordeling voor 2020 kan gelet op het afsluiten van het complex Gemeentewerf Warmond tot een andere uitkomst leiden.

Notitie Grondbeleid in begroting en jaarstukken

Sinds de wijziging van het Besluit begroting en verantwoording (BBV) in 2016 heeft de commissie BBV diverse uitingen gedaan en een veelheid aan vragen beantwoord over grondexploitatie en grondbeleid en daarmee samenhangende problematiek. Teneinde dit complexe vraagstuk voor de gebruiker overzichtelijk te houden is besloten de verschillende uitingen samen te voegen in één document. Met de nieuwe notitie Grondbeleid juli 2019 is daaraan invulling gegeven. Daarbij zijn niet alleen de bestaande notities over grondexploitatie en faciliterend grondbeleid aangevuld en geactualiseerd, maar zijn ook hoofdstukken toegevoegd over het belang van het grondbeleid voor raadsleden en over de paragaaf grondbeleid en de overige paragrafen. Hiermee wordt specifiek ingegaan op de informatiebehoefte voor de raad.

Met deze notitie zijn de volgende notities en uitingen buiten werking gesteld:

- notitie Grondexploitaties 2016 (maart 2016)
- notitie Faciliterend grondbeleid (maart 2016)
- aanvulling Tussentijds winst nemen grondexploitaties (maart 2018)
- verwerken onderhandenwerk grondexploitatie (februari 2008)

Nota grondbeleid

Het college is bevoegd voor het doen van privaatrechtelijke aan- en verkopen van bijvoorbeeld grond en panden. Dit moet echter wel binnen door de raad vastgestelde kaders gebeuren. Deze kaders heeft de raad bij het behandelen van de nota Grondbeleid vastgesteld. In deze nota wordt aandacht besteed

aan de in de verordening artikel 212 Gemeentewet (GW) opgenomen onderdelen genoemd in artikel 28, lid 1:

- de relatie met de programma's van de begroting,
- de strategische visie van het toekomstig grondbeleid van de gemeente,
- te ontwikkelen en in ontwikkeling genomen projecten,
- de verwerving en uitgifte van gronden,
- de uitgifte van gronden in erfpacht en de bijstelling van erfpachtvergoedingen,
- de uitgangspunten voor prijsstelling van de verkoop van gronden.

In de tweede helft van 2021 is gestart met de herziening van de nota Grondbeleid. De nieuwe nota Grondbeleid wordt in 2021 ter vaststelling aan de Raad voorgelegd.

Financiële positie in relatie tot reserves en voorzieningen

De eventuele baten, maar vooral de financiële risico's van het grondbeleid zijn van belang voor de financiële positie van de gemeente. Binnen het weerstandsvermogen van de gemeente wordt rekening gehouden met de risico's vanuit de grondexploitatie. Het totaal geprognosticeerd resultaat van de genoemde grondexploitatiegebieden is in hoofdlijnen verwerkt in de (toekomstige) mutaties van de algemene reserve en/of voorzieningen.

Grondbeleid en risico's

Ruimtelijke projecten zoals grondexploitaties en infrastructurele werken zijn altijd omgeven met risico's. Risico's van operationele aard, strategische risico's maar zeker ook systeemrisico's, zoals economische ontwikkelingen, die door de gemeente niet of nauwelijks te beïnvloeden zijn. Jaarlijks worden de ramingen van de nog te realiseren inkomsten en uitgaven van deze projecten geactualiseerd om een solide basis voor de projectbegrotingen te verkrijgen. Maar projecten verlopen soms anders dan op voorhand wordt verondersteld.
Risico's die optreden kunnen het financiële beeld ten opzichte van die basis aanmerkelijk beïnvloeden. Daarom worden regelmatig risicoanalyses uitgevoerd om risico's te identificeren, te beoordelen en beheersmaatregelen te treffen.

- De risico's die zich voordoen binnen de grondexploitaties worden, indien mogelijk, binnen het exploitatieresultaat opgevangen. Dit gaat ten koste het geprognosticeerd resultaat waardoor er minder winst overblijft. Dit heeft gevolgen voor de toekomstige mutaties van de algemene reserve algemene, maar heeft geen gevolgen voor het actuele weerstandsvermogen..
- Risico's die niet binnen het exploitatieresultaat van grondexploitaties kunnen worden opgevangen, worden meegenomen in de bepaling van het actuele weerstandsvermogen.

Categorieën projecten Grondbeleid

In het BBV wordt onderscheid gemaakt in verschillende soorten gronden. Hierbij wordt onderscheid gemaakt tussen gronden die in bezit zijn van de gemeente en gronden die in bezit zijn van derden. Ook is van belang of de gronden een vaste of te veranderen bestemming hebben en met welk doel deze gronden zijn verworven. In lijn met het BBV wordt in Teylingen onderscheid gemaakt in de volgende soorten gronden en projecten:

- Bouwgrond In Exploitatie (BIE)
- Faciliterende projecten
- Warme gronden
- Materiële Vaste Activa (MVA)

Bouwgrond In Exploitatie (BIE)

Definitie: gronden welke in eigendom van de gemeente zijn en waarvoor door de gemeenteraad een grondexploitatie-complex met een grondexploitatiebegroting heeft vastgesteld.

Het startpunt van bouwgrond in exploitatie (BIE) is het raadsbesluit met de vaststelling van het grondexploitatiecomplex, inclusief grondexploitatiebegroting. Vanaf dat moment wordt de BIE geopend en kunnen kosten worden geactiveerd en bijgeschreven op de voorraadpositie bij onderhanden werk (bouwgronden in exploitatie) op de balans.
Om de risico's die samenhangen met zeer lang lopende projecten te beperken is het uitgangspunt dat de looptijd van een grondexploitatie in beginsel maximaal 10 jaar bedraagt.

Afspraken met de raad over de wijze waarop met afwijkingen ten opzichte van de jaarschijf wordt omgegaan zijn vastgelegd in de financiële verordening. Hierin is vastgelegd of afwijkingen ten opzichte van de jaarschijf direct moeten worden gemeld bij de raad of alleen indien en voor zover deze afwijkingen niet passen binnen het totale vastgestelde grondexploitatiecomplex. In dit laatste geval wordt de afwijking meegenomen in de jaarlijkse actualisatie van het grondexploitatiecomplex en daaropvolgende begrotingswijziging. De afspraken kunnen ook een bepaalde bandbreedte behelzen waarbinnen afwijkingen niet direct hoeven te worden gemeld aan de raad.

<u>Relevante onderwerpen</u>

- Onderbouwing tussentijdse winstneming

Het voorzichtigheidsbeginsel leidt ertoe dat realisatie van winst moet worden uitgesteld tot daarover voldoende zekerheid bestaat. Dit betekent echter niet dat pas winst moet worden genomen bij het afsluiten van het grondexploitatiecomplex. Volgens het realisatiebeginsel dient in de situatie dat voldoende zekerheid is over de winst, de winst te worden genomen. Hierbij dient de percentage of completion (POC) methode te worden gevolgd. Indien aan de volgende voorwaarden is voldaan, bestaat er voldoende zekerheid om winst te kunnen nemen:

1. het resultaat op de grondexploitatie kan betrouwbaar worden ingeschat; én
2. de grond (of het deelperceel) moet zijn verkocht; én
3. de kosten zijn gerealiseerd (winst wordt naar rato van de realisatie genomen).

- Vastgestelde en gehanteerde parameters

In de grondexploitatie wordt rekening gehouden met een jaarlijkse kostenstijging. Voor de actuele grondexploitaties betreft dat een percentage van 2,5% tot 3,0%. Met een jaarlijkse opbrengstenstijging van de grondverkopen wordt, voorzichtigheidshalve, geen rekening gehouden.
De rentetoerekening aan de grondexploitatie is door de commissie BBV gemaximeerd tot het gewogen gemiddelde van het werkelijke rentepercentage van de externe financieringen. In de paragraaf financiering is opgenomen het gewogen gemiddelde rentepercentage van de externe financiering te weten 2,2%. De verhouding vreemd vermogen/totaal vermogen is ongeveer 1/3 en 2/3. In verhouding tot de 2,2% is dit afgerond 1%. Dit rentepercentage wordt toegerekend aan de bouwgronden in exploitatie.
Tegelijk is de te hanteren discontovoet door de commissie BBV voor alle gemeenten vastgesteld op 2,0%. Met de discontovoet wordt de eindwaarde (eindresultaat) van de kasstroom teruggerekend naar de actuele netto contante waarde. De vaste discontovoet is vastgesteld met het doel de grondexploitaties van alle gemeenten beter te vergelijken.

- Risico's

Binnen de projecten welke worden uitgevoerd onder het Grondbeleid kan sprake zijn van verschillende onzekerheden en risico's die het begrote financiële eindresultaat van de grondexploitatie bemoeilijken. Hierbij moet onderscheid worden gemaakt tussen enerzijds risico's met betrekking tot de kosten en opbrengsten die specifiek binnen een grondexploitatie-complex kunnen worden onderkend en anderzijds risico's die voor de grondexploitatieportefeuille als geheel gelden.

Risico's project specifiek:
Deze zijn van belang bij de tussentijdse winstneming.

Risico's portefeuille:
De risico's voor de portefeuille als geheel gaan in zijn algemeenheid over de verwachtingen ten aanzien van markt- en conjunctuurinvloeden, waardoor prijzen en afzetmogelijkheden over de gehele linie kunnen veranderen ten opzichte van de planning. Hiertoe worden doorgaans scenarioberekeningen gemaakt, met daarbij bandbreedtes voor minimum en maximum invloed op de geprognosticeerde resultaten van de grondexploitatieportefeuille.

De vastgestelde en berekende project specifieke- en portefeuillerisico's zijn van invloed op het weerstandsvermogen van de gemeente en moeten in de paragraaf Weerstandsvermogen worden opgenomen.

<u>De projecten</u>

Hooghkamer in exploitatie

De grondexploitatie is begin 2021 geactualiseerd naar 1-1-2021. Daarbij is de 5e herziening van het exploitatieplan van 2020 gebruikt omdat deze nog vigerend is. De grondexploitatie eindigt met een tekort op contante waarde van € 0,98 mln. Hiervoor is een voorziening getroffen.

Risico's	bedrag x kans	in €
geen		0

Boekwaarde verloop gedurende het boekjaar	Bedrag	
01-01-2021	-791.707	V
kosten	697.277	N
opbrengsten	-6.000	V
31-12-2021	-100.430	V

Verwacht verloop boekwaarde		
01-01-2021	-100.430	V
nog te realiseren kosten	66.502	N
nog te realiseren opbrengsten	-30.000	V
eindwaarde saldo 31-12-2022	-63.928	V
netto contante waarde 01-01-2022	-61.800	V

Hooghkamer exploitatieplan		
Risico's	bedrag x kans	in €
geen		0

Boekwaarde verloop gedurende het boekjaar	Bedrag	
01-01-2021	-1.643.341	V
kosten	6.075.190	N
opbrengsten	-4.319.235	V
31-12-2021	112.614	N

Verwacht verloop boekwaarde	Bedrag	
01-01-2021	112.614	N
nog te realiseren kosten	1.268.560	N
nog te realiseren opbrengsten	-300.249	V
eindwaarde saldo 31-12-2022	1.080.925	N
netto contante waarde 01-01-2022	1.040.330	N

TOTAAL BIE EN EP	Bedrag	
01-01-2021	-2.435.048	V
kosten	6.772.467	N
opbrengsten	-4.325.235	V
31-12-2021	12.184	N

Verwacht verloop boekwaarde		
01-01-2021	12.184	N
nog te realiseren kosten	1.335.062	N
nog te realiseren opbrengsten	-330.249	V
eindwaarde saldo 31-12-2022	1.016.997	N
netto contante waarde 01-01-2021	978.530	N

Samenvatting bouwgronden in exploitatie (x € 1.000)

Project	Voorraad m2 31-12-2021	Boek-waarde 1-1-2021	Kosten 2021	Opbrengst 2021	Boekwaarde voor winst-neming	Winst-neming 2021	Boek-waarde 31-12-2021	V/N
Hooghkamer in exploitatie	0	-792	697	-6	-100	0	-100	V
Hooghkamer faciliterend	0	-1.643	6.075	-4.319	113	0	113	N
Bloementuin	20.686	3.301	278	-480	3.099	0	3.099	N
totaal	20.686	866	7.050	-4.805	3.111	0	3.111	N

Project	Boekwaarde 1-1-2022	Nog te maken kosten	Te realiseren opbrengsten	Eind waarde	Contante waarde	V/N	Getroffen voorziening	Project risico's
Hooghkamer in exploitatie	-100	67	-30	64	62	V	0	0
Hooghkamer faciliterend	113	1.269	-300	1.081	1.040	N	979	0
Bloementuin	3.099	1.373	-4.474	-2	-2	V	0	70
totaal	3.111	2.708	-4.804	1.015	977	N	979	70

N = nadelig saldo; meer kosten dan opbrengsten
V = voordelig saldo; meer opbrengsten dan kosten

Faciliterend Grondbeleid

Definitie: Bij faciliterend grondbeleid heeft de gemeente zelf geen grond in haar bezit en voert niet zelf de grondexploitatie, maar gebeurt dit door een private ontwikkelaar. De kosten die de gemeente maakt worden in dat geval verhaald op de private partijen. Er is dus geen sprake van een bouwgrond in exploitatie of een voorraad grond in bezit van de gemeente, maar van een vordering op een derde partij. Feitelijk schiet de gemeente kosten voor die op basis van een overeenkomst worden

teruggevorderd bij een derde partij, dan wel op basis van het exploitatieplan mogelijk in de toekomst kunnen worden teruggevorderd van een derde partij.

Voor activiteiten welke uiteindelijk leiden tot de totstandkoming van een te ondertekenen overeenkomst wordt geen budget (voorheen krediet) meer bij de Raad aangevraagd. Het verhalen van deze door de gemeente gemaakte en voorgeschoten kosten is verzekerd en afdwingbaar door het kostenverhaal. Of door een anterieure overeenkomst of door een posterieure overeenkomst.

Relevante onderwerpen

- Risico's en verliezen
    1. op basis van de wetgeving zijn niet alle te maken kosten via de plankostenscan verhaalbaar;
    2. er worden kosten gemaakt welke bij het opstellen van de plankostenscan niet voorzien waren;
    3. uiteindelijk wordt er geen overeenkomst gesloten en/of gaat het project niet door.

Daar waar de niet verhaalbare kosten en/of verliezen zeker zijn worden deze direct ten laste van de algemene middelen van de gemeente gebracht. Daar waar nog sprake is van een inschatting van een risico's worden deze risico's meegenomen in het weerstandsvermogen van de gemeente.

Naast de Facilitaire projecten, waarbij gewerkt wordt aan het opstellen en uiteindelijk ondertekenen van een overeenkomst kan er sprake zijn van Faciliterende projecten in de initiatief- of onderzoeksfase. Hierbij worden verkennende gesprekken gevoerd en mogelijkheden onderzocht. Deze projecten worden in deze paragraaf niet inhoudelijk toegelicht.

Facilitaire projecten in de uitvoeringsfase

Project		Boekwaarde 1-1-2021	2021 Kosten	Opbrengsten	Boekwaarde 31-12-2021	V/N
Oranje Nassaulaan 17	Warmond	-8.430	450	0	-7.980	V
Groot Seminarie (ABC ontwikkelaar)	Warmond	192.753	110.500	-228.000	75.253	N
Torenlaand 4-6 GOM	Voorhout	0	11.700	-8.430	3.270	N
Menneweg 14	Sassenheim	0	4.500	-8.430	-3.930	V
Overteylingen, Campoterrein	Sassenheim	2.604	0	0	2.604	N
Totaal		186.927	127.150	-244.860	69.217	N

Project		Exploitatie bijdrage	In rekening gebracht	In rekening te brengen	Kosten t/m 2021	Restant budget	V/N
Oranje Nassaulaan 17	Warmond	8.430	8.430	0	450	-7.980	V
Groot Seminarie (ABC ontwikkelaar)	Warmond	380.000	228.000	152.000	303.253	-76.747	V
Torenlaand 4-6 GOM	Voorhout	8.430	8.430	0	11.700	3.270	N
Menneweg 14	Sassenheim	8.430	8.430	0	4.500	-3.930	V
Overteylingen, Campoterrein	Sassenheim	12.000	0	12.000	2.604	-9.396	V
Totaal		417.290	253.290	164.000	322.507	-94.783	V

Oranje Nassaulaan 17

Het plan heeft betrekking op het verplaatsen van de woning op het perceel. In samenspraak met de welstandscommissie was een eerste opzet van het bouwplan gemaakt. Deze voldoet aan een goede ruimtelijke ordening. Uiteindelijk is hiervoor een bestemmingsplanprocedure doorlopen en is met de initiatiefnemer een anterieure overeenkomst gesloten. In 2020 is het bestemmingsplan door de gemeenteraad vastgesteld. Het vaststellingsbesluit is begin 2021 in werking getreden en is de omgevingsvergunning voor het bouwen van de woning ingediend en verleend. In 2021 is gestart met het bouwen van de woning.

Groot Seminarie
In het rijksmonument Mariëngaerde zijn inmiddels 107 huurappartementen gerealiseerd. Op dit moment wordt Mariënhaven gerevitaliseerd tot 41 zorgeenheden en Marienstaete ('t Kompas) zal plaats maken voor nieuwbouw van 51 koopwoningen in Marienhof.
Voor het gebied is op 3 juni 2021 door de gemeenteraad het Integraal Plan Groot Seminarie Warmond vastgesteld. Voor dit plan wordt nog een bestemmingsplanprocedure doorlopen en is met de initiatiefnemer een anterieure overeenkomst gesloten. De planning is er op gericht om bestemmingsplanprocedure binnen deze raadsperiode af te ronden (maart 2022).

Torenlaan 4-6 GOM
Op dit terrein wordt door Molenaar en van Ginhoven B.V. 13.000 m2 eerste klas bollengrond ingepast evenals het realiseren van een drietal GOM woningen. Ook worden er bedrijfswoningen omgezet naar burgerwoningen. Begin 2021 is de anterieure overeenkomst door partijen ondertekend.

Menneweg 14
Het betreft het realiseren van één nieuwbouw woning, twee inritten en bijbehorende voorzieningen van openbaar nut. Begin 2021 is de anterieure overeenkomst door partijen ondertekend.

Overteylingen Oost
In het plan Overteylingen Oost worden circa 135 woningen gerealiseerd met de bijbehorende openbare voorzieningen, waarvan 26 grondgebonden woningen in de sociale huur en 20 beneden-/bovenwoningen in de middenhuur. Het plan voorziet daarnaast in het realiseren van een tweede hoofdontsluiting van de wijk op de Hoofdstraat. Na wijziging van het bestemmingsplan en afgifte van de vergunningen is de bouw van het project gestart. Voor het project is een anterieure overeenkomst gesloten op basis waarvan een exploitatiebijdrage is verschuldigd.

<u>Facilitaire projecten; initiatief- of onderzoeksfase</u>

Project		Gerealiseerde kosten			Totaal
		t/m 2020	extern	intern	t/m 2021
De Gouverneur (vml Rabobank)	Sassenheim	7.734	0	2.250	9.984
De Waaier	Warmond	18.310	15.000	9.000	42.310
Adelborst van Leeuwenlaan 10-12 woning	Sassenheim	0	0	6.300	6.300
Jacoba van Beierenweg 49-51	Voorhout	0	0	0	0
Dirk-supermarktlocatie	Sassenheim	13.885	0	6.750	20.635
Hortusplein/Westerstraat	Sassenheim	20.197	0	22.500	42.697
Koetsiersweg 7	Sassenheim	3.115	0	9.000	12.115
Nieuw Boekhorst	Voorhout	199.867	100.000	85.770	385.637
Spoorlaan 125-127	Voorhout	0	0	4.500	4.500
Teydelijk	Voorhout	0	0	21.600	21.600
Stationslocatie	Voorhout	0	0	38.610	38.610
Vinkenbaan 4	Warmond	0	0	7.200	7.200
Overteylingen Oost	Sassenheim	14.138	0	6.750	20.888
Totaal		277.246	115.000	220.230	612.476

Bij deze projecten wordt toegewerkt naar een anterieure overeenkomst, De projectleiding heeft aangegeven de kosten in dit stadium al inzichtelijk te willen maken. Wanneer het tot een overeenkomst komt worden deze kosten verrekend met de ontwikkelaar. Niet verrekenbare kosten worden afgeboekt t.l.v. het rekeningresultaat. Voor het project Nieuw Boekhorst is een krediet verstrekt van

€ 450.000. De uiteindelijke kosten Nieuw Boekhorst worden gedekt uit de algemene reserve. Hiermee rekening houdend wordt er vooralsnog een bedrag van € 227.000 aangemerkt als risico.

Warme gronden

Definitie: de door de gemeente verworven gronden met het oog op gebiedsontwikkeling, maar waarvoor nog geen operationele grondexploitatie door de Raad is vastgesteld.

Op basis van de wijziging van het BBV in 2016 worden deze warme gronden verantwoord onder materiele vaste activa en wel tegen de verwervingskosten. Het toerekenen (activeren) van andere kosten is niet toegestaan.

Ingeval van duurzame waardevermindering vindt afwaardering plaats naar de waarde volgens de geldende bestemming. Voor gronden die zijn verworven en waarvoor nog geen bestemmingswijziging is doorgevoerd kan dit betekenen dat er (tijdelijk) een forse afwaardering moet plaatsvinden, die grotendeels kan worden teruggedraaid zodra tot de bestemming van bouwgrond wordt besloten. Dit leidt met name bij de gebiedsontwikkeling tot ongewenste effecten, zoals grote fluctuaties in de waardering van deze gronden, en als gevolg daarvan het resultaat en de financiële positie van de gemeente.

Project Hoofdstraat, locatie Langeveld

Voor de uitbreiding van het sportpark (tennisvereniging STV) en de ruimteclaims van dit project op de locatie Langeveld heeft de gemeenteraad in april 2021 een voorstel (geamendeerd) aangenomen. Kern van dit voorstel is dat een stedenbouwkundige verkenning wordt opgesteld met meerdere scenario's voor woningbouw op de locatie Langeveld en de uitbreiding van STV en dat deze verkenning vervolgens - voorzien van een financiële doorrekening - aan de raad wordt voorgelegd. Inmiddels wordt gewerkt aan de stedenbouwkundige verkenning, waarbij naast de verschillende scenario's ook de duurzaamheidsopgave en de ambities uit het Woonprogramma worden meegenomen. Aansluitend hierop worden de financiële consequenties van de stedenbouwkundige scenario's in beeld gebracht.

Risico's:

Afhankelijk van de besluitvorming over de ruimteclaim tot uitbreiding van het sportpark kan sprake zijn van verkleining van het ontwikkelgebied en daarmee een lagere opbrengstpotentie voor de locatie Langeveld. Een lagere opbrengstpotentie heeft naar alle waarschijnlijkheid tot gevolg dat de taakstellende bijdrage vanuit Langeveld aan het RIF niet volledig kan worden gerealiseerd.

Project	Voorraad m2	Boekwaarde 1-1-2021	Vermeerdering gebracht	Vermindering te brengen	Boekwaarde 31-12-2021	prijs m2
Hoofdstraat, locatie Langeveld	35.470	1.868.326	6.144	0	1.874.470	53

Materiële Vaste Activa (MVA)

Definitie: over grond als materiële vaste activa wordt gesteld, dat deze grond een vaste bestemming heeft en niet in een transformatieproces zit. Dit geldt ook voor gronden die anticiperend en strategisch zijn aangekocht maar waarbij geen sprake is van gebiedsontwikkeling. Bij grond als materiële vaste activa gaat het veelal om ondergrond van gebouwen, wegen, parken, pleinen of van land-/bosbouwgronden.

In deze paragraaf Grondbeleid wordt verder niet ingegaan op grond als materiële vaste activa.

Reserves en voorzieningen

Definitie reserves: deze worden aangehouden als buffer voor risico's, om lasten te egaliseren en om te sparen voor toekomstige uitgaven.
Definitie voorziening: er is een bedrag apart gezet voor een toekomstige uitgave die onvermijdelijk is, maar waarvan tijdstip en omvang niet exact bekend is.

Het meest essentiële verschil tussen een reserve en een voorziening is dat bij een reserve de Raad de bestemming ervan kan wijzigen. Er is sprake van vrije besteedbaarheid. Bij een voorziening kan dat niet, er is sprake van verplichte bestedingsrichting.

Reserve grondexploitatie

De stand van de reserve bedraagt per 31 december 2020 afgerond € 13.000,-. De komende jaren vinden hierop geen mutaties plaats. Resultaten uit de grondexploitaties, vooralsnog alleen die van Bloementuin, worden gebruikt voor de vulling van de Reserve Investeringsstrategie Holland Rijnland.

Regionaal Investering Fonds (RIF)

In onderstaande tabel staan de verwachte opbrengsten uit grondexploitaties en verkoop van gemeentelijke gebouwen. De opbrengsten worden gestort in de Reserve Investeringsstrategie Holland Rijnland. De jaarlijkse bijdrage aan het regionaal Investeringsfonds t/m 2024 bedraagt € 731.905 per jaar en wordt onttrokken aan deze reserve.

Verkoop onroerende zaken	2021	2022	2023	2024	na 2024
Gemeentelijke woningen:					
Grondbeleid:					
Terrein Langeveld (Sassenheim)		1.431.000	1.431.000		
Narcissenlaan (Sassenheim)			259.000		
Overig:					
Stationslocatie Voorhout		pm			
St. Antoniuslaan 24A (Sassenheim)		750.000			
Kompasschool					
Lokatie de Woezel (Warmond)	300.000				
Totaal opbrengst/verwachte opbrengst	300.000	2.181.000	1.690.000	0	0
Verkoop investeringsstrategie Holland Rijnland	2021	2022	2023		na 2023
Stand per 1 januari	1.259.981	828.076	2.277.171	3.235.266	2.503.361
Stortingen	300.000	2.181.000	1.690.000	0	0
Onttrekkingen € 731.905 per jaar	-731.905	-731.905	-731.905	-731.905	-731.905
Stand per 31 december	828.076	2.277.171	3.235.266	2.503.361	1.771.456

De reserve wordt gevoed uit de (incidentele) opbrengsten van grond-/vastgoedverkopen. Vanuit Langeveld is rekening gehouden met een taakstellende bijdrage van € 2,8 miljoen. De reële verwachting is echter dat de bijdrage van € 2,8 miljoen vanuit Langeveld niet volledig kan worden gerealiseerd, vanwege de duurzaamheidsambities voor Langeveld en de impact van een eventuele uitbreiding van STV op het ontwikkelgebied (en daarmee de opbrengstpotentie). In de P&C cyclus van 2022 is het belangrijk de vinger aan de pols te houden en waar nodig hierover te rapporteren.

Voorzieningen

Voor het project Hooghkamer is per 31 december 2020 een voorziening getroffen van € 1.018.433.

Weerstandsvermogen

Naast alle andere gemeentelijke risico's worden ook alle in deze paragraaf Grondbeleid benoemde risico's in de paragraaf weerstandsvermogen integraal verwerkt. De paragraaf weerstandsvermogen schept inzicht in de actuele risico's en het vermogen van de gemeente om deze risico's op te kunnen

vangen. Een risico is een onzekere gebeurtenis die effect heeft op het kunnen behalen van een doelstelling. Risico's kunnen zowel intern als extern zijn.

Categorie	Project risico's	
Bouwgrond in exploitatie (BIE)	70	
Faciliterend grondbeleid	227	
Warme gronden (MVA)	0	
Totaal	297	--> naar weerstandsvermogen

3.8 Paragraaf Duurzaamheid

(Beleid)context

Op zowel mondiaal, landelijk, regionaal als lokaal niveau ziet men steeds meer de urgentie en noodzakelijkheid om duurzame ontwikkeling in onze samenleving te verankeren.

Inmiddels zijn er op verschillende schaalniveaus concrete afspraken gemaakt: het Nationaal Energieakkoord (2013), het klimaatakkoord Parijs (2015), het Energieakkoord Holland Rijnland (2017), het Nationale Klimaatakkoord (2019) en het Convenant Aardgasvrij (2018). Daarnaast zijn het Deltaplan Ruimtelijke Adaptatie (2017 en het Rijksbrede programma Circulaire Economie (2016) in werking getreden en is een Deltaplan Biodiversiteitsherstel (2018) opgesteld.

Als gevolg van deze ontwikkelingen worden gemeenten voor veel onderwerpen meer dan voorheen in een uitvoerende rol geplaatst; daartegenover is het ook de verwachting dat in de toekomst meer gerichte doelbijdragen zullen gaan komen, voor bijvoorbeeld de energietransitie.

Energietransitie hoofdthema

Gemeente Teylingen heeft het Energieakkoord Holland Rijnland 2017-2025 in 2017 getekend. De gezamenlijke ambitie is om in 2050 energieneutraal te zijn. De concrete uitwerking vindt plaats in de Regionale Energie Strategie (RES) Holland Rijnland. De RES 1.0 is geamendeerd vastgesteld door de gemeenteraad in juni 2021. Op basis van de RES 1.0 volgt een Transitie Visie Warmte (TVW) en een Lokale Energie Strategie (LES), die eind 2021 worden voorgelegd aan de raad. In 2022 volgt zowel het uitvoeringsprogramma voor de TVW als het uitvoeringsprogramma voor de LES. De energietransitie vraagt steeds meer capaciteit van de organisatie.

Budgetten

Met ingang van 2022 wordt het generieke budget voor duurzame ontwikkeling gesplitst in een afzonderlijk budget ten behoeve van het cluster energietransitie en een budget “duurzame ontwikkelingen” bij de coördinator duurzame ontwikkeling.

De ervaring leert dat de afgelopen jaren landelijk en/of provinciaal geregeld financiële middelen beschikbaar werden gesteld voor (cofinanciering, subsidies e.d.) waar de gemeente gebruik van maakte. Om de ambities uit het Klimaatakkoord te kunnen realiseren hebben gemeenten structureel meer geld van het Rijk nodig voor deze nieuwe taak.

Investeringsmaatregelen worden altijd separaat aan de raad voorgelegd.
Ook niet voorziene projecten waarvoor budget nodig is in aanvulling op het beschikbare budget, worden separaat in de kadernota en begroting opgevoerd en/of apart aan de raad voorgelegd.

Global Goals gemeente Teylingen

De gemeente Teylingen gebruikt de Sustainable Development Goals (Global Goals) die zijn opgesteld door de VN en mede ondertekend door Nederland, om duurzame ontwikkeling een brede invulling te geven door de hele organisatie heen.

We onderschrijven het standpunt van de VNG over de waarde en de mogelijkheden voor ons als lokale overheid om een bijdrage te leveren aan de Global Goals, juist door mondiale doelstellingen te koppelen aan wat lokaal mogelijk is. Wij zijn onderdeel van een mondiale samenleving, waar we een

bijdrage aan kunnen leveren, als we ons daarvan bewust zijn, en dat bewustzijn ook willen vertalen naar ons eigen, lokale handelen.

In 2020 heeft de gemeenteraad het nieuwe programma “Plan Duurzame Ontwikkeling Teylingen 2020-2022” met bijbehorend uitvoeringsprogramma vastgesteld. In dit programma is de verankering tussen beleid en voorgenomen activiteiten en de Global Goals voor het eerst opgenomen, als basis om daar de komende jaren gebruik van te maken.

Brede benadering als Global Goals gemeente

Behoud van natuur en biodiversiteit, de beschikbaarheid van grondstoffen, energie, gezondheid en kwaliteit van bestaan van vele mensen zijn mondiale vraagstukken. Teylingen ziet dat en wil zijn verantwoordelijkheid nemen. Dat vraagt aandacht en actie gericht op duurzame ontwikkeling in brede zin: beheer, behoud en ontwikkeling van ecologische, economische en sociale waarden.

Wij gaan uit van duurzaamheid in brede zin: sociale, fysieke en economische duurzaamheid (people, planet, profit) moeten weloverwogen gecombineerd worden. Als deze drie aspecten in evenwicht zijn, er sprake is van een duurzame ontwikkeling.

Het is onmiskenbaar dat duurzame ontwikkeling maatschappelijk gedragen moet worden. Betrokkenheid van inwoners, bedrijven en instellingen is erg belangrijk. Veel zal afhangen van de inzet van de gemeente zelf maar evenzeer van maatschappelijke partners zoals bewoners, ondernemers en instellingen als zorg en onderwijs.

Rapportage

Jaarlijks wordt een rapportage opgesteld over de bereikte resultaten. Op basis daarvan kunnen de plannen waar nodig worden bijgesteld, omdat ontwikkelingen rondom duurzaamheid snel gaan.

4. Financiële begroting

Wettelijk kader
De Gemeentewet en het Besluit Begroting en Verantwoording gemeenten scheppen het wettelijk kader voor de financiën van gemeenten.
In het Besluit Begroting en Verantwoording (BBV) zijn eisen gesteld aan de specifieke informatie die moet zijn opgenomen in de financiële jaarrekening. De bedoeling hiervan is om de transparantie van de gemeentelijke jaarrekening te verhogen. Deze verplichte onderwerpen zijn de uitgangspunten voor de structuur van de jaarrekening.

- De uiteenzetting van de financiële positie en de toelichting.
- Het overzicht van baten en lasten in de jaarrekening.

Provinciaal toezicht
De provincie heeft de taak toezicht te houden op de gemeenten. Om in aanmerking te komen voor de meest lichte vorm van toezicht (repressief toezicht) hebben Gedeputeerde Staten de volgende uitgangspunten geformuleerd:

- De begroting 2022 moet in evenwicht zijn of, als dat niet het geval is, moet de gehele meerjarenraming in evenwicht zijn.
- De jaarrekening 2020 moet in evenwicht zijn; als de jaarrekening niet in evenwicht is, kan dat, afhankelijk van de aard en/of omvang van het tekort, van invloed zijn bij de bepaling van het toezichtregime.
- De vastgestelde jaarrekening 2020 en de begroting 2022 moeten tijdig, respectievelijk vóór 15 juli 2021 en 15 november 2021, aan de provincie zijn toegezonden.

Met het hiervoor genoemde evenwicht wordt 'materieel evenwicht' bedoeld. Dit houdt in dat structurele lasten moeten worden gedekt door structurele baten.

Door vaststelling van de jaarrekening in de vergadering van 8 juli 2021, tijdige inzending en het materiële evenwicht van de jaarrekening wordt aan de eisen voldaan.

4.1 Financieel overzicht van baten en lasten

4.1.1 Grondslagen begroting en meerjarenraming

Uitgangspunt is dat voor zowel de baten als de lasten in de meerjarenraming 2022-2024 het loon- en prijspeil van het begrotingsjaar 2021 wordt gehanteerd (tenzij op onderdelen andere concrete informatie voorhanden is). Daarmee wordt een meerjarenbegroting in constante prijzen opgesteld. Dit is bij veel gemeenten een gebruikelijke methodiek. De waarde daarvan is des te groter in de huidige en snel veranderende macro-economische omstandigheden waarin de voorspellende waarde voor de jaren na het begrotingsjaar afneemt.
Voor de begroting 2022 wordt voorgesteld aanvullend op het bovenstaande de volgende uitgangspunten te hanteren:

Ontwikkeling salarislasten

Voor loonontwikkelingen is ingaande 2022 een structurele raming van €15.000 opgenomen. Gerekend is met een cao stijgingspercentage per 1 januari 2022 van 1,4%

Prijzen 2022 voor inkopen, inhuur en leveranties

Het gehanteerde inflatiepercentage bedraagt 1,1%. Door middel van een voorlopige raming vindt ee n reservering plaats voor die gevallen waarbij kan worden aangetoond dat een verhoging noodzakelijk is. Hiervoor is een raming opgenomen van € 50.000.

Rente ontwikkeling geld- en kapitaalmarkt

De rente op de geldmarkt wordt geraamd op -0,3% en voor de kapitaalmarkt op 0,6% in 2022..

Belastingen en retributies

Voor belastingen en rechten wordt het inflatiepercentage aangehouden dat voortvloeit uit de CPB publicaties; dat wil zeggen 1,1%, wat neerkomt op een stijging van € 100.000. Voor heffingen geldt dat een compensatie alleen aan de orde is, als dit binnen de grenzen van kostendekkendheid blijft. Voor de retributies geldt dat het uitgangspunt is 100% kostendekkendheid. De belastingvoorstellen worden in een apart voorstel in de raad van december aangeboden.

Verbonden partijen

De verbonden partijen stellen individueel een begroting op. Voor al onze gemeenschappelijke regelingen geldt dat zij de Financiële kaderstelling gemeenschappelijke regelingen Hollands-Midden (FKGR) voor begrotingen 2022 volgen.
Voor het jaar 2022 is het percentage vastgesteld voor beloning werknemers op 1,4% en 1,1% voor netto materiele budgetten.

Werkorganisatie HLTsamen

De effecten van beleidsbeslissingen bij de vaststelling van de gemeentebegroting op de werkorganisatie HLT worden als beslispunt in de programmabegroting zichtbaar gemaakt. Vervolgens zal via een begrotingswijziging in de HLT begroting verwerkt.

Gemeentefonds

De algemene uitkering uit het gemeentefonds ramen we in de kadernota op basis van de decembercirculaire en in de begroting op basis van de meicirculaire. Uitkomsten van de septembercirculaire worden verwerkt in de eerste begrotingswijziging of de eerste voortgangsrapportage 2022.

Lokale lasten

Het dekkingspercentage voor leges, afvalstoffenheffing en rioolrecht is maximaal 100% op begrotingsbasis. Overschotten of tekorten bij de afvalstofheffing en rioolrecht worden bij de jaarrekening verrekend met de egalisatiereserve.

Aantal woonruimten en inwoners

Uitgangspunt bij het opstellen van de woning- en inwonerprognose is dat voor nieuwbouw wordt gerekend met gemiddeld 2 inwoners per woning. Deze 2 is gebaseerd op de huidige gemiddelde woningbezetting. In dit gemiddelde is reeds rekening gehouden met het geboorte- en vestigingsoverschot.

Prognose Woningvoorraad	2022	2023	2024	2025
Woningvoorraad per 1/1	16.350	16.682	16.827	17.164
Mutatie woningen	332	145	337	320
Woningvoorraad per 31/12	16.682	16.827	17.164	17.484

Prognose Inwoners	2022	2023	2024	2025
Aantal inwoners per 1/1	38.039	38.703	38.993	40.307
Mutatie Inwoners	664	290	674	640
Aantal inwoners per 31/12	38.703	38.993	39.667	40.307

4.1.2 Overzicht van baten en lasten

In onderstaand overzicht treft u voor de begrotingsjaren 2020-2023, in één totaaloverzicht, de raming van baten en lasten en de beoogde toevoegingen en onttrekkingen aan de reserves per programma, inclusief de algemene dekkingsmiddelen en onvoorzien, aan.

Bedragen x € 1.000

		Rekening	Begroting	Begroting	Begroting	Begroting	Begroting
		2020	2021	2022	2023	2024	2025
Programma 1. Prettig wonen voor iedereen	Lasten	-17.797	-21.850	-19.166	-13.868	-14.145	-14.136
	Baten	6.985	9.256	8.731	2.721	1.290	1.290
Saldo		-10.810	-12.593	-10.435	-11.146	-12.854	-12.845
Programma 2. Energiek en sociaal Teylingen	Lasten	-45.006	-42.128	-41.514	-41.895	-41.930	-41.644
	Baten	11.186	7.137	7.372	7.372	7.372	7.372
Saldo		-33.821	-34.991	-34.143	-34.523	-34.557	-34.273
Programma 3. Ondernemend en bruisend Teylingen	Lasten	-1.932	-2.692	-1.548	-1.693	-1.933	-1.096
	Baten	657	489	488	349	349	349
Saldo		-1.274	-2.203	-1.062	-1.345	-1.585	-747
Programma 4. Duurzaam denken en doen	Lasten	-7.055	-6.851	-6.790	-6.940	-6.940	-6.940
	Baten	8.327	7.593	7.647	7.749	7.749	7.749
Saldo		1.272	741	857	809	809	809
Programma 5. Modern bestuur optimale dienstverlening	Lasten	-4.494	-3.697	-3.642	-3.687	-3.686	-3.683
	Baten	733	749	1.520	1.029	770	770
Saldo		-3.760	-2.948	-2.122	-2.658	-2.916	-2.913
Saldo programma's		**-48.393**	**-51.994**	**-46.905**	**-48.863**	**-51.103**	**-49.969**
Algemene dekkingsmiddelen:							
Algemene uitkering en overige uitkeringen gemeentefonds	Saldo	46.498	47.515	49.829	48.456	48.209	48.520
Belastingen overig	Saldo	3.119	3.230	100	100	100	100
Overhead	Saldo	-10.063	-12.053	-12.605	-12.439	-12.329	-12.323
Overige baten en lasten	Saldo	-143	656	745	664	501	656
OZB niet-woningen	Saldo	1.772	1.944	2.524	2.524	2.524	2.524
OZB woningen	Saldo	3.560	4.091	5.245	5.277	5.337	5.337
Parkeerbelasting	Saldo	10	11	11	11	11	11

Treasury	Saldo	1.211	1.126	1.140	740	540	540
Saldo algemene dekkingsmiddelen		**45.964**	**46.520**	**46.989**	**45.333**	**44.893**	**45.365**
Saldo voor resultaatbestemming		**-2.431**	**-5.473**	**86**	**-3.531**	**-6.210**	**-4.604**
Stortingen in reserves							
1. Prettig wonen voor iedereen	Lasten	5	-63	-1.431	-1.690	0	0
2. Energiek en sociaal Teylingen	Lasten	37	-15	-15	-15	-15	-15
3. Ondernemend en bruisend Teylingen	Lasten	-272	0	0	0	0	0
4. Duurzaam denken en doen	Lasten	0	0	0	0	0	0
5. Modern bestuur optimale dienstverlening	Lasten	0	0	-750	0	0	0
Algemene dekkingsmiddelen	Lasten	0	0	0	0	0	0
Totaal stortingen in reserves		**-230**	**-78**	**-2.196**	**-1.705**	**-15**	**-15**
Onttrekkingen reserves							
1. Prettig wonen voor iedereen	Baten	1.479	1.710	992	1.279	1.644	912
2. Energiek en sociaal Teylingen	Baten	880	2.390	585	537	537	537
3. Ondernemend en bruisend Teylingen	Baten	408	1.395	226	106	106	0
4. Duurzaam denken en doen	Baten	100	40	0	0	0	0
5. Modern bestuur optimale dienstverlening	Baten	0	282	208	104	0	0
Algemene dekkingsmiddelen	Baten	346	242	148	148	148	148
Totaal onttrekkingen uit reserves		**3.213**	**6.059**	**2.159**	**2.174**	**2.435**	**1.597**
Resultaat na bestemming		**556**	**507**	**47**	**-3.061**	**-3.790**	**-3.023**

4.1.3 Verschillen tussen de begroting 2022 en de gewijzigde begroting 2021

In de financiële toelichting per programma worden afwijkingen tussen de begroting 2022 en de gewijzigde begroting 2021 toegelicht. De gewijzigde begroting 2021 betreft de begroting met wijzigingen die is vastgesteld tot en met 8 juli 2021.
Conform het BBV, artikel 21, treft u een overzicht met de belangrijkste verschillen aan.

4.1.3.1. Prettig wonen voor iedereen

Bedragen x € 1.000

Lasten	Begroting	Begroting	Verschil
	2021	2022	2021-2022
Thema Gebiedsontwikkeling			
Ruimtelijke ordening	-1.098	-915	183
Totaal Gebiedsontwikkeling	**-1.098**	**-915**	**183**
Thema Implementatie omgevingswet			
Implementatie omgevingswet	0	0	0
Totaal Implementatie omgevingswet			
Thema Mobiliteit			
Verkeer en vervoer	-3.728	-3.789	-61
Parkeren	-245	-247	-2
Recreatieve havens	-308	-348	-40
Totaal Mobiliteit	**-4.281**	**-4.384**	**-103**
Thema Openbare ruimte			
Openbaar groen en (openlucht) recreatie	-3.195	-3.097	98
Totaal Openbare ruimte	**-3.195**	**-3.097**	**98**
Thema Veiligheid			
Crisisbeheersing en brandweer	-2.375	-2.362	13
Openbare orde en veiligheid	-1.319	-1.275	44
Totaal Veiligheid	**-3.694**	**-3.637**	**57**
Thema Wonen			
Wonen en bouwen	-1.455	-1.325	130
Grondexploitatie (niet-bedrijventerreinen)	-8.128	-5.810	2.318
Totaal Wonen	**-9.583**	**-7.135**	**2.448**
Totaal lasten	**-21.851**	**-19.168**	**2.683**

Baten	Begroting	Begroting	Verschil
	2021	2022	2021-2022
Thema Gebiedsontwikkeling			
Ruimtelijke ordening	0	65	65
Totaal Gebiedsontwikkeling		**65**	**65**

Thema Implementatie omgevingswet			
Implementatie omgevingswet	0	0	0
Totaal Implementatie omgevingswet			
Thema Mobiliteit			
Verkeer en vervoer	116	160	44
Parkeren	18	12	-6
Recreatieve havens	61	97	36
Totaal Mobiliteit	**195**	**269**	**74**
Thema Openbare ruimte			
Openbaar groen en (openlucht) recreatie	131	132	1
Totaal Openbare ruimte	**131**	**132**	**1**
Thema Veiligheid			
Crisisbeheersing en brandweer	242	243	1
Openbare orde en veiligheid	38	38	0
Totaal Veiligheid	**280**	**281**	**1**
Thema Wonen			
Wonen en bouwen	544	744	200
Grondexploitatie (niet-bedrijventerreinen)	8.105	7.241	-864
Totaal Wonen	**8.649**	**7.985**	**-664**
Totaal baten	**9.255**	**8.732**	**-523**
Saldo voor resultaatbestemming	**-12.592**	**-10.435**	**2.157**

Reserves	Begroting	Begroting	Verschil
	2021	2022	2021-2022
Toevoegingen reserves	-63	-1.431	1.368
Onttrekkingen reserves	1.710	992	718
Totaal reserves	**1.647**	**-439**	**2.086**
Saldo na resultaatbestemming	**-10.945**	**-10.874**	**71**

Analyse verschillen:

Thema/ Taakveld	Verschil	Toelichting	Bedrag
Lasten			
Thema Gebiedsontwikkeling			
Ruimtelijke ordening	183	Het budget voor spoedzoekers is in 2021 op een ander taakveld verantwoord.	70
		In 2021 is eenmalig een budget voor de omgevingsvisie opgevoerd (€ 40.000) en is vanuit 2020 voor de omgevingsvisie een budget overgeheveld (€ 95.000).	135
		Overig	-22
		Totaal thema	**183**
Thema Openbare ruimte			
Openbaar groen en recreatie	98	geen bijdrage regionale samenwerking recreatie	35
		lagere afschrijvingslasten op dit taakveld	26
		incidenteel budget groen dichterbij in 2021	33
		Lager budget bij kadernota voor Pont over de Zijl in 2022 ten opzichte van 2021.	35
		Kadernota 2022, indexatie onderhoud groen en areaaluitbreiding Kagerzoom onderhoud groen en oevers.	-36
		overig	5
		Totaal thema	**98**
Thema Veiligheid			
Crisisbeheersing en brandweer	13		
		overig	13
		subtotaal	**13**
Openbare orde en veiligheid	44	incidenteel budget pilot ondermijnigstafel in 2021	48
		overig	-4
		subtotaal	**44**
		Totaal thema	**57**
Thema Mobiliteit			
Verkeer en vervoer	-61	hogere afschrijvingslasten wegen door m.n. herinrichting Herenweg	-244
		Incidenteel budget in 2021 voor onderhoud Groot Seminarie	60
		Nieuwe taak toezichthouder kabels en leidingen.	-44
		Lagere afschrijvingslasten civiele kunstwerken.	37
		Lagere storting voorziening groot onderhoud, in 2021 eenmalig herstel Koudenhoornsebrug Warmond.	42
		Lagere afschrijvingslasten gladheids-bestrijding.	29
		lagere afschrijvingslasten openbare verlichting	34

Thema/ Taakveld	Verschil	Toelichting	Bedrag
Lasten			
Verkeer en vervoer		In 2021 was eenmalig een budget beschikbaar vanuit 2020 voor het opstellen van het parkeerbeleid en mobilteitsplan.	50
		In 2021 was eenmalig bij de Kadernota 2021 een budget beschikbaar voor verkeersadviezen en actualiseren verkeers- en vervoersbeleid.	125
		Kadernota 2022, actualiseren verkeers- en parkeertellingen en parkeerbeleid.	-40
		Kadernota 2022, mobiliteit planbeoordeling	-48
		Kadernota 2022, kwaliteitsimpuls regio.	-61
		Lagere afschrijvingslasten verkeers-maatregelen.	26
		overige	-27
		subtotaal	**-61**
Parkeren	-2		
		overig	-2
		subtotaal	**-2**
Recreatieve havens	-40	areaaluitbreiding Kagerzoom	-25
		overig	-15
		subtotaal	**-40**
		Totaal thema	**-103**
Thema Volkshuisvest/RO/sted.vernieuw			
Grondexploitatie (niet bedrijventerr	2.318	De actualisatie van de grondexploitaties heeft geleid tot bijstelling van de ramingen voor de verschillende begrotingsjaren. Dit verloopt (nagenoeg) budgettair neutraal, zie ook de lasten. Het verschil van € 23.000 betreft kapitaallasten.	2.318
		subtotaal	**2.318**
Wonen en bouwen	130	Kadernota 2022, inflatie en extra formatie bouw- en woningtoezicht en juridische handhavers.	-162
		In 2021 was eenmalig een budget vanuit 2020 overgeheveld voor het project Teydelijk.	103
		In 2021 was eenmalig een budget opgevoerd voor de omgevingsmanager bouwprojecten.	190
		Overige	-1
		subtotaal	**130**
		Totaal thema	**2.448**
Totaal lasten	**2.683**		**2.683**

Thema/ Taakveld	Verschil	Toelichting	Bedrag
Baten			
Thema Gebiedsontwikkeling			
Ruimtelijke ordening	65	Voor inkomsten vanuit de reclamezuil langs de A44 nemen we een raming op voor 2022.	**65**
Thema Mobiliteit			
Verkeer en vervoer	44	Hogere degenartieinkomsten is dekking voor toezichthouder.	44
Parkeren	-6	overige	-6
Recreatieve havens	36	hogere ontvangst leges	35
		overige	1
		Totaal thema	**74**
Thema openbare ruimte			
openbaar groen en (openlucht)	1	overig	**1**
Thema Veiligheid			
crisisbeheersing en brandweer	1	overig	**1**
Thema Volkshuisvest/RO/sted.vernieuw			
wonen en bouwen	200	De opbrengsten uit leges omgevingsvergunningen worden op basis van de laatste prognoses voor 2022 hoger geraamd.	200
Grondexploitatie (niet bedrijventerr	-864	De actualisatie van de grondexploitaties heeft geleid tot bijstelling van de ramingen voor de verschillende begrotingsjaren. Dit verloopt (nagenoeg) budgettair neutraal, zie ook de lasten.	-2.295
		Inkomsten: Terrein Langeveld	1.431
		subtotaal	**-864**
		totaal thema	**-664**
Totaal baten	**-523**		**-523**
Subtotaal	**2.157**		**2.157**

Thema/ Taakveld	Verschil	Toelichting	Bedrag
Reserves			
Toevoegingen aan reserves	1.368	Storting Regionaal investeringsfonds: Terrein Langeveld	1.431
		Overige 2021	63-
		subtotaal	**1.368**

Thema/ Taakveld	Verschil	Toelichting	Bedrag
Reserves			
Onttrekking aan reserves	718	Begroting 2021: Dekking via Algemene reserve: Met prioriteit realiseren van huisvesting voor bijzondere doelgroepen op locaties in gemeentelijk eigendom.	70
		Begroting 2021: Dekking vervangen LED openbare verlichting	64
		Begroting 2021: Actualiseren verkeers- en vervoersbeleid	75
		Begroting 2021: Verkeersadvies	50
		Begroting 2021: Onderzoek onderhoud van geluidsschermen en -wallen	18
		Begroting 2021: Legalisatieonderzoeken	0
		Begroting 2021: Woningbehoeftenonderzoeken Woon	7
		Begroting 2021: Omgevingsvisie en MER	40
		Begroting 2021: Pilot Ondermijning (2019-2020) d.m.v. een ondermijningstafel	48
		Overheveling van de jaarrekening 2019 naar 2020:	352
		Integraal plan Groot Seminarie Warmond	60
		Begroting 2021: Dekken incidentele ambities uit de algemene reserve	
		Begroting 2022: Vb-krediet Uitvoeringsprogramma Centrumvisie	-65
		Overige (afronding)	-1
	718	**subtotaal**	**718**
Totaal reserves	**2.086**		**2.086**
Totaal	**71**		**71**

4.1.3.2. Energiek en sociaal Teylingen

Bedragen x € 1.000

Lasten	Begroting	Begroting	Verschil
	2021	2022	2021-2022
Thema Gezondheid & vitaliteit			
Sportaccommodaties	-2.465	-2.393	72
Sportbeleid en activering	-326	-234	92
Volksgezondheid	-2.247	-2.389	-142
Totaal Gezondheid & vitaliteit	**-5.038**	**-5.016**	**22**
Thema Kunst en Cultuur			
Media	-793	-794	-1
Cultuurpresentatie, cultuurproductie en cultuurparticipatie	-399	-416	-17
Musea	-41	-44	-3
Cultureel erfgoed	-270	-204	66
Totaal Kunst en Cultuur	**-1.503**	**-1.458**	**45**
Thema Onderwijs			
Onderwijshuisvesting	-1.972	-1.887	85
Openbaar basisonderwijs	-200	-200	0
Onderwijsbeleid en leerlingzaken	-1.235	-1.238	-3
Totaal Onderwijs	**-3.407**	**-3.325**	**82**
Thema Sociaal domein			
Samenkracht en burgerparticipatie	-4.175	-3.279	896
Arbeidsparticipatie	-423	-434	-11
Inkomensregelingen	-6.617	-7.470	-853
Begeleide participatie	-2.721	-2.576	145
Maatwerkdienstverlening 18+	-7.560	-7.339	221
Maatwerkvoorzieningen (WMO)	-478	-538	-60
Wijkteams	-2.685	-2.647	38
Maatwerkdienstverlening 18-	-6.632	-6.721	-89
Geëscaleerde zorg 18-	-889	-712	177
Totaal Sociaal domein	**-32.180**	**-31.716**	**464**
Totaal lasten	**-42.128**	**-41.515**	**613**

Baten	Begroting	Begroting	Verschil
	2021	2022	2021-2022
Thema Gezondheid & vitaliteit			
Sportaccommodaties	209	212	3
Sportbeleid en activering	0	0	0
Volksgezondheid	161	25	-136
Totaal Gezondheid & vitaliteit	**370**	**237**	**-133**
Thema Kunst en Cultuur			
Media	25	25	0
Cultuurpresentatie, cultuurproductie en cultuurparticipatie	155	157	2
Musea	165	167	2
Cultureel erfgoed	0	0	0
Totaal Kunst en Cultuur	**345**	**349**	**4**
Thema Onderwijs			
Onderwijshuisvesting	47	47	0
Openbaar basisonderwijs	0	0	0
Onderwijsbeleid en leerlingzaken	230	233	3
Totaal Onderwijs	**277**	**280**	**3**
Thema Sociaal domein			
Samenkracht en burgerparticipatie	205	179	-26
Arbeidsparticipatie	0	0	0
Inkomensregelingen	5.706	6.323	617
Begeleide participatie	0	0	0
Maatwerkdienstverlening 18+	233	0	-233
Maatwerkvoorzieningen (WMO)	0	0	0
Wijkteams	3	3	0
Maatwerkdienstverlening 18-	0	0	0
Geëscaleerde zorg 18-	0	0	0
Totaal Sociaal domein	**6.147**	**6.505**	**358**
Totaal baten	**7.139**	**7.371**	**232**
Saldo voor resultaatbestemming	**-34.990**	**-34.142**	**848**

Reserves	Begroting	Begroting	Verschil
	2021	2022	2021-2022
Toevoegingen reserves	-15	-15	0
Onttrekkingen reserves	2.390	585	1.805
Totaal reserves	**2.375**	**570**	**1.805**
Saldo na resultaatbestemming	**-32.615**	**-33.572**	**-957**

Analyse verschillen:

Thema / Taakveld	Verschil	Toelichting	Bedrag
Lasten			
Thema Onderwijs			
Onderwijsbeleid en leerling zaken	-3	Overige	-3
		subtotaal	**-3**
Onderwijshuisvesting	85	Kadernota 2021: Actualisatie investeringsplan: Integraal Kind Centrum	84
		Kadernota 2021: Actualisatie investeringsplan: Uitbreiding extra 4 lokalen Andreasschool	181
		Programmabegroting 2019: Nieuwbouw basisschool De Kinderburg	-61
		Programmabegroting 2019: Nieuwbouw De Rank	-64
		Actualisatie kapitaallasten	-299
		Stichtingskosten Basisschool Het Sterrenwerk, wordt pas opgeleverd in 2023.	188
		Uitbreiding Andreasschool (oplevering in 2022)	45
		Overige	10
		subtotaal	**85**
	82	**Totaal thema**	**82**
Thema gezondheid en vitaliteit			
Sportaccommodaties	72	Actualiseren van de kapitaallasten	-114
		Herinrichting sportpark Elsgeest oplevering vindt plaats eind 2022. Het investeringsplan is hierop aangepast. Dit leidt tot lagere lasten	176
		Overige	10
		subtotaal	**72**
Sportbeleid	92	In 2021 in begroting beweegtuinen en bewegingsvriendelijk ruimten. In 2022 zijn deze niet begroot	70
		Overige	22
		subtotaal	**92**
Volksgezondheid	-142	In 2021 is vanuit een specifieke uitkering voor bestrijding infectieziekten een bedrag opgenomen, in 2022 is hiervoor geen specifieke regeling geweest. Het is budgetneutraal, er zijn ook geen baten voor ontvangen in 2022	136
		Nota volksgezondheid 2021	57
		Hogere bijdrage RDOG	-337
		Overig	2
		subtotaal	**-142**
	22	**Totaal thema**	**22**

Thema / Taakveld	Verschil	Toelichting	Bedrag
Lasten			
Thema Kunst en cultuur			
Cultuurpresentatie, cultuurproductie, en cultuurparticipatie	-17		
		Overige	-17
		subtotaal	**-17**
Musea	-3	Overige	-3
		subtotaal	**-3**
Cultureel erfgoed	66	In 2021 was begroot voor aanlegsteiger bij Nagelbrug, in 2022 is hiervoor niet begroot	30
		In 2021 was begroot voor de cultuurhistorische waarde kaart in 2022 is hier voor niet begroot	40
		Overige	-4
		subtotaal	**66**
Media	-1	Overige	-1
		subtotaal	**-1**
	45	**Totaal thema**	**45**
Thema Sociaal Domein			
Samenkracht en burgerparticipatie	896	Voor ondersteuning organisaties i.v.m. Corona is in 2021 begroot, dit komt niet terug in de begroting 2022	830
		Actualisatie van kapitaallasten	32
		In de kadernota leidt de indexatie voor gemeenschappelijk welzijnswerk tot hogere lasten	-53
		Voor inhuur personeel Wmo Beleid is in 2021 een bedrag voor steun bij integrale verordeningen. In 2022 is hier niet voor begroot. Dit leidt tot lagere lasten	25
		Voor koplopers traject is in 2022 lager begroot	51
		Overige	-19
		subtotaal	**896**
Wijkteams	38	Voor jeugd en gezin is in 2022 begroot voor de praktijkondersteuning huisarts	-116
		De pilot vroeg signalering is niet meer begroot in 2022	25
		In 2021 was begroot voor project integrale toegang, In 2022 leidt dit tot lagere lasten	93
		In 2021 was een ontschottingsbudget opgenomen, lagere lasten in 2022	28
		Overige	8
		subtotaal	**38**

Thema / Taakveld	Verschil	Toelichting	Bedrag
Baten			
Thema gezondheid en vitaliteit			
Sportaccommodaties	3	Overige	3
		subtotaal	**3**
Volksgezondheid	-136	In 2021 specifieke regeling bestrijding infectieziekten, per saldo budgetneutraal	-136
		Overige	
		subtotaal	**-136**
	-133	**Totaal thema**	**-133**
Thema Kunst en Cultuur			
Cultuurpresentatie, cultuurproductie en cultuurparticipatie	2	Overige	2
Musea	2	Overige	2
	4	**Totaal thema**	**4**
Thema Onderwijs			
Onderwijsbeleid en leerling zaken	**3**	Overige	**3**
Thema Sociaal Domein			
Inkomensregelingen	617	toename Buig	617
Samenkracht en burgerparticipatie	-26	Wonen project statushouders geen baten in 2022 begroot	-26
Maatwerk 18+	-233	in 2021 was een bijdrage investeringsfonds maatschappelijke zorg geraamd, in 2022 niet. Budgetneutraal, zie lasten	-233
	361	**Totaal thema**	**358**
Totaal baten	**232**		**232**
Subtotaal	**845**		**845**

Thema / Taakveld	Verschil	Toelichting	Bedrag
Reserves			
Storting in reserves			
		Overige	
		subtotaal	**0**
Onttrekking aan reserves	-1.805	Verschil in onttrekking 2022 en 2021	
		Kadernota 2022: Dekking incidenteel budget Maatschappelijke agenda via algemene reserve sociaal domein	15
		Kadernota 2022: Sociale kaart Teylingen ten laste van algemene reserve deel sociaal domein	33
		Reserve statushouders gewijzigd in 2022.	-146
		Correctie naar juiste rekeningnummer	70
		1e Voortgangrapportage : Van Maatwerk naar algemeen (t.l.v. reserve sociaal domein)Zie WMO beleid	26
		1e Voortgangsrapportage 2021: Verhoging budget Sociale kaart (tlv reserve sociaal domein)Zie Toegang wijkteams	7
		Begroting 2021: projectkosten integrale toegang (tlv reserve sociaal domein)	-16
		BEGR.T.2020 - Praktijkondersteuner Jeugd tlv reserve sociaal domein (via alg. Reserve)	-29
		Begroting 2021: Dekken incidentele ambities uit de algemene reserve	-44
		Nota volksgezondheid	-58
		Overheveling vanuit jaarrekening 2020	-1.568
		Programmabegroting 2019: Dekking via Algemene reserve: Met prioriteit realiseren van huisvesting voor bijzondere doelgroepen op locaties in gemeentelijk eigendom.	-70
		Programmabegroting 2019: Dekking via Algemene reserve: Realiseren van een bewegingsvriendelijke openbare ruimte	-25
		Overige	
		subtotaal	**-1.805**
Totaal reserves	**-1.805**		**-1.805**
Totaal	**-960**		**-960**

4.1.3.3. Ondernemend en bruisend Teylingen

Bedragen x € 1.000

Lasten	Begroting	Begroting	Verschil
	2021	2022	2021-2022
Thema Bedrijventerreinen			
Fysieke bedrijfsinfrastructuur	0	0	0
Totaal Bedrijventerreinen			
Thema Lokale Economie			
Economische promotie	-336	-276	60
Totaal Lokale Economie	**-336**	**-276**	**60**
Thema Regionale economie			
Bedrijvenloket en bedrijfsregelingen	-135	-139	-4
Economische ontwikkeling	-2.221	-1.133	1.088
Totaal Regionale economie	**-2.356**	**-1.272**	**1.084**
Totaal lasten	**-2.692**	**-1.548**	**1.144**

Baten	Begroting	Begroting	Verschil
	2021	2022	2021-2022
Thema Bedrijventerreinen			
Fysieke bedrijfsinfrastructuur	0	0	0
Totaal Bedrijventerreinen			
Thema Lokale Economie			
Economische promotie	275	273	-2
Totaal Lokale Economie	**275**	**273**	**-2**
Thema Regionale economie			
Bedrijvenloket en bedrijfsregelingen	84	85	1
Economische ontwikkeling	130	130	0
Totaal Regionale economie	**214**	**215**	**1**
Totaal baten	**489**	**488**	**-1**
Saldo voor resultaatbestemming	**-2.203**	**-1.062**	**1.141**

Reserves	Begroting	Begroting	Verschil
	2021	2022	2021-2022
Toevoegingen reserves	0	0	0
Onttrekkingen reserves	1.395	226	1.169
Totaal reserves	**1.395**	**226**	**1.169**
Saldo na resultaatbestemming	**-808**	**-836**	**-28**

Analyse verschillen

Thema/ Taakveld	Verschil	Toelichting	Bedrag
Lasten			
Thema bedrijventerreinen			
Fysieke bedrijfsinfrastructuur	-		-
Thema Lokale economie			
Economische promotie	60	Bij de Kadernota 2022 is voor inhuur expertise Ruïne van Teylingen een lager bedrag beschikbaar gesteld dan in 2021.	20
		De kapitaallasten voor toerisme zijn in 2022 lager dan in 2021.	31
		In verband met de aankoop van de Westerbeekschuur is in 2021 een budget opgenomen voor klein onderhoud.	10
		Overige	-1
		subtotaal	**60**
Thema regionale economie			
Bedrijvenloket en -regelingen	-4		
		Overige	-4
		subtotaal	**-4**
Economische ontwikkeling	1.088	In 2021 is de financiële relatie met het Ondernemersfonds afgewikkeld.	356
		De bijdrage aan de St. Greenport is voor 2022 voorlopig nog niet opgenomen.	297
		In 2021 was eenmalig een budget opgenomen voor de uitvoeringsplannen centrumvisie.	413
		Overige	22
		subtotaal	**1.088**
Totaal lasten	**1.144**		**1.144**
Baten			
Thema Lokale economie			-
Economische promotie	-2	Overige	-2
Thema regionale economie			
Bedrijvenloket en -regelingen	1	Overige	1
Totaal baten	**-1**		**-1**
Subtotaal	**1.143**		**1.143**

Reserves			
Storting in reserves			
Ontrekking reserve	-1.169	In 2021 was eenmalig een budget opgenomen voor de uitvoeringsplannen centrumvisie.	-413
		In 2021 is de financiële relatie met het Ondernemersfonds afgewikkeld.	-356
		De bijdrage aan de St. Greenport is voor 2022 voorlopig nog niet opgenomen.	-297
		De dekking van incidentele ambities is in 2022 lager dan in 2021.	-90
		In 2021 was er sprake van een eenmalige dekking voor de overheveling vanuit 2020 voor de visie verblijfsrecreatie.	-14
		Overige (afronding)	1
Totaal reserves	**-1.169**		**-1.169**
Totaal	**-26**		**-26**

4.1.3.4. Duurzaam denken en doen

Bedragen x € 1.000

Lasten	Begroting	Begroting	Verschil
	2021	2022	2021-2022
Thema Duurzaamheid			
Milieubeheer	-1.727	-1.745	-18
Riolering	-2.168	-2.100	68
Afval	-2.950	-2.940	10
Begraafplaatsen en crematoria	-6	-6	0
Totaal Duurzaamheid	**-6.851**	**-6.791**	**60**
Totaal lasten	**-6.851**	**-6.791**	**60**

Baten	Begroting	Begroting	Verschil
	2021	2022	2021-2022
Thema Duurzaamheid			
Milieubeheer	113	113	0
Riolering	3.107	3.162	55
Afval	4.372	4.372	0
Begraafplaatsen en crematoria	0	0	0
Totaal Duurzaamheid	**7.592**	**7.647**	**55**
Totaal baten	**7.592**	**7.647**	**55**
Saldo voor resultaatbestemming	**741**	**856**	**115**

Reserves	Begroting	Begroting	Verschil
	2021	2022	2021-2022
Toevoegingen reserves	0	0	0
Onttrekkingen reserves	40	0	40
Totaal reserves	**40**	**0**	**40**
Saldo na resultaatbestemming	**781**	**856**	**75**

Analyse verschillen

Thema/Taakveld	Verschil	Toelichting	
Lasten			
Thema milieu			
Riolering	68	Lagere afschrijvingen	103
		overig	-35
		subtotaal	**68**
Afval	10		
		overig	10
		Subtotaal	**10**
Mileubeheer	-18	hogere bijdrage omgevingsdienst	-15
		overige	-3
		subtotaal	**-18**
begraafplaatsen en crematoria	-	overige	0
		subtotaal	**0**
Totaal lasten	**60**		**60**
Baten			
Thema milieu			
Riolering	55	hogere baten rioolheffing	55
Afval	-		
Milieubeheer	-		
Totaal baten	**55**		**55**
Subtotaal	**115**		**115**
Reserves			
Storting in reserves			
Onttrekking aan reserves	40	incidentele ambities worden niet meer gedekt uit de algemene reserve	40
Totaal reserves	**40**		**40**
Totaal	**75**		**75**

4.1.3.5. Modern bestuur, optimale dienstverlening

Bedragen x € 1.000

Lasten	Begroting	Begroting	Verschil
	2021	2022	2021-2022
Thema Communicatie			
Communicatie	0	0	0
Totaal Communicatie			
Thema Dienstverlening			
Beheer overige gebouwen en gronden	-425	-430	-5
Burgerzaken	-1.171	-1.062	109
Totaal Dienstverlening	**-1.596**	**-1.492**	**104**
Thema Participatie			
Participatie	0	0	0
Totaal Participatie			
Thema Regionale samenwerking			
Bestuur	-2.101	-2.149	-48
Totaal Regionale samenwerking	**-2.101**	**-2.149**	**-48**
Totaal lasten	**-3.697**	**-3.641**	**56**

Baten	Begroting	Begroting	Verschil
	2021	2022	2021-2022
Thema Communicatie			
Communicatie	0	0	0
Totaal Communicatie			
Thema Dienstverlening			
Beheer overige gebouwen en gronden	51	822	771
Burgerzaken	640	640	0
Totaal Dienstverlening	**691**	**1.462**	**771**
Thema Participatie			
Participatie	0	0	0
Totaal Participatie			
Thema Regionale samenwerking			
Bestuur	58	58	0
Totaal Regionale samenwerking	**58**	**58**	
Totaal baten	**749**	**1.520**	**771**
Saldo voor resultaatbestemming	**-2.948**	**-2.122**	**826**

Reserves	Begroting	Begroting	Verschil
	2021	2022	2021-2022
Toevoegingen reserves	0	-750	750
Onttrekkingen reserves	282	208	74
Totaal reserves	**282**	**-542**	**824**
Saldo na resultaatbestemming	**-2.666**	**-2.664**	**2**

Analyse verschillen

Thema/ Taakveld	Verschil	Toelichting	Bedrag
Lasten			
Thema dienstverlening			
Burgerzaken	109	In 2021 waren er extra middelen nodig voor de verkiezingen i.v.m. de regels rondom Covid-19	54
		In 2021 was er een overheveling uit 2020 van een incidenteel budget voor Arbeidsmigranten	64
		Overig	-9
Beheer overige gebouwen en gronden	-5	Overig	-5
		Totaal thema	**104**
Thema regionale samenwerking			
Bestuur	-48	Overig	-48
		Totaal thema	**-48**
Totaal lasten	**56**		**56**
Baten			
Thema dienstverlening			
Burgerzaken	-		
Beheer overige gebouwen en gronden	771	Inkomsten St. Antoniuslaan	750
		Overig	21
		Totaal thema	**771**
Thema regionale samenwerking			
Bestuur	-		0
Totaal baten	**771**		
Subtotaal	**826**		**826**
Reserves			
Storting in reserves	750	Storting Regionaal Investeringsfonds: St. Antoniuslaan	750
Onttrekking aan reserves	74	Overheveling van 2020: Arbeidsmigranten	64

		Overheveling van 2020: Raadsonderzoek ISG/GOM	10
Totaal reserves	**824**		**824**
Totaal	**2**		**2**

4.1.3.6. Algemene dekkingsmiddelen

Bedragen x € 1.000

Lasten	Begroting	Begroting	Verschil
	2021	2022	2021-2022
Thema Algemene middelen			
Treasury	-575	-561	14
Overhead	-12.189	-12.742	-553
Parkeerbelasting	0	0	0
Overige baten en lasten	661	750	89
Algemene uitkering en overige uitkeringen gemeentefonds	0	0	0
OZB woningen	-251	-251	0
OZB niet-woningen	-251	-251	0
Belastingen overig	0	0	0
Totaal Algemene middelen	**-12.605**	**-13.055**	**-450**
Totaal lasten	**-12.605**	**-13.055**	**-450**

Baten	Begroting	Begroting	Verschil
	2021	2022	2021-2022
Thema Algemene middelen			
Treasury	1.700	1.700	0
Overhead	136	137	1
Parkeerbelasting	11	11	0
Overige baten en lasten	-5	-5	0
Algemene uitkering en overige uitkeringen gemeentefonds	47.515	49.829	2.314
OZB woningen	4.342	5.496	1.154
OZB niet-woningen	2.195	2.775	580
Belastingen overig	3.230	100	-3.130
Totaal Algemene middelen	**59.124**	**60.043**	**919**
Totaal baten	**59.124**	**60.043**	**919**
Saldo voor resultaatbestemming	**46.520**	**46.989**	**469**

Reserves	Begroting	Begroting	Verschil
	2021	2022	2021-2022
Toevoegingen reserves	0	0	0
Onttrekkingen reserves	242	148	94
Totaal reserves	**242**	**148**	**94**
Saldo na resultaatbestemming	**46.762**	**47.137**	**375**

Analyse verschillen

Thema/ Taakveld	Verschil	Toelichting	Bedrag
Lasten			
Thema Algemene middelen			
Overhead	€ -553	In de Begroting 2022 zijn ramingen opgenomen in verband met de Wet Open overheid naar aanleiding van de Meicirculaire.	€ -115
		In 2022 is een eenmalig budget opgenomen voor de implementatie van de Omgevingswet.	€ -80
		Door een herverdeling van de bijdrage aan HLTsamen komen de lasten binnen dit taakveld hoger uit.	€ -65
		Kadernota 2022, inflatie	€ -146
		De bijdrage aan HLTsamen neemt toe als gevolg van de nieuwe taak privacy en gegevensbescherming.	€ -107
		De correctie op de kapitaallasten uit het Bedrijfsplan is in 2022 lager.	€ -198
		De herverdeling van de bijdrage aan HLTsamen is voor dit taakveld nadeliger.	€ -44
		In 2021 was er nog een budget voor versterken communicatie met wijken, indernemers en verenigingen.	€ 54
		De bijdrage voor verzekeringingen vanuit HLTsamen vervalt voor 2022.	€ -70
		In 2021 was er nog sprake van een bijdrage voor de contributie VNG,	€ -70
		In 2021 was hier nog een budget voor de coördinator BRO verantwoord.	€ 45
		In 2021 was een budget vanuit 2020 overgeheveld voor participatie.	€ 40
		De actualisatie van de kapitaallasten laat voor dit taakveld zien dat die 2022 lager uitkomen.	€ 187
		Overige	€ 16
		Totaal	**€ -553**
Treasury	€ 14	Overige	€ 14
		Totaal	**€ 14**
Overige baten en lasten	€ 89	Op subsidies moet in 2022 het dubbele ten opzichte van 2021 bezuinigd worden.	€ 70
		Overige	€ 19
		Totaal	**€ 89**
Totaal lasten	**€ -450**		**€ -450**
Baten			
Thema Algemene middelen			
Algemene uitkeringen en overige uitkering gemeentefonds	€ 2.314	De ramingen voor de ontvangsten uit het Gemeentefonds zijn aangepast aan de laatste circulaires.	€ 1.875
		Bevriezen opsvhalingskorting septembercirculaire 2021	€ 439
		Totaal	**€ 2.314**
Belastingen overig	€ -3.130	De opbrengsten uit precariobelasting op kabels en leidingen zijn vervallen per 1 januari 2022.	€ -3.130
Overhead	€ 1	Overige	€ 1
OZB niet-woningen	€ 580	De opbrengsten OZB zijn aangepast op basis van een actualisatie en kaders bij de Kadernota 2022.	€ 580
OZB woningen	€ 1.154	De opbrengsten OZB zijn aangepast op basis van een actualisatie en kaders bij de Kadernota 2022.	€ 1.154
Treasury	€ -		€ -
Totaal baten	**€ 919**		**€ 919**
	€ 469		**€ 469**
Reserves			
Storting in reserves	€ -		
Onttrekking aan reserves	€ -94	In 2021 was er sprake van een overheveling van het budget arbeidsmigranten, eenmalig gedekt.	€ -64
		Overige	€ -30
Totaal reserves	**€ -94**		**€ -94**
Totaal	**€ 375**		**€ 375**

4.1.4. Overzicht van incidentele baten en lasten

Bedragen x € 1.000

Incidentele baten en lasten (-= nadeel)	Begroting 2022	Begroting 2023	Begroting 2024	Begroting 2025
Programma 1: Prettig wonen voor iedereen				
- Legalisatieonderzoeken (begroting 2021)	-20			
- Dekking via algemene reserve (besluit begroting 2021)	20			
- Opbrengsten Narcissenlaan		259		
- Opbrengsten St Antoniuslaan 24A (Sassenheim)	750			
- Opbrengsten Terrein Langeveld	1.431	1.431		
- Storting Regionaal investeringsfonds: Narcissenlaan		259-		
- Storting Regionaal investeringsfonds: St Antoniuslaan 24A	750-			
- Storting Regionaal investeringsfonds: Terrein Langeveld	1.431-	1.431-		
- Uitgaven Holland Rijnland	732-	732-	732-	
- Reserve Investeringsstratgie Holland Rijnland	732	732	732	
- Handhaving buitengebied (begroting 2020)	92-			
- Dekking via algemene reserve (besluit begroting 2021)	92			
- Mobiliteit, kwaliteitsimpuls (incidenteel) (kadernota 2022)	-61	-61	-61	
- Mobiliteit, planbeoordeling (incidenteel) (kadernota 2022)	-48	-48	-48	
- Implementatie omgevingswet (voorstel begroting 2022)	-80			
Subtotaal programma 1	***-189***	***-109***	***-109***	**-**
Programma 2: Energiek en sociaal Teylingen				
- Wijziging structuur buitensportaccommodaties (kadernota 2022)	-20			
- Maatschappelijke agenda	-15			
- Sociale kaart	-33			
- Dekking via algemene reserve	48			
Subtotaal programma 2	***-20***	***0***	***0***	***0***
Programma 3 : Ondernemend en bruisend Teylingen				
- Implementatie deel centrumvisie	-196	-106	-106	
- Dekking via algemene reserve	196	106	106	
- Uitvoeringsagenda verblijfsrecreatie (besluit begroting 2021)	-30			
- Dekking via algemene reserve (besluit begroting 2021)	30			
- Ruïne van Teylingen: Inhuur Expertise (kadernota 2022)	-40			
Subtotaal programma 3	***-40***	***0***	***0***	***0***
Programma 4: Duurzaam denken en doen				
- Impulsregeling Klimaatadaptatieve maatregelen	-15			
Subtotaal programma 4	***-15***	***0***	***0***	***0***
Programma 5: Modern bestuur optimale dienstverlening				
- Implemntatie Datagedreven sturen	-208	-104		
- Dekking via algemene reserve (besluit begroting 2021)	208	104		
Subtotaal programma 5	***0***	***0***	***0***	***0***
Algemene dekkingsmiddelen	0	0	0	0
Subtotaal algemene dekkingsmiddelen	***0***	***0***	***0***	***0***
Totaal incidentele baten en lasten	**-264**	**-109**	**-109**	**-**

4.1.5 Overzicht structurele toevoegingen en onttrekkingen aan reserves

Ten gunste van de reserve	Gewijzigde Begroting 2021	Begroting 2022	Begroting 2023	Begroting 2024	Begroting 2025
Programma 2 Energiek en Vitaal Teylingen					
Reserve kunst in de buitenruimte	15-	15-	15-	15-	15-
Totaal programma 2	15-	15-	15-	15-	15-
Totaal stortingen reserves	15-	15-	15-	15-	15-

Ten laste van de reserve	Gewijzigde Begroting 2021	Begroting 2022	Begroting 2023	Begroting 2024	Begroting 2025
Programma 1 Prettig Wonen voor Iedereen					
Dekking afschrijving brandweergarage Warmond en Park Rusthoff	83	83	83	83	83
Noordelijke Randweg			125	250	250
Centrumvisie		65	340	580	580
Totaal programma 1 Prettig Wonen voor Iedereen	83	148	548	913	913
Programma 2 Energiek en Vitaal Teylingen					
Dekking afschrijvingen van dekkingsreserves gemeentelijke gebouwen	537	537	537	537	537
Totaal programma 2 Energiek en Vitaal Teylingen	537	537	537	537	537
Algemene dekkingsmiddelen					
Dekking afschrijvingen van dekkingsreserves gemeentelijke gebouwen	148	148	148	148	148
Totaal Algemene dekkingsmiddelen	148	148	148	148	148
Totaal onttrekkingen uit reserves	767	832	1.232	1.597	1.597

4.1.6 Structureel begrotingsevenwicht

Kengetal structureel evenwicht verplichting BBV
Eén van de verplichte kengetallen van het BBV (Besluit, Begroting en Verantwoording) is het aantonen van het structurele evenwicht. Dit houdt in dat structurele lasten kunnen worden gedekt met structurele baten. Indien dit niet het geval zou zijn, zou de kans aanwezig zijn dat er op termijn een (begrotings)tekort ontstaat. Op basis van onderstaande overzicht wordt aangetoond dat de begroting 2022, conform de uitgangspunten in het BBV, structureel in evenwicht is.

Berekening structureel evenwicht
Om vast te kunnen stellen of er sprake is van een structureel evenwicht is het belangrijk dat inzicht bestaat in welk deel van de baten en lasten incidenteel zijn en welk deel structureel.
Onder incidenteel wordt beschouwd 3 jaar of korter. Voor structureel geldt een looptijd langer dan 3 jaar achtereenvolgens. In het onderstaande overzicht wordt de berekening van het structureel evenwicht gepresenteerd. Voor de specificatie van de incidentele baten en lasten verwijzen wij naar de hoofdstuk 3.6.

Uitkomst structureel evenwicht is positief in 2022
De uitkomst van het structureel evenwicht is € 313.000 positief (0,4%). Dit is positief en betekent dat de gemeente Teylingen haar structurele lasten door de structurele baten heeft kunnen dekken IN 2022.

Programmanaam	Begroting 2022 Lasten	Begroting 2022 Baten	Begroting 2022 Saldo
1. Prettig wonen voor iedereen	-19.166	8.732	-10.435
2. Energiek en sociaal Teylingen	-41.514	7.372	-34.142
3. Ondernemend en bruisend Teylingen	-1.549	487	-1.062
4. Duurzaam denken en doen	-6.790	7.647	857
5. Modern bestuur optimale dienstverlening	-3.642	1.520	-2.122
Totale lasten en baten	-72.661	25.758	-46.903
Algemene dekkingsmiddelen	-313	59.906	59.594
Overhead	-12.717	137	-12.580
Onvoorzien	-25		-25
Subtotaal	-85.716	85.801	86
Toevoegingen en onttrekkingen aan reserves	-2.196	2.158	-38
Totaal incl. reserves	-87.912	87.959	49
Correctie incidentele baten en lasten	-3.771	3.507	-264
Structureel resultaat begroting	-84.141	84.452	313

Programmanaam	Begroting 2023 Lasten	Begroting 2023 Baten	Begroting 2023 Saldo
1. Prettig wonen voor iedereen	-13.869	2.722	-11.147
2. Energiek en sociaal Teylingen	-41.895	7.372	-34.523
3. Ondernemend en bruisend Teylingen	-1.694	349	-1.345
4. Duurzaam denken en doen	-6.940	7.749	809
5. Modern bestuur optimale dienstverlening	-3.687	1.029	-2.658
Totale lasten en baten	-68.084	19.220	-48.864
Algemene dekkingsmiddelen	-394	58.166	57.772
Overhead	-12.551	137	-12.414
Onvoorzien	-25		-25
Subtotaal	-81.054	77.523	-3.531
Toevoegingen en onttrekkingen aan reserves	-1.705	2.174	469
Totaal incl. reserves	-82.759	79.697	-3.061
Correctie incidentele baten en lasten	-2.741	2.632	-109
Structureel resultaat begroting	-80.018	77.065	-2.952

Programmanaam	Begroting 2024 Lasten	Begroting 2024 Baten	Begroting 2024 Saldo
1. Prettig wonen voor iedereen	-14.145	1.291	-12.854
2. Energiek en sociaal Teylingen	-41.929	7.372	-34.557
3. Ondernemend en bruisend Teylingen	-1.934	349	-1.585
4. Duurzaam denken en doen	-6.940	7.749	809
5. Modern bestuur optimale dienstverlening	-3.686	770	-2.916
Totale lasten en baten	-68.633	17.530	-51.103
Algemene dekkingsmiddelen	-556	57.778	57.222
Overhead	-12.441	137	-12.304
Onvoorzien	-25		-25
Subtotaal	-81.655	75.445	-6.210
Toevoegingen en onttrekkingen aan reserves	-15	2.435	2.420
Totaal incl. reserves	-81.670	77.880	-3.789
Correctie incidentele baten en lasten	-947	838	-109
Structureel resultaat begroting	-80.723	77.042	-3.680

Programmanaam	Begroting 2025 Lasten	Begroting 2025 Baten	Begroting 2025 Saldo
1. Prettig wonen voor iedereen	-14.136	1.291	-12.845
2. Energiek en sociaal Teylingen	-41.644	7.372	-34.272
3. Ondernemend en bruisend Teylingen	-1.096	349	-747
4. Duurzaam denken en doen	-6.940	7.749	809
5. Modern bestuur optimale dienstverlening	-3.683	770	-2.913
Totale lasten en baten	-67.498	17.530	-49.968
Algemene dekkingsmiddelen	-401	58.089	57.688
Overhead	-12.436	137	-12.298
Onvoorzien	-25		-25
Subtotaal	-80.360	75.756	-4.604
Toevoegingen en onttrekkingen aan reserves	-15	1.597	1.582
Totaal incl. reserves	-80.375	77.353	-3.022
Correctie incidentele baten en lasten	-	-	-
Structureel resultaat begroting	-80.375	77.353	-3.022

4.2 Uiteenzetting van de financiële positie

4.2.1 Geprognosticeerde balans

Met het oog op een betere raming en beheersing van het EMU-saldo is in het nieuwe BBV een geprognosticeerde balans voorgeschreven. Met het opnemen van een geprognosticeerde balans krijgt de raad meer inzicht in de ontwikkeling van onder meer investeringen, het aanwenden van reserves en voorzieningen, en in de financieringsbehoefte. Dit zorgt ervoor dat er meer aandacht is voor het EMU-saldo in de beleidsvoorbereiding, de sturing en beheersing.

(bedragen x € 1.000)

Activa	Rekening	Begroting	Begroting	Begroting	Begroting	Begroting
	2020	2021	2022	2023	2024	2025
VASTE ACTIVA						
Immateriële vaste activa	466	420	370	283	196	153
materiële vaste activa						
met economisch nut	53.640	60.000	67.558	69.279	66.766	63.921
met economisch nut, waarvoor ter bestrijding van de kosten een heffing kan worden geheven	13.142	16.000	13.018	12.610	12.114	11.618
met maatschappelijk nut	17.945	23.000	22.904	24.872	23.621	22.370
sub-totaal materiële vaste activa	84.727	99.000	103.480	106.761	102.501	97.909
financiële vaste activa						
len. openb. lich., woningb., deeln., ov. verb. partijen	28.819	3.423	25.255	25.240	25.230	25.220
overige langlopende leningen	7.150	7.066	7.000	6.900	6.800	6.700
kapitaalverstrekkingen aan deelnemingen	277	277	277	277	277	277
sub-totaal financiële vaste activa	36.246	10.766	32.532	32.417	32.307	32.197
Totaal vaste activa	121.439	110.186	136.382	139.461	135.004	130.259
VLOTTENDE ACTIVA						
onderhanden werk, gronden in exploitatie	2.508	-152	-458	0	0	0
voorraad overige grond en hulpstoffen	0	0	0	0	0	0
sub-totaal voorraden	2.508	-152	-458	0	0	0
vorderingen op openbare lichamen	14.978	6.000	6.000	6.000	6.000	6.000
vordering ivm faciliterend grondbeleid	0	-1250	0	0	0	0
overige vorderingen	1085	2.000	1000	1000	1000	1000
liquide middelen	417	2.000	1000	1000	1000	1000
overlopende activa	4.182	3.000	3.000	3.000	3.000	3.000
Totaal vlottende activa	23.170	11.598	10.542	11.000	11.000	11.000
Totaal generaal	144.609	121.784	146.924	150.461	146.004	141.259

Passiva	Rekening	Begroting	Begroting	Begroting	Begroting	Begroting
	2020	2021	2022	2023	2024	2025
EIGEN VERMOGEN						
algemene reserves	61.986	53.851	41.194	40.984	40.878	40.878
bestemmingsreserves	22.587	28.633	38.361	38.102	35.788	34.205
nog te bestemmen resultaat	554	180	0	0	0	0
sub-totaal eigen vermogen	85.127	82.664	79.555	79.086	76.666	75.083
VOORZIENINGEN	12.524	9.325	9.198	8.946	5.683	4.701
VASTE SCHULDEN						
afgesloten	24.251	12.823	33.454	31.446	29.438	27.503
nog af te sluiten leningen (cumulatief)		12.000	10.000	13.000	16.000	16.000
sub-totaal vaste schulden	24.251	24.823	43.454	44.446	45.438	43.503
Totaal vaste passiva	121.902	116.812	132.207	132.478	127.787	123.287
VLOTTENDE PASSIVA						
netto vlottende schulden	10.507	972	4.717	7.983	8.217	7.972
overlopende passiva	12.200	4.000	10.000	10.000	10.000	10.000
Totaal vlottende passiva	22.707	4.972	14.717	17.983	18.217	17.972
Totaal generaal	144.609	121.784	146.924	150.461	146.004	141.259

4.2.2 Investeringen 2022-2025

Investeringen	Begroting	Begroting	Begroting	Begroting	Afschrijving stermijn	Besluit nodig van
	2022	2023	2024	2025		
Programma 1 Prettig wonen voor iedereen						
Zoutstrooier igloo S 2400 1100 ltr 3		24.700			10	Organisatie
Zoutstrooier igloo S 2400 1100 ltr 2		24.700			10	Organisatie
Zoutstrooier igloo S 2400 1100 ltr 1		24.700			10	Organisatie
Schuitemaker Villeton LMT 22 2017 (10397)		9.445			10	Organisatie
Schuitemaker Villeton LMT 22 2017 (10398)		9.445			10	Organisatie
Schuitemaker Villeton LMT 22 2017 (10399)		9.445			10	Organisatie
Sneeuwploeg Villeton LMT 2x 1800 en 1x 2000		23.700			10	Organisatie
Verv. Voetg.brug WA 17 Klinkenbergerplas Warmond		32.000			35	Organisatie
Zoutstrooier igloo 800 ltr 1 2020		27.200			10	Organisatie
Zoutstrooier igloo 800 ltr 2 2020		27.200			10	Organisatie
Zoutstrooier igloo 800 ltr 3 2020		27.200			10	Organisatie
Snoeihoutversnipperaar A 326 Di 3L41C TDR 2017		36.000			6	Organisatie
Snoeihoutversnipperaar A 326 ZKX 2017		21.000			6	Organisatie
GVVP V12 Toets ess. herkenbaarheidskenmerken 2022	150.000				20	Gemeenteraad
GVVP V12 Toets ess. herkenbaarheidskenmerken 2023		150.000			20	Gemeenteraad
VO 12 Brug Kervelhof	35.000				35	Eerder goedgekeurd
VO 18 Brug Kervelhof	66.000				35	Eerder goedgekeurd
VO 21 Brug Munthof	90.000				35	Eerder goedgekeurd
GVVP B32 Maatregelen langzaamverkeer 2022	100.000				20	Gemeenteraad
GVVP B32 Maatregelen langzaamverkeer 2023		100.000			20	Gemeenteraad
Verv. Openb. verlichting obv beheerplan jaar 2022	627.000				20	Eerder goedgekeurd
Verv. Openb. verlichting obv beheerplan jaar 2023		627.000			20	Eerder goedgekeurd
Verv. Openb. verlichting obv beheerplan jaar 2024			627.000		20	Eerder goedgekeurd
Verv. Openb. verlichting obv beheerplan jaar 2025				627.000	20	Eerder goedgekeurd
Herinrichting van Alkemadelaan Narcissenlaan ovl		100.000			20	Gemeenteraad
Narcissenln en Vn Alkemadeln relining en verbet.		499.000			60	Gemeenteraad
Herinrichting van Alkemadelaan Narcissenln wegen		510.000			20	Gemeenteraad
Herinrichting Herenweg Warmond	100.000				20	Eerder goedgekeurd
Hoofdstraat Noord Sassenheim riolering	236.000				60	Gemeenteraad
GVVP B13 Cap.verruim. Rot. Soldaatje (N433-N450)	350.000	350.000			20	Gemeenteraad
GVVP P4 Aanpak parkeerproblemen 2022	75.000				20	Gemeenteraad
GVVP P4 Aanpak parkeerproblemen 2023		75.000			20	Gemeenteraad
GVVP P14 Fietspark.capaciteit centrumgeb. 2022	20.000				20	Gemeenteraad
GVVP P14 Fietspark.capaciteit centrumgeb. 2023		20.000			20	Gemeenteraad
GVVP V26 Maatregelen toets oversteeklocaties	450.000				20	Gemeenteraad
GVVP V26 Maatregelen toets oversteeklocaties 2022	50.000				20	Gemeenteraad
GVVP V26 Maatregelen toets oversteeklocaties 2023		50.000			20	Gemeenteraad
GVVP V17 Herinrichting Oosthoutlaan	150.000	50.000			20	Gemeenteraad
GVVP V18 Herinrichten Hoofdstraat Noord SH	670.090	122.590			20	Gemeenteraad
GVVP V20 Verk.maatr. Alkemadeln/Narc. n SH.		500.000			20	Gemeenteraad
Vervangen duikers 2023		20.000			20	Organisatie
Walbeschoeiing 2023		130.000			30	Organisatie
Speelvoorzieningen 2022	189.113				15	Eerder goedgekeurd
Speelvoorzieningen 2023		193.840			15	Eerder goedgekeurd
Speelvoorzieningen 2024			231.801		15	Eerder goedgekeurd
Speelvoorzieningen 2025				203.653	15	Eerder goedgekeurd
Rijke Groen-Blauwe Leefomgeving 2022	200.000				20	Gemeenteraad
Rijke Groen-Blauwe Leefomgeving 2023		200.000			20	Gemeenteraad
Herinrichting van Alkemadelaan Narcissenlaan Groen		160.000			20	Gemeenteraad
Centrumvisie	5.150.000	5.150.000			20	Eerder goedgekeurd
Totaal programma 1	**8.608.203**	**9.304.165**	**858.801**	**830.653**		

Investeringen	Begroting	Begroting	Begroting	Begroting	Afschrijving stermijn	Besluit nodig van
	2022	2023	2024	2025		
Programma 2 Energiek en sociaal Teylingen						
Stichtingskosten KC Sassenheim	3.564.003	3.564.002			40	Eerder goedgekeurd
Vervanging toplaag veld 1 HV Warmunda			56.000		10	College
Verv. toplaag tennisbn 1t/m3 Sportpark Overbos	83.000				10	College
Verv. toplaag tennisbn 4t/m6 Sportpark Overbos	83.000				10	College
Verv. toplaag tennisbaan 7 Sportpark Overbos	31.000				10	College
Verv. toplaag grasveld rugbyver. The Bassets	55.000				15	College
Vervanging veldverlichting veld 1 vv Foreholte		66.000	66.000		20	College
Vervanging straatwerk, kolken etc. Overbos			110.000		20	College
Vervangen lichtmasten velden SV Warmunda			90.000		40	College
Verv. toplaag kunstgrasveld 1 vv Foreholte		575.000			10	College
Cofinanc.: Spec. uitkering Ventilatie in scholen	90.909					
Totaal programma 2	**3.906.912**	**4.205.002**	**322.000**	**0**		
Programma 4 Duurzaam denken en doen						
Aansluiten panden op drukriolering VH 2022	40.000				60	Eerder goedgekeurd
Aansluiten panden op drukriolering WD 2022	48.000				60	Eerder goedgekeurd
Aansluiten panden op drukriolering SH 2022	10.000				60	Eerder goedgekeurd
Aansluiten panden op drukriolering VH 2023		40.000			60	Eerder goedgekeurd
Aansluiten panden op drukriolering WD 2023		48.000			60	Eerder goedgekeurd
Totaal programma 4	**98.000**	**88.000**	**0**	**0**		
Totaal investeringen	**12.613.115**	**13.597.167**	**1.180.801**	**830.653**		

4.2.3 Reserves 2022-2025

Ten gunste van de reserve	Gewijzigde Begroting 2021	Begroting 2022	Begroting 2023	Begroting 2024	Begroting 2025
Programma 1 Prettig Wonen voor Iedereen					
Toevoeging besparing elektriciteitskosten aan dekkingsreserve	63-				
Storting Regionaal investeringsfonds: Narcissenlaan			259-		
Storting Regionaal investeringsfonds: Terrein		1.431-	1.431-		
Totaal programma 1	63-	1.431-	1.690-	-	-
Programma 2 Energiek en Vitaal Teylingen					
Reserve kunst in de buitenruimte	15-	15-	15-	15-	15-
Totaal programma 2	15-	15-	15-	15-	15-
Programma 5 Modern bestuur en invloedrijke inwoners					
Storting Regionaal investeringsfonds: St Antoniuslaan 24A (Sassenheim)		750-			
Totaal programma 5	-	750-	-	-	-
Totaal stortingen reserves	78-	2.196-	1.705-	15-	15-

Ten laste van de reserve	Gewijzigde Begroting 2021	Begroting 2022	Begroting 2023	Begroting 2024	Begroting 2025
Programma 1 Prettig Wonen voor Iedereen					
Afschrijving brandweergarage Warmond en Park Rusthoff	83	83	83	83	83
Uitgaven Holland Rijnland	732	732	732	732	
Dekking vervangen LED openbare verlichting	64				
Met prioriteit realiseren van huisvesting voor bijzondere doelgroepen op locaties in gemeentelijk eigendom.	70			-	-
Noordelijke Randweg			125	250	250
Centrumvisie		65	340	580	580
Actualiseren verkeers- en vervoersbeleid	75				
Verkeersadvies	50				
Onderzoek onderhoud van geluidsschermen en -wallen	18				
Legalisatieonderzoeken	20	20			
Woningbehoeftenonderzoeken Woon	7				
Omgevingsvisie en MER	40				
Handhaving buitengebied	92	92			
Pilot Ondermijning (2019-2020) d.m.v. een ondermijningstafel	48				
Integraal plan Groot Seminarie	60				
Overhevelingen vanuit jaarrrekening 2020	352				
Totaal programma 1 Prettig Wonen voor Iedereen	1.710	991	1.279	1.644	913

Ten laste van de reserve	Gewijzigde Begroting 2021	Begroting 2022	Begroting 2023	Begroting 2024	Begroting 2025
Programma 2 Energiek en Vitaal Teylingen					
Praktijkondersteuner	29	-	-	-	-
Opvang Statushouders	146				
Realiseren van een bewegingsvriendelijke openbare ruimte	25		-	-	-
Dekking afschrijvingen van dekkingsreserves gemeentelijke gebouwen	537	537	537	537	537
Projectkosten integrale toegang	16		-	-	-
Verlenging zorg- en veiligheidstafels	19				
Integrale verordeningen sociaal domein	25		-	-	-
Nota Volksgezondheid (onder voorbehoud van financiering)	58				
Overhevelingen vanuit jaarrrekening 2020	1.568				
Van maatwerk naar Algemeen	26-				
Maatschappelijke agenda		15			
Sociale kaart	7-	33			
Totaal programma 2 Energiek en Vitaal Teylingen	2.390	585	537	537	537

Ten laste van de reserve	Gewijzigde Begroting 2021	Begroting 2022	Begroting 2023	Begroting 2024	Begroting 2025
Programma 3 Ondernemend en bruisend Teylingen					
Economische agenda Duin en Bollenstreek	297				
Uitvoeren centrumvisie	609	196	106	106	
Afronden ondernemersfonds	356				
Overhevelingen vanuit jaarrrekening 2020	14				
Aanlegsteiger bij Nagelbrug Teylingen	30				
Uitvoeringsagenda verblijfsrecreatie	30	30			
Ruine van Teylingen: Inhuur Expertise	60				
Totaal programma 3 Ondernemend en bruisend Teylingen	1.395	226	106	106	-

Ten laste van de reserve	Gewijzigde Begroting 2021	Begroting 2022	Begroting 2023	Begroting 2024	Begroting 2025
Programma 4 Duurzaam denken en doen					
Opstellen uitvoeringsprogramma Deltaplan	20		-	-	-
Uitvoeringsprogramma integraal	20				-
Totaal programma 4 Duurzaam denken en doen	40	-	-	-	-

Ten laste van de reserve	Gewijzigde Begroting 2021	Begroting 2022	Begroting 2023	Begroting 2024	Begroting 2025
Programma 5 Modern bestuur en invloedrijke inwoners					
Implementatie Datagedreven sturing	208	208	104	-	-
Overhevelingen vanuit jaarrrekening 2020	74				
Totaal programma 5 Modern bestuur en invloedrijke inwoners	282	208	104	-	-

Ten laste van de reserve	Gewijzigde Begroting 2021	Begroting 2022	Begroting 2023	Begroting 2024	Begroting 2025
Algemene dekkingsmiddelen					
Dekking afschrijvingen van dekkingsreserves gemeentelijke gebouwen	148	148	148	148	148
Invulling aan de een-loket-gedachte, voeren regie uit op onze communicatiekanalen en gaan werken met serviceformules. versterken het accountmanagement bij wijken, verenigingen en ondernemers en bij overheids- en buurtparticipatie.	54		-	-	-
Overhevelingen vanuit jaarrrekening 2020	40				
Totaal Algemene dekkingsmiddelen	242	148	148	148	148
Totaal onttrekkingen uit reserves	6.059	2.158	2.174	2.435	1.597

4.2.4 Verloop van reserves 2022-2025

2022					
Omschrijving	Saldo aan het begin van het dienstjaar	Vermeer-dering t.l.v. exploitatie	Vermin-dering t.b.v. exploitatie	Vermin-dering ter dekking van afschrij-vingen	Saldo aan het einde van het dienstjaar
Algemene reserves	41.788	-	594	-	41.194
Totaal algemene reserves	41.788		594		41.194
Bestemmingsreserves					
Reserve bodemsanering	413	-	-	-	413
Reserve sociale woningbouw	742	-	-	-	742
Reserve Starterslening (restant beschikbaar gesteld)	251	-	-	-	251
Reserve Starterslening (in bezit van SvN)	5.340	-	-	-	5.340
Reserve Duurzaamheidsleningen (restant beschikbaar ge	1	-	-	-	1
Reserve Duurzaamheidsleningen (in bezit van SvN)	997	-	-	-	997
Reserve grondexploitatie	13	-	-	-	13
Reserve Investeringsstrategie Holland Rijnland	867	2.182	732	-	2.317
Reserve Kunst in de buitenruimte	105	15	-	-	120
Reserve IZA-gelden	48	-	-	-	48
Dekkingsreserve openbare verlichting	1.020	-	-	-	1.020
Bestemmingsreserve Ondernemersfonds	-				-
Dekkingsreserve Noordelijke randweg	5.000	-	-	-	5.000
Dekkingsreserve Centrumplannen	11.597			65	11.532
Dekkingsreserve nieuwbouw gemeentehuis	1.482	-	-	148	1.334
Dekkingsreserve Park Rusthoff	651	-	-	59	592
Dekkingsreserve Sportcomplex Roodemolenpolder	2.455	-	-	175	2.280
Dekkingsreserve Sportcomplex Vijfmeiweg	348	-	-	20	328
Dekkingsreserve Sportcomplex Wasbeek, korfbal	750	-	-	44	706
Dekkingsreserve Sport- en recreatiecomplex Wasbeek	266	-	-	27	240
Dekkingsreserve sporthal Voorhout	193	-	-	9	185
Dekkingsreserve sporthal De Korf	1.331	-	-	89	1.242
Dekkingsreserve jongerencentrum Voorhout	832	-	-	35	797
Dekkingsreserve jongerencentrum Sassenheim	470	-	-	26	444
Dekkingsreserve Sociaal Cultureel Centrum 't Onderdak	1.809	-	-	100	1.709
Dekkingsreserve Scojesa	110	-	-	6	104
Dekkingsreserve Tjarda	110	-	-	6	104
Dekkingsreserve Brandweergarage Warmond	525	-	-	24	502
Totaal bestemmingsreserves	37.729	2.197	732	832	38.361
TOTAAL EIGEN VERMOGEN	79.517	2.197	1.326	832	79.556

Omschrijving	Saldo aan het begin van het dienstjaar	Vermeer-dering t.l.v. exploitatie	Vermin-dering t.l.v. exploitatie	Aanwendingen direct ten laste van de voorzie-ningen	Saldo aan het einde van het dienstjaar
Onderhoudsegalisatievoorzieningen					
Voorziening civiele werken	510	220	-	221	509
Voorziening groot onderhoud wegen	382	600	-	700	282
Voorziening groot onderhoud Waterwegen	107	75	-	48	134
Voorziening groot onderhoud Gemeentelijke gebouwen	2.295	363	-	203	2.455
subtotaal	3.294	1.258	-	1.172	3.380
Voorzieningen verplichtingen, verliezen en risico's					
Pensioenfonds ex-wethouders	3.125	83	-	86	3.122
subtotaal	3.125	83	-	86	3.122
Van derden verkregen middelen die specifiek besteed moeten worden					
Voorziening egalisatie afval	501	-	501	-	0
Voorziening egalisatie riool	-	-	-	-	-
Voorziening vervangingsinvesteringen Riolering	3.221	1.009	-	1.564	2.666
Voorziening parkeerfonds	30				30
subtotaal	3.753	1.009	501	1.564	2.697
Overige voorzieningen					
GREX Hooghkamer	979		979		0-
subtotaal	979 -	-	979	-	0-
TOTAAL VOORZIENINGEN	11.150	2.350	1.480	2.822	9.198
TOTAAL RESERVES EN VOORZIENINGEN	90.667	4.547	2.806	3.655	88.754

2023					
Omschrijving	Saldo aan het begin van het dienstjaar	Vermeer-dering t.l.v. exploitatie	Vermin-dering t.b.v. exploitatie	Vermin-dering ter dekking van afschrij-vingen	Saldo aan het einde van het dienstjaar
Algemene reserves	41.194	-	210	-	40.984
Totaal algemene reserves	-		210		210-
Bestemmingsreserves					
Reserve bodemsanering	413	-	-	-	413
Reserve sociale woningbouw	742	-	-	-	742
Reserve Starterslening (restant beschikbaar gesteld)	251	-	-	-	251
Reserve starterslening (in bezit van SvN)	5.340	-	-	-	5.340
gesteld)	1	-	-	-	1
Reserve Duurzaamheidsleningen (in bezit van SvN)	997	-	-	-	997
Reserve grondexploitatie	13	-	-	-	13
Reserve Investeringsstrategie Holland Rijnland	2.317	1.690	732	-	3.275
Reserve Kunst in de buitenruimte	120	15	-	-	135
Reserve IZA-gelden	48	-	-	-	48
Dekkingsreserve openbare verlichting	1.020	-	-	-	1.020
Bestemmingsreserve Ondernemersfonds	-	-	-	-	-
Dekkingsreserve Noordelijke randweg	5.000	-	-	125	4.875
Dekkingsreserve Centrumplannen	11.532			340	11.192
Dekkingsreserve nieuwbouw gemeentehuis	1.334	-	-	148	1.186
Dekkingsreserve Park Rusthoff	592	-	-	59	533
Dekkingsreserve Sportcomplex Roodemolenpolder	2.280	-	-	175	2.105
Dekkingsreserve Sportcomplex Vijfmeiweg	328	-	-	20	308
Dekkingsreserve Sportcomplex Wasbeek, korfbal	706	-	-	44	662
Dekkingsreserve Sport- en recreatiecomplex Wasbeek	240	-	-	27	213
Dekkingsreserve sporthal Voorhout	185	-	-	9	176
Dekkingsreserve sporthal De Korf	1.242	-	-	89	1.153
Dekkingsreserve jongerencentrum Voorhout	797	-	-	35	762
Dekkingsreserve jongerencentrum Sassenheim	444	-	-	26	418
Dekkingsreserve Sociaal Cultureel Centrum 't Onderdak	1.709	-	-	100	1.608
Dekkingsreserve Scojesa	104	-	-	6	98
Dekkingsreserve Tjarda	104	-	-	6	98
Dekkingsreserve Brandweergarage Warmond	502	-	-	24	478
Totaal bestemmingsreserves	38.361	1.705	732	1.232	38.102
TOTAAL EIGEN VERMOGEN	38.361	1.705	942	1.232	37.892

Omschrijving	Saldo aan het begin van het dienstjaar	Vermeer-dering t.l.v. exploitatie	Vermin-dering t.l.v. exploitatie	Aanwendingen direct ten laste van de voorzie-ningen	Saldo aan het einde van het dienstjaar
Onderhoudsegalisatievoorzieningen					
Voorziening civiele werken	509	220	-	128	601
Voorziening groot onderhoud wegen	282	600	-	700	182
Voorziening groot onderhoud Waterwegen	134	75	-	38	171
Voorziening groot onderhoud Gemeentelijke gebouwen	2.455	363	-	234	2.584
subtotaal	3.380	1.258	-	1.100	3.538
Voorzieningen verplichtingen, verliezen en risico's					
Pensioenfonds ex-wethouders	3.122	83	-	86	3.119
subtotaal	3.122	83	-	86	3.119
Van derden verkregen middelen die specifiek besteed moeten worden					
Voorziening egalisatie afval	0	-	-	-	0
Voorziening egalisatie riool	-	-	-	-	-
Voorziening vervangingsinvesteringen Riolering	2.666	1.054	-	1.461	2.259
Voorziening parkeerfonds	30				30
subtotaal	2.697	1.054	-	1.461	2.290
Overige voorzieningen					
GREX Hooghkamer	0-				0-
subtotaal	0-	-	-	-	0-
	-				
TOTAAL VOORZIENINGEN	9.198	2.395	-	2.647	8.946
TOTAAL RESERVES EN VOORZIENINGEN	47.560	4.100	942	3.880	46.838

2024					
Omschrijving	Saldo aan het begin van het dienstjaar	Vermeer-dering t.l.v. exploitatie	Vermin-dering t.b.v. exploitatie	Vermin-dering ter dekking van afschrij-vingen	Saldo aan het einde van het dienstjaar
Algemene reserves	40.984	-	106	-	40.878
Totaal algemene reserves	40.984	-	106		40.878
Bestemmingsreserves					
Reserve bodemsanering	413	-	-	-	413
Reserve Vereveningsfonds	742	-	-	-	742
Reserve Starterslening (restant beschikbaar gesteld)	251	-	-	-	251
Reserve starterslening (in bezit van SvN)	5.340	-	-	-	5.340
gesteld)	1	-	-	-	1
Reserve Duurzaamheidsleningen (in bezit van SvN)	997	-	-	-	997
Reserve grondexploitatie	13	-	-	-	13
Reserve Investeringsstrategie Holland Rijnland	3.275	-	732	-	2.543
Reserve Kunst in de buitenruimte	135	15	-	-	150
Reserve IZA-gelden	48	-	-	-	48
Dekkingsreserve openbare verlichting	1.020	-	-	-	1.020
Bestemmingsreserve Ondernemersfonds	-	-	-	-	-
Dekkingsreserve Noordelijke randweg	4.875	-	-	250	4.625
Dekkingsreserve Centrumplannen	11.192			580	10.612
Dekkingsreserve nieuwbouw gemeentehuis	1.186	-	-	148	1.039
Dekkingsreserve Park Rusthoff	533	-	-	59	474
Dekkingsreserve Sportcomplex Roodemolenpolder	2.105	-	-	175	1.930
Dekkingsreserve Sportcomplex Vijfmeiweg	308	-	-	20	287
Dekkingsreserve Sportcomplex Wasbeek, korfbal	662	-	-	44	618
Dekkingsreserve Sport- en recreatiecomplex Wasbeek	213	-	-	27	186
Dekkingsreserve sporthal Voorhout	176	-	-	9	167
Dekkingsreserve sporthal De Korf	1.153	-	-	89	1.064
Dekkingsreserve jongerencentrum Voorhout	762	-	-	35	727
Dekkingsreserve jongerencentrum Sassenheim	418	-	-	26	391
Dekkingsreserve Sociaal Cultureel Centrum 't Onderdak	1.608	-	-	100	1.508
Dekkingsreserve Scojesa	98	-	-	6	93
Dekkingsreserve Tjarda	98	-	-	6	92
Dekkingsreserve Brandweergarage Warmond	478	-	-	24	455
Totaal bestemmingsreserves	38.102	15	732	1.597	35.788
TOTAAL EIGEN VERMOGEN	79.086	15	838	1.597	76.666

Omschrijving	Saldo aan het begin van het dienstjaar	Vermeer-dering t.l.v. exploitatie	Vermin-dering t.l.v. exploitatie	Aanwendingen direct ten laste van de voorzie-ningen	Saldo aan het einde van het dienstjaar
Onderhoudsegalisatievoorzieningen					
Voorziening civiele werken	601	220	-	110	711
Voorziening groot onderhoud wegen	182	600	-	708	74
Voorziening groot onderhoud Waterwegen	171	75	-	37	209
Voorziening groot onderhoud Gemeentelijke gebouwen	2.584	363	-	3.518	571-
subtotaal	3.538	1.258	-	4.373	423
Voorzieningen verplichtingen, verliezen en risico's					
Pensioenfonds ex-wethouders	3.119	83	-	86	3.117
subtotaal	3.119	83	-	86	3.117
Van derden verkregen middelen die specifiek besteed moeten worden					
Voorziening egalisatie afval	0	-	-	-	0
Voorziening egalisatie riool	-	-	-	-	-
Voorziening vervangingsinvesteringen Riolering	2.259	1.054	-	1.200	2.113
Voorziening parkeerfonds	30				30
subtotaal	2.290	1.054	-	1.200	2.144
Overige voorzieningen					
GREX Hooghkamer	0-				0-
subtotaal	0-	-	-	-	0-
	-				
TOTAAL VOORZIENINGEN	8.946	2.413	-	2.763	5.683
TOTAAL RESERVES EN VOORZIENINGEN	88.033	2.442	1.559	3.720	82.349

2025					
Omschrijving	Saldo aan het begin van het dienstjaar	Vermeer-dering t.l.v. exploitatie	Vermin-dering t.b.v. exploitatie	Vermin-dering ter dekking van afschrij-vingen	Saldo aan het einde van het dienstjaar
Algemene reserves	40.878	-	-	-	40.878
Totaal algemene reserves	40.878		-		40.878
Bestemmingsreserves					
Reserve bodemsanering	413	-	-	-	413
Reserve sociale woningbouw	742	-	-	-	742
Reserve Starterslening (restant beschikbaar gesteld)	251	-	-	-	251
Reserve starterslening (in bezit van SvN)	5.340	-	-	-	5.340
gesteld)	1	-	-	-	1
Reserve Duurzaamheidsleningen (in bezit van SvN)	997	-	-	-	997
Reserve grondexploitatie	13	-	-	-	13
Reserve Investeringsstrategie Holland Rijnland	2.543	-	-	-	2.543
Reserve Kunst in de buitenruimte	150	15	-	-	165
Reserve IZA-gelden	48	-	-	-	48
Dekkingsreserve openbare verlichting	1.020	-	-	-	1.020
Bestemmingsreserve Ondernemersfonds	-			-	-
Dekkingsreserve Noordelijke randweg	4.625	-	-	250	4.375
Dekkingsreserve Centrumplannen	10.612			580	10.032
Dekkingsreserve nieuwbouw gemeentehuis	1.039	-	-	148	891
Dekkingsreserve Park Rusthoff	474	-	-	59	415
Dekkingsreserve Sportcomplex Rode Molenpolder	1.930	-	-	175	1.755
Dekkingsreserve Sportcomplex Vijfmeiweg	287	-	-	20	267
Dekkingsreserve Sportcomplex Wasbeek, korfbal	618	-	-	44	574
Dekkingsreserve Sport- en recreatiecomplex Wasbeek	186	-	-	27	160
Dekkingsreserve sporthal Voorhout	167	-	-	9	158
Dekkingsreserve sporthal De Korf	1.064	-	-	89	975
Dekkingsreserve jongerencentrum Voorhout	727	-	-	35	692
Dekkingsreserve jongerencentrum Sassenheim	391	-	-	26	365
Dekkingsreserve Sociaal Cultureel Centrum 't Onderdak	1.508	-	-	100	1.408
Dekkingsreserve Scojesa	93	-	-	6	87
Dekkingsreserve Tjarda	92	-	-	6	86
Dekkingsreserve Brandweergarage Warmond	455	-	-	24	431
Totaal bestemmingsreserves	35.788	15	-	1.597	34.205
TOTAAL EIGEN VERMOGEN	76.666	15	-	1.597	75.084

Omschrijving	Saldo aan het begin van het dienstjaar	Vermeer-dering t.l.v. exploitatie	Vermin-dering t.l.v. exploitatie	Aanwendingen direct ten laste van de voorzie-ningen	Saldo aan het einde van het dienstjaar
Onderhoudsegalisatievoorzieningen					
Voorziening civiele werken	711	220	-	237	694
Voorziening groot onderhoud wegen	74	600	-	650	24
Voorziening groot onderhoud Waterwegen	209	75	-	40	244
Voorziening groot onderhoud Gemeentelijke gebouwen	571-	363	-	1.311	1.519-
subtotaal	423	1.258	-	2.238	557-
Voorzieningen verplichtingen, verliezen en risico's					
Pensioenfonds ex-wethouders	3.117	83	-	86	3.114
subtotaal	3.117	83	-	86	3.114
Van derden verkregen middelen die specifiek besteed moeten worden					
Voorziening egalisatie afval	0	-	-	-	0
Voorziening egalisatie riool	-	-	-	-	-
Voorziening vervangingsinvesteringen Riolering	2.113	1.154	-	1.153	2.114
Voorziening parkeerfonds	30				30
subtotaal	2.144	1.154	-	1.153	2.145
Overige voorzieningen					
GREX Hooghkamer	-				-
subtotaal	-	-	-	-	-
	-				
TOTAAL VOORZIENINGEN	5.683	2.413	-	2.763	4.701
TOTAAL RESERVES EN VOORZIENINGEN	82.349	2.442	1.559	3.720	79.785

Bijlage 1 Overzicht baten en lasten per taakveld

Bedragen x € 1.000

Taakvelden	Rekening	Begroting	Begroting	Begroting	Begroting	Begroting
	2020	2021	2022	2023	2024	2025
Afval						
Lasten	-3.261	-2.950	-2.940	-2.940	-2.940	-2.940
Baten	5.047	4.372	4.372	4.372	4.372	4.372
Saldo	1.786	1.422	1.432	1.432	1.432	1.432
Algemene uitkering en overige uitkeringen gemeentefonds						
Lasten						
Baten	46.498	47.515	49.829	48.456	48.209	48.520
Saldo	46.498	47.515	49.829	48.456	48.209	48.520
Arbeidsparticipatie						
Lasten	-395	-423	-434	-447	-617	-683
Baten						
Saldo	-395	-423	-434	-447	-617	-683
Bedrijvenloket en bedrijfsregelingen						
Lasten	-66	-135	-139	-139	-139	-139
Baten	63	84	85	85	85	85
Saldo	-3	-51	-55	-55	-55	-55
Begeleide participatie						
Lasten	-3.113	-2.721	-2.576	-2.492	-2.379	-2.309
Baten						
Saldo	-3.113	-2.721	-2.576	-2.492	-2.379	-2.309
Begraafplaatsen en crematoria						
Lasten	-3	-6	-6	-6	-6	-6
Baten						
Saldo	-3	-6	-6	-6	-6	-6
Beheer overige gebouwen en gronden						
Lasten	-518	-425	-430	-430	-429	-427
Baten	298	51	822	331	72	72
Saldo	-220	-374	391	-100	-358	-355

Belastingen overig						
Lasten	-5					
Baten	3.124	3.230	100	100	100	100
Saldo	3.119	3.230	100	100	100	100
Bestuur						
Lasten	-2.227	-2.101	-2.149	-2.149	-2.149	-2.149
Baten	52	58	58	58	58	58
Saldo	-2.174	-2.043	-2.091	-2.091	-2.091	-2.091
Burgerzaken						
Lasten	-1.749	-1.171	-1.062	-1.108	-1.108	-1.108
Baten	383	640	640	640	640	640
Saldo	-1.366	-531	-422	-467	-467	-467
Crisisbeheersing en brandweer						
Lasten	-2.617	-2.375	-2.362	-2.388	-2.388	-2.371
Baten	225	242	243	243	243	243
Saldo	-2.391	-2.133	-2.118	-2.145	-2.145	-2.128
Cultureel erfgoed						
Lasten	-79	-270	-204	-196	-190	-190
Baten						
Saldo	-79	-270	-204	-196	-190	-190
Cultuurpresentatie, cultuurproductie en cultuurparticipatie						
Lasten	-738	-399	-416	-416	-415	-415
Baten	153	155	157	157	157	157
Saldo	-585	-245	-259	-259	-259	-258
Economische ontwikkeling						
Lasten	-1.735	-2.221	-1.133	-1.318	-1.558	-720
Baten	411	130	130	130	130	130
Saldo	-1.324	-2.091	-1.003	-1.188	-1.428	-590
Economische promotie						
Lasten	-129	-336	-276	-236	-236	-236
Baten	183	275	273	134	134	134
Saldo	55	-61	-4	-102	-102	-102

Fysieke bedrijfsinfrastructuur						
Lasten	-2					
Baten						
Saldo	-2					
Geëscaleerde zorg 18-						
Lasten	-539	-889	-712	-686	-668	-649
Baten						
Saldo	-539	-889	-712	-686	-668	-649
Grondexploitatie (niet-bedrijventerreinen)						
Lasten	-4.009	-8.128	-5.810			
Baten	4.009	8.105	7.241	1.431		
Saldo		-22	1.431	1.431		
Inkomensregelingen						
Lasten	-10.489	-6.617	-7.470	-7.470	-7.470	-7.470
Baten	9.946	5.706	6.323	6.323	6.323	6.323
Saldo	-543	-911	-1.147	-1.147	-1.147	-1.147
Maatwerkdienstverlening 18-						
Lasten	-7.326	-6.632	-6.721	-6.600	-6.417	-6.225
Baten						
Saldo	-7.326	-6.632	-6.721	-6.600	-6.417	-6.225
Maatwerkdienstverlening 18+						
Lasten	-6.933	-7.560	-7.339	-7.339	-7.339	-7.339
Baten	235	233				
Saldo	-6.698	-7.327	-7.339	-7.339	-7.339	-7.339
Maatwerkvoorzieningen (WMO)						
Lasten	-647	-478	-538	-538	-538	-538
Baten						
Saldo	-647	-478	-538	-538	-538	-538
Media						
Lasten	-835	-793	-794	-794	-794	-794
Baten	24	25	25	25	25	25
Saldo	-811	-768	-768	-768	-768	-768

Milieubeheer						
Lasten	-1.770	-1.727	-1.745	-1.745	-1.745	-1.745
Baten	322	113	113	113	113	113
Saldo	-1.448	-1.614	-1.632	-1.632	-1.632	-1.632
Musea						
Lasten	-58	-41	-44	-43	-43	-43
Baten	168	165	167	167	167	167
Saldo	110	123	123	125	125	125
Mutaties reserves						
Lasten	-229	-78	-2.196	-1.705	-15	-15
Baten	3.214	6.059	2.158	2.174	2.435	1.597
Saldo	2.984	5.981	-38	469	2.420	1.582
Onderwijsbeleid en leerlingzaken						
Lasten	-1.137	-1.235	-1.238	-1.238	-1.238	-1.238
Baten	233	230	233	233	233	233
Saldo	-904	-1.004	-1.005	-1.005	-1.005	-1.005
Onderwijshuisvesting						
Lasten	-2.396	-1.972	-1.887	-1.939	-2.131	-2.090
Baten	51	47	47	47	47	47
Saldo	-2.345	-1.925	-1.840	-1.892	-2.084	-2.043
Openbaar basisonderwijs						
Lasten	-210	-200	-200	-200	-200	-200
Baten						
Saldo	-210	-200	-200	-200	-200	-200
Openbaar groen en (openlucht) recreatie						
Lasten	-2.618	-3.195	-3.097	-3.098	-3.151	-3.174
Baten	53	131	132	132	132	132
Saldo	-2.565	-3.064	-2.965	-2.966	-3.019	-3.042
Openbare orde en veiligheid						
Lasten	-861	-1.319	-1.275	-1.178	-1.178	-1.178
Baten	19	38	38	38	38	38
Saldo	-842	-1.280	-1.237	-1.140	-1.140	-1.140

Overhead						
Lasten	-10.094	-12.189	-12.742	-12.576	-12.466	-12.461
Baten	31	136	137	137	137	137
Saldo	-10.063	-12.053	-12.605	-12.439	-12.329	-12.323
Overige baten en lasten						
Lasten	-167	661	750	669	506	661
Baten	24	-5	-5	-5	-5	-5
Saldo	-143	656	745	664	501	656
OZB niet-woningen						
Lasten	-291	-251	-251	-251	-251	-251
Baten	2.063	2.195	2.775	2.775	2.775	2.775
Saldo	1.772	1.944	2.524	2.524	2.524	2.524
OZB woningen						
Lasten	-291	-251	-251	-251	-251	-251
Baten	3.851	4.342	5.496	5.528	5.587	5.587
Saldo	3.560	4.091	5.245	5.277	5.337	5.337
Parkeerbelasting						
Lasten						
Baten	10	11	11	11	11	11
Saldo	10	11	11	11	11	11
Parkeren						
Lasten	-129	-245	-247	-247	-247	-247
Baten	9	18	12	12	12	12
Saldo	-120	-226	-235	-235	-235	-235
Recreatieve havens						
Lasten	-436	-308	-348	-353	-353	-353
Baten	99	61	97	97	97	97
Saldo	-338	-246	-251	-256	-256	-256
Riolering						
Lasten	-2.022	-2.168	-2.100	-2.250	-2.250	-2.250
Baten	2.958	3.107	3.162	3.263	3.263	3.263
Saldo	936	939	1.062	1.014	1.014	1.014

Ruimtelijke ordening						
Lasten	-1.861	-1.098	-915	-895	-895	-895
Baten	878		65	65	65	65
Saldo	-983	-1.098	-850	-830	-830	-830
Samenkracht en burgerparticipatie						
Lasten	-3.169	-4.175	-3.279	-3.265	-3.260	-3.255
Baten	109	205	179	179	179	179
Saldo	-3.060	-3.970	-3.099	-3.085	-3.080	-3.075
Sportaccommodaties						
Lasten	-2.201	-2.465	-2.393	-3.011	-3.007	-2.984
Baten	206	209	212	212	212	212
Saldo	-1.995	-2.256	-2.181	-2.799	-2.795	-2.772
Sportbeleid en activering						
Lasten	-390	-326	-234	-234	-234	-234
Baten	21					
Saldo	-369	-326	-234	-234	-234	-234
Treasury						
Lasten	-653	-575	-561	-561	-561	-561
Baten	1.864	1.700	1.700	1.300	1.100	1.100
Saldo	1.211	1.126	1.140	740	540	540
Verkeer en vervoer						
Lasten	-3.183	-3.728	-3.789	-4.395	-4.620	-4.604
Baten	204	116	160	160	160	160
Saldo	-2.979	-3.612	-3.629	-4.236	-4.460	-4.444
Volksgezondheid						
Lasten	-1.801	-2.247	-2.389	-2.389	-2.389	-2.389
Baten	38	161	25	25	25	25
Saldo	-1.763	-2.086	-2.364	-2.364	-2.364	-2.364
Wijkteams						
Lasten	-2.551	-2.685	-2.647	-2.599	-2.600	-2.600
Baten	3	3	3	3	3	3
Saldo	-2.549	-2.682	-2.644	-2.596	-2.597	-2.597

Wonen en bouwen

Lasten	-2.083	-1.455	-1.325	-1.315	-1.314	-1.314
Baten	1.490	544	744	544	544	544
Saldo	-593	-911	-581	-771	-770	-770
Totaal saldo taakvelden	553	509	46	-3.063	-3.791	-3.021

Bijlage 2 Risico-inventarisatie

Programma	Categorie	Risico	Toelichting Impact	Aandeel
Prettig wonen voor iedereen	Bedrijfsrisico	Bouwleges kunnen onvoldoende onderbouwd.	Dit kan resulteren in claims door burgers en bedrijven. Als de onderbouwing niet blijkt te kloppen mogen in 2020 geen leges worden gevorderd. Totale schade is dan de geraamde opbrengst voor omgevingsleges	€ 68.000
Prettig wonen voor iedereen	Grondexploitatie	Het begrote volume aan bouwleges kan niet geint worden doordat projecten doorschuiven naar volgende boekjaren.	Dit kan resulteren in een dekkingstekort in de begroting.	€ 68.000
Prettig wonen voor iedereen	Bedrijfsrisico	Implementatie van de omgevingswet en de wet kwaliteitsborging loopt vertraging op.	Dit kan veroorzaakt worden door mismatch in kennis, vaardigheden en cultuur. Dit resulteert in extra kosten voor inhuur en begeleiding.	€ 14.000
Prettig wonen voor iedereen	Bedrijfsrisico	De inventarisatie van kapitaalgoederen is onvolledig.	De oorzaak hiervan is uitbesteding en onvoldoende vastlegging van kennis. Het gevolg hiervan is dat kapitaalgoederen onvoorzien onderhoud nodig hebben. Kapitaalgoederen zijn kostbaar, herstel is vaak kostbaar.	€ 14.000
Prettig wonen voor iedereen	Juridische risico's	Een bestuurlijke maatregel is gebaseerd op een foute beoordeling.	Als uit de juridische procedure blijkt dat een bestuurlijke maatregel ten onrechte is opgelegd kan dit leiden tot een schadeclaim.	€ 14.000
Prettig wonen voor iedereen	Bedrijfsrisico	Schade door vandalisme is groter dan voorzien en is niet verzekerd.	De gemeente is verzekerd tegen brand,- storm-, vliegtuig- en inbraakschade voor gebouwen. Schades door vandalisme zijn voor rekening van de gemeente. Het risico bestaat dat bij onderverzekering een lager bedrag wordt uitgekeerd dan de werkelijke schade. De verzekerde waarden van de gebouwen zijn volgens de polissen geindexeerd. Periodiek wordt de juistheid daarvan bezien door taxaties. De gemeente heeft budgetten voor vandalisme opgenomen. Tot op heden zijn deze budgetten toereikend.	€ 14.000
Prettig wonen voor iedereen	Bedrijfsrisico	Ziekten en plagen in de buitenruimte nemen toe door o.a. klimaatverandering.	We zien steeds meer ziekten en plagen in de buitenruimte ontstaan waartegen we maatregelen moeten nemen. Essentaksterfte, Kastanjebloedingsziekte, Eikenprocessierups. Hierdoor moeten vaker onvoorziene kosten worden gemaakt om de negatieve gevolgen hiervan te bestrijden.	€ 56.000
Prettig wonen voor iedereen	Bedrijfsrisico	Versneld vervangen of groot onderhoud uitvoeren door wijzigingen in o.a. het klimaat	Het klimaat is aan het veranderen daarbij ontstaat de kans dat de huidige inrichting niet meer voldoet of sneller slijt dan voorzien.	€ 158.000
Prettig wonen voor iedereen	Grondexploitatie		Zie voor een toelichting de paragraaf grondbeleid	€ -
Energiek en sociaal Teylingen	Bedrijfsrisico	Leerlingenvervoer wordt niet conform contract geleverd.	Dit resulteert in juridische stappen met als doel de dienstverlening weer op peil te brengen.	€ 450.000
Energiek en sociaal Teylingen	Open einde regelingen	Stijging van de vraag naar zorg en ondersteuning binnen open-einde-reglingen.	Dit resulteert in een toename van niet begrote kosten	€ 450.000

Programma	Categorie	Risico	Toelichting Impact	Aandeel
Energiek en sociaal Teylingen	Open einde regelingen	In de begroting van de Kust- Duin en Bollenstreek (Maregroep) is een bedrag opgenomen voor een gemeentelijke bijdrage. In de begroting van Teylingen is een stelpost opgenomen dat deze gemeentelijke bijdrage deels wordt terug ontvangen. Mogelijkheid bestaat dat de KDB dit bedrag door tegenvallende resultaten dit bedrag niet kan terug betalen.	Het niet terug betalen van een deel van de gemeentelijke bijdrage KDB (€ 220.000) leidt tot een tegenvaller in de begroting van Teylingen. Op basis van voor gaande jaren achten wij die kans klein.	€ 44.000
Energiek en sociaal Teylingen	Open einde regelingen	In de begroting van Holland Rijnland TWO wordt vanaf 2023 rekening gehouden met de effecten van het nieuwe inkoopbeleid jeugd. Dit nieuwe inkoopbeleid is vanaf 1 januari 2022 al van kracht. Wij verwachten dan ook dat dit in 2022 al zal leiden tot effect. Het college heeft hiervoor een stelpost opgenomen in 2022 van € 150.000. Dit bedraagt ca. 60% van het voordelige effect wat Holland Rijnland TWO in 2023 heeft opgenomen	Het nog niet behalen van inkoopvoordelen op jeugd resulteert in een nadeel voor de begroting van Teylingen.	€ 112.500
Energiek en sociaal Teylingen	Open einde regelingen	Het woonplaatsbeginsel in de Jeugdwet regelt welke gemeente financieel verantwoordelijk is voor de jeugdhulp. Omdat het vaak moeilijk is om te bepalen welke gemeente verantwoordelijk is, gaat het woonplaatsbeginsel wettelijk veranderen vanaf 1 januari 2022. Uitgangspunt in de nieuwe definitie van het woonplaatsbeginsel wordt de gemeente waar de jeugdige zijn woonadres heeft volgens de Basisregistratie Personen (de BRP). Deze wijziging heeft effect op de verdeling van de algemene uitkering tussen gemeenten. Momenteel wordt onderzocht samen met Holland Rijnland TWO of de uitgaven ook zullen dalen of stijgen. Dit betreft nog een voorstel en is derhalve nog niet verwerkt in het financieel meerjarenperspectief.	Het is mogelijk dat de verdeling van de inkomsten vanuit het gemeentefonds op basis van woonplaatsbeginsel anders is dan de uitgaven. Op dit moment is dit nog niet bekend. De verwachting is dat hier meer duidelijkheid over ontstaan begin 2022. Voor nu kunnen we dit risico niet inschateen en bedraagt de impact € 0.	€ -
Modern bestuur, invloedrijke inwoners	Bedrijfsrisico	De publieke opinie ten aanzien van HLTsamen of de gemeenten wordt negatief beinvloed.	De oorzaken hiervoor zijn divers en onvoorspelbaar. Dit resulteert in imagoschade en additionele kosten voor communicatiemiddelen en woordvoering.	€ 68.000
Modern bestuur, invloedrijke inwoners	Bedrijfsrisico	Politieke agenda kan niet geheel worden uitgevoerd vanwege vroegtijdig vertrek bestuurder	Dit kan resulteren in vertraging van de politieke agenda en additionele kosten voor wachtgeld. Bij het financieel maken van dit risico is enkel rekening gehouden met het aspect wachtgeld. Het jaarsalaris van een wethouder exclusief werkgeverlasten is afhankelijk van het aantal resterende maanden in het jaar.	€ 9.000
Modern bestuur, invloedrijke inwoners	Bedrijfsrisico	Participatietrajecten wekken vertrouwen dat onvoldoende kan worden waargemaakt.	Dit resulteert in imagoschade en additionele communicatieinspanningen. Kosten verbonden aan communicatie gericht op het managen van verwachtingen en het herstellen/beperken van imagoschade.	€ 56.000
Modern bestuur, invloedrijke inwoners	Bedrijfsrisico	Tussenevaluatie van HLTsamen geeft aanleiding tot nader onderzoek.	Dit resulteert in additionele kosten van onderzoeksbureau en communicatie. Afhankelijk van de uitkomsten mogelijk ook meer extitentieel	€ 68.000
Algemene dekkingsmiddelen	Bedrijfsrisico	Voorziening onderhoud gebouwen is ontoereikend vanaf 2024.	De voorziening groot onderhoud gebouwen loopt nu negatief in 2024 en 2025. Het meerjaren onderhoudsplan gebouwen wordt momenteel geactualiseerd. Hierbij komt het voornemen om meerjarenplannen te ontwikkelen om ons eigen vastgoed energieneutraal en gasloos te maken. Dit kan leiden tot een aanzienlijke hogere storting in deze voorziening. Met de bezuinigingsopdracht zullen wij kijken naar de keuzes die gemaakt kunnen worden, bijv. verlagen onderhoudsniveau's, ambitie en afstoten gebouwen.	€ -
Overkoepelend Risico	Bedrijfsrisico	Risico als gevolg van operationele tegenvallers.		€ 34.000
Overkoepelend Risico	Bedrijfsrisico	De borging van projecten (projectmatig werken) vindt onvoldoende plaats.	De oorzaak hiervan is tijd (afhankelijkheid van andere projecten) kennis en cultuur. Dit resulteert in kwaliteitsproblemen en herstelwerkzaamheden.	€ 34.000

Programma	Categorie	Risico	Toelichting Impact	Aandeel
Overkoepelend Risico	Algemene uitkeringen	Ontwikkeling gemeentefonds	Risico dat de bestaande verdeelmaatstaven zich anders ontwikkelen dan geraamd. Daarnaast zijn er nieuwe ontwikkelingen in de herverdeling van het gemeentefonds. Dit is een voorstel van het Rijk, waarbij vanaf 2023 het totale gemeentefonds (€ 30 miljard) wordt herverdeeld over de gemeenten. Waar het effect voor Teylingen eerder nog beperkt bleef tot een vermindering van € 70.000 laat het vernieuwde voorstel een negatief effect zien: - € 982.000. Dit voorstel is nog niet behandeld in de 2e kamer. Op dit moment is het effect voor Teylingen nog onduidelijk.	€ 158.000
Overkoepelend Risico	Juridische risico's	Procedurefouten bij aanbestedingen	Bij een gerechtelijke procedure kan de gemeente veroordeeld worden tot het betalen van de financiele schade. Tevens kan achteraf blijken dat de aanbesteding niet op rechtmatige wijze heeft plaats gevonden	€ 56.000
Overkoepelend Risico	Bedrijfsrisico	Hogere uitgaven en lagere inkomsten vanwege diverse corona-maatregelen	Onzekerheid welke compensatie wij ontvangen in relatie tot de noodmaatregelen en of deze compensatie voldoende is om alle extra kosten te dekken.	€ 450.000
Financiering & Garantie	Bedrijfsrisico	Risico dat directe tegenpartijen stoppen met betalen waardoor leningen niet of deels terugbetaald worden.	Dit heeft een negatief effect op de exploitatieruimte van de gemeente.	€ 275.000
Verbonden partijen	Bedrijfsrisico	Risico's in de bedrijfsvoering van een verbonden partij.	Hierdoor is de verbonden partij onvoldoende in staat om haar opdracht uit te voeren en/of schade (euro) wordt doorbrekend aan de gemeente.	€ 1.503.000
				€ 4.173.500